

~~ΕΛΛΑΣ~~

~~ΕΛΛΑΣ~~

~~ΕΛΛΑΣ~~

17/12/71

ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΟΛΕΜΗ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Μετά προσωπογραφιῶν τῶν συγγραφέων καὶ εἰκόνων
σχετικῶν πρὸς τὰ κείμενα.

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ

ΤΗΣ Α'. ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΤΕΤΡΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΥ ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Διατ. έγχρωτ. διήθιας κυκλοφορίας
Πηγαδανία μεταρρύθμισης
Άξια μεταρρύθμισης
Τιμής 11.400
Πρόστιμο 5.000

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

46 ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — ΜΕΓΑΡΟΝ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ
1921

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

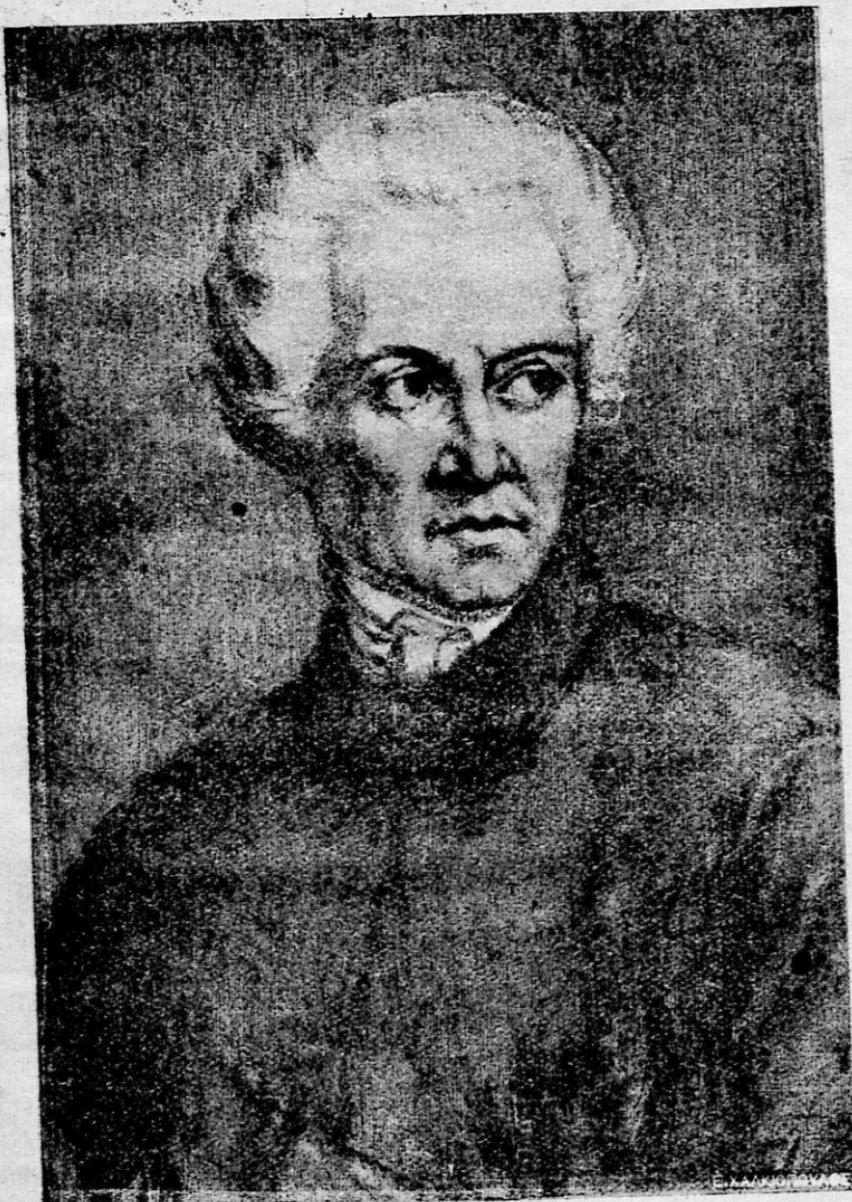
Πρὸς

τὸν κ. Ἰωάννην Πολέμην, συγγραφέα διδακτικῶν βιβλίων.

Ἄνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι δι' ἡμετέρας ἀποφάσεως τῇ 3ῃ τοῦ ληξαντος μηνὸς ἔκδοθείσης καὶ τῇ 19 τοῦ αὐτοῦ δημοσιευθείσης ἐν τῷ ὅπ' ἀριθ. 26 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκρίθη ἀπὸ τοῦ προσεχοῦ σχολικοῦ ἔτους 1919—1920 καὶ ἐφεξῆς τὸ πρὸς κρίσιν ὑποβληθὲν ἐν χειρογράφῳ ὑμέτερον βιβλίον «Νεοελληνικὰ ἀναγνώσματα», τόμος Δ' διὰ τὴν Α' τάξιν τῶν τετραταξίων γυμνασίων καὶ τὴν ἀντίστοιχον τάξιν τῶν λοιπῶν σχολείων τῆς μέσης ἐκπαίδευσεως, μετὰ τῆς ὑποχρεώσεως ὅπως πρὸ τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ βιβλίου ὑμῶν τούτου συμμορφωθῆτε πρὸς τὰς ἐν ταῖς οἰκείαις ἐκθέσεσι τοῦ ἐκπαίδευτικοῦ συμβουλίου περιλαμβανομένας ὑποδείξεις.

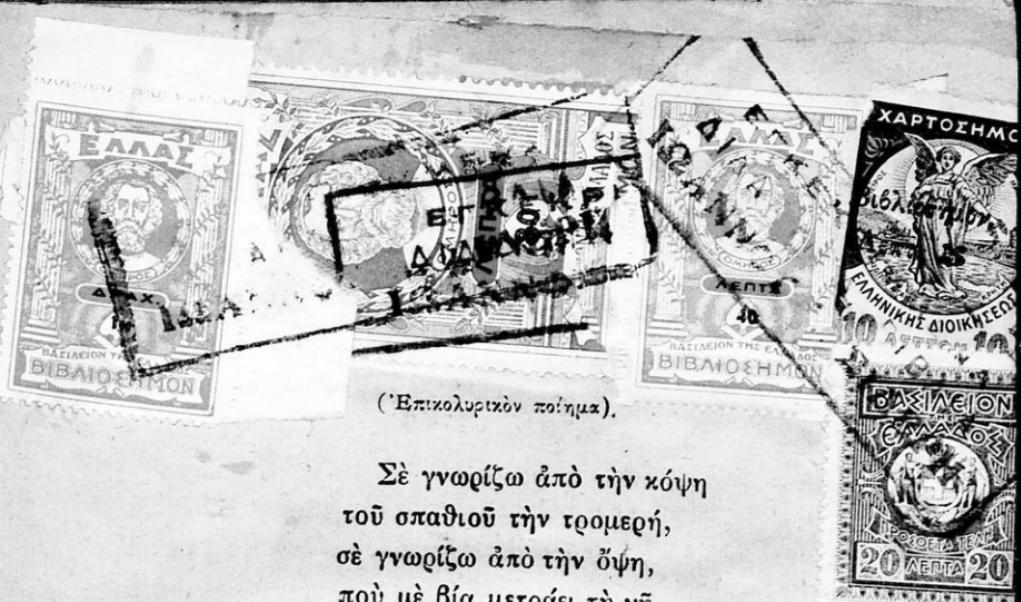
Ο. Υπουργὸς
ΔΗΜ. ΔΙΓΚΔΣ

Π. Ζαγανιάρης

D. Solomon

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

(Ἐπικολυρικὸν ποστῆμα).

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη,
ποὺ μὲ βίᾳ μετράει τῇ γῇ.

Ἄπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερὰ
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαιρε, ω̄ χαιρε, Ἐλευθεριά !

Ἐκεῖ μέσα ἐκατοικοῦσες
πικραμένη, ἐντροπαλή,
κι ἔνα στόμα ἀκαρτεροῦσες,
Ἐλα πάλι, νὰ σου πῆ.

Ἄργειε νᾶλθη ἐκείνη ἡ μέρα
καὶ ἡταν δλα σιωπηλά,
γιατὶ τάσκιαζε ἡ φοβέρα
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

Δυστυχής ! παρηγορία
μόνη σου ἔμενε νὰ λές
περασμένα μεγαλεῖα
καὶ διηγώντας τα νὰ κλαῖς.

Καὶ ἀκαρτέρει καὶ ἀκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά,
ἔνα ἐκτύπαε τ' ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισίαν.

Κι ἔλεες πότε, ἄ ! πότε βγένω
τὸ κεφάλι ἀπὸ τς ἐρμίες ;
Καὶ ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψες, ἄλυσες, φωνές !

Τότ' ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
μὲς στὰ κλάματα θολὸ
καὶ εἰς τὸ ροῦχό σου ἔστας αἷμα,
πλῆθος αἷμα Ἑλληνικό.

Μὲ τὰ ροῦχα αἵματωμένα
ξέρω διτὶ ἔβγαινες κρυφά,
νὰ γυρεύῃς εἰς τὰ ξένα
ἄλλα χέρια δυνατά.

Μοναχὴ τὸ δρόμο ἐπῆρες,
ἐξανάλθες μοναχῇ·
δὲν εἰν' εὔκολες οἱ θύρες,
εἴαν ἡ χρεία τὲς κουρταλῆ.

"Αλλος σοῦ ἔκλαιψε εἰς τὰ στήθια,
ἄλλ' ἀνάσαση καμιά·
ἄλλος σοῦ ἔταξε βοήθεια
καὶ σὲ γέλασε φρικτά !

"Αλλοι, διμέ ! στὴ συφορά σου,
δποὺ ἔκαίροντο πολύ,
Σύραι ναῦρης τὰ παιδιά σου,
σύρε, ἐλέγαν οἱ σκληροί.

Φεύγει δπίσω τὸ ποδάρι
καὶ δλογλήγορο πατεῖ
ἢ τὴν πέτρα ἢ τὸ χορτάρι,
τὸν τὸν δέσμον τοῦ ἐθνικῆς Πολιτικῆς

Ταπεινότατη σοῦ γέρνει
ἡ τρισάδλια κεφαλή,
σὰν φτωχοῦ ποὺ θυροδέρνει
κι είναι βάρος του ἡ ζωή.

Ναί· ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
κάθε τέκνο σου μὲ δρμή,
ποὺ ἀκατάπαυστα γυρεύει
ἢ τὴ νίκη ἢ τὴ θανή.

‘Απ’ τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ίερὰ
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά !

‘Η καρδιὰ συχνοσπαράζει ...
Πλὴν τί βλέπω; σοβαρὰ
νὰ σωπάσω μὲ προστάζει
μὲ τὸ δάχτυλο ἡ θεά.

Κοιτάει γύρω εἰς τὴν Εὐρώπη
τρεῖς φορὲς μ' ἀνησυχιά·
προσηλώνεται κατόπι
στὴν Ἑλλάδα καὶ δρκινᾶ·

« Παλικάρια μου! οἱ πολέμοι
» γιὰ σᾶς ὅλοι είναι χαρὰ
» καὶ τὸ γόνα σας δὲν τρέμει
» στοὺς κινδύνους ἐμπροστά.

» ‘Απ’ ἔσας ἀπομακραίνει
» κάθε δύναμη ἐχθρική·
» ἀλλ’ ἀνίκητη μιὰ μένει
» ποὺ τές δάφνες σας μαδεῖ·

»Μία, ποὺ ὅταν ὠσὰν λύκοι
 »ξαναρχόστενε ζεστοί,
 »κουρασμένοι ἀπὸ τὴν νίκη
 »ἄχ! τὸ νοῦ σᾶς τυραννεῖ.

»Ἡ Διγόνοια, ποὺ βαστάει
 »ἔνα σκῆπτρο ἢ δολερή,
 »καθενὸς χαμογελάει,
 »Πάρτο, λέγοντας, καὶ σύ.

»Κειὸ τὸ σκῆπτρο, ποὺ σᾶς δείχνει,
 »ἔχει δίλιθεια ὡραία θωριά·
 »μήν τὸ πιάστε, γιατὶ φέρει
 »εἰσὲ δάκρυα θλιβερά.

»Ἀπὸ τὸ στόμα, ὅποὺ φθονάει,
 »παλικάρια, ἃς μήν πωθῇ
 »πὼς τὸ χέρι σας κτυπάει
 »τοῦ ἀδελφοῦ τὴν κεφαλή.

»Μήν εἴποῦν στὸ στοχασμό τους
 »τὰ ξένα ἔβηνη ἀλιθινά·
 »Ἐὰν μισοῦνται ἀνάμεσό τους,
 »δὲν τοὺς πρέπει ἐλευθεριά.

»Τέτοια ἀφήστενε φροντίδα·
 »ὅλο τὸ αἷμα, ὅποὺ χυθῇ
 »γιὰ θρησκεία καὶ γιὰ πατρίδα,
 »ὅμοιαν ἔχει τὴν τιμή.

»Στὸ αἷμα αὐτό, ποὺ δὲν πονεῖτε
 »γιὰ πατρίδα, γιὰ θρησκειά,
 »σᾶς δρκίζω, ἀγκαλιασθῆτε
 »σὰν ἀδέλφια γκαρδιακά.

»Πόσο λείπει, στοχασθῆτε,
 »πόσο ἀκόμη νὰ παρθῇ.
 »πάντα ἡ νίκη, ἢν ἔνωθῆτε,
 »πάντα ἐσᾶς θ' ἀκολουθῇ.

»Ὦ, ἀκοισμένοι εἰς τὴν ἀνδρεία!
 »καταστῆτε ἕνα σταυρὸν
 »καὶ φωνάξετε μὲ μία.
 »Βασιλεῖς, κοιτάξτε ἐδῶ.

»Τὸ σημεῖο, ποὺ προσκυνᾶτε,
 »είναι τοῦτο, καὶ γι' αὐτὸ
 »ματωμένους μᾶς κοιτάτε
 »στὸν ἄγῶνα τὸ σκληρό.

»Ἀκατάπαυστα τὸ βρίζουν
 »τὰ σκυλιά καὶ τὸ πατοῦν
 »καὶ τὰ τέκνα του ἀφανίζουν
 »καὶ τὴν πίστην ἀναγελοῦν.

»Ἐξ αἰτίας του ἐσπάρθη, ἐχάθη
 »αἷμα ἀθώο χριστιανικό,
 »ποὺ φωνάζει ἀπὸ τὰ βάθη
 »τῆς ωκείως. Νὰ ἐκδικηθῶ!

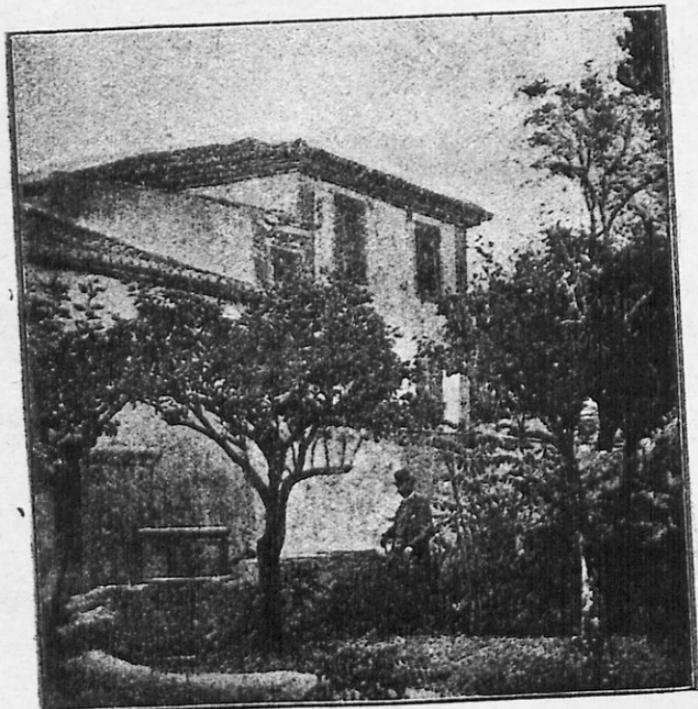
»Δὲν ἀκοῦτε, ἐσεῖς εἰκόνες
 »τοῦ Θεοῦ, τέτοια φωνή;
 »τώρα ἐπέρασαν αἰῶνες
 »καὶ δὲν ἔπαψε στιγμή.

»Δὲν ἀκοῦτε; εἰς κάθε μέρος
 »σὰν τοῦ Ἀβέλ κατοβοῦ.
 »δὲν εἰν' φύσημα τοῦ δέρος,
 »ποὺ σφυρίζει εἰς τὰ μαλλιά.

»Τί θὰ κάμετε ; Θ' ἀφῆστε
 »νὰ ἀποκτήσωμεν ἡμεῖς
 »Λευθερίαν, ἢ θὰ τὴν λύστε
 »ἐξ αἰτίας πολιτικῆς ;

»Τοῦτο ἀνίσως μελετᾶτε,
 »ἴδού, ἐμπρός σας τὸ Σταυρό·
 »Βασιλεῖς ! ἐλᾶτε, ἐλᾶτε,
 »καὶ κινητήσετε κι εδῶ».

Διονύσιος Σολωμός.

«Ἡ ἐν Ζακύνθῳ ἔξοχική οἰκία ὅπουν ἐγράψη
 δ "Υμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐπικολυρικὸν ποίημα).

ΤΟ ΔΑΚΤΥΛΙΔΙ

Ποτὲ τοῦ ἥλιου ἡ εὐμορφιά, ποτὲ τῆς γῆς ἡ νιότη
κι ἡ περηφάνια τοῦ βουνοῦ, τοῦ δέντρου ἡ πρασινάδα
κι ἡ λευθεριά τοῦ ξιφεριοῦ, ποτὲ τόση γλυκάδα,
τόση κρυφὴ μοσχοβολία δὲν ἔχουσαν τριγύρω
στὸ Διάκο, ποὺ ψυχομαχᾷ. Τυφλὴ καὶ μανιωμένη
τὸν ἐκυλοῦσε ἡ Λιαπουριά. Κεχοὶ παραδομένο
στὰ δόντια τοῦ νερόμυλου, τριμμόψιχα φιμένη
μὲς στὸ λαρύγγι ἐνὸς θεριοῦ, προσάναμμα, ἀποκλάδι,
χλωροκομένο φρύγανο, ποὺ τῷβοσκεν ἡ φλόγα,
δλόγυρά του ἐκοίταξε, σάν νάθελεν ἀκόμα
νὰ καταπιῇ μὲ μιὰ ματιά, νὰ κρύψῃ στὴν ψυχή του
τὴν ἔρμη τὴν παιρίδα του κι ἐκεῖ στὸν ἄλλον κόσμο
νὰ τήνε πάρῃ συντροφιά. Ἐπέρασε ἀπ' τὸ νοῦ του
φτωχή, ψακονερόμετη πάτεριν διστάνει. Εστιδυτικής Πολιτικής

μὴν ἔρθῃ ὅρα γιὰ ψωμὸν τὸ χέρι τῆς νῦν ἀπλώσῃ
καὶ μὴν πεθάνῃ νησιακή. Ἐπάγωσε δὲ καρδιά του
κι ἔνα κελάδημα γλυκό, πλασμένο μ' ὅλα τὸ ἄνθη,
ποὺ τρέφεται ὁ κῆπος τῆς ζωῆς, τοῦ φύτρωσε στὰ χεῖλη :

«Γιὰ λίδες κάιρο ποὺ ἐδιάλεξεν δὲ Χάρος νὰ μὲ πάρῃ,
τώρα π' ἀνθίζουν τὰ κλαριά, ποὺ βγαίνει γῆ χορτάρι».

Λέσ ει καὶ ήθελε πρὸν ἀνεβῆ στοῦ Πλάστη του τὸν κόρφο
τὴν οραγισμένη του καρδιὰ νὰ σχίσῃ γιὰ νὰ φύγουν
τῆς νιότης του τὸ ἀρώματα, ποὺ δὲ χωροῦν στὸ μνῆμα.
Τὸν ἐπατοῦσαν τὸ ἄλογα κι ἄγρια μεθυσμένα
τόνε δαγκοῦν στὸ πρόσωπο. Τ' ἀγέρι, φροτωμένο
φοβέρες καὶ περίγελα καὶ φλογισμένα χνότα,
τριγύρω του ἐκουφόβραζε... Κανένα χλιδόνι
δὲ φαίνεται στὸν οὐρανὸν νὰ τὸν παρηγορήσῃ...
“Ο δρόμος αἰτελείωτος! Δεξιά, ξερβιά του τοῖχος
ἀνταριασμένοι οἱ Γκέκηδες... τοὺς ἀνακράζει δὲ Διάκος...

«Δὲν εἰνέ κανένας ἀπὸ σᾶς καθάριος Ἀρβανίτης
νὰ ἐντρέπεται τὴν γύμνια μου, τὴν καταφρόνεσή μου,
νὰ μοῦ φυτέψῃ ψυχικὸ στὸ μέτωπο ἔνα βόλι;...»

Βουβοί, δὲν ἐταράχθηκαν, τόνε θωροῦν μὲ τρόμο.
Ἐφούσκωνε δὲ κατακλυσμός... Στὸ διάβα του ἔνας χτύπος
ἀκούστηκε μικρός... μικρός, σὰν νᾶχε ἔεροσκάσει
τοῦ λύκου τὸ ἀνασήκωμα, σὰν νᾶχε ἀπλώσει χέρι
στοῦ πιστολιοῦ τὸ σκάνδαλο... Ἀνάμεσ' ἀπὸ τόσους
μῆπως ἔξυπνησε κανείς, δποὺ ἦταν παλικάρι;...
Ξαφνίστηκε δὲ Χαλήλμπεης...

Σκυλί, ὅποιος κι ἀν εἶσαι,
τὸν ἔχω λάβει χάρισμα... εἶναι δικό μου ψῶνι...
Μέρα τοι ηθηκέ από τον πατέρο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Καὶ σὰν τὴ νυχτερίδα
κολάει στοῦ Διάκου τὰ μαλλιά. Ξανάφτουνε οἱ φονιάδες.
‘Αψώνει πάλ’ ὁ θόρυβος. Τρέχουν, πηδοῦνε, σκούζουν
καὶ ἀποσταμένοι πλακωτοὶ στοῦ ρουπακιοῦ τὸν ἵσκιο
ἀράζουνε καὶ στέκονται. Ἀκίνητος ὁ γύφτος
τὸ φεβερὸ τὸ σύνεργο στὰ χέρια του ἐκρατοῦσε,
τοῦ Χάρου παρεβλάστερο, τοῦ τάφου σημαδοῦρο.

Ἐμπρός του, πίσω του βαθιά, διχαλωτοὶ δυὸ ψῆστες
μπηγμένοι βρίσκονται στὴ γῆ. ‘Ο πεῶτος στὸ κεφάλι,
ὅ δεύτερος στὴν ποδαριά. Σωρὸς χλωρὰ κήλωνάρια
καὶ θράκια ποὺ ξεσπίθιζαν... Τὸ δέντρο παραστάτης.

«Πλάστη μεγαλοδύναμε! Χριστέ! παράλαβέ με.
Βρέξε στὴ φλόγα μου δροσιὰ καὶ κάμε αὐτὴ τὴ στάχτη
ποὺ θὰ ν’ ἀφήσῃ τὸ κορμὶ τοῦ δούλου σου, Πατέρα,
νὰ μὴ τὴν πάρῃ ὁ ἄνεμος καὶ νὰ μὴ μείνῃ στείρα».

Εἶπε καὶ παραδόθηκε. Δεμένος στὸ δρομάρι,
ὅ μάρτιρας σιγὰ σιγὰ παρακαλεῖ τὴ φλόγα
μὲ τὸν καπνὸ τὴ σάρκα του, πονταν γυμνή, νὰ κρύψῃ. *Υ*
Γερίζει ὁ γύφτος τὸ σοιβλί... Τὸ χέρι του ἀνεμίδι...

Κι ὅταν ἐμένανε νεκρὰ καμιὰ φορὰ ἀπὸ δείλια
τ' ἀφωρεσμένα δάχτυλα καὶ τάφρυγεν ἡ πύρη,
τότε ξύλιες καὶ σάλαιγος, κεντήματα καὶ πέτρες.
Φωνάζει κι ὁ Χαλήλυμπεης . . .

Παλιόγερε, ἀνδρειέψου! . . .

Μέριασε ἐκεῖνο τὸ δαυλί . . . γιὰ ἵδες, ἀνάθεμά το!
τί γλῶσσες ὅποὺ ἐπέταξε, καὶ πῶς τὸν ἔχει ζώσει! . . .
Θὰ τὸν ρουφήξῃ γρήγορα . . . Ταράξου! . . . μέριασέ το! . . .

Κι ὅσο κι ἀν ἔσπρωχγε δ φονιὰς τὸ μυστικὸ τὸ ξύλο,
τόσο δ καπνὸς τὸν ἔπνιγε, τόσο θεριεύει ἡ φλόγα.
Διώχνει τὸ γύφτο ἡ ἀναλαμπή, κι ὁ κόσμος τρομασμένος
φεύγει τὸ στόμα τοῦ στοιχειοῦ. Ἀνάφτουν τὰ δεμάτια
ποῦσαν τριγύρω σωριαστά . . . Τοῦ ρουπακιοῦ τὰ φύλλα
φωτοκαμένα φεύουνε . . . Κανένας δὲν ξανοίγει
ποῦναι τοῦ Διάκου τὸ κορμὶ σ' αὐτὴ τὴν καταβόθρα.

✓ Κατακαθίζουν οἱ φωτιὲς . . . τρέχουν σιμὰ μὲ φόβο . . .
"Αφαντο τ' ἄγιο λείψανο! . . . Σκαλίζουνε τὴ στάχτη
μὴν εὑρούν ἔνα κόκαλο, μὴ δοῦν ἔνα σημάδι . . .
Τίποτε! . . . δὲν πιστεύουνε . . . Σκάφτουνε, ξεδιαλέγουν
τὰ πεθαμένα κάρβουνα . . . Τίποτε! . . . χτύπα, κέντα,
μιὰ σπίδ' ἀστράφτει ἀπὸ τὴ γῆ . . . Σηκώνουνε τὰ μάτια
καὶ βλέπουν ἔνα φτερωτό, χρυσὸ δακτυλιδάκι,
ποὺ ἀνέβαινε στὸν οὐρανό . . . Πότε, Θανάση, πότε
θὰ νάρθῃ πάλε νὰ μᾶς βρῇ καὶ ποιὸς θὰ τὸ φορέσῃ
τὸ φυλαχτό σου τ' ἀκριβό; . . . Ηότε, Θανάση, πότε; . . .

• Ρυάζονται, φεύγουν τὰ θεριά. Κλεφτὰ κλεφτὰ κι ὁ γύφτος
χωνεύει στὴν κουφάλα του. Κανεὶς δὲν ἀπομένει
παρ' οἱ ἀχτίδες τοῦ ἥλιοῦ, ποὺ ἀσπάζονται τὸ μνῆμα!

· Αριστοτέλης Βαλαωρίτης.

Απόσπασμα ἐκ τοῦ «Ορφέως»

Ο ΟΡΦΕΥΣ ΕΝ ΤΩΙ ΑΔΗΙ

(Ἐπικολυτάν ποίημα).

Αχανὲς καὶ ἔρημία
περιβάλλουν τὸν Ὁρφέα
καὶ ἀκούεται τραχεῖα
τοῦ Κερβέρου ἡ κραυγή,
ἀντηχοῦσα φρικαλέα
ἐν τῇ φοβερῇ σιγῇ.

Βαίνει μόλις ἀναπνέων
καὶ μὲ τρίχας ωρθωμένας·
οὐδαμοῦ φῶς βλέπει πλέον,
προσκωρεῖ ψηλαφιτί
καὶ δι ποὺς αὐτοῦ πατεῖ
εἰς σκιὰς διερχομένας.

Πέραν ἡ Ἀχερούσια
πρὸ αὐτοῦ ἀπλοῦται λεία
καὶ δι Χάρων τὰ πορθμεῖα
ὑποβλέπων ἀπαιτεῖ·
πλὴν τοῦ Χάρωνος κρατεῖ
ἡ τῆς λύρας ἀρμονία.

Καὶ ἡ κώπη μονοτόνως
ῦδατα νεκρὰ μερίζει·
θάνατος πλανᾶται μόνος
χίους ἄνωθεν ὑγροῦ
καὶ τὸ κῦμα ψιθυρίζει
διὰ τόνου θλιβεροῦ.

Τὸν ἀσφοδελὸν λειμῶνα
ἴδη δ Ὁρφεὺς βαδίζει·
ἄν λευκὸν ὡς τὴν χιόνα
ἄνθος φύεται ἔκει,
ἄλλος οὐδεὶς ζῶν κατοικεῖ·
στήθη τῶν νεκρῶν στολίζει.

Τοῦ Ὡρίωνος θηρεύει
ἡ σκιὰ ἔκει πλησίον
βέλη φέρει· ἐνεδρεύει
ὑπὸ δένδρα γηραιά,
καὶ ἐπίσης τὸ θηρίον
εἶναι, ὡς αὐτός, σκιά.

Καὶ ἀμύθητος γαλήνη,
ώς ἡ ἀπειλὴ ἀγρία,
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ βαρύνει
δέιδρα, ζῶα καὶ πτηνά,
ὅλα εἰδωλα κενά,
ὅλα ἀμαυρὰ καὶ κρύα.

Ἄταράχως διαρρέει
τὸ τῆς λήθης ῦδωρ· στόνον
δὲν ἐκπέμπει καὶ δὲν κλαίει·
διαρρέει σκυθρωπὸν
καὶ δι ἐλιγμῶν ἀφώνων,
ώς ἡ λίθη σιωπῶν.

“Ω ! τὸ ὕδωρ τοῦτο πόσοι
ἔπεζήτησαν ματαίως,
πρὶν ἐδῶ νὰ καταβῶσι !
Πόσους μία του σταγῶν
πόνους φοβερῶν πληγῶν
θὰ ἔκοιμιζε ταχέως !

Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὰ σκότιη
ὅπου αἱ σκιαὶ πλανῶνται,
ὅπου ἡ γαρὰ ὑπνώττει,
ἀγρυπνεῖ ἡ συμφορά,
ὅπου δίκιη αὐστηρὰ
κι ἐρινύες συναντῶνται.

Ἐδῶ τοῦ Τανιάλου βλέπει
τὰς φρικώδεις τιμωρίας·
καὶ πικρὰ ἀκούει ἔπη,
καὶ ἀκούει φοβεράν
τοῦ Σισύφου τὴν ἀράν,
καὶ ἀκούει βλασφημίας.

Ἐκεῖ πέραν δὲ Ἰξίων
εἰς τροχὸν προσδεδεμένος
διὰ συστροφῶν μυρίων
βασανίζεται, θρηνεῖ·
καὶ ἥχει τειαραγμένως
ἡ στοὰ ἡ σκοτεινή.

Καὶ ἵδοὺ ἡ Περσεφόνη
ἐπὶ θρόνου ἔξ ὁστέων·
ἄπειρος πληθὺς τὴν ζώνει
ὑπηκόων σκιωδῶν,
ἐπαιτούντων τὴν σποδὸν
βίου παρελθόντος πλέον.

Τὸν Ὀρφέα ἀτενίζει
καὶ ἐγείρεται ὁργίλη.
Πῶς τὸν Ἄδην μυκτηρίζει
καὶ ζῶν ἥλθεν εἰς αὐτόν ;
καὶ ἀμείλιχος ἥπειλει
τὸν ἀλάστορα θνητόν.

Τῆς Μεδούσης τὴν ἀγρίαν
κεφαλήν ἐπικαλεῖται·
ἀλλὰ μὲ φωνὴν γλυκεῖαν
· δ' Ὀρφεὺς παρακαλεῖ,
καὶ σιγῇ ἡ ἀπειλή,
καὶ δ' Ἄδης συγκινεῖται.

Τότε, λέγουσι, βραχεῖα
εἰς τοὺς ταλαιπωρουμένους
ἀπεδόθη εὐτυχία·
καὶ προσῆλθον εὔμενεῖς
καὶ αὗται αἱ ἔρινῆς
μ' ὀφθαλμοὺς δεδακούσμενους.

· Ἀρμονία, ἀρμονία,
γλῶσσα πλήρης μυστηρίου,
ποία πάσχουσα καρδία
σ' ἥρπασεν ἐξ οὐρανῶν,
ὅς τὴν φράσιν μαρτυρίου
κι αἰσθημάτων ἀκανθῶν ;

Δημήτριος Παπαρηγόπουλος

ΕΠΙ ΤΗΣ 25η ΜΑΡΤΙΟΥ

(Πητορικὸς λόγος).

Ἐλθετε, ἃς ἀναδράμωμεν γοργῷ τῷ βῆματι πρὸς τὸ παρελθόν. Νῦν, εἰπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε, εἶναι ἀνάγκη νὰ νευρώσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς διὰ μεγάλων παραδειγμάτων, νὰ ἀναπολήσωμεν πῶς ἔζων καὶ πῶς ἀπέθησκον, ἀλλὰ πρὸ πάντων πῶς ἔζων οἱ ἡρίετεροι πατέρες. Ἐλθετε νὰ ἀναπνεύσωμεν τὴν πυρίτιδα μιᾶς ναυμαχίας, νὰ ἐξαγνίσωμεν τὰ χεῖλη μας, προφέροντες τὰ ὄνόματα τοῦ Μεσολογγίου, τῆς Γραβιᾶς καὶ τῆς Ἀραχώνης καὶ νὰ ρίψωμεν ἀνθη ἐπὶ τῶν τάφων — ὅχι — τάφοι δὲν ὑπάρχουσιν — ἐπὶ τοῦ χώματος τῶν ἡρώων.

Τῶν ἡρώων ! Ἀλλὰ πῶς νὰ τοὺς ἀριθμήσωμεν ; Πόθεν νὰ ἀρχίσωμεν καὶ ποῦ νὰ καταλήξωμεν ; Μετρήσατε τοὺς ἄνδρας — εἶναι οἱ μαχηταί . Μετρήσατε τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία — εἶναι οἱ μάρτυρες. Ἀπὸ τοῦ Μαρτίου 1821 μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου 1829, ὀκτὼ ἔτα ἔτη, πόσαι μάχαι, πόσα δνόματα, πόσα τρόπαια ! «Τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν», εἶπεν ὁ Περικλῆς, «πᾶσα γῇ τάφος». Η ρῆσις αὕτη, προκειμένου περὶ τοῦ νέου ἀγῶνος, δὲν ἔχει, φεῦ, πιόνον μεταφορικήν, ἀλλὰ καὶ κυριολεκτικήν ἔννοιαν, διότι σύμπασα γῇ Ἑλλάς, καὶ ὅχι γῇ νῦν, ἀλλ' γῇ Ἑλλάς τοῦ Ρίγα, μετεθλήθη τωόντι εἰς εὑρὺν τάφον. Ἐὰν μετά τινα μάχην τῆς Πέτρας ἀγγελος Κυρίου ἐστήμανε τὴν σάλπιγγα τῆς Ἀναστάσεως καὶ γγείροντο οἱ πεσόντες κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν, οἱ ἀπολεσθέντες διὰ πυρὸς καὶ μαχαίρας, καὶ ἡριθμοῦντο νεκροὶ καὶ ζῶντες, θὰ ἔφριτον βλέποντες, πόσοις ἦσαν ἀρχόμενοι καὶ πόσοις ἦσαν τελευτῶντες ! "Ισως οἱ νεκροὶ θὰ ἦσαν πλειότεροι τῶν ζώντων.

Τίνες ὑπερφυεῖς διάνοιαι ἐπελήφθησαν τοιούτου τεραστίου ἔργου ; Τίνες γίγαντες ἔθηκαν πρῶτοι τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ἐπηρμένου ἐκείνου θρόνου, δην προσεκύνουν οἱ μέγιστοι τῶν δυναστῶν τῆς γῆς, τὸν

ζεισαν μετὰ βίας ὡς σεσαθρωμένην δρῦν καὶ τὸν ἡγάγκασαν νὺξ
ρέψῃ κατὰ γῆς καὶ αλώγους καὶ φύλλα; Γίγαντες, ὑπερφυῆ ὄντα εἰς
"Οχι, τρεῖς, τέσσαρες ἀπόλεμοι ἔμποροι κατοικοῦντες εἰς τὰς ἀκτὰς
τῆς Σκυθικῆς γύρων. Ἀλλ' ἵεράν τινα νύκτα ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν
ἀνθρώπων τούτων κατέβη ὡς πυρίνη γλῶσσα τὸ πνεῦμα ἐκεῖνο τοῦ
Θεοῦ, ὃπερ ἀνέκαθεν ἀνεζήτει τοὺς ἐκλεκτούς του ἐντὸς τῶν ἑρήμων
καὶ μεταξὺ τῶν ταπειγῶν τῆς γῆς, καὶ οἱ νήπιοι ἡγδρώθησαν, οἱ
ἄγλωττοι ἐλάλησαν γλῶσσαν ἀποπνέουσαν «μένος πυρὸς αἴθο-
μένοι», οἱ ἀτολμοὶ γέτενισαν τὸν Γολιάθο κατὰ πρόσωπον. Ἀπὸ τῶν
χρόνων τοῦ μελάλου δράματος τῆς Γαλιλαίας οὐδέποτε ἄλλοτε
ὑψηλότερον κήρυγμα διεσαλπίσθη ὑπὸ ἀσημοτέρων κηρύκων. Ἀλλ'
οἱ ἀνθρώποι ἴσταντο καὶ γῆκουν ἀπληστοὶ καὶ βεδαχγευμένοι τὰ
δεῦτε εἰς ἐλευθερίαν τῶν νέων ἀποστόλων, ὡς γῆκουσαν τὸ δεῦτε εἰς
αἰωνίαν ζιοὴν τῶν ἀλιέων, διότι θεία Ηείθη ἐκάθητο ἐπὶ τῶν γειλέων
των καὶ ἄγγελος ἀόρατος, αὐτὸς ἐκεῖνος Ἰσως, ὅστις εὐηγγελίσατο
τὴν αὐτὴν γῆμέραν τῆς ἔθνικῆς ἀναστάσεως τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσίου.
εἰς τὴν Παρθένον, πρεπορεύετο λειανῶν τὴν ὁδόν, αἵρων τοὺς
φραγμοὺς καὶ ἀπαλύγων τοὺς σκληροτραχήλους.

Οἱ συγετοί, οἱ πεπειραμένοι καὶ οἱ πρεσβύται ἀνεκίνουν ὁδο-
νηρῶς τὴν κεφαλὴν καὶ ἔλεγον διτι τὸ ἔργον ἦτο ἀκατόρθωτον, διτι
τὰ πράγματα δὲν ἤσαν ὥριμα. Ἰσως, τωόντι, δὲν ἤσαν ὥριμα—
ἄλλη η «Φιλική Ἐταιρεία», μιημθεῖσα τὴν σώτερον θρασύτητα τοῦ
Προμηθέως, ἤρπασεν ἐκ τῶν γειρῶν τοῦ πεπρωμένου τὸ ἱερὸν πῦρ
καὶ διεσκόρπισεν αὐτὸς εἰς φλογερίες σπινθῆρας εἰς τὰς τέσσαρας
γωνίας τῆς Ἑλλάδος.

Καὶ ὁ Ρίγγας ἀρπάσας ἔνθους τὴν λύραν τῶν Κλεψτῶν ἔψαλε—

Καλύτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωὴ
Παρὰ σαράντα χρόνια
σκλαβιὰ καὶ φυλακή!

Τετρακόσια ἔτη δουλείας ἐλγησμονήθησαν ἐν μιᾷ στιγμῇ ὡς ἐκ
θαύματος. Ἀναμνήσεις παρελθούσης δόξης, τεθαμμέναις εἰς αἰσχος
δισχιλίων ἐτῶν, ενρέθησαν διὰ μιᾶς νωπαὶ καὶ σφριγῶσαι. Ἀνθρω-
ποι δρεσθίοις καὶ γραμμάτων ἀγευστοὶ ἀντέγραψον ὡς ἔξ ἐνστίκτου

τὰς ὥραιοτέρας παραδόσεις τοῦ ἀρχαίου γρωισμοῦ. Ἐκαποντάκις ἀντίγρησεν εἰς ἀξεστον καὶ ἀκαλλώπιστον γλῶσσαν τὸ μολὼν λαβὲ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ, ὡς οἱ μαχηταὶ τῶν Θερμοπυλῶν ἀκτενίζοντα πρὸ τῆς μάχης οἱ μαχηταὶ τῆς Γραβιᾶς ἐχόρευον πρὸ τῆς τουρκικῆς ἐφόδου. Πόσκι: ἄραγε ἀγνωστοὶ μητέρες εἰπον εἰς τὰ τέκνα των τὸ τὰν ἢ ἐπὶ τὰς τῆς ἀρχαίας Λακαίνης καὶ πόσαι ἀπήγνησαν εἰς τὸν ἀγγελον τοῦ θυνάτου των «ἐγίνωσκον ὅτι θυντὸν ἐγέννησα»; Τίς ἔξ ήμοδη δὲν προφέρει μετ' εὐλαβείας τὸ σηματα τῆς γρωτόκου δεσποινῆς, τῆς μητρὸς τῶν Τύψηλαντῶν, γῆτις ἐθυσίασεν ἀδακρυς ἐπτὰ υἱοὺς ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς πατρίδος καὶ ἀπέθανε Νιόδη ἀτεκνος καὶ καλλίπαις, μηδὲν βλάσφημον εἰποῦσα καὶ τὸν σκοπὸν ὑπέρτερον τῆς θυσίας νομίζουσα;

Ο εἰς ἐπτὰ ἐκείνων υἱῶν πρῶτος ἔλαβε καὶ ἀγεστήλωσε διὰ μιᾶς χειρὸς τὸ ἱερὸν λάθαρον, ὅπερ ἔκειτο κατὰ γῆς ἐρυθρὸν ἐκ γενναιού αἷματος, ἀπὸ τῆς ἀπαισίας ἡμέρας καθ' ἣν παρὰ τὴν Πύλην τοῦ Ἀγίου Ρωμανοῦ ἡκούσθη τὸ τελευταῖον ψυχοφάγημα τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας· — «Δὲν εύρισκεται: Χριστιανὸς νὰ πάρῃ τὴν κεφαλήν μου»;. Δὲν εύρεθη Χριστιανὸς νὰ πάρῃ τὴν κεφαλήν του, ἀλλὰ μετὰ 400 ἔτη εύρεθη Χριστιανὸς νὰ πάρῃ τὴν σημαίαν του, γῆτις κυματίζει τώρα ἐδῶ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως φοινικῆς ἀναστάσεως ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων, περιμένουσα ν' ἀναστηλωθῇ ὡς ἀλλης χειρός, ὅπου τὸ πρῶτον τὸ σύμβολον τοῦτο τοῦ θυντού ἐστεφαγώθη ὡς οἱ καλῶς ἀθλήσαντες διὰ τοῦ σταυροῦ καὶ ἐνίκησεν ἐν τούτῳ.

Ἐάν ἔγραφον ιστορίαν, δὲν ἔπρεπε νὰ παρέλθω ἐν σιωπῇ τὸ γρωικὸν δρᾶμα τοῦ Δουνάδεως καθαγιαζόμενον ισαμιλλως διὰ τοῦ αἷματροῦ δράματος τοῦ Φαναρίου. Ήαρὰ τὸν Δούναδην τὸ Δραγατσάνι καὶ ὁ ἱερὸς Λόγος, γη Μοιή τοῦ Σέχου καὶ ὁ "Ολυμπος, τὸ Σκουλένι" καὶ ὁ ἐπικήδειος τοῦ ἀγῶνος" παρὰ τὸν Βόσπορον αἱ ἀπαυστοι καρατομήσεις τοῦ ἄνθους τοῦ γένους, καὶ τὸ κορύφωμα τῶν ἀλλων φόνων, γη ἀγγόνη τοῦ ἐθνάρχου καὶ Πατριάρχου, δην ἐρρύσατο Κύριος ἐξ ὑδάτων πολλῶν», ὅπως ἀναπαύσῃ ὑπὸ τὸν αἴθριον οὐρανὸν τῆς Ἀττικῆς καὶ δώσῃ ἀρραβώνα καὶ κρηπίδα καταφαλίας τὸ σκήνωμα αὐτοῦ εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα. Ο ἀγῶν

τοῦ Δουνάθεως ἐχρησίμευσεν ὡς προοίμιον τοῦ μεγάλου ἐπταετοῦ ἀγῶνος, ὑποδειξάς ἐν μικρογραφίᾳ εἰς τὴν Εὐρώπην ποῖα θαύματα ἔμελλε νὰ διαπράξῃ τὸ ἔθνος τοῦτο, ὥπερ μόλις ἀποτινάξαν τὰ σάβανα καὶ καταρτίσαν λόγους τινὰς παιδίων ὥπλισμένων δι' ἐνθουσιασμοῦ μᾶλλον ἢ δι' ὅπλων ἐρράπισεν ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν παρειῶν τὴν τουρκικὴν ὑπεροψίαν· ἐχρησίμευσεν ἀκόμη, ὥπως δώσῃ τὸ πρῶτον καὶ μέγιστον παράδειγμα τῆς αὐταπαρνήσεως, ἵνε πολλοὶ μετέπειτα ὑπῆρξαν οἱ μιμηταί, παραστήσας ἐκουσίως καταδαινοντα ἀπὸ τοῦ θρόνου "Ἐλληνα ἡγεμόνα ἐκατομμυρίων ψυχῶν καὶ θυσιάζοντα τὸ ἐπίζηλον στέμμα ὑπὲρ τῆς ἰδέας τῆς Ἐλληνικῆς ἡγεμονίας· ἐχρησίμευσεν ἐπὶ τέλους ὥπως δώσῃ τὸν πρῶτον τιναγμὸν εἰς τὴν κοινωμένην εὐσπλαγχνίαν τῆς χριστιανικῆς Εὐρώπης καὶ ἀνάψῃ τοὺς πρώτους σπινθήρας τοῦ φιλελληνισμοῦ, οἵτινες ὑρθησαν μετέπειτα εἰς τὴν λαμπρὰν φλόγα τοῦ Ναυαρίνου.

"Ἐπεισε λοιπὸν ὁ Ἐλληνικὸς ἀγὼν κατὰ τὸν Δούναβιν· ἀλλὰ ἡδη ἐκυμάτιζεν ἡ Ἐλληνικὴ σημαία κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἐλλάδι, ἡ σημαία ἐκείνη, ἣν ἀνεπέτασεν ὁ Γερμανὸς ἐν τῇ μονῇ τῆς Ἀγίας Λαύρας, ἐπιβεβαιώσας λαμπρῶς τὸν παρ' Ἐλληνοι πανάρχαιον καὶ ἀγνωστον ἐν Εὐρώπῃ σύνδεσμον λαοῦ καὶ κλήρου. Εἶχον ἐκλίπει καὶ διακρίσεις γένους καὶ διακρίσεις ἐπιτιγδευμάτων καὶ διακρίσεις ἡλικίας — διλγου δεῖν καὶ διακρίσεις φύλου. Δὲν ὑπῆρχον εὐγενεῖς, δὲν ὑπῆρχον λερεῖς, δὲν ὑπῆρχον παιδία, δὲν ὑπῆρχον γυναικεῖς. Πάντες ἦσαν ἐν καὶ ἐλέγοντο στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας. Τότε ἐφάνη ὅτι παρίγαγε καὶ τι ἀγαθὸν ὁ ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας πιέσας τὸ στήθος τῆς Ἐλλάδος ταρτάριος λίθος τῆς δουλείας, πυκνώσας εἰς μίαν συμπαγῆ καὶ ἀδιαιρέτον ὄμάδα πᾶσαν φυλετικὴν ἢ ἐπαρχιακὴν διαιρεσιν καὶ ἀντιγέλιαν καὶ δημιουργήσας, ἀπίστευτον εἰπεῖν, χάρις εἰς τὰς ἀνεξερευνήτους βουλὰς τῆς Προνοίας, τὴν ἔθνικὴν ἐκείνην ἐνότητα, ἣν εἰς μάτην ὀνειρεύθησαν οἱ ἔξοχώτεροι νόες τῆς ἀρχαιότητος. Περισυναχθέντες εἰς τὴν φοιτερὰν ἐκείνην κάμινον τῆς δουλείας, ὡς ποικίλα μέταλλα, οἱ διάφοροι τύποι καὶ μορφαὶ τοῦ πολυσχιδοῦς ἐλευθέρου βίου τῶν Ἐλλήνων ἐτάκησαν, ἀνεμίχθησαν καὶ, ὅτε ἀνέτειλεν ἡ πεπρωμένη ἡμέρα, ἔξεχύθησαν εἰς ὅμοειδές τι-

καὶ ἀδιάγνωστον ρευστόν, δημοσίου πρὸς τὸ πολύτιμον ἐκεῖνο μῆγιν τοῦ χρυσοῦ, τοῦ χαλκοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου, ὅπερ ἔρρευσε διὰ τῶν ἔδων μετὰ τὴν ἀλωσιν καὶ τὸν ἐμπρησμὸν τῆς Κορίνθου.

Ποσάκις θὰ κρύψωμεν τὸ πρόσωπον ἐξ ἀπελπισίας, ποσάκις θὰ ἐγείρωμεν ὑπεργράφαντος τὴν κεφαλήν, ποσάκις θὰ γειροκροτήσωμεν τὴν θὰ κλαύσωμεν, ἐὰν παρακολουθήσωμεν κατὰ φαντασίαν τοὺς κλυδωνισμοὺς τῆς σαθρᾶς σκνίδος, ἐφ' ἣς ἐπέπλεον τότε αἱ ἐλπίδες τοῦ Γένους. Μέστε ! προχωρεῖ . . . στακιατὰ . . . στροβιλίζεται . . . κατακλύζεται . . . ἐγείρεται . . . πάλιν πίπτει . . . ἐπνήγη . . . ἐσώθη ! Ηόση ἀγωνία κατὰ τὰ ἀτελεύτητα ταῦτα ἐπὶ τὴν, πόσα πένθη, πόσαι ἀγαλλιάστεις ἐξ ὑπακοιδής ! Τὴν ἐπαύριον τῆς πρώτης μάγης καθ' ἥν δὲ Κολοκοτρώνης ἐγκατελείψῃ μόνος καὶ εἰπε τὴν ἀξιομνημόνευτον φράσιν « ἐδὼ θὰ μείνω νὰ μὲ φᾶν οἱ κοράκοι » τίς ἔλεγεν ὅτι μετὰ μικρὸν θὰ εἰσῆρχετο πορθητής εἰς Τριπολιτσάν ; « Οτε ὁ Δράμαλης διέδη τὸν Ισθμόν, τίς ἀνθρωπίνως σκεπτόμενος ἤδυνατο νὰ προμαντεύσῃ ὅτι τὸ ἀλιέτρητον ἐκεῖνο πέλαγος τῶν κεφαλῶν ἔμελλε νὰ στηθῇ εἰς οὐρανομάγην πυραμίδαν νίκης ; » Οτε ἐπεσε τὸ Μεσολόγγιον, πόσαι ἥραγε ἦσαν καὶ οἱ παρὰ μόνου τοῦ Θεοῦ πλέον ἀναμένοντες σωτηρίαν ; « Οτε ὁ Ἱδραίμης διέδη δηγῶν καὶ ἀκαταμάχητος τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρου καὶ ἐξήρτησε τὴν τύχην τῆς ἐπαναστάσεως ἀπὸ μόνης τῆς πτώσεως τοῦ Ναυπλίου, τίς ἐφαντάζετο ὅτι τότε ἡρούγετο ἢ ἐνδοξοτάτη σελὶς τοῦ ἀγῶνος, ἢ σελὶς ἢ φέρουσα ἐν κεφαλίδι τὸ σηνοῦ τοῦ Καραϊσκάκη ; Ἀλλ' οἱ κίνδυνοι ἥρχοντο καὶ παρήρχοντα ὡς γειμερινὰ νέφη διώκομενα ὑπὸ τοῦ ἀνεμοῦ καὶ ὁ ἥλιος ἀνέτελλε πάλιν ραδιγόδης καὶ ἀκτινοβόλος, μέχρις οὐ ἐφώτιζε τὴν ἥμέραν τοῦ Ναυαρίνου.

Μεσολόγγιον ! ἡ λέξις αὕτη ἐπρεπε νὰ προσφέρηται πάντοτε ἀνευ ἐπιθέτου, ἀγενού σχολίου. Εἶναι ἡ λέξις ἥν ἡ Ἑλλάς ἐκστομίζει μεθ' ὑπεργραφαίκας καὶ ιστότητας πρὸς τὰς σκιὰς τῶν προπατόρων, καὶ θὰ ἐκστρομίζῃ, ἐφ' ὅσον ἀνατέλλει ὁ ἥλιος καὶ ὑπάρχει ίστορία, πρὸς τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Ἔκει, εἰς τὴν μάνδραν ἐκείνην, ἐν μέσῳ τῶν ἥλιοκαθών μαχητῶν, ὅπισθεν τῶν προμαχώνων, οἵτινες βαπτισθέντες διὰ ἐνδόξων ὄνομάτων εὑρούν νὰ προσθέσωσιν εἰς αὐτὰ νέκυα εὔκλεισιν ἐκεῖ ὅπου ἡ μαχομένη Ἑλλὰς συνήψει ἀρραβώνα μετὰ

τῆς ἐνθουσιώδους Εὐρώπης διὰ τοῦ ἐνχυκαλισμοῦ τοῦ Μαυροκορδάτου καὶ τοῦ Βύρωνος, ἐκεῖ ὁ ἔθνικός μας ἀγῶν γρθῇ εἰς τὸ ὄπατον σημείον τῆς μεγαλουργίας καὶ ύψωθη ὅσον ύψωθησαν τὰ συντρίμματα τῆς πόλεως τὰ ἀνατιναχθέντα εἰς τὸν ὄρεα. Η ἀντίστασις τοῦ Μεσολογγίου ὑπῆρξε τὸ προπύργιον τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀφοῦ δὲ ἔπεσεν, ἀν πτώσις λέγεται ὁ σλεθρος πόλεως καὶ κατοίκων, ἐπαθεν ἀρρηγτόν τινα μεταβιόρφωτιν, ἐνεφανίσθη ως ἔλεγχος καὶ ἴκεσία ἐνώπιον τῶν δυνατῶν τῆς γῆς καὶ ἔκλινεν ὁριστικῶς τὴν πλάστιγγα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος.

Ἄλλὰ δὲν ὑπάρχει καὶ ρὸς νὰ ἀριθμήσωμεν πάντας τοὺς θριάμβους τοῦ κατὰ ἔγραν ἀγῶνος. Μᾶς νεύει καὶ μᾶς καλεῖ ἡ θάλασσα. Πῶς βραδύνοιεν νὰ προφέρωμεν τὰ ὄνόματα τοῦ Μιαούλη, τοῦ Κανάρη, τοῦ Σαχτούρη, τοῦ Τομπάζη, τὰ ὄνόματα τῶν γηιμιθέων, οἵτινες ἐποιιόρκησαν τὴν Ἀσίαν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἐπέδειξαν θριαμβεύουσαν τὴν Ἑλληνικὴν σημικίαν εἰς παράλια, ὅπου δὲν εἶχε κυματίσει ἀπὸ τῶν γρόνων τοῦ Κίριωνος; Δὲν ἐπιχειρῶ σχολαστικὰς συζητήσεις, οὐδὲ ἐξετάζω τίνες ὑπῆρξαν τελεσιουργότεροι εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος, οἱ κατὰ ἔγραν γη οἱ κατὰ θάλασσαν θριάμβοι. Ἄλλὰ φρονῶ ὅτι τὰ ναυτικὰ τρόπαια, παραβλεπομένου ὅλως τοῦ πρωτικοῦ ζητήματος, ὑπῆρξαν ἀναντιρρήτως τὸ ποιητικώτερον μέρος τοῦ ἀγῶνος. Η μικρὰ ἐκείνη λέμβος, ἡ φέρουσα δρθιόν καὶ δαυλοφόρον ἐπὶ τῆς πρύμνης τὸν Κανάρην, ως παρέστησε τότε τὸν θαλάσσιον γῆρακ γη τυγχραφικὴ καὶ γη ποίησις, δὲν κατεπόντισε μόνον γηλιάδας ἐχθρῶν, δὲν ἔτρεψε μόνον εἰς φυγὴν στόλους, δὲν θιέλυσε πολιορκίας, ἀλλ' ἐτρατολόγησε διὰ τὸ πρωτοφανὲς καὶ ἔκτακτον τοῦ τολμήματος πλειοτέρους θαυμαστὰς ἐν Εὐρώπῃ γη πάντες ὄμοιοι οἱ κατὰ ἔγραν θριάμβοι. Η πυρπόλησις τῆς ναυαρχίδος παρὰ τὴν Χίον, ἐφ' ὅσον οἱ ἀνθρώπινοι καρδίαι δονοῦνται ὑπὸ παλιῶν εὐγενοῦς ἐκδικήσεως, θὰ φέρεται διὰ τῶν στομάτων ως τὸ θετπεσιώτερον μεγαλούργημα κεραυνώδους Νειμέσεως. Ἄλλὰ μήπως τὴν ἀνδρείαν μόνον τῶν θαλασσομάχων πρέπει τις νὰ θαυμάσῃ, Η ναυτικὴ ἐπιστήμη τῶν αὐτοδιδάκτων ναυάρχων καὶ πλοιάρχων τῆς ἐπαναστάσεως καὶ σύμερον ἀκόμη κινεῖ τὴν ἔκπληξιν καὶ τὴν ἀπορίαν τῶν εἰδηγιόνων. Η παράταξις τῶν πλοίων,

ἡ χρησιμοποίησις τῶν ἀνέμων, ἡ τέχνη τῶν ἐλιγμῶν, ὁ χειρισμὸς τῶν ἴστιν, τὰ δυσκολότερα στρατηγήματα τοῦ ναυτικοῦ πολέμου ἀποκαλύφθησαν, ὃς ἐκ θέλαις ἐμπνεύσεως, εἰς τοὺς ἐμπορονάυτας ἐκείνους, ὅπως σπανίως ἀποκαλύπτονται καὶ σύμμερον ἔτι, εἰς ἐκλεκτοὺς γαυμάρχους, ἐπὶ μικροὺς χρόνους σπουδάσαντας καὶ ἀπὸ νηπίων ἀσκηθέντας.

Ἡ Εὐρώπη ἀπέδιεψε τέλος θλεος καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἔργον ἐστεφανώθη. Ἐσχίσθησαν αἱ συνθῆκαι, ἐλησμιονίθησαν προαιώνιαι ὀντιζηλίαι, περιεφρονίθησαν συμφέροντα, δλίγου δεῖν ἥναπτεν εὔρωπατκὸς πόλεμος, ὅπως πηγὴ ἐκ χώματος, αἴματος, λιθαρίων καὶ φύλλων πάσις Ἑλληνικῆς γῆς ἡ μικρὰ αὕτη φωλεά, ὅπου ὑποτίθεται ὅτι γίμεται ἀναπνέομεν ἐλεύθεροι. Τοσοῦτον ὑπῆρξε τὸ κράτος τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τοῦ ἐλέους ὃν ἐνέπνευσαν οἱ γηρέτεροι πατέρες.

**Αναστάσιος Βυζάντιος.*

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

(Ρητορικὸς λόγος).

«Ἐγάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν Κύριον» (*Ιωάνν. κ'*)

Συγχαίρω καὶ ἐγὼ μετ' ἐσᾶς, δὲ θεῖοι μαθηταὶ τοῦ ἀναστάντος Δεσπότου· μάλιστα συγχαίρουσι: μετ' ἐσᾶς ὅλοι: οἱ Χριστοφόροι λαοί, ὅπου εἶδοσι, τέλος πάντων, τὸ ἀγλαὸν φῶς τῆς λαμπροφόρου Κυριακῆς τῆς Ἀναστάσεως. Χαίρει ἀνώθεν ἡ τρισόλδιος πόλις, καὶ περιτριγυρίζοντες τὸν θρόνον τοῦ βασιλέως τῶν Δυνάμεων ψάλλουσι τὸν ἐπινίκιον ὅμιγον οἱ ἄγγελοι τῆς ειρήνης. Χαίρει κάτωθεν ὁ Ἰδιος Ἀδης, καὶ ὅλος ἀστράπτει εἰς τὴν λαμπρὰν παρουσίαν τοῦ ἀνατείλαντος Ἡλίου τῆς δόξης, ὅπου φέρει ἀνέσπερον ἡμέραν ζωῆς πρὸς τοὺς λυπημένους προπάτορας. Χαίρει λαμπροφοροῦσα, ἡ νύμφη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, καὶ τὸν ἐκ τάφου ὡς ἐκ πατάδος προελθόντα θεῖον. Νυμφίον εὑφραινομένη ἀσπάζεται. Ἀλλαξεν δψιν ὁ Ἰδιος

Γολγοθάς, καὶ ἐκεῖ ὅπου ἦτον ἀξιοθρηγύτου τραγωδίας φοβερωτάτη σκηνὴ ἔγινε παγκοσμίου εὐφροσύνης εὐκλεέστατον θέατρον. Ὁ σταυρός, ἡ λόγγη, ὁ ἀκάνθινος στέφανος, ὅργανα σκληρότατα τῶν φρικτῶν παθημάτων, θεοπρεπῶς εύκοσμοις τὸν θρίαμβον τοῦ θείου νικητοῦ. Ὁ τάφος, ἄχαρι κατοικητήριον τῆς πρώην φθορᾶς, ἐφάνη ζωηφόρος θάλαμος ἀφθαρσίας· καὶ αἱ πληγαὶ, πρόξενοι θανατηφόρου νεκρώσεως, εἶναι πηγαὶ ἀθανάτου ζωῆς· «Ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν Κύριον». Ἄς συγχαρώμεν καὶ ἡμεῖς καὶ ἡς θαυμάσωμεν σήμερον τῆς ἐνδόξου ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ τὴν θεόσδοτον χάριν.

Τότε, ὅταν ἐκλείσθη ἡ θύρα τοῦ Παροδείσου, ἀπὸ τὸν ὅποιον ἔξωρίσθη ὁ ἀνθρωπος, ἡγεώχθη εὐθὺς ἡ πύλη τῆς ἀμαρτίας, διὰ τῆς ὅποιας εἰσῆλθεν ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον, εἰσῆλθε συντροφιασμένος ἀπό τὴν κατάραν καὶ ἀπὸ τὴν φθοράν. Ἐδασίλευσεν ὡσὰν τύραννος ἐπάνω εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὃποιού ἐδάστα ἀθλίως τὸν βαρὺν ξύγον μὲ κόπον καὶ μόχθον, καὶ ἐπλήρωνεν ἀπαραιτήτως τὸ βαρύτατον χρέος μὲ τὴν ζωὴν. Ηλήν, καθὼς ὁ Ἀδάμ πρῶτος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἔσφαλεν, ἔτσι ἐπρεπεν δὲ Ἀδάμ πρῶτος ἀπὸ ὅλους, τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἀποθάνῃ· καὶ μὲ ὅλον τοῦτο πρῶτος ἀπὸ ὅλους, καὶ ἀπ' αὐτὸν τὸν Ἀδάμ, ἀπέθανεν δὲ κακίος καὶ ἀπταιστος Ἀδελ, φονευμένος ἀπὸ τὸν Κάιν, τὸν φθονερόν, ἀδελφόν. Μὰ δὲν ἦτο δίκαιον, καθὼς ἀπὸ τὸν Ἀδὰν ἀρχισεν ἡ ἀμαρτία, ἀπὸ τὸν Ἀδάμ νὰ ἀρχίσῃ καὶ ὁ θάνατος; ἀλλ' ἀπὸ τὸν Ἀδελ; Κάθε βασιλείον τότε εἶναι μόνιμον καὶ στερεόν, ὅταν εἶναι θεμελιώμενον ἐπάνω εἰς τὸ δίκαιον. "Οταν βασιλεύῃ ἡ δίκαιοις, καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς βασιλείας εἶναι βεβαῖα καὶ ἡ διαμονὴ τῆς βασιλείας εἶναι αἰώνιος" ἐξεναγτίας, τὸ βασιλείον εἶναι πολλὰ ἀδέδαιον, ὅταν εἶναι ἀδικον, καὶ εἶναι πολλὰ ὀλιγοχρόνιον, ὅταν εἶναι βίαιον. "Οταν ἀρχινῇ ἀπὸ τὴν ἀδικίαν, ἡ ἀρχὴ του εἶναι σφαλερά, καὶ ὅταν κρατήτα-

μὲ τὴν βίαν, εἶναι σιμὰ εἰς τὸ τέλος· φυσικὰ τὸ ἀδικὸν δὲν κατορθοῦται, τὸ βίαιον δὲν διαιτεῖνει. Τώρα ίδετε ἔργον ὑψηλὸν τῆς φιλανθρώπου προνοίας τοῦ Θεοῦ· δι Θεὸς ἐπαραχώρησε καὶ δὲν ἀπέθανε πρῶτος ὁ Ἀδάμι, ὃπού πρῶτος γῆρατεν (καθὼς ἦτο τὸ δίκαιον), ἀλλ᾽ ἀπέθανε πρῶτος ὁ ἀπταιστος "Ἄδελ·" ἐδῶ τὸ βασίλειον τοῦ θανάτου ἄρχισεν ἀπὸ ἀδικίαν, διὰ νὰ ἔγγι σφαλερὰν τὴν ἄρχιν. "Οχι μόνον πρῶτος ἀπέθανεν ὁ ἀπταιστος "Ἄδελ, ἀλλ' ἀπέθανεν, σχι μὲ θάνατον φυσικόν, ἀλλὰ μὲ θάνατον βίαιον, φονευθεὶς ἀπὸ τὸν ἀδελφόν· ἐδῶ τὸ βασίλειον τοῦ θανάτου, ὃπού ἄρχισε μὲ τὴν ἀδικίαν, εἶχεν ἀκόμη καὶ τὴν βίαν σύντροφον, διὰ νὰ εἶναι σιμὰ εἰς τὸ τέλος. Ἔδασίλευσε λοιπὸν εἰς τὸν Κόσμον ὁ θάνατος μὲ ἔνα βασίλειον, καὶ ἀδικον, διὰ νὰ εἶναι ἀδέδαιον, καὶ βίαιον, διὰ γὰρ εἶναι διληγοχρόνιον, εἶναι νόρης τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου· «Ἐλ γάρ Ἀδάμι πρῶτος ἐτελεύτησεν, ἵσχυρὰν ὁ θάνατος ἂν τὴν κρηπίδα ἔσχεν, ὡς πρῶτον τὸν ἀμαρτίσαντα δεξάμενος· ἐπειδὴ δὲ τὸν ἀδίκων ἀνηγγιμένον πρῶτον ἐδέξατο, σφαλερὸν ἔχει καὶ σαύρὸν αὐτοῦ τὸ βασίλειον». Ἐφάνη εὐθὺς ἀπὸ τὴν ἄρχιν, πώς ὁ θάνατος, ἀγκαλὰ καὶ τύραννος, δὲν είχεν ἐπάνω εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος αὐτεξούσιον τὴν βασιλείαν. Ἐφυγεν ἀπὸ τὰς χειράς του ὁ Ἐνόχη, ὃπού ἔωνταν δικαστήθη· ἔφυγεν ὁ Ἡλίας, ὃπού μὲ πύρινον ἄρμα ἀνέδη εἰς τὸν οὐρανόν· ὁ αὐτὸς ἐλύτρωσεν ἀπὸ τὴν τυραννίδα τοῦ θανάτου τὸν υἱὸν τῆς Σαραφθείας, καὶ ὁ μαθητής του Ἐλισσαῖος τὸν υἱὸν τῆς Σουμανίτιδος. Ἡλθεν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἥμερῶν ὁ σεσαρκωμένος υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Κύριος τῶν ζώντων καὶ νεκρῶν, ὁ φοιβερὸς καθαιρέτης τοῦ θανάτου, καὶ τοῦ ἔδειξε πόσον εἶναι ἀδύνατος. Μὲ ἔνα λόγον τοῦ ἐπῆρε τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰαείρου, ὃπού γέρη ἦτον ἀποθαμένη, καὶ τὴν ἀνέστησεν ἀς ἐξ ὅπνου εἰς ζωήν· τοῦ ἐπῆρε τὸν υἱὸν τῆς χήρας, ὃπού ἐφέρετο μὲ τὸν κράβατον εἰς τὸν τάφον, καὶ τὸν ἥγειρε μὲ τὴν ἀφήν τῆς χειρός· ποῦ ἐπῆρε τὸν Λάζαρον, ὃπού τέσσαρας ἥμέρας ἐκράτει δέσμιον ὁ ἄδης, καὶ μὲ μίαν φωνὴν τὸν ἔσυρεν ἀπὸ τὴν φθοράν· τοῦ ἐπῆρε τόσα σώματα τῶν κεκοιμένων ἀγίων ἀποθαμένων, ὃπού ἐκράτει τόσον καιρόν, τὰ διοτία ἔθγαλε ἔωνταν ἀπὸ τοὺς τάφους. Καὶ τέλος πάντων καθεῖλε τὸν τύραννον, ἐθανάτωσε τὸν θάνατον, ἐσύγχυσε τὸ βασίλειόν του, ὅταν τριήμερος ἀνέστη.

ἐνδόξως ἐκ τῶν νεκρῶν. Ἡμεῖς οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀδάμ εἰμεσθεν
ὅλοι ὡσὰν πουλιὰ πιασμένοι εἰς ἐκείνην τὴν δυστυχὴν παγίδα, ὅπού
ἔκρατει ὀλοῦθεν στημένην ὁ θάνατος· εἰς ἵδιαν παγίδα ἔπειτε θελη-
ματικῆς καὶ ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς ἔκουσίως ἀποθανών· ἀλλ’ ἔπε-
σεν αὐτὸς μὲ τὴν θείαν του δύναμιν, συγέτριψε τὴν παγίδα, ἐπέ-
ταξεν αὐτὸς πρῶτος μετὰ τὴν ἔνδοξόν του Ἀνάστασιν καὶ ἐλύτρωσε
καὶ γῆρας ἀπὸ τοῦ θανάτου τὸ κράτος· «ἡ παγὶς συνετρίβη, καὶ
γῆμεῖς ἐρρύσθησαν, γῆ δογήθεια γῆμῶν ἐν ὄγριατι Κυρίου». Ἐρρύσθη-
μεν, ἐρρύσθησαν, δὲν εἴμεσθεν πλέον αἰγμάλωτοι τοῦ θανάτου·
γῆμεῖς τὸν βλέπομεν, καὶ πλέον δὲν φοδούμεσθεν τὴν ἀγριωπήν θέαν.
Πρὶν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ ὁ θάνατος ἦτο φοδερὸς τῷ ἀν-
θρώπῳ· μετὰ τὴν ἀναστάσιν τοῦ Χριστοῦ ὁ ἀνθρωπὸς εἶναι φοδε-
ρὸς τῷ θανάτῳ. Ἄφοι ἐνίκησε τὸν θάντον ὁ ἀναστὰς Ἰησοῦς, τὸν
καταφρογοῦσι· θραύσας καὶ οἱ τοῦ Χριστοῦ μαθηταί. Ἀνάιτετο
εἰς τοὺς μάρτυρας μικρὰ παιδία, τρυφεραὶ παρθένοι τὸν περιπαί-
ζουσιν· αὐτὴν εἶναι τοῦ ἀναστάντος Δεσπότου ἡ δωρεά· τοῦτο εἶναι
τῆς ἐνδόξου ἀναστάσεως τὸ προνόμιον. Ἀνέστη Χριστός, καὶ ἐνε-
κρώθη ὁ θάνατος. Ἀνέστη Χριστός, καὶ ἐλύθη ἡ φθορά. Ἀνέστη
Χριστός, καὶ ἀνέτειλεν ἡ θάνατος. Ἀνέστη Χριστός, καὶ πάλιν
γένεται· ὁ Ηράδεισος· ποῦ σου, θάνατε, νῦν τὸ κέντρον; ποῦ σου,
Ἄδη, τὸ νῖκος; Ἡμεῖς πίπτομεν ως θυητοί, μὰ γῆμεῖς ἀνασταινόμε-
σθεν ως ὀθάνατοι· γῆμεῖς κλειόμεσθεν εἰς φυλακὴν σκοτεινοῦ μνή-
ματος, μὰ ἐκεῖ φθάγει νὰ μᾶς ζωογονήσῃ τῆς δεσποτικῆς ἀναστά-
σεως τὸ μακάριον φῶς· γῆμεῖς ἀναμένομεν θάνατον, μὰ γῆμεῖς προσ-
δοκῶμεν ὀθάνατον ζωῆν, τῆς ὁποίας ἀρραβώνα μᾶς ἔδωσεν ἡ ἀνά-
στασις τοῦ Σωτῆρος. Χριστος ἀνέστη.

•Ηλίας Μηνάτης.

ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΚΑΙ ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ ΥΠΟ ΤΙΤΟΥ

(Ιστοριογράφημα).

Τὰ τρόφιμα είχον πρὸ πολλοῦ ἐκλείψει ἐκ τῆς ἀνω πόλεως καὶ οἱ πολιορκούμενοι ἐταλαιπωροῦντο καὶ κατετρύχοντο ὑπὸ πείνης ὅδυνηροτάτης. Καὶ οἱ μὲν ἐδραπέτευον ἐκ τῆς πόλεως, ἵνα σωθῶσιν, οἱ δὲ ἐξερχόμενοι ἐξέκλεπτον λαθράκις τῶν ἐχθρῶν τὰ τρόφιμα. Ἀλλ' ὁ ρωμαῖος στρατηγὸς βαρέως φέρων τὴν ἐπιμονὴν καὶ τοὺς ἔξονειδισμοὺς τῶν πολιορκουμένων διέταξε νὰ φονεύεται πᾶς ὅστις γῆθελε συλληφθῆ ἐκ τῶν ἐχθρῶν. Διὸ καὶ γῆτο ἐλεεινότατον διὰ τοὺς πολιορκουμένους θέαμα νὰ βλέπωσι καθ' ἐκάστην 500 κατὰ μέσον ὅρον δυστυχεῖς, οἵτινες οἰλογόνοι καὶ γῆμιθανεῖς ἐκ τῆς πείνης ἐξήρχοντο ἐκτὸς τοῦ τείχους, ἵνα συλλέξωσι καὶ καταφάγωσι τὰ πέριξ αὐτοῦ φυόμενα χόρτα, περιφρονοῦντες ἔνεκα τοῦ λιμοῦ τὸν προφανέστατον ἀπὸ τῶν ἐγγὺς ἐχθρῶν κίνδυνον. Καὶ τὸν κίνδυνον τοῦτον οἱ πλεῖστοι αὔτων δὲν διέφευγον, συλλαμβανόμενοι δὲ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἀπῆγοντο κατ' ἐκατοντάδας καὶ ἀνεσταυροῦντο. Ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἀφόρητος γῆτο γίτη πείνα τῶν ἐν τῷ νυκτὸς ἐγκεκλεισμένων, ὅπου τὰ θύματα αὐτῆς γῆριμοῦντο κατὰ χιλιάδας δσημέραι. Εὖν ἐγεννάτο καὶ μικρὰ ὑπόνοια, ὅτι ἐν οἰκίᾳ τινὶ ὑπῆρχον κεκρυμμένα τρόφιμα, ή οἰκία ἐκείνη ἐπολιορκεῖτο καὶ ἐξεπορθεῖτο. Οἱ ἐπιστήθιοι φίλοι τότε μετεβάλλοντο εἰς ἀμειλίκτους ἐχθρούς, καὶ ἐκείνοι, οἵτινες κυτετκληρότες καὶ μόλις πλέον σώζοντες μορφὴν ἀνθρωπίνην, ἐπεριπάτουν εἰς τὸν δρόμον οἰλογόνοι καὶ καταπίπτοντες πρὸς τὸ ἐλάχιστον πρόσκομα, ἐξηγγριοῦντο καὶ μετεβάλλοντο εἰς λυσσαλέους κύνας, ἐλαν ἐψεύδοντο αἱ περὶ ἀνευρέσεως τροφῆς ἐλπίδες αὐτῶν. Μόνον κατὰ τὸν Ἰούνιον μῆνα ἀπέθανον ἐκ τῆς πείνης ἐντὸς τῶν ἀπασίων καὶ θανατηφόρων ἐκείνων.

τειχῶν 115.880 ψυχαί. Καὶ θμως τῶν ζηλωτῶν τὸ πεῖσμα καὶ ἡ ἐπιμονὴ οὐδόλως ἐκ τῶν φρικωδῶν τούτων σκηνῶν κατεβάλλετο καὶ ἡ εἰς τὴν ἀντίληψιν τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου πεποιθησίς αὐτῶν διετηρεῖτο ἀκμαία καὶ ζωγρά.

Τότε ὁ Τίτος, ἵνα περιζώσῃ πανταχόθεν τὸν ἔχθρὸν καὶ καταστήσῃ ἀναπόφευκτον αὐτοῦ τὸν ὄλεθρον, ἐπεγέιρησε καὶ διεξεπεραίωσεν ἔργον γιγάντειον καὶ χαλεπώτατον· περιέζωσε τὴν Ἱερουσαλήμ διὰ τείχους κυκλοτεροῦς, ἔχοντος περιφέρειαν 39 σταδίων, ἢ περ διῆκον διὰ μέσου τῆς κάτω, πρὸ πολλοῦ ἥδη ἑαλωκυίας, πόλεως καὶ διασχίζον ἐκατέρωθεν αὐτῆς τὰ τείχη περιέβαλλεν ἀπανταχόθεν ὀλόκληρον τὴν ἐπίλοιπον Ἱερουσαλήμ.

Καθ' ὃν δὲ χρόνον δὲ ἐνδόμυγος καὶ ἀμειλικτος τῶν Ἰουδαίων ἔχθρος, ἡ πεῖνα, εἰχεν ἔξαγριωθῆ εἰς τὸ ἔπαχρον, ὁ ἔξωθεν ἔχθρος ὁ Τίτος ἥρχισε τακτικὴν ἐκπολιορκητικὴν προσδοκήν κατὰ τῆς ἀνω πόλεως, συγκεντρώσας ἰδίως αὐτὴν κατὰ τῆς ἀκροπόλεως Ἀντωνίας, καθ' ἣς ὅψις τέσσαρα πολιορκητικὰ προσγώματα. Ἐπὶ τέλους ἀνοίγουσιν εἰς τὸ τείχος τῆς ἀκροπόλεως ταύτης ρῆγμα, καὶ εἰσπηδῶσιν ἀμέσως οἱ πολιορκηταὶ εἰς αὐτὸ πλήρεις μένους καὶ ὄρμης· ἀλλ' αἰργης ἀνακαλύπτουσιν, ὅτι ἔσωθεν τοῦ διαρρυχθέντος ἐκείνου τείχους ὑπῆρχεν ἔτερον νέον. Μετὰ πολλὰς δὲ καὶ ἀλλεπαλλήλους ἐφόδους εἰσπηδῶσι τέλος οἱ Ρωμαῖοι καὶ εἰς τὴν Ἀντωνίαν. Τότε ἀρχεται μεταξὺ τῆς Ἀντωνίας καὶ τοῦ ναοῦ, εἰς τοῦ ὄποιου τὸν ἔξωτατον περίδολον εἰσέργονται οἱ ἔχθροι, φονικώτατος τῶν Ἰουδαίων πρὸς τοὺς Ρωμαίους ἀγών· ἔξ οὐ ἀπανδήσαντες ἐπὶ τέλους ὑπεχώρησαν ἐκάτεροι, οἱ μὲν Ρωμαῖοι εἰς τὴν Ἀντωνίαν, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι εἰς τὸν ναόν.

Οἱ αἰματηρὸς λοιπὸν κύκλος περιεστάλη νῦν εἰς στενώτατον χώρον, καὶ περιέζωσαν αὐτὸ τὸ ιερώτατον κέντρον τῶν Ἰουδαίων. Μικρὸν ἀκόμη, καὶ ἡ αἰγμὴ τοῦ θανατηφόρου ξίφους τῆς Ρώμης διπερ λαθόντες εἰς χειρα στιβαρὰν οἱ σιδηρόσπλαγχνοὶ τῆς οὗτοι ἐνέπηξαν εἰς τὴν καρδίαν πάσης ἐν τῷ ἀρχαίῳ κόσμῳ χώρας, ἥτις ἀνέπνεεν ἐλευθέρως, καὶ πάσης ἐθνικότητος, ἥτις εἶχε πνοὴν ζωῆς, διελάσσασα ἥδη τὸ ἐπίλοιπον σῶμα ἔμελλε νὰ φθάσῃ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν καρδίαν τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, ἐν ἦ ἕρρεε θερμὸν ἀκύριη τὸ αἷμα τῶν

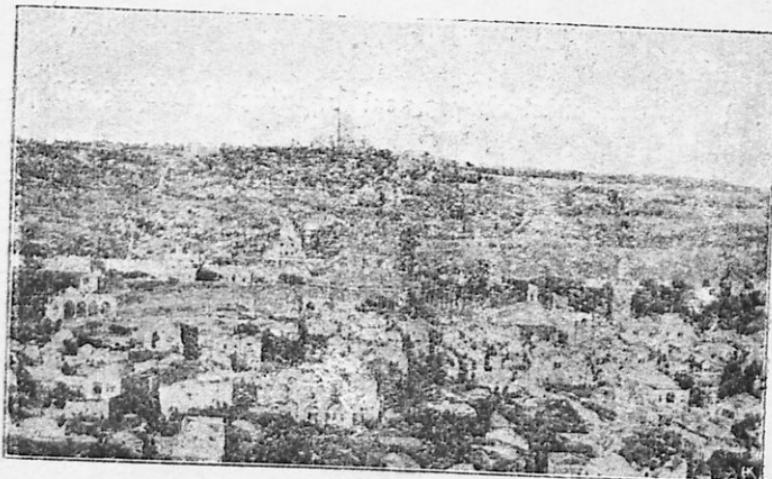
δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἡτις ἐπάλλετο ἵσχυρῶς ἐκ τῶν ἱερωτάτων παλιῶν, ὅσους διήγειρε καὶ ἐκ τῆς ἀποστάσεως δέκα αὐτῶν ἡ βροντώδης φωνὴ τοῦ Ἱεροῦ, ἀντηχοῦσα ἀκόμη ἀπὸ τῆς γνοφώδους καρυφῆς τοῦ ὅρους Σινᾶ, διὰ τοῦ στόματος τοῦ Μωυσέως καὶ τῶν λοιπῶν προφητῶν. Καὶ ἀφοῦ οἱ Ρωμαῖοι ἔξεπόρθησαν τὴν Ἀντωνίαν καὶ περιέψωσαν στενάτατα τὸν ναόν, ἵστατο ὁρθὸν ἀκόμη τὸ φρόνημα τῶν Ἕγλων τοῦ ἡραρχοῦ καὶ ἡ κατὰ τὴν φοιβερὰν ἐκείνην τοῦ κιγδύνου καρύφωσιν πεισματώδης τῶν πολιορκουμένων ἐπίμονή ἔχει τὸ ἀληθῶς ἔξαλλον καὶ ὑπεράνθρωπον. Εἰς μάτην δὲ Τίτος προτείνει συμβιβασμὸν εἰς αὐτούς· ὅσῳ μεγαλύτερος καὶ προφανέστερος νῦν ἡτο δὲ κίνδυνος, τόσῳ μᾶλλον ἐπίμονος καὶ ἀπόλυτος ὑπῆρξεν αὐτῶν ἡ ἀρνησις. Ή τε Ιερουσαλήμ, ὑπὲρ τῆς ἐμάχοντος, ἡτο πρὸ πολλοῦ ἥδη σωρὸς ἐρειπίων καὶ τέφρας ἀλλὰ τὰ ἐρείπια ταῦτα ἡσαν λόγος καὶ ἐπιχείρημα πρὸς ἀπελπισίαν καὶ παράδοσιν εἰς πάντας ἄλλους ἐκτὸς ἐκείνων τῶν ὑπὲρ πίστεως ἐνθέων μαχγητῶν.

Κατὰ διαταγὴν τοῦ στρατηγοῦ ἡγέρθησαν τέσσαρα προχώριατα, δι' ὧν παριεζόσθη ὁ ναός. Ὄλοκληρον σχεδὸν τὸ ἔξω ἴερὸν ἡτο ὥδη εἰς χειρας τῶν Ρωμαίων, ὅτε δὲ Τίτος διεισέστει νὰ στήσωσι τὴν ἑλεπολιν ἀπέναντι τῆς ἐξέδρας τοῦ ἔνδον ἴερου· ἀλλὰ καὶ μετὰ ἐξ ἥμερων ἀδιάκοπον ἐργασίαν οὐδὲν κατορθοῦσαι, διότι τὰ τείχη ἦσαν στερεότατα. Ἀλλοι ἐπεγείρησαν νὰ κρημνίσωσι τὴν βαρεταν πύλην, ἀλλ' εἰς μάτην ἀλλοι ἀπεπειράθησαν διὰ κλιμάκων ν' ἀναθῶσιν εἰς τὸς στέγας τῶν στοόν, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν κατὰ κράτος. Τότε δὲ Τίτος διέταξε νὰ ἐμβάλωσι πῦρ εἰς τὴν πύλην, καὶ δὲ ἐμπρησμὸς τῷροντι κατορθοῦσαι· τὸ πῦρ μεταδίδεται βραδέως εἰς τὰς παρακειδένας στοάς, αἵτινες κατακαίονται· Ο Τίτος διατάττει τότε νὰ σβέσωσι τὸ πῦρ καὶ παραμερίσαντες τὰ ἐρείπια νὰ ἀνοίξωσι δρόμον διὰ μέσου αὐτῶν. Τότε στίφος Ἐβραίων ἐξέρχεται αἰφνιδίως ἐκ τῆς ἀνατολικῆς πύλης τοῦ ναοῦ καὶ ῥιπτεται μανιωδῶς κατὰ τῶν Ρωμαίων, οἵτινες ἡσαν ἐν τῷ περιβόλῳ ἀρχεται δὲ πεισματώδης καὶ φονικὴ μεταξὺ αὐτῶν πάλη· ἀλλ' ἐπὶ τέλους οἱ Τουδαῖοι ἡγανάκτησαν ὑπὸ τοῦ πλήθους νὰ ὑποχωρήσωσι καὶ νὰ ἐγκλεισθῶσι καταδιωχθέντες εἰς τὸν ναόν. Ἐν τῇ βιαλᾳ δὲ ἐκείνῃ καταδιώξει Ρωμαϊός τις στρατιώτης προφθάσας ἔρριψε διὰ χρυσοῦ τιγνος παρα-

θύρου ἀνηγμένον δαυλὸν εἰς τὸν ναόν, ὅστις καὶ μετ' ὀλίγον πυρπολεῖται. Οἱ ἐν τῷ ναῷ ἴδοντες τὰς φλόγας περινειμόμενας τὸ μέγιστον καὶ ἵερώτατον οἰκοδόμημα, ἔκυτοὺς δὲ ἀπανταχόθεν περικεκλεισμένους, βάλλουσιν ἀγρίας φωνὰς πένθους καὶ ἀπελπισίας. Ἡ εἰδηστής πυρπολήσεως ἔφθασεν εἰς τὸν Τίτον, καθ' ἥν στιγμὴν διανεπάνετο ἀπὸ τοῦ ἀγῶνος ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ. Ὁργισθεὶς διὰ τὸν ἄνευ τῆς διαταγῆς αὐτοῦ ἐμπρησμὸν τούτον ἡγέρθη διὰ τάχους καὶ ἤλθε δροματὸς εἰς τὸν περίβολον παρακαλουθήσαντος σύμπαντος τοῦ στρατοῦ. Κραυγάζων ὅμα καὶ γειρονομῶν διατάσσει τοὺς ἐν τῷ περιβόλῳ στρατιώτας νὰ σέσωσι τὸ πῦρ, ἀλλ' αἱ ἐκ τοῦ ναοῦ κραυγαὶ καὶ ὁ θόρυβος καὶ ὁ ἀλαλαγμὸς καὶ ἡ σύγκυτις δὲν ἀφησαν νὰ ἐννοήσωσιν αἱ ἐν τῷ περιβόλῳ τί ἔλεγεν ὁ στρατηγός· οἱ περὶ αὐτὸν ἐπαναλαμβάνουσι τὴν διαταγήν ἀλλὰ τοῦτο ἐπαιξάνει μόνον τὴν σύγκυτιν, γῆτις τότε ἐκορυφώθη. Ἐν δὲ τῷ μέσῳ τῆς παραμυγοῦς καὶ φρικώδους ἐκείνης βοῆς καὶ συγχύσεως αἱ ρωμαϊκαὶ λεγεόνες ἀκράτητοι πλέον καὶ διπλὴν δίψαν ἔχουσαι, τὴν τὴν ἐκδικήσεως καὶ τὴν ἀρπαγῆς, εἰσορμώσιν ἀπληστοῖς καὶ ἀγριαις Ἔρινύες διὰ τῶν φλογῶν καὶ τοῦ καπνοῦ ἀλαλάζοντες, διαρπάζοντες τὰ πολύτιμα κειμήλια τοῦ ναοῦ καὶ φονεύοντες πᾶσαν ψυχὴν ἔποσαν. Ἐξακισχύλισις ἀσπλοὶ προέφθασσαν νὰ καταφύγωσιν εἰς τινὰ τῶν στοῶν τοῦ ἐκτὸς περιβόλου ζητοῦντες ἔλεος· ἀλλ' οἱ Ρωμαῖοι ἐνέθαλον εἰς τὴν στοὰν ἐκείνην πῦρ, οὗτινος ἐγένοντο ἀπαντες παρανάλωμα. Οἱ δὲ ἐν τῷ ναῷ ἱερεῖς, ἀσπλοὶ μέχρι τοῦδε καὶ ἀμιχοὶ, ἀρπάσαντες τότε δὲ τις τειράχιον σιδῆρου εὔρον πρόχειρον καὶ μανιωδῶς μαχόμενοι ἔπεσαν ἀπαντες νεκροὶ πέριξ τοῦ θυσιαστηρίου, κρατοῦντες ἔτι εἰς τὰς χειρας τῶν τὸν ἀμυντικὸν καὶ ἐκδικητήριον σίδηρον. Χιλιάδες νεκρῶν καὶ ἥμιθανῶν κατέκειντο ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ἐδάφους, καὶ ἐκεῖ ὅπου μέχρι τοῦδε ἤκούοντο φαλμοὶ ἱεροί, ἐδόμδουν νῦν οἱ γόροι καὶ οἱ στεναγμοὶ καὶ αἱ ἀραι τῶν ἀποθηκόντων ἢ οἱ ἀλαλαγμοὶ καὶ αἱ βλασφημίαι τῶν νικητῶν. Αἱ δὲ κραυγαὶ αὕται καὶ ὁ ἀλαλαγμὸς καὶ ὁ θόρυβος ἦτο τόσον μέγας καὶ φοβερός, λέγει ὁ Ἰώσηπος, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ περιγράψῃ τις αὐτόν. Ἀφοῦ ὁ ναὸς ὀλόκληρος ἀπετεφρώθη, εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν περίλυπος ὁ Τίτος, καὶ οἱ Ρωμαῖοι δι' ἀλαλαγμοῦ αἰφνιδίου καὶ φοβεροῦ, ἐπικαλύψαντος τὸν μέχρι

τοῦδε περιθομένης θόρυβον, όπερέχθησκαν τὸν καταμέλανον ἐκ τῆς
ἀσθόλης καὶ τοῦ καπνοῦ στρατηγὸν καὶ ἀνεκίσυξαν θριαμβευτικῶς
αὐτοκράτορα, τὸ σύνηθες δεῖγμα καὶ παρακολούθημικ μεγίστου τινὸς
καὶ ἐκτάκτου ἐν τῷ πολέμῳ κατορθώματος. Προσθάντες δὲ ἐπὶ τοῦ
σωροῦ τῶν πτωμάτων ἥλθον καὶ ἐμπήξαντες τὸν αὐτοκρατορικὸν
ἅετὸν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου προστήνεγκαν θυσίαν εἰς τοὺς θεούς.

Μετὰ 18 ἡμέρας ἔπειτε καὶ τὸ τελευταῖον ἔρκος τῶν ἐπαγαστα-
τῶν, ἡ Σιών. Οἱ πολιορκηταὶ εἰσώριησαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀφοῦ

Τερουσαλήμ.

διήλασκαν ἐν στόματι μαχαίρας πᾶσαν ψυχὴν ζῶσαν, διαρπάσαντες
τὴν πόλιν, ἐνέδαλον πύρ εἰς αὐτήν, ὅπερ καὶ ἐπὶ δύο ἡμέρας καιό-
μενον τὴν ἀπετέφρωσε. Τότε ὁ Τίτος διέταξε καὶ κατεδαχθεὶς ἀπὸ
ἄκρου ἔως ἄκρου δλόκηρος ἡ πόλις καὶ ὁ ναὸς ἐκτὸς τριῶν τῶν
ὑψηλοτάτων πύργων. Ἐντὸς δλίγων ἡμερῶν ἡ ἀρχαία καὶ ἱερὰ καὶ
ἔνδοξος πρωτεύουσα τῆς Ιουδαίας ἦτο ἀχανῆς ἐκτασις ἐρειπίων
καὶ τέφρας, καὶ οὐδὲ ἐλάχιστον ὑπῆρχε σημεῖον ἢ γύνος μικρυροῦν
ὅτι ἐκεῖ ἦτο ἄλλοτε ἡ Τερουσαλήμ.

Δ. Βεργαρδάκης.

Η ΠΡΩΤΗ ΕΘΝΙΚΗ ΣΗΜΑΙΑ (1800)

(Τσιτοριογράφημα).

Η φοινική, ὁ ἀπέτος, τὸ λάδαρον μὲ τὸ μονόγραμμικ τοῦ Χριστοῦ ἥ μὲ τὸν ἐλληνικὸν Σταυρὸν παρέρχονται μὲν, ἀλλ' ἀφῆγουσιν ἵγνη ὀθωνάτου δόξης καὶ κλέους. Ἐπὶ αἰώνας δὲν εἰχοιτενείρον σύμβολον στρατιωτικῆς ἔθνικῆς τιμῆς, ἐπὶ αἰώνας ἐκυριάτιζον εἰς τὰ φρούρια τῶν ἐλληνικῶν χώρων ἀλληλοδιαδόχως ξέναις σημαῖαι, ἐπὶ αἰώνας ὁ "Ἐλλην ἑρρωμένως, ἡρωτιώς ἐμάχετο ὑπὲρ τῆς τιμῆς ξένης σημαῖας.

Ἐπὶ 346 ἔτη οὐδεὶς λόγος περὶ σημαίας ἐλευθέρας ἐλληνικῆς πολιτείας.

Τῷ 1799 ἥρχισαν σκέψεις ἥ συζητήσεις περὶ τοῦ χρώματος καὶ τῆς συμβολικῆς ἀπεικόνισεως μιᾶς ἔθνικῆς σημαίας.

Ἡ πρώτη αὐτὴ σκέψης ἔγινεν εἰς τὴν Ἑπτάνησον, εἰς τὴν μηκόν ἐλευθέραν ἐν τῷ Ιονίῳ πελάγει γωγλαν, ἥ ὅποια ἦτο χλοερὰ ὄσσις ἐν μέσῳ τῆς ἐργμίας τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος.

Οἱ δημοκρατικοὶ Γάλλοι κατέλαβον τὰς νήσους τοῦ Ιονίου τῷ 1797, καταργήθεισης τῆς ἐνετοκρατίας. Οἱ Γάλλοι ἐθεωροῦντο ἐλευθερωταὶ καὶ σωτῆρες. Ἀλλὰ τῷ 1799 ὁ ἡγωμένος στόλος τῆς Ρωσίας καὶ Τουρκίας κατέλαβε τὰς νήσους. Τῇ 21 Μαρτίου 1800 συνωμολογήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει συνθήκη, διὰ τῆς ὅποιας αἱ ιόνιοι νῆσοι ἀπετέλουν ἐλεύθερον ἀνεξάρτητον πολιτείαν.

Μετὰ τόσους αἰώνας ὑποταγῆς τοῦ ἐλληνισμοῦ ἀνεφάνη εἰς τὸν πολιτισμένον κόσμον ἡ πρώτη ἐλληνικὴ πολιτεία, ἥτις συνηριθμήθη μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν καὶ ἀνεγνωρίσθη. Ἐκλύθη Ἑπτάνησος πολιτεία.

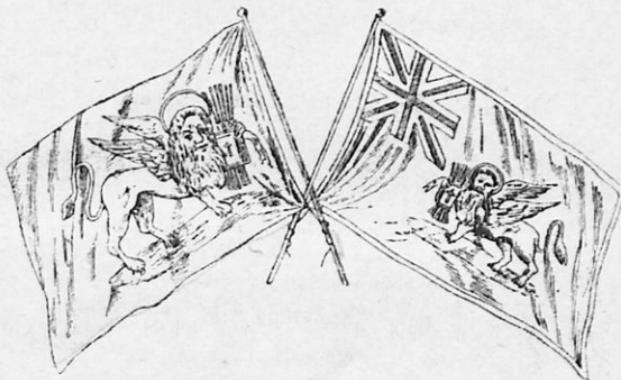
Μετὰ τὰς γενομένας ἐν Κώνσταντινουπόλει διαπραγματεύσεις περὶ τοῦ δριστικοῦ τῶν νήσων πολιτεύματος, τὸ ὅποιον ἔγινε δεκτὸν καὶ ὑπὸ τῆς Ηὐλης, ἔμενε μόνον νὰ λυθῇ τὸ ζήτημα τῆς σημαίας, ἥ ὅποια ἔμελλε νὰ εἴνε καὶ τὸ ἐπίσημον σύμβολον τοῦ νέου

κράτους. Διάφοροι αί προτάσεις, παντοῖαι αἱ γνῶμαι. Οἱ ἐπτανήσιοι ἀντιπρόσωποι εὑρίσκοντο, ἐγνοεῖται, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐπρεπεν ἐπισήμως νὰ λύσουν τὸ ζῆτημα.

Ο ὑπό τῷ χρυσῷ προταθεὶς φοῖνιξ ἀναγεννώμενος ἐκ τῆς τέφρας ἀπερρίψθη ως σύμβολον ἐπαναστατικόν. Ἡ Γερουσία ἔγραψε πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσώπους ν' ἀποφύγουν ἐμβλήματα ἐνθυμίζοντα εἰς τὸν λαὸν δυσαρέστους ἀγαμνήσεις.

Τέλος ἐξέλεξαν ως ἀρχικὸν σύμβολον τὸν κιτρινωπὸν ἐνετικὸν πτερωτὸν λέοντα τοῦ Ἀγίου Μάρκου διὰ νὰ συγδέσωσι τὸ παρελθόν μετὰ τοῦ μέλλοντος.

Οὕτως ἀπεφασίσθη ἡ σημαία ἡ ἑθνικὴ νὰ εἴη: κυανόγρουν βάθος, ἔχουσα ἐν τῷ μέσῳ ὄρθιον τὸν πτερωτὸν κιτρινωπὸν λέοντα,

Ἐθνικὴ σημαία τῆς ἐπτανήσου
πολιτείας 1800—1807.

Ἐθνικὴ σημαία τοῦ ἡνωμένου κράτους
τῶν ιονίων νήσων 1817—1864.

Ἄκαστάζοντα διὰ τοῦ προσθίου ποδὸς κλειστὸν Εὐαγγέλιον, ἐπὶ τοῦ ὅποιου Σταυρός, καὶ καθέτως δέσμην ἀκτεινοειδῆς τεταγμένων ἐπτὰ λογγῶν, αἱ ὅποιαι θὰ παρίστων τὰς ἐπτὰ νήσους, ἐξ ὧν ἀπετελεῖτο ἡ ὅμοσπονδος πολιτεία· εἰς δὲ τὰς συνδεούσας τὰς λόγχας ταινίας τὸ ἔτος 1800, πρῶτον ἔτος τῆς ἰδρύσεως τοῦ νεαροῦ κράτους.

* * *

Λυθέντος τοῦ ζητήματος τούτου, ἐπερατώθη καὶ ἡ ἐντολὴ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπεσταλμένων. Ἡ πρώτη Νοεμβρίου τοῦ ξετούς 1800 ἦτο ἡ ὄρισθεῖσα ἡμέρα τῆς ἐπισήμου παρουσιάσεως

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην διὰ νὰ γίνῃ ἐν ἐπισήμῳ τελετῇ ὁ ἕορτα-
σμὸς τῆς νεαρᾶς ἐλληνικῆς πολιτείας.

Περὶ μεσημβρίαν τῆς ὥρας θείσης ἡμέρας ὁ κόμης Ἀντώνιος
Μαρίας Καποδίστριας καὶ ὁ κόμης Νικόλαος Γραδενίγος Σιγού-
ρος μετέθησαν ἔφιπποι ἀπὸ τῆς ἐν Πέρα κατοικίᾳς των εἰς Τοπ-
Χανέ, συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ γραμματέως τῆς πρεσβείας, τοῦ διερ-
μηνέως καὶ πλείστων οἰκετῶν ἐν στολῇ. Τῆς δὲ ὡραὶ συνοδείας
προγιγνετὸ τιμητικὸς λόγος Γενιτσάρων. Ηολυτελῆς λέμβος παρα-
κολουθουμένη ὑπὸ ἄλλων πολλῶν μετέφερε αὐτοὺς εἰς τὴν ἀπο-
θάρταν τοῦ Βαχού, ὅπου περιέμεναν γρυπούχανοι ἵπποι. "Οταν ἔφια-
σαν εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὁ μέγας διερμηνεὺς τῆς Πύλης, ὁ ὅποιος
ἀνέλιενεν εἰς τὴν εἰσόδου, ὠδηγγησεν αὐτοὺς πρῶτον εἰς τὸν Κεχα-
για-Βέγην καὶ τὸν Ρετζ-Ἐφέντην καὶ ἔπειτα εἰσῆγαγεν αὐτοὺς εἰς
ἐπίσημον παρὰ τῷ Μεγάλῳ Βεζύρῃ ἀκρόσταιν, ἐνώπιον τοῦ ὅποιου ὁ
Καποδίστριας προσεφώνησε καὶ ὀμέσως ἀντεφώνησεν ὁ Μέγας Βε-
ζύρης. "Ἐνας ζούμπασης ἀκολούθως παρουσιάσθη ἐν τῷ μέσῳ φέ-
ρων τὴν ἑθνικὴν σημαίαν τῆς νέας καὶ πρώτης ἐλληνικῆς πολι-
τείας καὶ ἐντὸς ἀρχυροποικίλου σάκου τὸ πολίτευμα μετὰ τοῦ δι-
πλώματος. Ὁ Βεζύρης ἔλαβε τὴν σημαίαν καὶ τὸν σάκον, τὰ
ἴσπατη καὶ θέσας αὐτὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔκλινε τὸ σῶμα μετὰ
τῆς ἀνατολικῆς σοδικρότητος καὶ παρέδωκε τῷ Καποδίστριᾳ εὐγη-
θεὶς τῇ ἐπτανήσῳ πολιτείᾳ αἰωνίαν διάρκειαν καὶ εὐδαιμονίαν.

Μετὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην τελετὴν ὁ Βεζύρης εἰς ἔνδειξιν
τιμῆς καὶ εὐνοίας, ἔδωκε δῶρα εἰς τοὺς λοιπούς ἀπεσταλμένους, οἱ
ὅποιοι καὶ μετέθησαν εἰς τὴν εὑρεῖαν τοῦ συμβουλίου αἴθουσαν.
ὅπου οἱ συνελθόντες Τούρκοι καὶ Ἐλληνες ἔχαιρέτισαν τὴν νέαν
σημαίαν ἔγινοραυγάζοντες.

Ἀκολούθως ἐπορεύθησαν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα φέροντες ἀναπε-
πταμένην καθ' ὅδὸν τὴν ἐπτανήσιον σημαίαν καὶ ἀκολουθούμε-
νοι ὑπὸ πλήθους. Ἐκεὶ ἔξ ἀρχιερεῖς ἐν στολῇ καὶ τέσσαρες Ἱερεῖς,
κρυπτούντες τὸν Σταυρόν, τὸ Εὐαγγέλιον, τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ
καὶ τῆς Παναγίας, ὑπεδέχθησαν αὐτοὺς παρὰ τὴν εἰσόδου τῆς ἐκ-
κλησίας. Ὁ Πατριάρχης ὅρθιος παρὰ τὸν δεσποτικὸν θρόνον, φέ-
ρων τὴν πατριαρχικὴν στολήν, περιστοιχιζόμενος ὑπὸ τῶν ἐπτα-

συνοδικῶν, ηὐλόγησε τὴν εἰσελθοῦσαν ἐπτανησιακὴν πρεσβείαν καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι ἔλαθον τὴν ἀνωτέραν τιμητικὴν θέσιν. Μετὰ πορ-
πώδη λειτουργίαν ηὐλογήθη καὶ ἡ σημαία. Ἡ πατριαρχικὴ αὐτὴ
τελετὴ ἔληξε δι' ὅμιλίας ἐπ' ἀμβωνος ὑπὲρ τῆς νέας πολιτείας.
Ακολούθως οἱ ἀπεσταλμένοι μετέβησαν εἰς τὰ ἴδια. Ἐνῷ διέπλεον
τὸν Κεράτιον κόλπον, τὰ ἐν τῷ λιμένι τουρκικά, ρωσικὰ καὶ ἀγγλι-
κὰ πλοῖα καὶ τὸ φρούριον ἐχαιρέτιζον τὴν ἔθνικὴν σημαίαν. Ὁ
κόσμος μετὰ χαρᾶς ἐχαιρέτιζε τὴν νέαν σημαίαν καθ' ὅλον τὸ διά-
στημα.

Ο Λευκόκιλος ἀνήγγειλε διὰ τοῦ διερμηνέως τῆς πρεσβείας τῇ
Πύλῃ ὅτι, δπως δοθῇ δημοσίᾳ δείγμα σεβασμοῦ πρὸς τὸν Σουλτάνον,
πλοῖον ἐπτανησιακὸν φέρον τὴν ἔθνικὴν σημαίαν ἐμελλε νὰ διέλ-
θῃ πρὸ τῶν σεραγγίων, ἐζήτει δὲ νὰ μάθῃ, ἂν τοῦτο ἐγκρίνεται
παρὰ τῆς κυβερνήσεως τῆς Τουρκίας, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει,
νὰ δρισθῇ ἡ ἡμέρα καὶ ἡ ὥρα. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἡ Πύλη ἀπήν-
τησεν ὅτι ἡ αἰτησις ἔγινε δεκτῇ καὶ ἡ δρισθεῖσα ἡμέρα θὰ ἦτο ἡ
πρωΐα τῆς Παρασκευῆς 8 Μαρτίου 1801.

Τὸ ἐπτανησιακὸν πλοῖον «Ἄγια Τριάς», τοῦ ὀποίου ὁ πλοιαρχὸς
ἦτο ὁ Κεφαλλήγη Γεράσιμος Κοντογούρης, ἐκπλεῦσαν ἀπὸ τῆς ἀπο-
βάθρας Καράκοι, διηυθύνθη ἄνευ σημαίας πρὸς τὰ ἀσιατικὰ πα-
ράλια πλησίον τῆς νήσου τῶν Ηριγκήπων. Λέμβος φέρουσα τὸν
Λευκόκιλον καὶ παρακολουθουμένη παρ' ἄλλων λέμβων τῶν Ἐπτα-
νησίων μετέβη εἰς συνάντησιν τοῦ πλοίου.

Ἀνελθόντων ἀπάντων ἐπὶ τοῦ ἐμπορικοῦ τούτου πλοίου, ἐψάλη
ἡ ἀγιασμὸς καὶ ἐπισήμως εὐλογηθεῖσα ἡ σημαία ὑψώθη ἐπὶ τοῦ
ἰστοῦ ἐν μέσῳ τῶν κανονισθολισμῶν τοῦ ἴδιου πλοίου. Ἀπὸ οὔριον
χνεμον ὠθούμενον τὸ πλοῖον ἐπλεε πλησίστιον καὶ ἐχαιρέτιζε δι'
ἐνδει καὶ εἴκοσι κανονισθολισμῶν, καθ' ἧν στιγμὴν παρέκαμπτε τὸ
ἀκρωτήριον ὅπου ἐκείντο τὰ ἀρχαῖα βυζαντινὰ ἀνάκτορα. Ἐπειτα
στραφὲν διηυθύνθη εἰς Τοπ-Χανέ, ὅπου ἐχαιρέτισε καὶ ἀντεχαιρε-
σθη ὑπὸ τοῦ φρουρίου. Ὁ Σουλτάνος ἐκ τοῦ παραθύρου ἐθεώρει
τὴν τηλεσκοπίου τὸ πλοῖον τὸ ὄποιον ἐφερε τὴν ἔθνικὴν σημαίαν.
Ἐκεῖ ἐλλιμενισμένη πλοῖα διαφέρων ἔθνων ὑψώσαν τὰς σημαίας

των. Ἡσαν ἐκεῖ καὶ τέσσαρα ἐπτανησιακὰ πλοῖα, τὰ ὅποῖα ἀνεπέτασαν τὴν ἐθνικὴν σημαῖαν των.

Ἄποδιβαζομένου τοῦ Λευκοκίλου, τὸ πλοῖον ἐκανονισθόλγησεν ἐπτάκις, οἱ δὲ ναῦται ἀναβάντες εἰς τὰς κεραίας ἐξητωκραύγασαν τρίς. Κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου τὸ πλοῖον κατεδίδασε τὴν σημαῖαν κανονισθόλοιν καὶ σύτως ἔληξεν ἡ ἐθνικὴ ἕօρτή.

Ἐπειτα ἀπὸ 347 χρόνια ἡθέλησεν ἡ Θεία Πρόνοια εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων νὰ εὐλογηθῇ ὑπὸ τοῦ ἰδίου Πατριάρχου καὶ νὰ ἴδῃ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἡ σημαία τοῦ πρώτου ἑλληνικοῦ κράτους, χαιρετιζομένη τὸ πρῶτον ἀπὸ βυζαντινὴ φρούρια καὶ κυματίζουσα εἰς τὴν βυζαντινὴν θάλασσαν.

* * *

Ἡ Γερουσία ὤρισε τὴν 13 Ιανουαρίου τοῦ 1801, πρώτην τοῦ ἔτους καὶ τοῦ αἰῶνος κατὰ τὸ γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον, ὅπως ἐγκαινιασθῇ τὸ νέον κράτος καὶ, καταδιβαζομένων τῶν σημαιῶν τῶν σηματούχων Ρωσίας καὶ Τουρκίας, ἀναπετασθῇ ἐπὶ τῆς κερκυραϊκῆς ἀκροπόλεως ἡ ἐθνικὴ τῶν νήσων σημαία.

Σπυρίδων Δὲ Βιάζης.

Ἐκ τῆς „Φλογέρας τοῦ Βασιλιᾶ“

Ο ΒΟΥΛΓΑΡΟΚΤΟΝΟΣ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ

(Ἐπικὸν ποίημα).

— Βλέπω· εἶναι πάτημα στρατοῦ. βλέπω. εἶναι λάμψη ἀρμάτων
Σταυροὶ κι' ἀιτοὶ καὶ λάβαρα καὶ λόγχες καὶ σκουτάρια,
κι ἀπὸ τὸ σύγνεφο θεὸς διμηρικὸς δὲ βγαίνει.

Τὸ ούγγεφο εἶναι κοιρνιαχτός, πόδια πεζῶν καὶ ἀλόγων
τὸ ὑφαίνουν, δλο ὑψώνεται κι ἀριεύει καὶ πυκνώνει
κι ἀντρες τυλίγει καὶ στοῦ ἡλιοῦ τὸ τρύπημα φεγγοίζει.

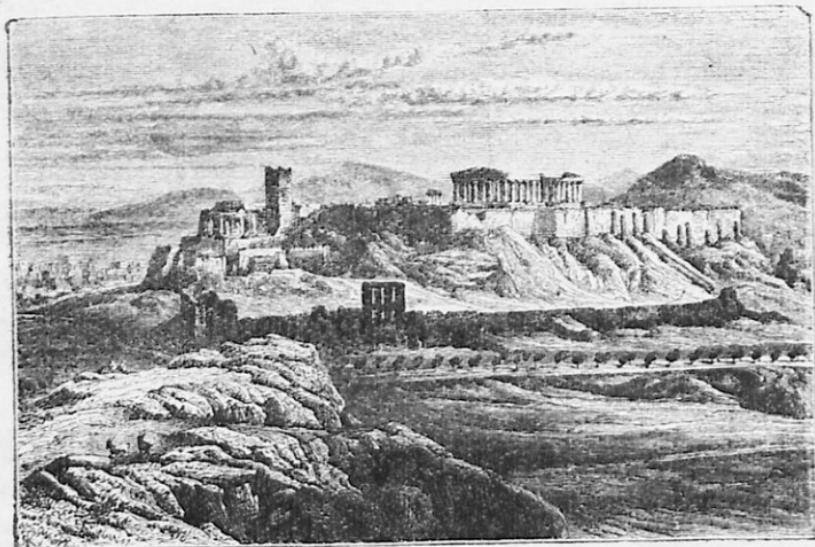
Χίλιων δρόμων ὁ ἵδρωτας σταλάζει ἀπ' τὰ κορυφά τους,
 μὲς στὶς ματιές τους οἱ φωτιὲς χίλιων πολέμων καῖνε,
 δυσκολομέτρητος λαὸς καὶ ἀπόκοτος, καὶ δείχνει
 πῶς δὲν δρμᾶ πρὸς τὰ γραφτὰ ξολοθρεμῶν κι αἵμάτων,
 μὰ φτάνει ἐδῶ χαρούμενα καὶ πομπικὰ πρὸς κόποιο
 θρησκευτικὸ προσκύνημα καὶ μέγα πανηγύρι,
 καὶ τρέμει καὶ βούλιαζει ἡ γῆ, καθὼς πατῷ. Καὶ βλέπω.

‘Οδηγητής του ἀλύγιοτος γίγαντας καβαλάρης,
 καὶ ξεχωρίζει ἀνάμεσα σὲ ὅλους, καὶ κοστίζει
 ἔνας γιὰ ὅλους. Πέστε μου, γύρω οὐρανοὶ καὶ κόσμοι,
 ποιὸς εἰν’ ὁ μέγας καὶ ἀπὸ ποῦ; βασιλικὰ ἡ στολὴ του
 κι ἄλλοι στὸ πλάι του σὰν αὐτὸς βασιλικὰ ντυμένοι,
 μὰ τὴ μεγαλωσύνη του δὲν τὴ φορεῖ κανένας.
 γύρω πολλοὶ βασιλικοί, μὰ ὁ βασιλιάς εἰν’ ἔνας.

‘Αρχοντικὰ εἰν’ ἡ ὅψη του καὶ τῆς ψυχῆς του εἰκόνα
 λάμπ’ ἡ χαρὰ στὰ μάτια του, κι εἶναι τὸ κοίταμά τους
 ἵσο, καθάριο, καὶ χτυπῆ, καὶ μέσα τους δὲ στέκει
 τὸ κρύψιμο τοῦ πονηροῦ, τὸ θόλωμα τοῦ χαύνου,
 καὶ σεῖ τὸ γέλιο του πλατὺ κι ὅλο τ’ ἀδρό του σῶμα,
 καὶ μέσ’ ἀπὸ τοῦ ξάστερου μέτωπου τὴν καμάρα
 κινθερνήτης δ Στοχασμός, κριτής ἡ Περηφάνια·
 κι εἶναι φεγγαροπόρσωπος, κι ὁ καλοστυλωμένος
 λαιμός του ὅμορφοκάθεται στοὺς ὕμους· καὶ εἶναι πύργος
 χορταριασμένος, καὶ δασὺ στὸ πρόσωπό του ἡ τρίχα,

κύκλος τὰ γένια του κυκνὸς ἀσημοχρυσωμένος,
καὶ κάθε ποὺ θυμοῦ σεισμὸς τὴ σκέψη του ταραζεῖ
τὸ χέρει νψώνεται σ' αὐτὰ μὲ βία καὶ τὰ φουχτώνει,
σὰ νὰ ξητῷ παλεύοντας νὰ κρατηθῇ ἀπὸ κάπου.
Τὸ στῆθός του τεραγάωνο κοντρί, καὶ τὸ κορμί του,
τὸ βλέπω ἐγώ, δὲν ἔγινε γιὰ πεξοδόμου στρατίες.
Τέτοιο κορμί, γιὰ τὸ ρυθμὸ καὶ τὴν δρμὴ τοῦ ἀλόγου.
Στ' ἄλογο ἀπάνου, ἀσύγκριτος, καί, καβαλάρης, ἔνας
Ἄρχαιος, καὶ σὰν πελεκητὸς ἀπό να πλάστη ποὺ ὅλο
τὸ ψῆλος χύνει ἀμέτρητο στὸ μετρημένο του ἔργο.

Ἐρείπια τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν

Στὰ κατηφόρια δλόισος καὶ σι' ἀνηφόρια δλόρθος,
δὶδιος πάντα γὰρ ὑψωθῇ γιὰ κατεβῆ μὲ τ' ἄτι,
κι ἀργοπατώντας, τρέχοντας, δρμώντας, ἕδιος πάντα,
κι ὅλο σὰ ν' ἀγωνίζεται μὲ κεῖνο νὰ πετάξῃ.
Κι ἄν, οὐρανοὶ καὶ κόσμοι ἐσεῖς, δὲ μοῦ μιλᾶτε, ἀφῆστε,
ἀφῆστε Ὁλύμπιο νὰ τὸν πῶ, νὰ κράξω : «Ἐσύ σαι ὁ Ἄρης !»
Νὰ κράξω : «Ο Ἄρης εἰσ' ἔσύ, κι ἀς ἔρχεσαι ἀπὸ τόπους
ἄγριους καὶ ξένους, βάρβαρος κι ἄς δείχνεσαι· δὲν εἶσαι.

Χίλιων δρόμων δ' ἵδρωτας σταλάζει ἀπ' τὸ κορμί σου,
χίλιων πολέμων οἱ φωτιὲς μὲς στὶς ματιές σου καῖτε,
κι ἂς ἄλλαξεις κι ἂς ἔρχεσαι μ' ἄλλο ὄνομα, κι ἂς πῆρες
γλῶσσα ἄλλη, πολεμόχαρε. Σὲ μάντεψα· ἥψθες, δ' Ἀρης.
Οὐ "Αρης εἶσαι κι ἔρχεσαι καὶ κλεῖς μὲς στὴν καρδιά σου
μὲ μιὰ καινούργια δύναμη τὴν ἕδια τὴν Ἑλλάδα.

K. Παλαμάς.

ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ ΤΟ ΓΙΟΦΥΡΙ

(Θρυλικὸν ποίημα).

Σαράντα πέντε μάστοροι κι ἔξήντα μαθητάδες
τρεῖς χρόνους ἐδουλεύανε τῆς "Αρτας τὸ γιοφύρι".
ὅλημερὶς ἐκτίζανε κι ἀπὸ βραδὸν γκρεμνιέται.
Μοιρολογοῦν αἱ μάστοροι καὶ κλαῖν οἵ μαθητάδες.
«Ἀλίμονο στοὺς κόπτους μας, κρῆμα στὶς δούλεψές μας,
ὅλημερὶς νὰ κτίζωμε, τὸ βράδυ νὰ γκρεμνιέται».
Καὶ τὸ στοιχὶο ἀποκρίθηκεν ἀπ' τὴ δεξιὰ καμάρᾳ :
«Ἄν δὲ στοιχιώσετ' ἀνθρωπο τοῖχος δὲ θεμελιώνει,
καὶ μὴ στοιχιώσετ' ὁρφανό, μὴ ξένο, μὴ διαβάτη,
παρὰ τοῦ πρωτομάστορου τὴν ὁρια τὴ γυναικα,
πόρχετ' ἀργὰ τ' ἀποταχιά, πόρχετ' ἀργὰ στὸ γιόμα». Τ'
Τ' ἄκουσ' ὁ πρωτομάστορας καὶ τοῦ θανάτου πέφτει,
κάνει γραφὴ καὶ στέλνει τὴν μὲ τὸ πουλὶ τ' ἀηδόνι.
«Ἄργα ντυθῆ, ἀργὰ ἄλλαχτῆ, ἀργὰ νὰ πάῃ στὸ γιόμα,
ἀργὰ νὰ πάῃ καὶ νὰ διαβῆ τῆς "Αρτας τὸ γιοφύρι".
Καὶ τὸ πουλὶ παράκουσε κι ἀλλιῶς ἐπῆγε κι εἴπε.
«Γοργὰ ντύσουν, γοργὰ ἄλλαξε, γοργὰ νὰ πᾶς στὸ γιόμα,
γοργὰ νὰ πᾶς καὶ νὰ διαβῆς τῆς "Αρτας τὸ γιοφύρι".
Νά τηνα κι ἔξανάφανεν ἀπὸ τὴν ἄσπρη στράτα.
Τὴν εἰδὲ ὁ πρωτομάστορας, ραγίζετ' ἡ καρδιά του.

‘Απὸ μακριὰ τοὺς χαιρεῖ ἢ καὶ ἀπὸ μακριὰ τοὺς λέει·
 «Γειά σας, χαρά σας, μάστοροι καὶ σεῖς οἱ μαθητάδες,
 μὰ τὸ ἔχει δὲ πρωτομάστυρος καὶ εἰνὲ ἔτσι χολιασμένος;»
 «Τὸ δακτυλίδι τῷ πεσε στὴν πρώτη τὴν καμάρα,
 καὶ ποιὸς νὰ μπῇ καὶ ποιὸς νὰ βγῆ τὸ δακτυλίδι ναῦξῃ;»
 «Μάστορα, μὴν πιχραίνεσαι καὶ ἐγὼ νὰ πάω στὸ φέρω·
 ἐγὼ νὰ μπῶ καὶ ἐγὼ νὰ βγῶ τὸ δακτυλίδι ναῦρω».

Η γέφυρα τῆς "Αρτας".

Μηδὲ καλὰ κατέβηκε, μηδὲ στὴ μέση ἐπῆγε·
 «Τοάβα, καλέ μοι, τὴν ἄλυσο, τράβα τὴν ἄλυσίδα,
 τὶ ὅλον τὸν κόσμον ἀνάγυρα καὶ τίποτες δὲν ηὔρα».·
 «Ἐνας πιχάει μὲ τὸ μυστρὸν καὶ ἄλλος μὲ τὸν ἀσθέστη,
 παίρνει καὶ δὲ πρωτομάστορας καὶ ρίχνει μέγα λίθο·
 «Ἀλίμονο στὴ μοῖρά μας, κρῆμα στὸ ριζικό μας,
 τρεῖς ἀδελφάδες ἵμασταν καὶ οἱ τρεῖς κακογραμμένες
 ή μὰ ἔχτισε τὸ Δουναβῆ καὶ ή ἄλλη τὸν Αὐλόνα
 καὶ ἐγὼ ή πλιὸ στερνότερη τῆς "Αρτας τὸ γιοφύρι.
 Καθὼς τρέμενος ή καρδούλα μου νὰ τρέμη τὸ γιοφύρι,

κι ὡς πέφτουν τὰ μαλάκια μου νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες».
 «Κόρη, τὸ λόγον ἄλλαξε κι ἄλλη κατάρα δῦσε,
 πᾶχεις μονάκριβο ἀδερφό, μὴ λάχῃ καὶ περάσῃ».
 Κι αὐτὴ τὸ λόγον ἄλλαξε κι ἄλλη κατάρα δίνει·
 «Σίδερον ἡ καρδούλα μου, σίδερο τὸ γιοφύρι,
 σίδερο τὰ μαλλάκια μου, σίδερο κι οἱ διαβάτες·
 τὶ ἔχω ἀδερφὸ στὴν ξενιτιά, μὴ λάχῃ καὶ περάσῃ».

(Δημωδες).

Ο ΝΕΡΑΓΔΟΚΗΠΟΣ

(Θρυλικὸν ποίημα).

Στοῦ βουνοῦ τὸν νεραϊδόκηπο
 δὲν πηγαίνει μονοπάτι·
 πόδι ἀνθρώπου δὲν τὸν πάτησε,
 δὲν τὸν εἶδ' ἀνθρώπου μάτι.
 Κάθε νύχτα, τὰ μεσάνυχτα
 ξάφνω πάνανθος προβάλλει·
 μὲ τοῦ πεπεινοῦ τὸ λάλημα
 τὴν αὐγὴν χάνεται πάλι.
 Τὰ κλαδιά, τὰ φιλλα, τ' ἄνθη του,
 μαρμαρόλευκα σὰν κρίνα,
 δὲ μετροῦν χειμῶνα κι ἄνοιξη·
 πάντ' ἀμάραντα εἰν' ἐκεῖνα.
 Κι οἱ ξανθὲς Νεραϊδες σμύγοντας
 τὸ χορὸ μὲ τὴ λαλιά τους
 κάθε νύχτα κόβουν τ' ἄνθη του
 καὶ τὰ πλέκουν στὰ μαλλιά τους.

Γεώργιος Δροσίνης.

Η ΔΕΞΙΑ ΤΟΥ ΚΡΙΕΖΩΤΗ

(Ιστορική ήθογραφία).

Κατά τὴν ἐποχὴν αὐτὴν—τὸ 1847—οἱ Κριεζώτης εἶχεν ἐπαναστατήσει κατὰ τοῦ Ὄθωνος.

Δυσηρεστημένος ἐκ διαφόρων ἀφορμῶν ἐναντίον τῆς κρατούσης ἀρχῆς εἶχε προστεθῇ ἀπὸ καιροῦ εἰς τὸ περὶ τὸν Μαυροκορδάτον ἐχθρικῶς διακείμενον πρὸς τὴν τότε κυβέρνησιν κόμια, αηρυγχθεὶς ἐκ τῶν ἐπιθυμούντων τὴν μεταβολὴν τοῦ καθεστώτος. Πρὸς ἐκδήλωσιν δημιουργίας τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ τούτων δὲν εἶχεν ἐπιχειρήσει βίαιόν τι κίνημα οὔτε ἐσκόπει λίστας νὰ προδῷ, ὅτε ἡ κυβέρνησις διέταξε τὴν σύλληψιν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Εὐδοίας καὶ τὴν ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Χαλκίδος κάθειρξίν του.

Τούτο ἐξηγρίωσεν εἰς μέγαν βαθὺδὸν τὸν καὶ ἄλλως εὐερέθιστον Κριεζώτην, ἀπεφάσισε δὲ νὰ ρίψῃ τὸν κύρον, ἐγείρων στάσιν κατὰ τῆς βασιλείας, κατὰ τὰ εἰθισμένα τότε καὶ ἐπὶ τοῖς ἐλαχίστοις παρὰ τοῖς δυσυποτάκτοις ὄπκλαρχηγοῖς τοῦ ὀγκώνος, οἵτινες μόλις ἐξελθόντες πλήρεις δόξης καὶ ἀγερωγίας ἀπὸ τοῦ ἐπταετοῦ φρικτοῦ πολέμου πρὸς δημοουργίαν τοῦ ἀρτισυστάτου Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἔδιλεπαν ἔσωτοις κινδυνεύοντας νὰ περιπέσωσιν αἴφνης ὑπὸ τὸν γεότευκτον Λυγὸν τῆς Βαυαροκρατίας ἢ μειούμενα τὰ προνόμια, ἀτινα δικαίως ηξίουν, ὑπὸ τῶν διαδεχομένων ἀλλήλας ἐν τῇ κανονικῇ διοικήσει τοῦ κράτους πολιτικῶν μερίδων, ἀναλόγως τῆς δεξιότητος ἐκάστης. Διό, μετ' ὀλίγον, μεθύσας ἐπιτηδείως τὸν φυλάσσοντα αὐτὸν Λάκωνα ἀξιωματικὸν Καδάκον, μεθ' οὐ συνέτρωγε, καὶ ἀφαιρέσας ἀπ' αὐτοῦ τὰς κλεῖς ἐδραπέτευσεν ἀπὸ τοῦ φρουρίου διὰ διδούσης πρὸς τὴν θάλασσαν πορτοπούλας, ἔξωθεν τῆς ὁποίας, κατὰ τὸ μέρος τῶν ἀμπελίων, ἐντὸς τοῦ οδατοῦ, διότι ῥηχὰ ἐκεῖ τὰ νερά, ἀνέμενον ἐκ προηγγηθείσης συγεννοήσεως πρὸς τοὺς ἐν Χαλκίδῃ φιλούσους ἐπιστεγαγμένος καὶ ἔτοιμος δὲ πόπος του, ἀπήρχετο δὲ εἰς τὰ

ἐνδότερα τῆς γῆσου ἀφήγων τὸν μὲν Καθάκον γὰρ χωνεύσῃ ὡς ἦδυ-
νατο τὸν ποθέντα οἶνον, τὴν δὲ κυδέρηντιν γὰρ τρίθη τοὺς διφθαλμοὺς
διὰ τὸ συμβάν.

‘Η ἐν Εὔδοιᾳ ἐμφάνισις αὐτοῦ ἀπειλευθερωθέντος ἐννοεῖται οἰκο-
θεν δὲ τι κατέστη τὸ σύνθημα γενικῆς ἔξεγέρσεως, μετὰ παρέλευσιν
δὲ μάλις ἡμερῶν τινῶν ὑπέρ τὰς τρεῖς χιλιάδας ἀνδρῶν ἐτάσσοντο
ὑπὸ τὴν σημιαίαν του, οὓς ἄγων ἐνεφανίζετο ἔξωθεν τῆς Χαλκίδος.

Ἐκεὶ τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ ἔστησεν εἰς τὰ περιβόλια, κατε-
σκεύασε δὲ τὰ δέοντα ὁχυρώματα καὶ παρέταξε τὸν στρατὸν του, γρ-
έατο δὲ πολιορκῶν τὴν πόλιν. ὑπέρ τῆς ἡμέρας ἔσωθεν κεκλεισμέ-
νος ἐντὸς αὐτῆς ὁ κυδεργητικὸς Γαρδικιώτης, ἐνῷ ἀπὸ τοῦ Εὔδο-
κου κόλπου, ἡγκυροβολημένον ἐν αὐτῷ, εἰς θέσιν Ἀφράτης βαπτό-
πολεμικὸν ἐπὶ τούτῳ ἀποσταλὲν ἐκ Πειραιῶς ὑπὸ τῆς ἔξουσίας ἐκα-
νονοβόλει τὴν ἀνταρτικήν δρόην.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἢ τε προσδολή καὶ ἢ ἅμινα ἐκατέρωθεν
μεταξὺ τῶν διαμιχομένων μερῶν ἦσαν ὑπέρ ποτε σφοδραί. Οἱ στρα-
τιῶται τοῦ ἐπαναστάτου, κεκλιμένοι ὀπίσω τῶν προχειρῶν ὁχυρωμά-
των των, διηρύθυνον τὸ ἀδιάκοπον πῦρ αὐτῶν κατὰ τῆς πόλεως, ἀπὸ
τῶν ἐπάλξεων αὐτῆς δρμητικῶς ἀνταπεκρίνοντο οἱ κεκλεισμένοι, ἀπὸ
τὸ Ἀφράτης δὲ τὸ πολεμικὸν λυσσώδεις ἔδαλλε τῶν κανονίων του τὰς
ἀπαύστους καὶ βαρυγήχους βολάς. Οἱ Κριεζώτης ἐπεθέωρε τὰ ὁχυ-
ρώματα τοῦ στρατοπέδου του, μόνος δρθιος ὑπὲρ αὐτὰ μεταξὺ τῶν
κεκλιμένων στρατιωτῶν του, ἀδικφορῶν πρὸς τὰς γύρω συριζούσκες
σφαίρας κι ἐκθέτων πανταχόθεν δρατὸν τὸ ὑπερύψηλον αὐτοῦ ἀνά-
στημα καὶ τὸν γιγαντώδη κορμὸν εἰς τὰ ἐχθρικὰ βλήματα. Οἱ ἀγών-
διεξήγετο ἀγρίως, ἐμαίνετο ἐν βρυγμῷ ἀμφίρροπος, τὸ πεῖσμα τῶν
ἐμφυλίων συγκρούσεων ἐξέκαιεν αὐτόν, ἀποφασιστικὸν δὲ προεμη-
νύετο τὸ ἀποτέλεσμα. Ἄλλος δὲ τῆς ἐνάρξεως τῆς πάλης διήρχετο
οὕτω διὰ τῶν στοίχων τῶν μιχομένων, ἀπαθῶς, ὑπὲρ τὴν ὥραν ἦδη,
ἰστάμενος κατὰ διαλειψμάτα, παροτρύνγων αὐτοὺς εἰς τὴν μάχην,
κανονίζων τὸ κατ’ αὐτήν, ἢ ἀπλῶς παρατηρῶν τὰ γινόμενα.

Ἐκ τῆς πόλεως πρέπει νὰ τὸν ἔθλεπαν, καθὼς καὶ ἐκ τοῦ ἀτμο-
πλοίου, διέτι δπου ἐτύχαινε γὰρ σταθῆ, εὐθὺς πρὸς τὰ ἐκεῖ, ὡς ἐκ
μιστικῆς συνεγγοήσεως, κατεπέμποντο πυκνότερας καὶ αἱ ἀπ’ ἐκε-

νης σφαῖραι καὶ οἱ ὅλμοι οἱ ἀπ' αὐτοῦ. Τοῦ ὅμως δὲν ἐμπόδιζε τὸν περίπατόν του, ἐλάχιστα ἐφαίνετο ὡς νὰ τὸν ἥνωχλει, ἐνόμιζες ὅτι δὲν ἔκρινεν ἀξιον τοῦ κόπου νὰ προφυλαχθῇ ἔτσων καὶ μικρόν, συγχὼν δὲ ἦγειρε τὴν χεῖρα δίδων διαταχὴς η δεικνύων ἀπέναντι σημεῖα πρὸς ἐπίθεσιν.

Αἴφνης, τὴν φορὰν αὐτήν, ὡς ἔτεινε τὸν βραχίονα ἵνα δεῖη πάλιν τι ἀντίκρι, βολὴ κανονίου ριψεῖται ἀπὸ τοῦ ἀτμοπλοίου πλήρττει αὐτὸν ἀκριθῶς ἀνὰ μέσον τὸ καρπὸν τῆς δεξιᾶς.

Ο πληγωθεὶς εἶδε τὸ τραῦμα παρευλὺς, καὶ ἐγείρων ταυτοχρόνως σχεδὸν τὴν φουστανέλαν του ἔκρυψε μεταξὺ τῶν πτυχῶν αὐτῆς τὸ παθὸν μέλος ἐν σπουδῇ, χωρὶς οὔτε σταγῶν αἴματος νὰ πέσῃ εἰς τὸ γόμπα, διὰ νὰ μὴ προφθάσῃ ἄλλος καὶ ἀντιληφθῇ τυχὸν τι ἔγινεν. Οἱ ἐγγὺς ὅμως εύρισκόμενοι εἶχον ἥδη παρατηρήσει τὸ γεγονός καὶ συνεταράσσοντο ἐπιστρεφόμενοι καὶ διέκοπον τὸ πῦρ. 'Αλλ' ἐκεῖνος, βλοσυρῶς ἀποβλέπων πρὸς αὐτοὺς ὅργιλως διέτι ἐφωράθη,

— Τί κοιτάτε, μωρέ: . . . , λέγει τραχέως. Τὴ δουλειά σας, τὴ δουλειά σας σεῖς!

Καὶ πατερχόμενος τοῦ ὀχυρώματος, βραδέως βαίνων, διευθύνεται ἥσυχως πρὸς τὴν σκηνήν του.

Ἐκεῖ ἐσήκωσε τὸν πληγέντα βραχίονα καὶ ἐκοίταξεν αὐτὸν, εἶδε δὲ ὅτι γί χείρ, ἀποκεκοιμένη σχεδὸν ἐντελῶς τοῦ καρποῦ ὑπὸ τοῦ βλήματος μόλις ἐκρέματο ἀπ' αὐτοῦ διὰ λεπτοῦ γεύρου.

Καὶ ἀπευθυνόμενος πρὸς παριστάμενον ὄπλίτην:

— Βρέ, λέγει αὐτῷ, βγάλ τὸ μαχαίρι σου καὶ κόφτο! . . .

— Α, καπετάνιε! . . . , ἔκαμεν ὁ ἀνθρωπὸς ἀποσυρόμενος, ἔμφοδος καὶ συγκεχυμένος.

— Οὐ νὰ χαθῆς! . . .

Καὶ ἀπλώσας ἀνασπάρ ὁ ἕδιος τὸ μαχαίρι: ἀπὸ τοῦ σελαχίου τοῦ ὄπλίτου καὶ κόπτει διὰ μιᾶς αὐτὸς τὸ γεύρον. Ἡ χείρ, ἀποσπασθεῖσα ὀλοκλήρως, ἐδούπησε καταπεσούσα βαρεῖα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, λίμνη δὲ αἴματος ἐσχηματίσθη κύκλῳ τῆς ἀμέσως.

— Βράστε τώρα ἔνα τσουκάλι: κατράμι! . . . ἐπέταξε βιαίως.

Δύο τρεῖς ἐχύθησαν εὐθὺς ἔξω τῆς σκηνῆς, μετὰ μικρὸν δὲ χύτρα πλήρης πίσσης ἐκομίζετο καὶ ἐναπετίθετο ἐπὶ αὐτοστιγμής.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ζετομασθείσης μεγάλης πυράς, ήσ αἱ φλόγες περιετύλιξαν αὐτὴν παντοχόθεν ἐν δρμῇ.

Τὸ τὴν δύναμιν τοῦ πυρὸς τὸ κατράμι ἥρξατο ἀναλυόμενον καὶ σίκον, ἐντὸς δὲ λίγου δὲ ἦγκισε κι ἐκόχλασεν, ἐνῷ ἡ δριμεῖα ὁσμὴ τοῦ βράζοντος ἐπλήρου τὴν σκηνήν.

Οἱ ἀρχηγὸς ἐπληγίσασεν εἰς τὴν χύτραν, ἐκοίταξεν ἐντός, καὶ ἔδων τὴν ἀσφαλτον ἀγκαλυθεῖσκην παὶ καπνίζουσκην ἐδύθισεν ἀστραπιαίως τὴν αἷμάσσουσκην χειρὰ ἐν αὐτῇ.

Πρὸς τὴν ἐπαφὴν τῆς ζεύσης πίσσης ἡ πληγωμένη σὰρξ ἔκριξεν, ἔτριξε, συνεστάλη, διεστάλη, ἀνεπάλυη, ἔφριξε, μετὰ λεπτὰ τινὰ δὲ πρὸς τὴν ὁσμὴν τῆς πίσσης συνανεμίγνυτο καὶ ως ὅξεια ἀπόπνοια ψηνομένου κρέατος, ἀλλ' οὔτε μῆς τοῦ ἄλλου σώματος τοῦ ἀνδρὸς ἐρρίγησεν.

Αφῆκεν αὐτὴν οὕτως ἐπὶ ἐν τέταρτον περίπου, ἀλλοῦ βλέπων καὶ συνομιλῶν πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἀνακινῶν δὲ αὐτὴν ἐνίστε ἐντὸς τῆς χύτρας καὶ ἀναμοχλεύων τὸ κατράμι δὲ αὐτῆς, μεθ' δὲ τὴν ἐξήγαγεν γῆρέμα. Η αἵμορραγία εἶχε σταματήσει ἐντελῶς, τὸ τραῦμα εἶχε κκυτηριασθῆ βαθύτατα, ἀποπετρωμένος δὲ καὶ μαῦρος παρίστατο δὲ βραχίων, ως κακεὶς κλόδος ρωμαλέου δένδρου. Τοιοῦτον ἐνύλιξεν αὐτὸν διεὶς ἡ τρὶς ἐντὸς εὐρέος μανδιλίου ὅπερ ἐξέβαλεν ἀπὸ τῆς ζώνης του, ἔδεσε τὰς δύο ἄκρας τούτου ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ καὶ ἀνήρτησεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ στήθους.

Τότε, κύπτων πρὸς τὴν γῆν, λαμβάκεις ἀπὸ τοῦ δυπέδου διὰ τῆς ὄγιοῦς χειρὸς τὴν ἄλλην, τὸ ἀποκεκομιμένον τρῆμα τῆς σαρκὸς ὅπερ ἔκειτο χαμαί, πλέον ἐν τῷ λύθρῳ—πλατεῖαν χειρα κολοσσοῦ ἡς αἱ ἀρτηρίαι ἐξέχεον ἀκόμη αἷματος κρουούσ—, τὴν ὄψῶνει αἱ-μόρφυρτον καὶ παλλομένην, τὴν παρατηρεῖ ἐπὶ μικρόν, καὶ ξυγίζων αὐτὴν ἐν τῇ παλάμῃ.

—Βρὲ βάρος ποὺ τῷγε! . . . ἐπιλέγει.

Μεχαṇὴ Μητσάκης.

ΤΟ ΝΑΥΠΛΙΟΝ ΕΠΙ ΚΥΒΕΡΝΗΤΟΥ

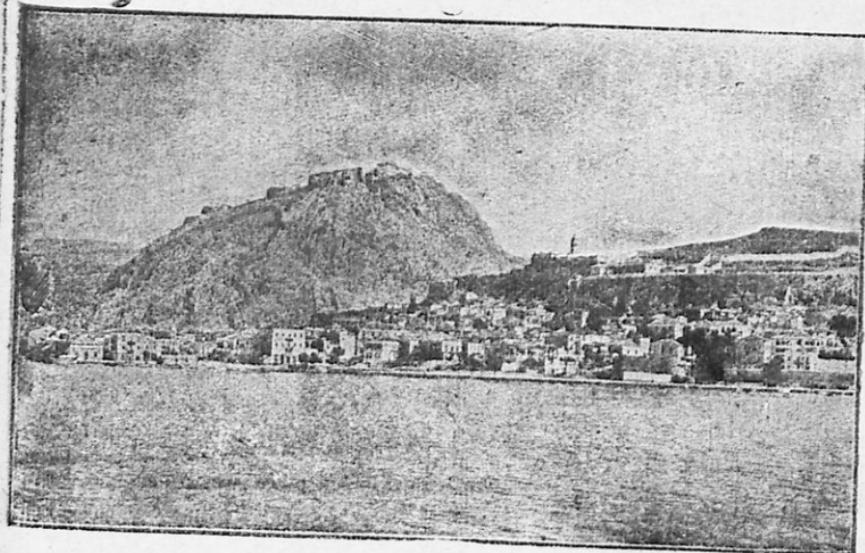
(Ιστορική ιθογραφία)

Τὸ Ναύπλιον, πόλις ὅλως τουρκική, τὰς μὲν ὁδοὺς εἶχε στενάς, ἀνωμάλους καὶ βορδορώδεις, τὰς δὲ οἰκίας ἔυλοκτίστους, πολυθύρους, σεσαθρωμένας καὶ πάντη ἀρρύθμους. «Θελήσας», γράφει ἐκ Ναυπλίου ὁ Κόδριγκτον τὸ 1827, «γ' ἀποδώσω τὴν ἐπίσκεψιν εἰς τὸν Γ. Μαυρομιχάλην διέδην ἀπὸ τῆς παραλίας μέχρι τοῦ μέρους ὅπου συνήλθεν ἡ ἀντικυβερνητικὴ ἐπιτροπὴ ἵνα μὲ ύποδεχθῇ, μεταξὺ διπλῆς σειρᾶς ἐνόπλου λαοῦ. Ἡ ἔυλινη κλιμαξ δι' ἣς ἀνέθην μόλις ὑπεβάσταξε τὸ βάρος μου· ἀλλ' οὔτε τὸ ἔδαφος ἦτο στερεώτερον. Οὐάλαμος ἐστερεῖτο στέγης καὶ χελιδόνες ἐπέτοντο μεταξὺ τῶν δοκῶν». Τοιούτου δὲ ὄντος τοῦ Κυβερνητηρίου, ἐποίκαι ἄρα γῆσαν κεῖδιωτικαὶ οἰκίαι; Ἀλλὰ καὶ τῶν κατοίκων ὁ βίος ἦν, ώς καὶ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, ἀσιατικός. Ἀσιατικὸν δὲ λέγων δὲν ἔννοω τρυφηλόν, διότι ὅπου λείπει ἡ ἐπιούσιος τροφή, ἔκει ἡ τρυφή ἀγνωστος, ἀλλ' ὅτι, πλὴν τῆς ἐλληνομόρφου φουστανέλας, πάντα τὰ λοιπὰ ἐγίνοντο ώς καὶ ἐπὶ Τούρκιας. Ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις οἱ πωληταί, καθίμενοι διεσταυρωμένοι τοὺς πόδας χαμαὶ καὶ ἀναμένοντες εἰς μάτην ἀγοραστάς ἐμύζων κατηφεῖς τὴν ἄκραν τοῦ τσιμπουκίου αὐτῶν. Ἐπώλουν δὲ πέτρας πυρεβόλων, πυρεκδόλα, σπάγγους βελόνας, ράιμα, θειάφιον, πέτρας τῆς κολάσεως καὶ τὰ τοικυτά πάντα ἀσημα καὶ εύτελη. Παρέκειντο δὲ καὶ ἄλλα ἐργαστήρια, οἷον παντοπωλεῖα, ραφεῖα καὶ καψενεῖα, πολυτιμότερα καὶ ποικιλότερα περιέχοντα ἐξ ἀνάγκης ἐμπορεύματα καὶ πλείονας φοιτητάς, διότι πλὴν τῶν πανταχόθεν μετοικησάντων εἰς Ναύπλιον ἔγενεν ἀσφαλεῖα καὶ τῶν κηφήγων ζσοις στιλπνὰ μὲν καὶ βαρύτιμα πιστόλια φέροντες.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς τὴν ζώνην, καρδίαν δὲ φιλάρπαγος ἢ λαγωσῦ κρύπτοντες εἰς τὰ στήθη «καθάπερ αἱ τευθίδες αἱ μάχαιραν μὲν ἔχουσαι, καρδίαν δὲ σὸν ἔχουσαι», κατέκλυζον τὴν πόλιν γχυριῶντες καὶ σεισμοῖς, συνέρρευσαν διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Κυθερνήτου καὶ πλῆθος ὀγωνιστῶν προτεινόντων ἀπαιτήσεις καὶ δικαιώματα, καθὼς καὶ ἄλλοι ἀδικηθέντες ὑπὸ Ισχυρῶν καὶ ἐπικαλούμενοι δικαιοσύνην. Ἐκ δὲ τῶν καφενείων δύο ἡ τρία ἐφημίζοντο ἐπὶ πολυτελείᾳ, τὰ κατὰ τὴν πλατεῖαν τοῦ Ηλατάνου, ὡς προσφέροντα, πλὴν τοῦ μόνου πο-

Tὸ Ναύπλιον.

τοῦ, ὅπερ ὡς πάντα τὰ λοιπὰ ἔκαιε τὰ χεῖλη καὶ ἐπίκραινε τοὺς λάρυγγας, καὶ ποῦνται καὶ ναργιλέν, διὸ καὶ πολὺς ἦν ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς ταῦτα συνερχομένων. Καὶ, ὅτε ἐκόπαξε τῶν ἀναρροφούντων χειλέων ὁ πάταγος, αἱ γλῶσσαι, διασπῶσαι τοὺς χαλινούς, ἐκελάθουν μεγαλαυχεῖς τὸ ἀνδραγαθήματα τῶν μηδέποτε ἀνδραγαθησάντων ἡ καὶ ἡ γωνίζοντο γὰρ ἐλαττώσωσι τὴν ἀξίαν τῶν ἀλγήθων ἀνδραγαθημάτων. "Ἐνεκα δέ τούτου ἡ ἔρις, ἀναφυομένη ἡσηρὰ τὸ κατ' ἀρχάς, ἐξητμίζετο μετ' οὐ πολὺ ὡς καπνὸς τῶν ναργιλέδων.

Καθωράϊζε δὲ τὰ πέριξ τῆς πλατείας καὶ ἔτερόν τι πνευματικώτερον, ἡ παρουσία λέγω ἀναφορογράφων, οἵτινες, κατασκηνοῦντες

περὶ τὴν σκιερὰν Ηλάσανον, ἡκρούντο ἡγεμονικῶς τοὺς προσερχόμενους καὶ ἔγγραφον, στηρίζοντες τὸν χάρτην ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ γόνατος, ἀναφορὰς καὶ ἄλλα ἔγγραφα.

Διεκρίνετο δέ ὅπερ ποτε τὸ 1827 ἡ ὅψις τῆς πόλεως· διότι, ἐνῷ ἐν Πελοποννήσῳ ὁ Ἰεραῖρι ἔδιε καὶ ἀπώλλυεν, ἐνῷ ἡ Στερεά Ελλάς, μετὰ τὸν Θάνατον τοῦ Καραϊσκάκη, ἐκαμπτεῖ καὶ αὐθις τὸν τράχηλον ὑπὸ τὸν ζυγόν. στρατὸς δὲ Ἑλληνικὸς οὐκ ἤκουέτο καὶ πεποιθησις ἐπεκράτει ὅτι ἐγκατελεῖ φθῆμεν ὑπὸ τῆς Δύσεως, ὃ ἐν Ναυπλίῳ λαὸς ἐπεδίδετο ἀφρογεις εἰς πότους, γάμους, ἀσματα, πυρσοκροτήματα καὶ διηγεκή εὐθυμίαν. Καὶ ποτε σταθεὶς παρὰ τὴν θύραν καλύβης, ἡ δρυθότερον φωλεᾶς, ἐνθα ἐτελεῖτο γάμος, εἶδον τὸν ἄγνωστόν μοι νυμφίον σπεύσαντα πρός με καὶ »Καλῶς ὥρισες, ἀνακράξαντα· εἰσαι Φράγκος καὶ θὰ μὲ φέργυς εὐτυχίαν, διότι βλέπεις· δτὶ μόνον μὲ τέσσαρα τάλιρα ὑπανδρεύομαι».

— Μὲ τέσσαρα τάλιρα! ἀνεφίνησα ἀπορῶν.

— Μήπως θὰ ξήσωμεν πολὺ; ἀπεκρίθη στρέφων ἡγεμονικῶς τὰς δύο ἄκρας τοῦ μύστακος αὐτοῦ. Δὲν βλέπεις ὅτι οἱ Φράγκοι ἐγέμισαν τὰ στρατόπεδα τοῦ Ἰεραῖρι;

Καὶ ἑτέρου δὲ παραπλησίου συγεικεσίου ἐγενόμην μάρτυς μετά τινας ἡμέρας. Ή πλύντριά μου, ὀρφανὴ κόρη ἐκ Τριπόλεως, ἐλθοῦσα παρεκάλεσέ με νὰ στεφανίσω αὐτὴν, ἐρωτήσαντος δέ μου τίς δ νυμφίος καὶ ἂν ἔχει τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἀπίγνησε ὅτι κατάγεται ἐξ Ἰταλίας, ὅτι φαινεται ἀπορος καὶ ὅτι αὐτὴ φέρει προτίκα δώδεκα τάλιρα ἀτίνα ἐκκληρονόμησεν ἀπὸ τῆς μητρός. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἀκούσας ἀπεπειράθην ν' ἀποτρέψω αὐτὴν, ἡ νέα ἐρυθριάσκα

— Μὴ μ' ἐμποδίζῃς, εἴπε, κύριε.

— Τὸν ἀγαπᾶς λοιπόν;

— Διόλου, ἀφοῦ θμως ὁ κόσμος ὅλος βεβαιώνει ὅτι θὰ χαθὼμεν, ἀς μὴ ὑπάγω παραπονεμένη· ὅτι ἔμεινα ἐλεύθερη.

Τὴν δὲ ἐπιούσαν τοῦ γάμου, ἐπισκεψθεὶς τοὺς νεονύμφους, εὔρον καθημένους χαμαὶ παρὰ κιθώτιον μετεσκευασμένον εἰς τράπεζαν, ἐφ' ἣς ἔστιλθον τὰ γαμήλια δεῖπνα. τυρὸς λέγω καὶ ἄρτος, καὶ ἀνταλλάσσοντας τὰς ἰδέας διὰ νευριάτων.

Καὶ ἡ κατ' οἶκον· δὲ δίλατα μετεγκε τῶν πάλει ἔξεων. Τὰ

ἐπιπλα ἡσαν σοφάδες, σιλτέδες, κουλτούκια, ἐφ' ὧν τὴν μὲν ἡμέραν ἐκάθηγντο, τὴν δὲ νύκτα κατεκλίνοντο οἱ τε οἰκοδεσπόται καὶ οἱ φίλοιξενούμενοι. Ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν εὐάριθμοι ἡσαν οἱ πλουτοῦντες, οἱ πολλοὶ δὲ ἀνάκλιντρον, χλίνην, προσκεφάλαιον καὶ σκέπασμα εἴχομεν τὴν ἀγώριστον καπόταν μετὰ τῶν ἀγωρίστων αὐτῆς συγκατόκων. Τινὲς δὲ ἐπλούτουν καὶ σοφρᾶ γενόμενοι. Καὶ ρόφημα μὲν σπαγίως παρετίθετο, παρατίθεμενον δὲ ἐνίστε ἐκ φασῆλων, ἐρεβίνθων ἢ φακῆς κατεβρόχθιζον οἱ συγδαιτυρίνες οὐχὶ μετακενοῦντες εἰς ἔδιαίτερη τρυπήια, ἀλλ᾽ ἐμβάπτοντες τὰ ἔύλινα κοχλιάρια εἰς τὴν περιέχουσαν αὐτὰ πινάκαν. Ἐνίστε δέ, δι᾽ ἔλειψιν ἕκανου ἀριθμοῦ κοχλιαρίων, διεπορθμεύοντο τὰ ὑπάρχοντα ἀπὸ στόματος εἰς στόμα. Αἱ δὲ καθ' ἡμᾶς καθέδραι ἡσαν σχεδὸν ἄγνωστοι καὶ μόνον ὅτε ἀποκατέστημεν ἐν Ναυπλίῳ κατεσκευασάν τινες χάριν τῶν φραγκοφορεμένων ἔύλινα σκαμνία. "Οτε δέ, τὸ 1831, Ἰθακήσιός τις πλοίαρχος, ἀρχαῖος φίλος τοῦ ἐμοῦ πατρός, ἐλθὼν ἐξ Ἐνετίας καὶ ἵδων τὴν γυμνότητα τῆς οἰκίας ἡμῶν, παρεχώρησεν αὐτῷ ἀντὶ μετρίας τιμῆς ἐξ Φιαθίνους καθέδρας, ἣ φύμη τῆς πολυτελείας διεδόθη πολύθρους ἀνὰ πᾶσαν τὴν πρωτεύουσαν καὶ φθονοῦντες συνέρρεον πολλοὶ ἵνα θαυμάσωσιν αὐτάς.

Νικόλαος Δραγούμης.

Ο ΚΛΠΤΑΝ ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ

Ἡταν Κυριακή, μέρα μαγιάτικη, μὲ γλυκὸν ἥλιο καὶ καταγάλαξι καὶ ἔαστερο οὐρανό, κι ἂν σὲ καμιὰ ἄκρη ἀνάθελλε, ψηλὰ πὸ τέσ κορφὲς τῶν βουνῶν, κανένα συνεφάκι ἀσπρὸ ἀσπρὸ, σὰ χιόνι καὶ ἔαντιο ἔαντιο, σὰ μακριόκλωνος ροῦντο μαλλί, ἣ σὰ φύγιμά του μαλακὸ καὶ τ' ἀπλωνε τ' ἀπλωνε στὸν διάπλατο οὐράνιο κάμπο ὅσο ποὺ ἀφάνιζε καὶ δὲ φαίνονταν τίποτε ἀπ' αὐτό.

Τὸ Σούλι, ποὺ δὲν τὸ γνώριζε τότες ἀκόρια ἡ Ἰστορία, καὶ τὸ ζνοιμά του δὲν εἶχε γίνει κοσμοξακουσμένο, οὔτε δὲ Ἀλη-Πασάς εἶχε βγῆ ἀπὸ τὴ θεοκατάρατη κοιλιὰ τῆς Χάκιμος, τὸ Σούλι τὸ Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

λεβεντόχωρο ἀχολογοῦσε ὅλο ἀπὸ τὰ ντουφένια κι ἀπὸ τὸ ἄργανα, γιατὶ ὅλη ἡ λεβεντιά, ἀντρίκια καὶ γυναικιά, χόρευε στὸ μεσοχώρον ντυμένη στὴ φουστανέλα τὴ χιονάτη καὶ στὰ πασκαλιάτικα καὶ πυντιένη στὸ ἄρματα, στὸ ἀσύρμα καὶ στὰ φλωριά.

Γίνονταν γάμος.

Γίνονταν γάμος καὶ παντρεύονταν ὁ Σπύρος, ἐνα πὸ τὰ πλιόντα λεβεντικα καπέτανόπουλα τοῦ Σούλιοῦ, λιονταρόπουλο δεκαοχτώ χρονῶν, πρωτόπαιδο τοῦ σπιτιοῦ καὶ πρῶτο στὸ ντουφένι, στὸ λιθάρι, στὲς τρεῖς, στὴν διαρροφιά, στὸ τραγούδι στὸ χορὸ καὶ στὸ περβάτημα, ποὺ εἶχε σαράντα βλάμπηδες στὸ βαγγέλιο κι ἔκοδε τὸ μολύβι στὸν ἀέρα μὲ τὸ γιαταγάνι. Παντρεύονταν ὁ χιλιοζητεμένος Σπύρος ἀπὸ τὸ Σούλι κι ἔπαιρνε τὴ νεραιδόκορμη, φτερόπόδαρη καὶ πεντάμορφη Χάιδω ἀπὸ τὴν Κιάφα,

ποὺ δὲν τὴ ξεπερνοῦσε καμὶὰ τσιούπρα σὲ ὅλα τὰ Σούλια καὶ τὰ Ηαρασούλια σὲ τίποτε. Δὲν εἶχε μείνει ἀνθρωπος, πού, ἀκούοντας τὸ ἀρραβωνίσια τοῦ Σπύρου καὶ τῆς Χάιδως νὰ μήν πῇ μέσα πὸ τὴν καρδιά του «Χαρὰ στὸ ταιριασμένο τὸ ἀντρόγυνο!». Οἱ διτὸς ἔπαιρνε περιστέρα καὶ ἡ περιστέρα διτό. Τέτοια νύφη μόνον ἡ Κιάφα μποροῦσε νὰ δώκῃ στὸ Σούλι

καὶ τέτοιο γαμπρὸ μόνο τὸ Σούλι μποροῦσε νὰ δώσῃ στὴν Κιάφα

Ξεκίνησε τὸ φλάμπουρο μὲ τὸν Αἰ-Γιώργη στὴ μέση καὶ μὲ τὸ σταυρὸ στὴν κορυφή, ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ, στὰ χέρια τοῦ γενέτερου βλάμπη, καὶ στὸ ξεκίνημά του ἔπεσαν ἐκατὸ ντουφέκιες μυονομιαῖς. Λύθηκε στὴ στιγμὴ ὁ χορὸς τοῦ μεσοχωριοῦ κι ἔτρεξεν οἱ χορευτάδες πίσω ἀπὸ τὸ τὸ φλάμπουρο ντουφεκοδολώντας καὶ τραγουδώντας. Ός δέκα δρασκελιές πίσω ἀπὸ τὸ φλάμπουρο ἔρχονταν οἱ γιώτεροι, εἴτε ἀντρες εἴτε γυναικες. τραγουδώντας τραγούδια τοῦ γάμου, ὅλοι πεζοὶ κι ἀρματωμένοι. Στὴ μέση ἦταν ὁ χρυσοτυμένος γαμπρός, καβάλα σ' ὅμορφο καὶ χυτοκάπουλο βουνίσιο ἀλογό, περικυκλωμένος ἀπὸ τέσ διμορφώτερες γυφάδες, ποὺ τραγουδοῦσαν τὰ γαμπριάτικα τραγούδια, γλυκὰ γλυκά, σὰν ἄγγελοι οὐρανοκατέβατοι, καὶ παραπίσω ἔρχονταν οἱ γεροντότεροι ὅλοι.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀριματωμένοι καὶ ὅλοι καθάλα σὲ βουνίσια μουλάρια ἢ κι ἄλογα, ποὺ περβατοῦσαν στὰ πετρωτὰ μονοπάτια σὰ νὰ ἡταν ἀγριόγιδα.

Ήταν ἐκεῖ ὅλοι οἱ καπιταναρέοι τοῦ Σουλιοῦ, Κουτσούκης, Μπότσιαρης, Μαλάμος, Μάρας, Τζαβέλλας, Δράκος, Ζέρδας καὶ λοιποί. Ἀλλὰ τὸ ψίκι ἡταν στὴ διάτα τοῦ Τζαβέλλα.

Σὲ μιὰ ὥρα μέσα τὸ ψίκι ἡταν μπροστὰ στὴν Κιάφα. "Ολη ἡ Κιάφα ἡταν στὸ ποδάρι, περήφανη γιὰ τὴ γύψη ποὺ ἔδινε καὶ τρισπερήφανη γιὰ τὸ γαμπρὸ ποὺ ἔκανε. Τὰ ντουφέκια τοῦ Σουλιοῦ καὶ τῆς Κιάφας βροντοῦσαν ἀπ' ἔδω κι ἀπ' ἐκεῖ ἀδερφωμένα, σὰν πώς βροντοῦσαν ἀδερφωμένα στοὺς πολέμους μέσα στὰ ριζοδούνια καὶ τέσσερις τῆς Λάκας, τῆς Παραμυθιᾶς καὶ τῆς Λάμιαρης, τὴ στιγμὴ ὅμως ποὺ θᾶσιμγαν τὰ δυὸ συμπεθεριὰ ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸ γιὰ νὰ πιάσουν χέρι, ἔνα μεγάλο φίδι διάβηκε χνάριεσά τους, τρέχοντας ἀπὸ τὸ δύσμια κατὰ ἥλιο, σιουρίζοντας, σὰν πιστικός. »Φίδι, φίδι!» ἀκούστηκε νὰ λένε, κι ὅσοι παράτυχαν μπροστά, ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ κι ἀπὸ τὴν ἄλλη τῶν συμπεθεριῶν τὸ ντουφέκιαν, ἀλλὰ κανένα μολύδι δὲν τῷπιασε. Μπήκε μέσα σ' ἔνα παλιότοιχο κι ἔγινεν ἄφαντο. Άλλονδην τὰ μούτρα κατσούφιασαν γιατὶ τὸ φίδι θέλει μεγάλο κακό, ὅταν κόδηγ τὸ δρόμο. Στὴ στιγμὴ ἔπαψαν τὰ νουφέκια καὶ μιὰ μεγάλη λύπη ζωγραφίστηκε σ' ὅλονδην τὸ πρόσωπο.

— Φτοῦ! καταραμένο πρᾶμα! εἰπ' ὁ Μπότσιαρης καὶ σταυροκοπήθηκε τρεῖς φορές, καὶ γυρίζοντας τὸ κεφάλι του ὀπίσω εἶπε στὸ Ζέρδα:

— Τί λέσσεις, βλάμη;

— Τί νὰ πῶ; τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ Ζέρδας ξέναρδα. Δὲν τὸ ξέρεις ἐσὺ τάχα τί θέλει τὸ φίδι, ὅταν σου κόδηγ τὸ δρόμο;

— Σκοτωμό; "Ε; ξαναρώτησε ὁ Μπότσιαρης κρύα κρύα.

— Μιὰ φορὰ καὶ δυὸ τό γευτήκαμεν αὐτὸ τὸ σημιάδι; Τοῦ ξαναείπεν ὁ Ζέρδας. . . .

— "Ετσι εἶγαι βλάμη, ματάειπε ὁ Μπότσιαρης καὶ μικτάκανε τὸ σταυρό του.

Ο Δράκος, ποὺ ἀκούσει τὴν κουβέντα τῶν δύο βλάμηδων, χτύπησε τὸ μουλάρι καὶ ζύγωσε.

— Σκιάζομαι, όρε ἀδέρφια, τοὺς εἶπε, μὴ βροῦμε τὸ Σούλι κα-
μένο στὸ γύρισμα. Συναχτήκαμεν ὅλοι ἐδῶ κι ἀφήκαμε τὰ σπί-
τα μας ἔργημα. Λὲν εἶναι καθόλου παράξενον τὸ ἀπείκασαν οἱ Τσά-
μηδες καὶ γάρθουν νὰ πατήσουν τὸ χωριό. . . .

— "Αὐτε, καὶ μένε ἀξέδερφε, τοῦ εἶπε ὁ Μαράς, ποὺ ἦταν
μπροστὰ πὸ τοὺς δύο βλάμηδες, κι οἱ γυναικές μας, ποὺ εἶναι τες
ἐκεῖ, θὰ βγοῦν νὰ τοὺς δεγκτοῦν μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα; Τὸ φίδι
δὲ σείγνει γιὰ μᾶς, δείγνει γιὰ τοὺς συμπεθέρους, γιατὶ πρὸς τὸ
μέρος τους πάει καὶ τρύπωσε.

Είχαν τελειώσει αὐτὲς οἱ κουδέντες ὅταν ὅλο τὸ ψίκι βρέθηκε
στὸ χωριὸ τῆς Κιάφας. Ἀπὸ λίγο λίγο είχε ξεχαστῇ τὸ φίδι καὶ
τὰ τραγούδια καὶ τὰ ντουφέκια πάγαιναν ὄργιό. Συγώνοντας τὸ
φλάμπουρο στὸ σπίτι τῆς νύφης ὁ γαμπρὸς ἀρχίσε νὰ προσκυνάῃ
ταπεινὰ ταπεινά, ψηλὰ πὸ τὸ ἄλογό του, ἔχοντας τὰ μάτια κατε-
θασμένα κι ὅταν μπῆκε στὸν αὐλόγυρο τῶν πεθερικῶν ξεπέζεψε
ὅμορφα ζηιρφα. Στὴ στιγμὴ δύο βλάμηδες μπῆκαν ὁ ἕνας ἀπὸ τὰ
δεξιὰ κι ὁ ἄλλος ἀπὸ τὰ ξερβά, καὶ τὸν πῆγκαν στὴ θύρα τοῦ σπι-
τοῦ, ὅπου στέκονταν παραμπροστὰ ὁ πεθερὸς καὶ παραπίσων ἡ πε-
θερά, κι ἀφοῦ τοὺς προσκύνησε τρεῖς φορὲς καὶ τοὺς δύο στὴν
ἀράδα, καὶ τοὺς φίλησε τὸ χέρι, τὸν φίλησαν κι ἐκεῖγοι στὰ μάτια
καὶ τὸν ἔμπασαν σὲ χωριστὸ δωμάτιο, μὲ ὅλους τοὺς βλάμηδες τους
καὶ τὸ φλαμπουριάρη, γιὰ νὰ φᾶν χώρια ἀπὸ τὸ ἄλλο τὸ ψίκι αὐγὰ
τηγκανισμένα ἀπὸ τὰ χέρια τῆς πεθερᾶς.

Δυὸς ὥρες βάσταξε τὸ φαγοπότι στὸ συμπεθερικό, κι ἀφοῦ
τραγούδησαν καὶ χόρεψαν μὲ τὸ παραπάνω, ὁ Τζαβέλλας, ώς ἀρ-
χηγὸς τοῦ ψικιοῦ, φώναξε τὸν πατέρα τῆς νύφης καὶ τοῦ εἶπε:

— Σ' εὐχαριστοῦμε πολύ, κυρ-συμπέθερε, γιὰ τὰ καλὰ φαγητά
σου καὶ τὰ καλὰ πιοτά σου, ἀλλὰ τέτοια εἰχαμε καὶ στὰ σπίτια
μας, κι ὁ ἔρχομός μας δὲν εἶναι ἄλλο παρά νὰ μᾶς δώκης τὸν ἀν-
θρωπό μας καὶ νὰ φύγωμε.

— Μετὰ χαρᾶς, συμπέθερε, ἀπολογήθηκεν ὁ πατέρας τῆς νύ-
φης, ἔτοιμη εἶγαι ἡ νύφη.

Σ' αὐτὰ τὰ λόγια ὅλοι σήκωσαν τὶς πλόσκες κι ἔπιαν στὴν
ὑγείᾳ τοῦ συμπεθεριοῦ, τοῦ πατέρα τῆς νύφης, κι οἱ νυφάδες, ποὺ

τὴν ἀρμάτωναν, ἀρχισαν νὰ τραγουδῶνε σὲ ἄλλο δωμάτιο τὰ φορέματά της, ποὺ τῆς τὰ ἔδιναν νὰ τὰ φορῇ ἔνα ἔνα. Ἡ νύφη ἔκλαιε κάτω ἀπὸ τὸ μπούλωμα γιατὶ ἀφῆγε τὸ σπίτι, ποὺ γεννήθηκε, τοὺς γονέους της, τ' ἀδελφοῖς αδερφά της, τὴ γειτονιά της καὶ τὸ χωριό της, γιὰ νὰ πάγη νὰ βρῇ ἄλλο χωριό, ἄλλη γειτονιά, ἄλλο ἀδερφοῖς αδερφά, ἄλλους γονέους, ἄλλο σπίτι, γιὰ ἔνα ἀπαίρος ποὺ δὲν εἶχαν τὰ γονικά της.

Ἐκλαιεὶ ἡ νύφη, ἔκλαιε καὶ τὰ κλάματά της ἀκούονταν σ' ὅλο τὸ σπίτι, κι οἱ φυλαχτάδες της, ἀντρες καὶ γυναῖκες, γῆταν ἔτοιμοι στὸ ποδάρι. Βγῆκε τὸ ψίκι θλο στὴν αὐλή, μικρὶ μὲ τὸν γαμπρὸ ποὺ ἦταν περικυκλωμένος ἀπὸ τὰς τραγουδίστρες του κι ἀπὸ τοὺς βλάμηδές του, καὶ περίμεναν τὴν νύφη. Τὴ στιγμὴ ἐκείνη δύο κοράκια περνοῦσαν ψηλὰ πὸ τὴ σκεπὴ τοῦ σπιτιοῦ κραυακίζοντας «κράκι-κράκι-κράκι», καὶ τόσο χαμήλωσαν, διαβαίνοντας ψηλὰ πὸ τὸ σπίτι, ώστε νόμιζε κανεὶς ὅτι ἦταν κάποιο ψοφίμι καὶ χαμήλωσαν, νὰ κάτσουν νὰ φᾶν. Βλέποντας αὐτὸ δὲ ἀρχηγὸς τοῦ ψικιοῦ δὲ Τζαβέλλας φώναξε :

— Σκοτῶστέ τα, μιωρὲ παιδιά, τὰ ἔργημα! . . .

Σαράντα πενήντα ντουφέκια ὀδιασαν ἀπάνω τους, ἄλλὰ οὔτε φτερὸ τοὺς γκρέμισαν. Τὰ δύο συμπεθεράκια δάγκωσαν τὰ ρεῖλια τους, καὶ τ' ἀργανά, δὲ χορός, τὰ τραγούδια καὶ οἱ ντουφεκιές ἐπάψαν, κι ἔγινε μεγάλη σιωπή, σὰ νὰ ἦταν ἔρδη ὅλη ἐκείνη ἡ μάζωξη.

Ο Τζαβέλλας ἀγκουσεύτηκε πολὺ κι εἶπε τοῦ συμπεθεροῦ νὰ βγάλῃ τὴ νύφη γλίγορα γιὰ νὰ φύγουν. Ο συμπεθερὸς μπήκε μέσα, οἱ τραγουδίστρες ἀρχισαν τὸ :

«Κίνα, θύγω μ' κίνα . . .» τὸ ὄστεργό τραγούδι, κι ἡ νύφη ἔκλινησε ἀπὸ μέσα περικυκλωμένη ἀπὸ σαράντα πρωτόκαλλες νυφάδες ποὺ τῆς τραγούδοῦσαν τὸ ὄστεργό της τραγούδι, τ' ἀργανά, δὲ χορός, τὰ τραγούδια κι οἱ ντουφεκιές ἔκανάρχισαν καὶ, τὴ στιγμὴ ποὺ πάτησε ἡ νύφη τὸ κατώφλι τῆς θύρας γιὰ νὰ δείξῃ τὴν κυπαρισσένια της κορμοστασιὰ στὸ ψίκι, ποὺ τὴν καρτεροῦσε μὲ στόμα ἀνοιχτό, κι ἐπεφταν τὰ ντουφέκια σὰ χαλάξῃ, ἔμπηξε ἔνα ξεφωνητιὸ μεγάλο, σωριάστηκε κατὰ γῆς, κι ἔνα μαῦρο αἷμα σὰν αύλακι πετάχτηκε ἀπὸ τὰ στήθια της ψηλὰ στὴν κάτασπρη κι ὥρισ-

πλουμη φορεσιά της. Τοῦ θαγάτου τὸ χρῶμα χύθηκε ἀπάνου τῆς καὶ τὸ πρόσωπό της φαίνονταν σὲ σπασμένος καθρέπτης, σὲ μικρα- μένο τριαντάφυλλο, σὲ στειρεμένη βρύση, σὲ σύγχρημα λαμπάδα, σὲ ἀγέρας γλυκοῦ τραγουδιοῦ, ποῦ τὸν παίρνῃ ὁ ἀγέρας.

Τὸ ψίκι, βλέποντας αὐτὸ τὸ ἀνήκοντο κι ἀνεπάντεχο κακό, πρόν- τισε σὰν κοπάδι, ποὺ ρίχνετε μέσα του λυκολακινιά, ἀνεμοσύρθηκε κι ἀνεμοσκορπίστηκε γιὰ τὸ Σούλι, μὲ τ' ἄριτα κάτω καὶ μὲ τές φλοκάτες κατσιούλα, κι ὁ φλαμπουριάρης τσάκισε τὸ φλάμπουρο, ἔσκισε τὴν μαντίλια, σκόρπισε τὴν πορτοκάλια καὶ τὰ ἐλιόφορτα κλα- διά, ποὺ εἶχε στὴν κορφὴ μὲ τὸ σταυρό, κι ἔγινε κι αὐτὸς ἀφαντος μὲ τοὺς πολλούς. Η γαρὰ πέταξε, σὰν πουλὶ φυλακωμένο, ποὺ ἔε- φεύγει μέσα πὸ τὸ κλουδί, κι ἔκει πού, πρὶν μιὰ στιγμή, βαροῦσαν τ' ἄργανα, βροντοῦσαν τὰ ντουφέκια, γοργοδιπλώνονταν ὁ χορός, ἀντηγούσαν τὰ τραγούδια, γίνονταν γάμος καὶ χαίρονταν ἀγκα- λιασμένα τὸ Σούλι καὶ ἡ Κιάφα, ἀκούστηκαν μαῦρα μοιρολόγια, ἔτρεχαν δάκρυα σὰν ποτάμια, ἔπλωνε ἡ λύπη τὰ κατάμαυρα φτερά της, ὁ γάμος ἔγινε ἔόδι, τὸ σύμμαντρο τῆς κλησιᾶς ἀρχισε νὰ βαρῇ ἀργὰ ἀργὰ «γκλὸν γκλὸν γκλἀν» κι ἔνα μαῦρο μνῆμα ἀνοίγον- ταν στὴ γῆς γιὰ νὰ δεχτῇ γιὰ πάντα στὴν κατάμαυρη καὶ κατασκό- τεινη ἀγκαλιά του τὴ Χάϊδω τὴν πεντάμιορφη, τὴ φτεροπόδαρη, τὴ νεραϊδόκορη, τὴν πλιό διμορφη καπετανοπούλα, τὸ πιὸ ζηλε- μένο λουλούδι, ποὺ εἶχε φυτρώσει ψηλὰ στὶς ἀγριες πέτρες τῶν Σουλιῶν καὶ Παρασουλιῶν!

Σκόρπιο καὶ ἀλαζό γύρισε ὅλο τὸ ψίκι στὸ Σούλι μὲ δακρυ- σμένα μάτια καὶ μὲ βαρὶα καὶ ἀτάραχη λύπη στὰ στήθια του. Μόνον ὁ γαλιπρὸς ὁ Σπύρος, τὸ λειεντάτερο καπετανόπουλο τοῦ Σουλιοῦ, ποὺ ἦταν πρώτος στὸ ρίξιμο τοῦ ντουφεκιόῦ, στὴν διμορ- φιά, στὸ τραγούδι, στὸ χορὸ καὶ στὸ περβάτημα, ποὺ εἶχε σαράντα βλάψηδες στὸ Βαγγέλιο κι ἔκοδε τὸ μολύδι στὸν ἀγέρα μὲ τὸ για- ταγάνι. Δὲ γύρισε στὸ σπίτι του. Δὲ φάνηκε πουθενά. Κανεὶς δὲν τὸν εἶδε ποὺ εἶχε κάνει. Κανεὶς δὲν τὸν λόγιασε τί δρόμο εἶχε πά- ρει. Τὸ ἀλογότου γύρισε μονάχο στὸ σπίτι του, χωρὶς καβαλάρη καὶ μὲ τὰ γαλινάρια σδάρνα. "Άλλοι ἔλεγαν ὅτι θὰ ἔπεσε στὸ πο- τάμι καὶ πνίγηκε, ἄλλοι ὅτι θὰ τρύπωσε σὲ καμιὰ σπηλιὰ κι ἔκει

πέθανε ἀπὸ τὴν πίκρα του, χωρὶς νὰ τὸν ιδῇ κακεῖς, κι ἄλλοι ὅτε
ἐπήρε τῶν δηματιῶν του. Τὸ Σουλιό τὸν ἔχασε, τὸ σπίτι του τὸν ξέ-
γραψε ἀπὸ τοὺς ζωντανοὺς κι ἔκανε τὰ μνημόσυνά του!

"Οπως ή λύπη τρώγει τὴν χαρά, ἔτσι κι ὁ καιρὸς τρώγει τὴν
λύπη, σὰν ποὺ τρώγει κι ὅλα τὰ πράματα. Πέρασαν χρόνια πολλὰ
καὶ ξεχάστηκε ὁ νυφιάτικος θάνατος τῆς Χάιδως ἀπὸ τὴν Κιάφα
κι ὁ γαμπριάτικος χαρὸς τοῦ Σπύρου ἀπὸ τὸ Σουλιό.

Μιὰ μέρα, ὅστερα πὸ σκράντα χρόνια ἀπὸ τὸ σκοτωμὸ τῆς Χάι-
δως καὶ τὸν ξαφανισμὸ τοῦ Σπύρου, λίγους μῆνες ὅστερα πὸ τὸν
πρῶτο πόλεμο, ποὺ ἔχουν κάνει οἱ Σουλιώτες μὲ τὸν Ἀλη-Πασά,
φανίστηκε ἔνας καλόγυρος Ἑγγάρης ἀπάνω κάτω στὴν ήλικία
ψηλὰ στὸ μοναστήρι τοῦ Σουλιοῦ, τὸ ἀθάνατο Κούγκι. "Ερχονταν
ἀπὸ τ' Ἀγιον Ὄρος κι ἥξερε πολλὲς γλωτσες, καὶ τὰ ρούσικα.
Ἐφερε σταυροὺς γιὰ τὰς γυναῖκες καὶ τὰ πυλικάρια, καὶ κομπο-
λόγια γιὰ τοὺς γέροντας καὶ τὶς γρηγές. Κανένας δὲν τὸν εἶχεν ιδεῖ
ποτὲ οὔτε εἶχε μάθει ποῦθε κρατοῦσεν ἡ γενιά του. Ἡταν πάντα
κατσουφιασμένος, κι ὅταν τὸν ωτούσαν ποῦθε εἶναι ἄλλαζε κου-
ρέντα καὶ δὲν ἀπολογιόνταν. Σὲ λίγο λίγο ἐκέρδισε τὴν ἐμπιστο-
σύνη τῶν Σουλιώτων, ἔγινε γούμενος, πνευματικὸς καὶ δάσκαλος
ὅλων τῶν Σουλιῶν καὶ τῶν Ηπαρασουλιῶν. "Ωρινυκαν ὅλοι στ' ὄνομά
του, καὶ δὲν ἦταν κρίση καὶ φιλονικία, ποὺ νὰ μὴν τὴν πᾶν σ' αὐ-
τὸν. "Ο, τι ἔλεγε ἦταν καλῶς εἰπωμένο κι ὅ, τι ἔκανε καλῶς καμιω-
μένο, κι ὅλοι τὸν ἔλεγαν Ἀ:-Καλόγερο.

Τὸ ψυχοσάβδατο συνίθισκαν οἱ Σουλιώτες νὰ κάνουν μνημόσυνα
στὸ μοναστήρι τοῦ Κουγκιοῦ. Ὁ Ἀ:-Καλόγερος μνημόνευε τὰ πε-
θαμένα ὀνόματα ὅλων τῶν σπιτιῶν τοῦ Σουλιοῦ. Κοντὰ στοὺς ἄλ-
λους ἔδωκε τὴν φυλλάδα τῶν πεθαμένων καὶ ὁ Φῶτος, ὁ μικρότε-
ρος ἀδερφὸς τοῦ ξαφανισμένου γαμπροῦ Σπύρου, γιὰ νὰ τοὺς μνη-
μονεύσῃ. Ὁ γούμενος ἀρχισε νὰ μνημονεύῃ τὰ ὀνόματα ψηλὰ στὲς
σκουτέλες ποὺ ἦταν γεμάτες κόλλυδα, καὶ ἀντὶ νὰ μνημονεύσῃ τὸ
ὄνομα «Σπύρος», ποὺ ἦταν γραμμένο στὴ φυλλάδα, μνημόνεψε
«Χάιδω», ποὺ δὲν ἦταν γραμμένο. Ὁ Φῶτος, ποὺ εἶχε τ' αὐτιά του
ἀκεῖ, τὸ κατάλαβε, κι εἶπε τοῦ γουμένου :

— Σπύρο, δέσποτά μου, κι' ὅχι Χάιδω !

Ο γούμενος ξεροκατάπιε δυὸς τρεῖς φορές, μὴ μπορώντας νὰ ξεστομίσῃ τὸ σηνοικα τοῦ Σπύρου, ἀλλ᾽ ὁ Φῶτος τοῦ ματάειπε :

— Μνημόνεψε, "Αγιε γούμενε, τὸ σηνοικα τοῦ Σπύρου μου !

Στὴ στιγμὴ τοῦ γούμενου τὰ μάτια ξεχείλισαν ἀπὸ τὰ δάκρυα, κι ὅπως ἦταν γιεροφορεμένος μὲ τὸ θυμιατήριο στὸ δεξὶ καὶ μὲ τὴ φυλλάδα στὸ ζερδὶ ἀγκάλιασε τὸ Φῶτο καὶ τοῦ εἰπε κλαίγοντας :

— "Η Χάζω, Φῶτό μου, θέλει μνημόνευμια ! Ο Σπύρος ξῆ κι εἶναι μπροστά σου !

Επόρεσαν δέοι δρίσκονταν στὴν ἐκκλησιὰ τοῦ Κούγκιοῦ, μαθόντας δὲι ὁ ἄγνωστος γούμενος ἦταν ὁ γαιπροχαμένος Σπύρος, κι ἀπὸ τότε τὸν ὀνόμασαν, ἀπὸ 'Αι-Καλόγερο, ποὺ τὸν ἔλεγαν, Καπετὰν Καλόγερο, καὶ σ' ὅλους τοὺς πολέμους, ποὺ ἔκανε τὸ Σουλι: μὲ τὸν 'Αλη-Πασά, ἦταν πρώτος καὶ πάντα χρησίμευε νὰ καταπαύῃ τὲς διγόνοιες, ποὺ φύτρωναν ἀνάμεσα στοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ Σουλιοῦ.

Στὲς 18 Αὐτοιώς τοῦ 1803, λίγες μέρες ὕστερα πὸ τὸν πρῶτο γκλασιρὸ τοῦ Σουλιοῦ ὁ Καπετὰν Κολόγερος, μὴ θέλοντας νὰ παραδέηῃ στὰ χέρια τοῦ τυράγνου τὸν ἑαυτό του, τοὺς δώδεκα συντρόφους του καὶ τὸ ἀγαπημένο του τὸ Κούγκι, ἀφοῦ περικυκλώθηκε ἀπὸ γιλιάδες δύτρούς καὶ δὲ εἶχε ἄλλο τρόπο νὰ τοὺς σκοτώσῃ, κι ἀφοῦ μετάλαβε τοὺς συντρόφους του, ἔρριξε μὰ πιστολὶὰ μέσα στὸ ὑπόγειο τῆς ἐκκλησιᾶς, ποὺ βρίσκονταν ἐκατὸ βαρέλια γειμάτα μπαρούτι, καὶ στὴ στιγμὴ γούμενος, σύντροφοι, Κούγκι καὶ δύτροι ἀνατινάχθηκαν στὸν ἀγέρα ἀνακατωμένοι μὲ φωτιά, καπνό, ἀρματα, πέτρες, ξύλα, αἴματα, βόγγους, κλάματα, λαχτάρα καὶ κουρνιαχτό, κι ἡ 'Ιστορία στὸ πλάι τοῦ Σουλιοῦ ἔγραψε μὲ ἀσθεστα χρυσά γράμματα τὸ σηνοικα τοῦ Καπετὰν Καλόγερου «Σαμουήλης» !

Χρῆστος Χριστοβασίλης.

ΝΟΤΗΣ ΓΙΑΚΟΣ Η ΚΟΥΤΣΟΣ

Ό Νότης ήτο ό μόνος υἱός τῆς χήρας του καπετάν Γιάκου, ναυτικὸς καθθώς ὁ πατέρας του, τρελὸς διὰ τὴν θάλασσαν, δελφίνι καὶ ὄχι ἄνθρωπος, πρὸς ἀπελπισίαν τῆς μητρός του. Εἶχεν ιδεῖ η κακότυχος τὸν καπετάν Γιάκο γὰρ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς Σπέτσας χωρὶς τὸ δεξιὸ πόδι· ἀλλὰ μήπως καὶ ὁ πάππος τοῦ Νότη δὲν εἶχε πάθει τὸ αὐτό καὶ τὸ παρωνύμιον Κουτσός δὲν εἶχε κάμει νὰ λησμονηθῇ τὸ σίκαρενειακόν σνομα; Καὶ ἔλεγαν τὸ ίδιο καὶ διὰ τὸν πρόπαππον.

«Ἄφοι τοὺς ἥτο λοιπὸν γραφτὸν γάνουν τὰ ποδάρια τους, τί τὴν ἥθελαν τὴν θάλασσα; Μήπως εἶχαν ἀνάγκην ἀπὸ χρήματα; Ἀλλὰ ποῦ! Ἀρβανίτικα κεφάλια!» Αὐτὰ ἔλεγεν η κυρά Γιάκενα· διὰ τοὺς ἀδιαφόρους τὸ πρᾶγμα ήτο καὶ ὀλίγον ἀστεῖον.

Οι δεξιοὶ πόδες τῶν Γιάκων εἶχον ἀπολεθῆσθαι δύο λυσσώδεις ἐκ τοῦ συστάδην συμπλοκὰς ἐξ ἐκείνων τὰς ὅποιας ἡγάπα τόσου

τὸ ιστιοφόρον ναυτικὸν καὶ τὰς ὠνόμαζε τράκους. Ο γέρων Γιάκος εἶχεν ὑπηρετήσει ἐπὶ μακρὸν ὡς ἀξιωματικὸς ἐπὶ τῆς «Ἀθηνᾶς τοῦ Βορρᾶ», τῆς ναυαρχίδος τοῦ Λάμπρου Κατσώνη, διὰ ν' ἀφήσῃ τέλος τὸ πόδι του μεταξὺ Καφηρέως καὶ Ἀνδρού, κατὰ τὴν περιλάλητον ἐκείνην διπλὴν μάχην, κατὰ τὴν ὅποιαν Γενίτσαροι καὶ "Ελληνες, διὰ νὰ μὴ χάνωνται εἰς τὸν ἀέρα τὰ βλύματά των, ἐταπείγουν μέχρις ἐδάφους τὰ τροιμόνια, συντρίβοντες περισσοτέρας κυήμας παρὰ θερίζοντες κεφαλάς. Ο υἱός, δηλαδὴ ὁ πατὴρ τοῦ Νότη, δὲν εἶχε τὴν εὐκαιρίαν τοιαύτης δόξης. Δὲν συγεκρούσθη ἢ πρὸς ἀθλίους πειρατάς. Ἐπαναπλέων, ἀρκετὰ ἔτη πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως, ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν εἶχεν ἥδη διαπλεύσει τὸ στεγόν τῆς Μελίτης, ἔτε ἡγινόησεν ὅτι παρακολουθεῖται ἀπὸ ὑποπτού σκάφος, τὸ ὅποιον παρὰ τὸ εἰρηνικὸν ἔξωτερικόν του ήτο κακόθουλον ἀλγερινὸν, σεβέκι. Τὸ ἔλληνικὸν σκάφος, θαυμάσιος δρομιεύς, ἥδυνατο ν' ἀποφύγῃ τὴν

πιάχην καὶ τοῦτο προέκρινε. Τηλεβόλου δημως βολὴ, τὸ ἔκαμεν
ἀλλάξῃ τὰς ἴδεας τοῦ· ἀναρπάσας τὴν σημαῖαν του κατέστησε τὸν
πλοίαρχόν του πελιδγὸν ἐκ τῆς ὁργῆς. Ἀνεκώγευσεν ἀναιμένον, ἐνῷ
τὰ πυροβόλα του ἐπληγροῦντο μέχρι στοιμίου. Εἰς τὴν κατάλληλον
στιγμὴν ἀναλαμβάνει τὴν πορείαν του, ἀναστρέψει, διέρχεται ὑπὸ^τ
τὴν πρύμναν τοῦ θορυβηθέντος πειρατοῦ, διτις ἐνόμιζεν ὅτι βαίνει
ἡδη ἐπὶ λείαν ἀσφαλῆ, καὶ φιλοδωρεῖ αὐτὸν ἐξ ἀποστάσεως βολῆς
πιστολίου, ἀποτύμως ἀποκαλύψας ἀπροσδόκητον τηλεβολοστοιχίαν,
διὰ συμπυροκροτήσεως, γῆτις ἐσάρωσεν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τὸ κα-
τάστρωμα αὐτοῦ. Ἐπωφελούμενος τότε ὁ Γιάκος τῆς συγχύσεως τοῦ
ἐχθρικοῦ πληρώματος ρίπτεται διὰ νέας διαδρομῆς ἐπὶ τοῦ σεβεκίου
καὶ ἐκτελεῖ τὴν εἰσπίδησιν μετ' εὐχερείας τὴν ὁποίαν ἐπέτρεπε τὸ
ὑψηλότερον του σκάφους του. Τεσσαράκοντα παλαιοὶ ναῦται, ἀφοῦ
ἔξεκένωσαν τὰ τροιμπόνια των ἐπὶ τῶν Ἀλγερίνων, ἐπιπίπτουν κατ'
αὐτῶν μὲ τοὺς πελέκεις, μὲ τὴν ναυιάγα δόρατα, μὲ τὰς μακρὰς
ἄμφιστόμους μαχαίρας. Τὸ κατάστρωμα καλύπτεται ὑπὸ τῶν πτω-
μάτων καὶ τὸ αἷμα ρέει διὰ τῶν ὑδρορροῶν. Οὐδεὶς διέψυγε τὸν θά-
νατον. Δὲν ύπολείπεται πλέον εἰς τοὺς "Ἐλληνας" ὃ διὰ τῆς ἀπὸ τοῦ
σεβεκίου εἰς τὸ σκάφος των μεταφορᾶς ἐξελληνισμὸς παντὸς κινητοῦ
καὶ δύναμις γὰρ βεβαιώσω ὅτι διεξήγαγε τὸ ἔργον τοῦτο μετ' ἀκρι-
βείας, ταχύτητος καὶ δεξιότητος, τὰς ὁποίας θὰ ἐφθόνει, ἀντὶ γῆδύνατο
νὰ ἴδῃ, τὸ ἄπογον κατακείμενον πειρατικὸν πλήρωμα. Καὶ εἶχον τι
"γὰ σκυλεύσουν" οἱ λησταὶ δὲν εἶχον χάσει τὸν καιρὸν των εἰς μάτην,
περιτρέχοντες τὰς θαλάσσας. Ο καπετὸν Γιάκος ἐπανέπλεεν εἰς
τὸν λιμένα του διεισπλουτώτερος, ἐνῷ τὸ τερένι κατήρχετο βραδέως
εἰς τὰς ἀδύσσους. Εἶχον ἀναλάβει τὴν περὶ τούτου φροντίδα τὸ
κατάλληλα τρύπανα. Τὸ ἐλληνικὸν πλοῖον ἐντούτοις δὲ ἀφῆνε τὸ
πεδίον τῆς μάχης ἀνευ ἀπωλειῶν. Εἶχεν ἀποδάλει ἐπὶ τὰ ἀνδρας καὶ
τὸν δεξιὸν πόδα του πλοιάρχου του. Δεκαπέντε ἄλλοι ναῦται κατέ-
κειντο τραυματίαι.

"Γπαγε τώρχ, ἀν θέλησ, γὰ πείσης τὸν ναυτικὸν ὄχλον ὅτι τὰ
δεξιὰ πόδια τῶν καπετῶν Κουτσῶν δὲν ἔσαν ἀνωθεν προγεγραμμένα.
Γενικὴ ἀπορία γῆτο ἐν Σπέτσαις πῶς ὁ Νότης εἶχεν ἀκόμη καὶ τοὺς
θύρους του πόδης. Καὶ εἶχεν ἀριστον μάλιστα τὸν δεξιὸν πόδα ὁ Νότης

Τότε παιδί δικόμη ήταν διὰ δύο θαυμασίων λακτισμάτων του κατρέκυλεσεν εἰς τὴν θάλασσαν δύο κακοήθεις συγομηλίκους του, ἐνγοσύντας νὰ διασκεδάζουν ταράττοντες διὰ λαθοβλημάτων τὴν ἡσυχίαν τοῦ γερο-Γαρμπῆ, τοῦ πιστοῦ φρουροῦ τοῦ πάρωνος τῶν Γιάκων, οἵτις εἶχεν ἀπολέσει ἔξι ὀλοκλήρους σχεδὸν τὴν φωνήν του ὀλακτῶν ἀπαύστως ἀπὸ τῆς πρύμνης τὸ «φύλακες, γρηγορεῖτε!» ¹ "Α, τοῦ τὸ ἐπλήρωσαν ὅμιλος ἀκριδὰ τοῦ Νότη, τὸ ἀκούσιον ἐκεῖνο λουτρὸν διὰ τὸ παλιόσκυλον. «Ως πότε θὰ τόχης ἀκόμια τὸ κατάραμένο ποδάρι, ποὺ βαρᾶς, μωρέ!» Αὐτὴ ἡτο πληρωμή, ἡς ἐγίνωσκον καλῶς τὴν ἀξίαν. ² Όχι μίαν λοιπόν, ὅχι δύο, δέκα φοράς τὴν ἐσφενδόνισαν κατὰ κεφαλῆς τοῦ δυστυχοῦς Νότη ἀπὸ τὴν ἐγγὺς ὁρμοῦσαν σακολέδαν, εἰς τὴν ὁποίαν κατέψυγον. Απόγητος αὐτὸς ἦθελε γελάσει, ἀν μὴ ἔθλεπεν ἐρχομένην τὴν μητέρα του ωχρὰν ώς φύλλον θυγατούσης λεμονέας. Τὰ εἶχεν ἐκούσει· ἡ καρδία της ἐτινάχθη, ἐπτερύγισεν, ἥπειλησε νὰ διαρρήξῃ τὰ στέρνα της. ³ Αναυδος, χλονιζομένη, ἔλαθεν ἐκ τῆς χειρὸς τῶν Νότην της καὶ ἔφυγε νὰ μὴ ἀκούῃ.

Δέκα ἔτη εἶχον ἔκτοτε διαρρεύσει. ⁴ Ο Νότης ἀνδρωθεὶς, ἔχων πάντοτε τοὺς δύο πόδας του, εἶχεν ἀναλάβει ὁ ἴδιος τὴν κυβέρνησιν τοῦ πατρικοῦ σκάφους, παρὰ τὰς συμδουλάς, παρὰ τὰς ἵκεσίας τῆς μητρός του. Δὲν ἤρεσκετο νὰ είναι μόνον ἐφοπλιστής, κλεισμένος εἰς τὰς Σπέτσας, ροφών μετὰ τῶν γερόντων προκρίτων τὸν ναργιλέν του. Επιβάς διέπλευσε πολλάκις τὴν Μεσόγειον, ἀνήλθεν εἰς τὸν Εὔξεινον, ἔξεπλευσεν εἰς τὸν Ωκεανόν, μόλις διεσώθη ἐκ φοιδεροῦ κλύδωνος ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Βισκαΐας, διέφυγε διს τοὺς Βαρδαρέσους πρὸ τῶν Βαλεαρίδων, ἐπανήλθε πάντοτε ἐπὶ τῶν δύο ποδῶν του νὰ σφίγξῃ εἰς τὰς ἀγκάλας του τὴν μητέρα του. Αὐτῆς ὁ πόθος ἡτο τώρα νὰ τοῦ εὔρῃ μίαν καλὴν νύμφην. Οσάκις ὅμιλος ἔθιγε τὸ ἔγκτημα τοῦτο, ὅλοι ἀπὸ συμφώνου ἤλλαζαν θέμα διμιλίας. Τίς ἐκ τῶν προκρίτων ἀπεφάσιζε νὰ δώσῃ τὴν κόρην του εἰς τὸν ὄποψή των τούτον χωλόν; Ή ωραία ὅμιλος Μπίλιω ἐτόλμησε νὰ ψιθυρίσῃ μίαν ἥμιέρχην μεταξὺ τῶν δδόντων της, πῶς τί εἶχε νὰ κάνῃ, ἔνας κουτσός δὲν μποροῦσε νὰ εἴναι λαμπρὸς ἄνδρας τάχατες;

Εύρισκοντο εἰς τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Ἐπαναστάσεως. Οἱ Σπετσιώται ἀπέκλειον τὴν Μονεμβασίαν καὶ ὁ Νότης δὲν μετεῖχε τοῦ Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀποκλεισμοῦ· οἱ Σπετσιῶται διεδρόμουν ἔναντι τοῦ Ναυπλίου καὶ δέκατης ἐκάθιευδεν εἰς τὰς Σπέτσας· οἱ Σπετσιῶται ἐκυρίευον μίαν κορδέταν καὶ ἦν βρίκιον ἐν Μήλῳ καὶ ὁ Νότης δὲν ἦτο ἐκεῖ. Δὲν ἐκρεμάτω λοιπὸν καλύτερα! Σκυθρωπός, ἀμβλητος, μὲ τὴν κεφαλὴν ἐντὸς τῶν δύο χειρῶν γῆγρύπνει συλλογισμένος μίαν νύκταν. Ἐξαιφνηγῆς τρία ἐλαφρὰ κτυπήματα ἀκούονται εἰς τὴν θύραν του Ἀνοίγει· ἐπὶ τοῦ κατωφλίου ἰστατο ἡ Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα.

— Γιάκο, τοῦ λέγει, ἔλα μαζί μου.

Βαίνοντες διὰ τῶν σιγγῆλων διδῶν ἔφθασαν εἰς τὸν λιμένα. Κέληγις ἀνέμενε, μὲ πτερωμένας τὰς κώπαξ. Ἐξ ρωμαλέοι νεανίας—σκύρινοι λεόντων—ἐκάθιγτο ἐπὶ τῶν σελιμάτων κρατοῦντες τὰ ἐγχειρίδια τῶν κωπῶν, ἐνῷ ὁ ἐκ τῆς νήσου πνέων λεπτὸς ἀπόγειος θωπευτικῶς ἀνέσειε τὰς μέχρις δύμων κατεργομένας ἔανθοπλοκάμπους χαίτας των, ώς νὰ διεβιδαξε πρὸς αὐτοὺς τὰ τελευταῖα φλήματα τοσούτων προσφιλῶν ὑπάρξεων, τὰς ὅποιας δὲν γῆγεντον ἀν θικέπανέθλεπον πλέον. Ο λέμβαρχος ἀμαρμένων ἐπὶ τὰς ἔηρδες μὲ τὸν φανὸν εἰς τὴν χεῖρα προηγήθη τοῦ πλοιάρχου του Νότη. Οὗτος, πρὶν κατέληγε εἰς τὸ ἔφδλκιον, κύψας ἔφιλησε δικρύων τὴν χεῖρα τῆς Μπουμπουλίνας...

Ἐλύγισαν αἱ κῶπαι ὑπὸ τοὺς γευρώδεις βραχίοντας τῶν ἑρετῶν, καὶ ὁ ἐλαφρὸς κέλης ἔξεινάχθη ώς βέλος εἰς τὸ ἀνοικτά, ὅπου ἐσάλευεν ὑπερήφανος ὁ «Βριάρεως», τὸ θαυμάσιον τρίστιον. ὅπερ ἀπὸ τῆς ἐνηλικιότητος τοῦ Νότη εἶχε ἀντικαταστήσει τὸν γηραιὸν πάρωνα τῶν Κουτρῶν. Ἡστραπτεν ἐκ καθαριότητος τὸ σκάφος, εἰκοσιτέσσαρα δὲ πυροσδόλα ἐδείκνυον ἀπειλητικὰ τὰ στόμια αὐτῶν διὰ τῶν κανονιοθυρίδων. Ὁταν ἐπάτησε τὸ κατάστρωμά του ὁ Νότης, ἔγινε τόσος καὶ ἄλλος τόσος. Ἐγύρισε τὰ μάτια του μὲ εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸ σπίτι τῆς Μπουμπουλίνας, ἔπειτα μὲ κάποιαν τρυφερὰν συκίνησιν κατὰ τὴν Ντάπια ὅπου τὸ σπίτι τῆς μάνας του καὶ τὸ σπίτι τῆς Μπίλιως καὶ διέταξε νὰ σαλπάρουν.

Ο σπετσιωτικὸς στόλος εἶγεν ἀπὸ τῆς προτεραῖας καταπλεύσεως εἰς "Υδραν, σημεῖον συγκεντρώσεως διὰ τὴν προσεχῆ ἐκστρατείαν. Τὴν ἐπαύριον τὸ πρωΐ ὁ καπετάν Κουτσός συνήντα ὀλόκληρον τὸν ἐλληνικὸν στόλον ἔξειστομενος διὰ νὰ πλεύσῃ πρὸς τὸν Ἀργολικὸν

κόλπον καὶ παρευθὺς ἐζήτει θέσιν εἰς τὴν παράταξιν. Οἱ ἀρχηγὸς ἐσῆμανεν, εὐχριῶς παραγγέλων αὐτὸν νὰ προηγηθῇ τῆς φάλαιγγος. Όποια ἀπροσδόκητος τιμὴ δι' ἓνα στρατιώτην τῆς ἐνδεκάτης ὥρας! Περιχαρής βαδίζων ἐπὶ τοῦ ἐπιστέγου διέταξε τὸν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν παραγγελθέντων κατάλληλον χειρισμόν. Κατόπιν διπλῆς διαδρομῆς εἰσῆλθεν εὐστόχως εἰς τὴν βραδύποροῦσαν παράταξιν, καθ' ἥν δὲ στιγμῇ κατελάμβανε τὴν θέσιν τοῦ τέως πρωτόπλου ἔχαιρετίσθη ὡς αὐτοῦ δι' ὅμοιθύριου ἔγητωραυγῆς: «πάντα πρέμια! Εζήτω τοῦ καπετάνιου Γιάκου, εἰς τὴν ὁποῖαν ὁ κυθεργάτης τοῦ «Βριάρεω» ἀπήντησε διὰ τοῦ τηλεοβόλου: «Εζήτω ἡ πίστις καὶ ἡ πατρίς». Ή ὑπεροχὴ τοῦ νεαροῦ πλοιάρχου ἀνωμολογεῖτο ἐν τῷ στόλῳ ἀνεπιφυλάκτως. Οἱ Νότης Γιάκος ἢ Κουτσός δὲν εἶχεν ἀκόμη τότε ὑπερδῆ τὸ εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας του. Τὸ μέτριον ἄλλὰ σύμμετρον καὶ κομψὸν ἀνάστημά του, ὁ λεπτότατος μέλας μύσταξ ὁ μόλις σκιάζων τὸ ἄνω χεῖλος, τὰ ἀδρὰ τῶν παρειῶν του χρώματα, τὰ ὅποια θὰ ἐξήλευσον καὶ αἱ ἀνθηρόταται τῶν Σπέτσων κόραι, ἡ ἀδρὰ τοῦ προσώπου καὶ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἐπιδερμίς, μία στυγανὴ καὶ θωπευτικὴ φωνὴ, δὲν προέδιδον πολὺ τὸν ὑποκρυπτόκενον θαλάσσιον λόγον. Λιξὶ τὸν ἡσκημένον ὅμως ὀφθαλμὸν ὁ Ισχυρὸς αὐτοῦ τράχηλος, τὸ εὑρὺ αὐτοῦ στέρνον καὶ τὸ τοσαύτην ἀπόφασιν ἐνδεικνύον γῆρεμον βλέμμα του θὰ ἥρκουν νὰ φανερώσουν τὸν ὄνθρωπον τῆς ζύμης τοῦ Κατσώνη καὶ τοῦ Μητρομάρα.

Ἐλες τὰς Σπέτσας ἡ Μπουμπούλινα ἡθέλησε νὰ παρηγορήσῃ τὴν Χήραν. Οἱ ἀκατάπαυστοι ὅμιλοι θρήγοι τῆς τὴν ἐξῆψαν: «Σύπα, μωρή, γιατί σὲ κόδω! Παιδιά κάθεσαι καὶ μοῦ κλαῖς, ἀφοῦ γάνεταις ἡ Πατρίδα!». Καὶ ἀποτόμως ἐγερθεῖσα ἀπειμακρύνθη τυχεῖα ἡ ήρωτές, διὰ νὰ κρύψῃ δύο δάκρυα ἀτινα ἀνέβλυσαν καὶ εἰς αὐτῆς τούς ὀφθαλμούς εἰς τὸν ἀναλογισμὸν ἔτι ὅλοι οἱ ἴδιοι της, ὁ ἀγαπητός της Γιάννου Καζ, εὐρίσκοντο πιθανῶς ἐκείνην τὴν ὥραν εἰς τὸ πῦρ.

Τὰ πρώτα ἔτη τῆς Ἐπαναστάσεως διέρρευσαν ἐν μέσῳ ἀδιακόπων τοῦ ναυτικοῦ θράμβου. Οἱ Νότης κατέπλευσε δις κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο εἰς Σπέτσας, πάντοτε δὲ ἔθαινεν ἐπὶ τῶν δύο αὐτοῦ ποδῶν, ἀποτελῶν σχεδὸν εἰδος κοινοῦ σκανδάλου. Τούτο ἐνέπνευσεν

εἰς τὴν Μπίλιω τὴν παράτολμον ἀπόφασιν νὰ εἴπῃ : «τέλος πάντων νὰ ποὺ ὁ καπετάν Κουτσός δὲν ἔχειτε τὸ πόδι του». Τῆς ἀπήντησαν ὅμως ὅτι ὁ πόλεμος δὲν εἶχε τελειώσει ἀκόμη. Καὶ ὅντως φοβερὰς γεγονότα παρεσκευάζοντο. Τὸ αἰγυπτιακὸν ναυτικὸν εἰσήρχετο μετ' ὀλίγον εἰς τὸν ἀγῶνα. Δειναὶ συγκρούσεις ἐπιχολούθησαν. Οἱ Ιερατῖμ ήγνόει ὅντι πάσης θυσίας νὰ βίψῃ τὰ τάγματά του ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν ἀκτῶν. Διὰ τὸ ναυτικὸν δὲν ἦτο πλέον δυνατὸν για ὑπάρξη οὐδὲ μία στιγμὴ ἀναπαύσεως. Εφθείρετο δὲ καὶ ἥλαττοῦτο τοῦτο καθ' ἑκάστην χωρὶς νὰ ὑπάρχουν πλέον καὶ τὰ μέσα τῆς συμπληρώσεως τῶν κενῶν. Οἱ θησαυροὶ τῶν προκρίτων εἶχον ἔξαντληθη. Ο «Βοιάρεως» ἔσπευδεν ὅπου οἱ μέγιστοι ἡπειροῦντο τῶν κινδύνων μεταξὺ δὲ σύν ναυμαχιῶν πάντοτε ἔδιδεν ἀφορμὴν νὰ γίνεται λόγος περὶ τῶν πρωτοφανοῦς τόλμης καταδρομῶν αὐτοῦ. Δὲν ἦτο ὅμως πλέον τὸ λαμποκοποῦν ἐκεῖνο σκάφος. Η μάνια τῶν στοιχείων καὶ τὸ πῦρ τῶν μαχῶν εἶχον ἀλλοιώσει πάντα τὰ σκεύη τοῦ πλοίου καὶ ἀμαυρώσει τὰ χρυσὰ ποικίλματα τῆς ὑψηλῆς του πρύμνης· τὰ βλύματα τοῦ πολεμίου εἶχον πολλαγοῦ διατρυπήσει τὴν ἐπιδερμίδα του, ἀποκόψει καὶ αὐτὸ τὸ ἀκρόπρωρον καὶ εἴχε καταπέσει ἡ φιγούρα, ὁ κατάγρυσος γίγας μὲ τοὺς μυώδεις βραχίονας ὃστις εἶχε στοιχίσει εἰς τὸΝότην ἐκατὸν ἰσπανικὰ τάλια. Αἱ πρόχειροι καὶ ἐν μέσῳ πελάγει ἐπισκευαὶ εἶχον συντείνει εἰς τὸ νὰ παραμορφώσουν ἔτι μᾶλλον τὸ ώρατὸν σκάφος. Πρὸς σπουδαίας ἀλλως ἐπισκευάς δὲν ἔξηρει πλέον τὸ ταμεῖον τῆς οἰκογενείας Κουτσού. Εἰς τὴν Ἐπέτσαις πατρικὴν οἰκίαν τὸ χρηματοκιδώτιον εἶχε μείνει ἐντελῶς κενόν, εἴχε δὲ μεταβληθῆ εἰς νόμισμα καὶ τὸ τελευταῖον τῆς μητρὸς τοῦ πλοιάρχου μας κόσμημα, τὰ βραχιόλια, τὰ σκουλαρίκια, «ἡ διαιμαντένια καρφίσα ποὺ τῆς εἶχε γαρίσει ὁ πατέρας» ὅπως τραφῇ τὸ πυκνὸν τοῦ «Βοιάρεω» πλήρωμα, ὅπως ἀγορασθοῦσφαῖραι καὶ πυρίτις. Εἰς τὴν δυστυχῆ γυναῖκα δὲν εἶχεν ἀπομείνει ἡ τὸ γυμνωθὲν εὑρὸν μέγαρόν της, ἐλλείψει, ἐννοεῖται, ἀγοραστοῦ ἐντὸς τοῦ ὄποίου κατηφῆς περιεπλανᾶτο. Χωρὶς πλέον ψυχοκόρες ἀπὸ πολλοῦ ἀποκλειστικῶς φυτοφαγοῦσα, μὴ θέλουσα δ' ἐξ ὑπερφανείας εἰς οὐδένα νὰ διμολογήσῃ τὰς στερήσεις αὐτῆς, κατέπει τέλος βαρέως ἀσθενής καὶ δὲν θὰ ἐσώζετο ἀνευ τῆς ἀφοσιώσεως τῆς

Μπλιώς. Αὕτη ἀπολέσασα τὸν πατέρα της, φονευθέντα ἐνώπιον τῆς Σάμου, χάσασα τὴν μητέρα της ἐκ τῆς λύπης καταδληθεῖσαν, περισυγάξασα δσα τῇ ὑπελείποντο συγκατόφησε μετὰ τῆς μητρὸς τοῦ Νότη. "Οταν αὕτη ἀνέρρωσεν, ὁ γάμος ἀπεφασίσθη νὰ μὴ ἀναδληθῇ ἐπὶ πλέον. Οἱ μῆνες ἐντούτοις παρήρχοντο χωρὶς ὁ Νότης νὰ ἔμφανται. Η ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἀπὸ μηγῶν οὐδὲν τῶν πλοίων τοῦ στόλου εἶχε καταπλεύσει εἰς Σπέτσας. Αἱ συμπλοκαὶ πυκναὶ ἐξηκολούθουν. Δὲν εἶχον πλέον τώρα νὰ παλαίσουγ μόνον μὲ τὸν Τοπαλπασάν καὶ εἶχαν ἀπέναντί τους ἀξιωματικοὺς καθὼς τὸν Ἰσμαῆλ Γιδροκλήταρ καὶ τὸν Λετελίε. Εἰς μίαν αὐτῶν τῶν συμπλοκῶν «Βριάρεως» διετάχθη νὰ προασπίσῃ τὰ πυρπολικὰ ἐπιπλέοντα κατὰ τοῦ πολεμίου. Προηγηθεὶς αὐτῶν μετὰ τῆς συνήθους αὐτοῦ δρμῆς ὑπερέδη ταχέως, ἐπωφελούμενος τοῦ ἀνέμου, τὴν ἔχρικὴν γραμμὴν καὶ καταθορυσθήσας αὐτὴν διὰ τῶν πυροδολισμῶν του ἔδωκε καιρὸν εἰς μέγα πυρπολικὸν νὰ ἐπιπέσῃ ἐναντίον τυνησιακῆς κορδέτας. Αἱ φλόγες ἐξήρθησαν ταχέως μέχρι τρίτου οὐρανοῦ, ἐνῷ ὁ «Βριάρεως» παρατόλιμως ἀνακωχεύσας παρελάμβανε τὸ φεῦγον πλήρωμα τοῦ πυρπολικοῦ. Οἱ γενναῖοι ἐντούτοις Τουνεζίνοι κατορθοῦν ν' ἀποκόψουν τὰς ἀρπάγας τοῦ πυρπολικοῦ, καὶ δ ἄνεμος τὸ ἐξωθεῖ πυριφλεγὲς κατὰ τοῦ «Βριάρεω», ζστις ματαίως τὸ σφαιροδόλεῖ ἐπὶ τῇ ἐλπίδει νὰ τὸ καταδυθήσῃ πρὶν τὸν φθάσῃ. Μετ' ὀλίγον διμως γιγαντιαῖα πυρίνη ἀγκάλη τὸν περιβάλλει. Τὰ ἄριενα αὐτοῦ καταφλέγονται, οἱ δὲ σφαιροδόλοι σίφωνες ἔξειρισυν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος αὐτοῦ φλεγούσας σφαιροειδεῖς ἔξι ἐμπρηστικῶν ὄλῶν μάζας, αἵτινες ἔδω καὶ ἐκεῖ κυλιόμεναι ἐνσπείρουν πανταχοῦ τὴν φρίκην καὶ τὸν ἔλεθρον.

Ἐδυτυχῶς ὀλόκληρος δ ἔλληνικὸς στόλος εἶχε πλησιάσει, οἱ δὲ Τοῦρκοι ἔφευγον, Πληθὺς ἐφοιλκίων ριψθέντα εἰς τὴν θάλασσαν κατώρθωσαν ν' ἀπαλλάξουν τὸν «Βριάρεω» τῆς καταστρεπτικῆς περιπτύξεως τοῦ πυρπολικοῦ. Η πυρκαϊὰ διμως ἥδη εἶχεν ἔξαφθῆ ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἔχρειάσθη δύπεράνθρωπος σητως ἀγών τοῦ πληρώματος δπως κατασθεσθῇ. 'Αλλ' θταν ἐγένετο καὶ τούτο, πρόχειρος ἔξέτασις τοῦ σκάφους ἐπεισε τὸν Νότην ὅτι δὲν ἥδύνατο πλέον νὰ μετάσχῃ τῆς παρατάξεως. Μετ' ὀλίγον διετάσσετο νὰ παραδώσῃ

τὸ ἄγρηστον σκάφος εἰς τὸν πυρπολητάς. «Γενναιότατε καπετάν
Νότη τοῦ Κουτσοῦ», ἔλεγεν ἡ διαταχή, «μὲ πολλὴ λύπη ἐρχόμεθα
νὰ σὲ διατάξουμε νὰ παραδώσῃς τὸ καράδι στὸν καπετάν Κωνσταντή
Νικόδημο, Φαριανό, μηχανικὸ πυροτεχνίη, διὰ νὰ φτιάξῃ μπουρ-
λότο καὶ χρησιμεύσῃ ἀκόμη μὲ τὴν βοήθειαν τῆς παναγίας Τριά-
δος κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Μὲ τὸ παρὸν σὲ πληροφορούμε ἀκόμη, ὅτι
τὰ χαρτιά σου θὰ πᾶνε στὴ σεβαστὴ Διοίκηση καὶ ἀντίγραφο
στὴν παγκελλαρία, διὰ νὰ εἴναι διὰ τὸ κάθε ἐνδεχόμενο τῆς ἀποζη-
μιώσεως ὅταν ἐλευθερωθῇ τὸ Γένος καὶ διὰ τὸ ἀριστεῖο ὅταν γίνη.
Ο γαύραχος τῆς νήσου Σπετσῶν». Ἀπεγκαιρέτησε¹ συντετριψμένος
τὸν παλαιόν του σύντροφον² ἐπόργγισεν ἐντούτοις τὰ δάκρυά του καὶ
ἔπεινε νὰ δηλώσῃ ὅτι ἡτούμος καὶ ὡς ἀπλοῦς ὀπλίτης νὰ ἔξα-
κολουθήσῃ ἀγωνιζόμενος. Μετ ὀλίγας ἡμέρας, ἀφοῦ ἔξεχάρφωσεν
ἀπὸ τὴν πρύμνην καὶ ἐπῆρε μαζί του τὸ εἰκόνισμα τοῦ Ἅγιου Νι-
κολάου, ἐπέρασεν εἰς τὴν στερεάν μὴ ἔχων πλέον τίποτε ἀλλο ἀπὸ
τὸ σπαθί του, τὸ κανοκιάλι του καὶ τὰς δύο ἀσημικαπνισμένας πι-
στόλιας του. Υπηρέτησεν ἐπὶ τινα χρόνον εἰς τὰ στρατόπεδα, κατό-
πιν μὲ τοὺς φιλέλληνας ἐπὶ τοῦ «Σωτῆρος» τοῦ πλοιάρχου Θωμᾶ,
ὃς γνωρίζων τὰ ἵταλικά³ ὅταν δὲ κατέπλευσεν ἡ «Καρτερία» καὶ ὁ
“Αστιγκὲς ἔζητει δὶ αὐτὴν τοὺς ἀρίστους τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ναυ-
τῶν ἐδέχθη μετ’ ἐνθουσιασμοῦ τὴν θέσιν τοῦ ὑπάρχου εἰς τὸ πρώ-
τον τῶν πολεμικῶν ἀτμηλάτων, εἰς ὀλίγον χρόνον θαυμασίως ἀντι-
ληφθεὶς τὰ τοῦ νεοφαγοῦς πυροβολικοῦ τοῦ σκάφους. Τὰς νέας γνώ-
σεὶς του ἐφήρμοσε λαμπρῶς πρὸ τῆς Σκάλας τῶν Σαλώνων. Τὸ πυ-
ροβολικὸν τῆς «Καρτερίας» ἡτο τὸ ἀριστεύργημα τῆς ἐποχῆς Ει-
γενεύ δικτὸ μεγάλα πυροβόλα τῶν ἔξηνταοκτὼ λιτρῶν, ρίπτοντα βλή-
ματα γεμάτα ρητικὸν γέμισμα. Ἡτο τότε μία νέα ἐπινόησις, ἡ
όποια ἔμελλε βραδύτερον νὰ μεταβάλῃ τὴν ὅψιν τῶν στόλων. Ο
Νότης ἔμαθεν εὐθὺς νὰ χειρίζεται τὰ νέα πυροβόλα μὲ μεγάλην
δεξιότητα⁴ περίφυμα δὲ διηρύσυνε τοὺς ναύτας νὰ πυρακτώνουν τοὺς
μύδρους εἰς τὸν «ἀγαστρεψίφλογον αλίθανον», ἐπως τὸν λέγουν οἱ
δπλοστασῖται. Ἐργασία πολὺ λεπτή. Ο “Αστιγκὲς ἡτο μαχευμένος
μαζί του. Τὸν ἐδέχετο πάντα μὲ γέλια εἰς τὸν θάλαμον του, ἀφή-
νων νὰ φαίνεται τὸ μεγάλο του δόντι, τὸ ὅποιον δίκην χωλιέδοντ-

τος ἐκρέματο ἀπὸ τὸ ἄνω γυμνόν του οὐλον, καὶ κτυπῶν φιλικῶς εἰς τὸν ὄψιν τοῦ ἔλεγε: «πρῶτο πρῶτο μπομπαρδιέρο!». Μετὰ τὴν ἀνατίναξιν τῶν πρώτων τουρκικῶν σκαφῶν εἰς τὴν Σκάλαν τῶν Σαλιώνων ὁ "Αστιγγᾶς ἀρπάσας αὐτὸν ἀπὸ τῆς ζώνης—έξαιρετικὴ τιμὴ—έφύγησε μὲ στεντορείαν φωνὴν «ἔπ, ἔπ, ἔπ, οὔρρα κάπτεν Κουτσό», τὸ διοῖον μετὰ φρενιτιώδους ἐνθουσιασμοῦ τρὶς ἐπανέλαβε τὸ πλήρωμα.

Τὸ πολεμικὸν ἐντούτοις στάδιον τοῦ Νότη δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἐτελείωσε μὲ τὴν ζητωκραυγὴν αὐτὴν ώς μὲ μίαν ἄλλην εἶχεν ἀρχίσει. Μετασχὼν τῶν τελευταίων πρὸ τοῦ Μεσολογγίου ἔργων τοῦ "Αστιγγος ἡρολούθησεν αὐτὸν εἰς τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ Αἰτωλικοῦ. Τὴν 10 Μαΐου 1828 δύο πυροβολεῖται τετσάρων πυροβόλων καὶ τεσσάρων ὅλμων καὶ δύο συστοιχίαι κογκρεδίανῶν πυραύλων ἥνοιξαν τὸ πῦρ κατὰ τῆς πόλεως ἀπὸ Ἑγρᾶς καὶ δέκα μικρὰ κανονιοφόροις ἀπὸ θαλάσσης. Μετὰ τετράωρον ἀδιάκοπον πυροβολισμὸν τὰ ἐφόδια παραλαβόντα τὸ σῶμα τοῦ στρατηγοῦ Εὐμορφοπούλου καὶ λόγον φιλελλήγων εἰχον φθάσει εἰς ἀπόστασιν διακοσίων μέτρων ἀπὸ τῶν τειχῶν δταν ἀκατος φέρουσα ἐμπρηστικοὺς πυραύλους ἥναψε καὶ ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα καὶ ὅλοι ἐσταυράτησαν. Ο "Αστιγγᾶς τότε ἀρπάσας τὸ διοικητικόν του σῆμα ρίπτεται εἰς τὴν πρώτην λέμβον καὶ προπλέει παρασύρων τοὺς πάντας εἰς προσδολὴν. Αἰφνης πίπτει θνατηφόρως πληγωμένος. Ο στρατηγὸς Εὐμορφόπουλος πληγώνται εἰς τὴν κεφαλήν, δ πλοίαρχος Παπαπάνος φονεύεται. Μία έδις κατακερματίζει τὸν ταγματάρχην κόμητα Μπρόλιο. Τρεῖς κυρηνῆται κανονιοφόρων τραυματίζονται, ἐπίσης δ Στέλθηχ, δ Γκίμπεν καὶ πλεῖστοι ἄλλοι: ἀξιωματικοὶ Ἑγρᾶς καὶ θαλάσσης.

Μεταξὺ τῶν τελευταίων τούτων ἡριθμεῖτο καὶ δ ἰδικός μας γῆρως Μοίραρχος καὶ ἀξιωματικοὶ μετεφέρθησαν εἰς Ζάκυνθον πρὸς θεραπείαν, ὅπου μετ' ὀλίγον δ πρῶτος ἀπέθανε. Μετὰ μακρὰν νοσηλείαν ὁ Νότης Γιάκος ἐπανήρχετο εἰς Σπέτσας χωλός. Τηῆρεν ἀμφιδιοῖα ὅτι, ἀφοῦ τέλος ἐπληγώθη, ἐπρεπε νὰ πληγωθῇ εἰς τὸν δεξιὸν πόδα; Η μήτηρ του, ή ὅποια ὀλόκληρον ἔτος δὲν εἶχε περὶ αὐτοῦ εἰδῆσεις, εἶχε πολλάκις εἰπεῖ ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ της: «Παναγία μου, νὰ ἴδω τὸ παιδί μου καὶ ἀς τὸ ἴδω καὶ κουτσό». Τὴν στιγ-

μήν ἐντούτοις καθ' ἥν εἶδε τὸ εὔμορφο παληκάρι νὰ σύρεται μὲ τὴ δεκανίκια παρ' ὅλιγον νὰ τρέλαθῃ. Εὐτυχῶς ὁ ἄγγελος τῆς παρηγορίας, ἡ Μπίλιω, ἦτο ἐκεῖ. Ἀμέσως ἔρχεται ἐπιδεικτικῶς τὰς παρασκευὰς τοῦ γάμου καὶ ἂς τῆς ἔλεγον αἱ καλοθελήτριαι : « Μὲ τὰ σωστά σου, Μπίλιω, ἔνα κουτσὸ θὰ πάρης ; »

« Η γημέρα τῆς τελέσεως τοῦ γάμου ώρισθη. Ἀπὸ ἐνωρὶς τὸ συγγενολόγι τῆς νύμφης συνεκεντρώθη πρὸ τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας τῆς Ἀρμάτας. "Ολοὶ οἱ γαυτικοί, ὅλα τὰ παλικάρια τῶν Σπετσῶν, ὅσα εἶχαν περισσεύσει ἀπὸ τὸν ἄγιον ἀγῶνα, συγήγθησαν εἰς τοῦ παλαιοῦς τῶν συναγωνιστοῦ. Ἐξεκίνησαν. Μετ' ὅλιγον ἀκούονται ὑπὸ τῶν πρὸ τῆς ἐκκλησίας οἱ πυροβολισμοὶ τῆς χαρᾶς καὶ τὸ πλήθος ἐπιφαίνεται. Ἀλλὰ ποῦ εἶναι ὁ γαμbrός ; Πάντες οἱ ἑρχόμενοι βαίνουν ἐπὶ τῶν δύο αὐτῶν ποδῶν, λυγιστοί, καμικώτοι, μὲ τές καινούργιες βράκες, μὲ τὰ βελουδένια γελέκια, μὲ τὰ μεταξωτὰ μαντίλια κρεμασμένα. Η Μπίλιω προφανῶς ἀρχεται ν' ἀνησυχῇ. Τοῦ συγένη τίποτε λοιπόν ; Η συνοδία πραδαίνει. Ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς διακρίνεται τὸ κομψὸν ἀνάστημα λαμπροστολίστου καπετάνιου. « Σὰν νάναι αὐτός, μὰ πῶς . . . δὲν εἶναι πιὰ κουτσός ; » καὶ ἡ νύμφη πίπτει λιπόθυμος εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ καπετάνιου τῆς. Αἱ γυναῖκες κλαίουν ἐκ συγκινήσεως· οἱ ἄνδρες . . . Μὰ τί θέλετε, καὶ οἱ παλαιμάχοι αὐτοὶ νὰ ἐκδηλώσουν μὲ δάκρυα τὴν συγκίνησίν των ; Μπροσάρι ! Διακόσιαι πιστόλαι κροτοῦν εἰς τὸν ἀέρα : « Θὰ τὸ καίμε τὸ Πέτσα ψάψε ! » . . .

Καλὰ λοιπὸν τοῦ εἶχεν εἰπεῖ ὁ φιλέλλην δόκτωρ Τράϊμπερ, « μή φοβᾶσαι, καπετάνιο ! γρήγορα θὰ πετάξῃς τές πατερίτσες ».

Κωνσταντῖνος Ράδος

Η ΘΥΣΙΑ

(Διηγήματα ιστορικών πατριωτικών).

— Μή, δρέ !

“ Η Γιάννης Γούναρης έθγαλε στὸν ὑπὸ του σπαραχτικὴ χραυγὴν. Καὶ σύγκαιρο ἐπῆδησε δρθὸς μὲ τὰ μαλλιὰ σηκωμένα, τὸ πρόσωπο χλομό, ἀδραῖε τὸ γιαταγάνι κι ἔρριξε φονικὸ βλέμμα γύρω, ζητώντας νὰ χτυπήσῃ ἐπίδουλον δχτρό. Μὰ τὸ θαυμπὸ φῶς τοῦ λύχνου ἔδειξε τὰ πάντα γῆσυχα μέσα στὴ σκηνὴ. Τὸ πανὶ κατέβαινε τεντωμένο, σφιχτοδεμένο στὴ γῆ καὶ μόλις ἐπάραξε ἀπὸ τὰ σφοδρὰ λαχτίσματα τοῦ ἀνέμου. Οἱ σύντροφοί του δχτὼ δέκα Γκέκηδες, ὅλοι κοιμώντουσαν βαθιά, τυλιγμένοι στὶς φλοκάτες καὶ δίπλα τ’ ἀρμάτα τους, γιαταγάνια γυριστὰ καὶ καριοφίλια μακρύτατα χαριπιὰ κι ἀρμούτια καὶ πιστόλες, ἄλλα φλωροκαπνισμένα κι ἄλλα φτωχικά, ἔμοιαζαν τοὺς δράκοντες, ποὺ συντροφεύουν ἄγρυπνοι τὸν ὑπὸ του βασιλόπουλου. Ο Γούναρης ἐστάθηκε ἀκίνητος. Συνήρθε γῆψυχή, μὰ γί σάρκι εσπαρτάριζε ἀκόμη κι γήκαρδιά χτυποῦσε δυνατὰ καὶ τὸ μεδούλι τῶν κοκάλων ἦταν παγωμένο ἀπὸ τ’ ὅνειρο.

“ Ο Γιάννης Γούναρης ἀπὸ χρόνια ἐδούλευε στὸ σπίτι του Ὁμέρ Βριόνη. Ήταν κυνηγός του. Στὰ Γιάννινα ἐπλούτιζε συχνὰ τὸ τραπέζι του Πασᾶ μὲ τὸ κρέας του ἀγριογύρουνου καὶ τ’ ἀλαφιοῦ, μὲ τ’ ἀδρᾶ στηθούρια τῶν παπιῶν καὶ τῶν κοτσύφων. Καὶ τώρα μέσα στου στρατοπέδου τὴν ἀνήμερη ζωὴ τὸν ἔτρεφε μὲ λαγοὺς κι ἀγριοπόδια, ὅσα δὲν ἔδιωξε μακριὰ του πολέμου γήταραχὴ καὶ τῶν ἀρμάτων ὁ σάλαγος. Μὰ ὁ Τούρκος, γιὰ νὰ τὸν ἔχῃ πιστόν του δουλευτὴ μέσα στὴν τόση ἀπιστία τῶν ραγιάδων, ἐκράτησε στὴν Ἀρταὶ γυταῖκα καὶ τὰ τρία του παιδιά. Η γραμμικαλλαγὴ δὲν ἤταν δύσκολη. Τὸ πολεμικὸ ἀσκέρι, κατέβαινοντας ἀπὸ τὴν Ἡπείρο στὰ

Μεσολόγγι, σὰν γοργοπόταρο ἐσάρωσε μπροστά του κάθε ταριπούρε
ἐπαναστατικό. Τὰ πρωτάτα ἔφυγαν εἰτε ἀκολούθησαν ἀπελπισμένης
τὸν καταχτητή τὰ χωρὶα καίκανε· ὅσοι ἀντιστάθηκαν ἔπεσαν νε-
κροί· ὅσοι δειλοὶ ἐχώθηκαν στοῦ δάσου τὶς κυρψῶνες καὶ τῶν θεριῶν
τὶς μονιές. Τώρα καταυλισμένο κατακαμπὶς ἔχει ἀμπόδιστα τὶς τρο-
φὲς καὶ τὰ πολεμοφόδια καὶ τὴ γραμμισταλλαγή του ἀπὸ πάνω. Καὶ
ὅ κυνηγὸς εἶναι ἥσυγος.

"Ομως τὸ ἐπαναστατικόν χῶρια δὲ βγάζει μόνον ἄνθη καὶ
καρπούς. Τὸ αἷμα τῶν ἀντρείων ποσ ρουφᾶ δὲν τὸ κρατεῖ ἐγωιστής
στὰ σπλάγχνα του, μὰ τ' ἀπορρίχει πύρινο σὲ νέα σώματα. Λίγος
καιρὸς ἐπέρασε—μῆνες τρεῖς—καὶ νέοι ἀπόστολοι κηρύττουν τὴν
ἀνάστασι καὶ ἀντρειεύουν τοὺς δειλούς. Οἱ Χασαπέοι γυρίζουν στὸ
Ἐγρόμερο ἐκδικητὲς καὶ προστάτες. Κρατεῖ τὸ Βάλτο ὁ Μαλεσάδας·
σὰν ἄγγελος πυρφόρον τὴν πύλη τοῦ Παραδείσου. Τῆς Ρούμελης τὸ
χῶρια ἀναταράζεται πάλι ἀπὸ τοὺς διαβόλους τοῦ μύθου καὶ δὲν ἀφή-
νει τὸ Σουλτάνο νὰ κοιμηθῇ ἔγγνοιαστος. "Οχι τροφὲς καὶ πολεμοφό-
δια δὲν κατεβαίνουν πιά, μὰ σύτε πουλὶ μαντατοφόρο στὸ στρατό-
πεδο. Ἀπελπισία καὶ ἀνοχὴ δέρνει παντοῦ. Ηλημιύρες καὶ γιονό-
νερα· πεῖνα καὶ γύμνια καὶ κακομοιριά· ἀρρώστιες χιλίων εἰδῶν
βασανίζουν τὸ δόλιο ἀσκέρι. Μὰ τοῦ Γούναρη τὴν ψυχὴ μιὰ τὴν
δέρνει ἀνοχή, ἡ ἔλλειψη εἰδήσεων. Ήδες νὰ βρίσκεται ἡ γυναικα καὶ
τὰ παιδιά του; Εἶναι γερά, εἶναι ἀρρωστα; Ζοῦν ἀκόμα ἡ τὰ θέρισε
τῆς ἀρρώστιας ἡ λύσσα ἡ τὰ σκότωσε τῶν ἀλλοθρίσκων τὸ μίσος;
"Τπνο δὲν ἔχει στὰ ματόφυλλα, δὲν ἔχει γαλήνη στὴν καρδιά. Νο-
χτόημερα τὸν τυραννῆ ἡ ἀδεβαίστηξ. Ἀπόφε, μόλις ἔγυρε στὸ ἀκε-
ρόστρωμά του ὄνειρο κακὸ ἥρθε νὰ τοῦ φαρμακώσῃ τὴ ζωή. Εἰδε-
γυναικα καὶ παιδιά σὲ χαρᾶς τραπέζι. Τρῶνε καὶ πίνουν, γελούν
καὶ χαχανίζουν ἀσυλλόγιστα. Χρυσούφαντα ἔχουν τὰ φορέματα,
λαμπρὰ τὰ μάτια, ροδοκόκκινα καὶ δροσερὰ σὰν τὴν σύγη τὰ μά-
γουλά τους. Τοῦ ἀμοιρού πατέρα ἡ καρδιὰ εὐφραίνεται στὸ πλάνο
θέαμα. "Τποφέρει ὅ, τι ὑποφέρει αὐτός. Άς ζοῦν τούλαχιστον εύτυχο-
σμένα τὰ μικρά του!... Μὰ ἐκεῖ, κοντὰ στὸ τραπέζι, φτερωτὸς
δράκοντας προσβαίνει ἀπὸ τὴ γωνιά! Τὰ ὅρθιάνοιχτα μάτια του ὀλέ-

θριες τινάζουν σπίθες. τὸ χρυσοπράσινο δέρμα του μιαγγητίζει· τὸ στόμα του χάσκει μέγχα νὰ καταπιῇ τὸ ἄπειρο. Σέρνεται στὸ πάτωμα ἐπίθουλο· κουλουριάζεται δισταχτικό· μακραίνει κι ἀξαφγα σγκώνεται δλόρθο καὶ χύνεται στὰ παιδιά! Ο νοικοκύρης θέλει νὰ φωνάξῃ, μὰ δὲ μπορεῖ. Παράλυτα ἔχει τὰ γόνατα, τὰ χέρια, τὴ λαλιά. "Ομως στὸν ἀφευκτὸ κίνδυνο ρίχνει κραυγὴ σὰν κεραυνὸ ἀπὸ τὰ στέργα του.

— Μή, δρέ! . . .

Καὶ τινάζεται ὀρθὸς νὰ δράμη πρὸς σωτηρία τους. Μὰ τώρα στὴ γαλήνη ποὺ ἀπλώνεται γύρω μένει ταραχμένος, ἀκίνητος σὰν φάντασμα στὴ θέση του. Πιάνει τὸ καταϊδρωμένο μέτωπο, τὰ παγωμένα μέλη, τὴν ἀβάσταχτη καρδιά του καὶ σταυροκοπιέται ἀπελπισμένος.

— Θεέ μου, βάλε τὸ χέρι σου· φιλούριζει.

— Τ' ἔχεις, μωτὲ μπράτιμε, καὶ οὐρλιάζεις ἔτσι; ἀκούεται διπλα του φωνὴ μισοκομμένη.

Ο Ἀλη-δγάς, ὁ ὀρχηγὸς τῆς μάγγας ποὺ κοιμῶταν ἐκεῖ, ἐξύπνησε στὴ φωνὴ κι ἀποροῦσε ἂν εἴναι στὰ σύγκαλά του ἢ τὸν ἔχτυπησε κανέν. δερικὸ τὸ Γούναρη.

— "Αχ! εἶνορο γέ τρόμαξε· εἶνορο κακό! ἀπάντησε παραζαλισμένος ἐκείνος.

Ἐδιπλοκάθισε στὸ ἀχερόστρωμά του. ὁ ἀρρανίτης, ἐπλάγιασε κοντὰ ὁ κυνηγός, βγάλανε καπνό, ἀναψαν μὲ τὸ πρυόδολο τὶς τοικιούκες τους κι ὁ Γούναρης μὲ ἀνκτριχίλα του διηγήθηκε τ' ὄνειρο.

Ήταν πολὺν καιρὸ φίλοι ἀχώριστοι κι οἱ δυό. Μαζὶ ἀκολουθοῦσαν τὸ Βριόνη στὴν αὐτὴ τοῦ Ἀλη-πασᾶ καὶ στὸν πόλεμο. Ἰδια εἶχαν τὴ ζωὴ καὶ τοὺς πόθους. Ἐδούλευαν γιὰ νὰ ζήσουν καὶ νὰ θρέψουν τὶς φαμίλιες τους. Τίποτ' ἄλλο. "Οπως κι ἂν ἦρθαν οἱ καιροὶ κι ἂν ἀλλαξαν τὰ πρόσωπα κι ἀνχωρίστηκαν τῆς φυλῆς τους τὰ ἰδανικά, ἔμειναν ἐκεῖνοι οἱ ἴδιοι κι ἀπαράλλαχτοι. Η καθημερινὴ ζωὴ μὲ τὶς ἀπαιτήσεις καὶ τὸ φαρμάκι τῆς δὲν ἀφήκε νὰ μαντεύσουν καθόλου τὴ μεταβολή. Τὸ πάθος τους χτήνους ποὺ βαρὺ καθέτανε μέστα τους δὲν τοὺς ἀφήκε νὰ γωρίσουν τὶς μεγάλες ἐλπίδες που σγκώθηκαν ἀνεμόφτερες κι ἔτρεχαν ζητώντας ἀνοιχτὸν αἰθέρα, μακρὰ ἀπὸ τὴ σκλαβιὰ καὶ τὴ βαρδοχρότητα. "Εφτανε τοῦ ἐνδὲς πὼν

ἔσεργε τὸ κεφάλι στοὺς ὄμους καὶ τοῦ ἄλλου πῶς πολεμοῦσε καὶ χόρταινε λάθυρα. Ποιὸς γῆταν ὁ ἀρέντης καὶ ποιὸς ὁ δοῦλος δὲν ἔφρόντιζεν. Ἀκολουθούσανε κι οἱ δυὸς τὴν ζωὴν ἀδερφωμένοι, γιὰ τὸ αὔριο ἀδιάφοροι, ὥπως τὰ καματερὰ ποὺ ἀκολουθοῦν τοῦ ζευγολάτη θέλημα.

— Μή φοβᾶσαι, μπράτιμε* εἶπε ὁ ἀρβανίτης σὰν ἀκούσει καλὸν τὸ σχειρό. Τὰ παιδιά σου δὲν παθαίνουν τίποτα. Τὸ φίδι φίλος εἶγαν* τὰ παιδιά σου φίλος τὰ φυλάξι. Μή φοβᾶσαι.

*Ο Γούναρης ἐκούνησε τὸ κεφάλι δυσκολόπιστος.

— Τί φίλος ποὺ πῆγε νὰ γάψῃ, ἀγάπου! εἶπε ἀνατριχιάζοντας ὡς τὸ κόκαλο.

— Σώπα καὶ θὺ τὰ ἰδῆς γλίγορα. Αὔριο μεθκύριο ξεμπερδεύει κι αὐτό. Γρίκα τὸ μυστικό. Ηάψουνε πιὰ τὰ φόματα· τὰ καπάκια τῶν ρωμιῶν δὲν περνᾶν στοὺς ἀρβανίτες. Τὸ εἰπαμε δρθὰ κοφθὰ στοὺς πατάδες. "Η παίρνουμε σύνορα τὸ κάστρο ἢ τὸ στρέβουμε. Δὲ θὰ σαπίσῃ στὸ βάλτο ἡ παλικαριὰ τῆς Γκεκαριάς." Οχι!

Αγανακτισμένος ἔφτυσε δυὸς τρεῖς φορὲς χάριν κι ἔπειτα ἔξακολούθησε, μὲ τῆς φυλῆς του τὴν χαρακτηριστικὴν ἐλευθεροστομίαν καὶ τὸ θυμό.

— Μεθκύριο θαμπὰ κάνουμε τὸ γιουρούσι. "Εχετε Χριστούγεννα ἔσεις κι οἱ ραγιάδες θὺ βρέσκωνται οὐλοι στὶς ἐκκλησίες. Τὸ κάστρο εἰν' ἀφύλακτο καὶ τὸ παίρνουμε στὸ φύσημα. Δὲ λέω πῶς εἶγαι καλὸν ἔτσι· δὲν εἶναι παλικαριὰ καὶ δὲν πρέπει στοὺς ἀρβανίτες. Μὰ οἱ πάσαδες τὸ θέν· τι νὰ γένη;

Κι ἔπειδὴ ἔδλεπε τὸν κυνηγὸ συλλογισμένον, δίχως νὰ δείχνῃ χαρὰν ἢ διεσταγμὸ στὰ λόγια του, ἔχτυπησε ἀλαφρὰ τὸν ὄμορφο τοῦ κι εἶπε χαρογελώντας:

— Σὲ λίγες μεροῦλες. μπράτιμε—ἀκου ποὺ στὸ λέω γώ!— μιαζή θὺ τὸ χαροῦμε τὸν ἀσκέρι μαζί.

Ο γλιώς ἀνάτειλε τώρα πίσω ἀπὸ τὸ βουγὸ τοῦ Θλονοῦ. Μαυροὶ γλιώς, ἀφωτος καὶ θλιψμένος, σὰν νὰ πενθῇ κι ἔκεινος τοῦ ἐπαναστατημένου Γένους τὴν ἀγωγία. Συγνεφοσκεπασμένος ὁ οὐρανός καταχνιασμένα τὰ οὐρανοθέμελα, ρίχγουν χρῶμα σκοτεινὸ καὶ παρα-

πονεμένη ἔκφραση σὲ ὅλα τ' ἄψυχ' ἀντικείμενα: στὴ γῆ καὶ τὴ Θάλασσα, στὰ δένδρα τοῦ κάμπου καὶ τῆς πόλης τὸ κάστρο, στὴν πέτρα τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ Φίδαρη τὰ νερά, στὸ χορτάρι τῆς λαγκαδιάς καὶ στῆς ἀκρογιαλιάς τὸν ἄμμο. Ἡ Βαράσσοβα μαυροκόκκινη δεξιά: ὁ Ζυγὸς ἀντίκρι σπανὸς καὶ καψαλισμένος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τὴν ἐπιρροή καὶ τὸ δουλὶ τοῦ πορθμοῦ· τὸ Ἀντελικιώτικα βουνά δίπλα προσκυνημένα καὶ πίσω ὁ Μοριάς ἄχαρος, ἀστόλιστος, βουνός, στέκουν σύλλογοισμένα κι ἀνήσυχα γιὰ τοῦ ἀγώνα τὸ τέλος. Κι ἀνάμεσα στῆς θάλασσας τὸ χαλκόχρωμο πρόσωπο καὶ στὰ παχνισμένα, στήθη τοῦ κάμπου, ἐδῶ τὰ καράδια τοῦ Γιουσουφ-πασᾶ κι ἔκει τὸ ἀρματα τῆς Ἀρδανιτιάς φαίνονται ἀδερφωμένοι γίγαντες, ζτοιμοι νὰ σφίξουν τὰ σιδερένια στέρνα τους ὥστε νὰ ἔψυχήσῃ τὴν πόλη.

Δώδεκα χιλιάδες τὴν πολεμοῦν. Νυχτόγμερα τὰ κκνόνια βροντοῦν καὶ τὰ ντουφέκια στράφτουν καὶ λάμπουν τὰ σπαθιά καὶ οὐρλιάζουν τὰ πολεμοθρεπτικά στήθη μπροστὰ στὸ χάντακα. Οἱ μπόμπες νυχτόγμερα κατεβαίνουν στὰ σπίτια, ἀναποδογυρίζουν τὶς στέγες, γκρεμίζουν τοὺς τοίχους, σκορποῦνται στάχτη καὶ χόδιολη τὰ σωθέματα καὶ τοὺς κατοίκους. Τὰ βόλια σκαλίζουν τὸ χθόνιο καὶ ρίχνουν ἄψυχα τὰ κορμιά. Τὰ γιαταγάνια ξεσκίζουν τὰ τείχη, θρυμματίζουν τὶς πολεμίστρες καὶ βάφονται στὸ αἷμα καὶ τὸν πηλό: τὰ οὐρλιάσματα λαμπάζουν τὴν ψυχὴ καὶ τὴν κάγουν νὰ κρυφθῇ βαθὺ: στὰ ἔγκατα τοῦ ἀπείρου χαμένη καὶ δίσουλη. Μὰ ἡ πόλη χαλκόστερνη στέκει στὴ γῆ της, ἀδιάφορη στὴ λύσσα τοῦ ὁχτροῦ καὶ τοῦ Χάρου τὶς σαῖτες. Καὶ σὰν δέση στοιχειωμένη, ποὺ κρατεῖ τοῦ ποταμοῦ τὸ ξεγέλισμα καὶ δὲν ἀφήνει νὰ πνίξῃ τὴ σπορὰ τοῦ κάμπου, λέει στὸ Μοριά νὰ καλλιεργήσῃ τῆς ἐλευθερίας τὰ πρωτόλουδα βλαστάρια. Μέσα της ἔχει τὸ Μαυροκορδάτο καὶ τὸ Μάρκο Μπότσαρη μέσα της τὸ Γρίθι καὶ τοὺς Μοραΐτες ὁπλαρχηγούς. — "Η Τρόπαιο νίκης ἡ νεκροκρέβατο ἐδῶ! εἰπαν ὅλοι στὸ πρώτο φανέρωμα τοῦ ὁχτροῦ. Καὶ τὸ κάμιανε ώς σήμερα. Τί θὰ γίνη αὔριο, ποὺδε τὸ ξέρει;)

Μὰ ἐ Γιάννης Γούναρης δὲ σκέπτεται γι' αὐτά. Δὲν τὸν μέλει νέσσερα. Τὸ φῶς τῆς ήμέρας ποὺ ἔδιωξε τὸν ὑπνο ἀπὸ τὸ στρατό-

πεδο, ἀπὸ τοῦ κυνηγοῦ τὴν ψυχὴν ἔδιωξε τὴν λαχτάρα. Μὲ τὸ ντουφέκι στὴν ἀγκαλιὰ πλεγιασμένος, ζωσμένος τὰ μπαρούτσακά, μὲ τὸ σακούλι στὸν δῆμο, βγῆκε νὰ κυνηγήσῃ γιὰ νὰ θρέψῃ τὸν ἀφέντη του. Γυρίζει στὰ ριζώματα τοῦ Ζυγοῦ, πηδᾷ γαντάκια καὶ τάφρους—δρασκελῷ κορμόδεντρα, ἀνεδαίνει σὲ ράχες, ροδολῷ στὰ λακώνιατα πάντα ἀνήσυχος. Τὰ κυνηγάρικα σκυλιά, ὁ Τζάθας καὶ ὁ Μπίθας—δῶρο ἀτίμητο τοῦ πατα τοῦ Μπερατιοῦ στὸ Βριόνη—πολλὲς φορὲς γαυγίσανε γιὰ νὰ κράξουν τὴν προσογή του. Πολλὲς φορὲς γοργοπόδηγες ὁ λαγός ἐξέψυγε ἀπὸ τὰ γαμοκλάδια· πολλὲς φορὲς ἡ ἔυλόκοτα ἐφτεράκισε μπροστὰ στὸν κάννα του. Μὰ δὲν ἔχει νοῦ νὰ σηκωσῇ τὸ ντουφέκι. Πουλιά διαδίκανε κοπάδι ἀπὸ τὸ κεφάλι του. Μὰ δὲ γυρίζει μάτι νὰ τὰ ιδῃ. Ἡ ψυχὴ δὲν ἔχει ὅρεξιν νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ σθρά του. Ἄλαφρή πέτεται μακριά, στὴς "Αρτας τὰ στενοσόκυκα, στὰ σπίτια τὰ κλειστά. Ήερνά τὰ καφασωτὰ παράθυρα, τὶς μανταλωμένες πόρτες καὶ πάσχει ναῦρη τὴν φτωχὴ φαμίλια του ίσως νεκρή, ίσως παγωμένη κάτω ἀπὸ τὸ βάσκυνο μάτι τοῦ δράκοντα. "Ω! ναί! πολὺ καλὰ τὸ γνωρίζει. Δράκοντας εἰν ὁ Τούρκος ποὺ τὴν κρατεῖ ἐνέχυρο στὰ νύχια του." Ισως δὲν τὴν ἐπνιγεῖ ἀκόμη, δὲν τὴν κακομεταχειρίστηκε· μὰ μπορεῖ νὰ τὸ κάμη, Φτάνει μόνον νὰ ὑποψιαστῇ.

— "Αγκαὶ νὰ τελείωνε! ἐψιθύρισε μὲ βραχὺ στεναγμό, στέλνοντας τὰ λόγια προσευχὴ στὸν πλάστη του.

Ναί, νὰ τελείωνε μιὰ ὥρ' ἀρχύτερα τὸ έδασανο! Νὰ παίρνανε τὸ κάστρο οἱ δύχτροι! Ὁ πασάς θὰ γυρίσῃ νικητὴς στὴν "Ηπειροκαὶ μαζὶ θὰ γυρίσῃ ὁ Γιάννης Γιούναρης στὴ φαμελιά του. Ἡ καρδιὰ τοῦ ἄμοιρου γονιοῦ πληγμέρησε ἀπὸ ἀγαλλίαση σ' αὐτὴ τὴν σκέψη. Μιὰ στιγμὴ ἐπίστεψε πῶς γίταν ἡ ὥρα τοῦ γυρισμοῦ. Ολόχαρος ὁ γοῦς του βλέπει ἔνα ἔνα τοὺς τόπους ποῦ θὰ διάβαινε. Τώρα τὴν σκοτεινὴν Κλεισούραν τώρα τὰ Γεφύρια τοῦ Ἀλέμπερη τώρα τὸ Βραχώρι. Ὁ "Ασπρος στραγγισμένος τοὺς δίνει πόρο νὰ ἀνεβοῦν στὸ Βάλτο. Τὸ Μακρυνόρος ἀφύλαχτο τοὺς δέχεται στὰ ὅμορφα δάση του. Νά την ἡ "Αρτα! πόλη τῶν πόθων καὶ ὀνείρων του, μὲ τὰ τζαμιά καὶ τὰ σαράγια, μὲ τὰ κονάκια τῶν ἀγάδων καὶ τοὺς στάθλους τῶν μπέηδων! "Αγκ! νὰ κι ἡ γυναῖκα, τὰ παιδιά του ζωντανά!

γιὰ ἵδες πῶς τρέχουν νὰ κολήσουν ἀπάνω του, σὰν τὸ ἄρνακια στὸ μαστάρι τῆς μάννας τους.

— Μπάμ ! . . . ἐδρόντηξε τὸ ντουφέκι του, ξυπνώντας τὴν ἥχῳ τῆς λαγκαδιᾶς.

“Ενα ζευγάρι ξυλόκοτες πέσανε, σερνικὸ καὶ θηλυκό, πλάι πλάι, μὲ ματωμένο στῆθος, σπασμένα τὰ φτερά, μὲ μάτια νυσταγμένα. Ἐτρεξε, τὰ σύκωσε στὰ χέρια του, τὰ ψηλαφῷ νὰ ἐκτιμήσῃ τὸ πάχος τους. Κι ἐνῷ σφαλοῦν τὰ μάτια στὸν αἰώνιο ὕπνο καὶ τὰ ράμφη ἀνοίγουν γιὰ νὰ ρουφίζουν στερνὸν ἀέρα στὰ φλογισμένα σωθηκά τους, τὰ ρίχγει στὸ σακοθλὶ του. Ἐπειτα χαρούμενος τρέχει νὰ ξητήσῃ ἄλλο κυνήγι καὶ συλλογίζεται τὰ φιλέματα ποὺ θὰ πάρῃ βράδιν ἀπὸ τὸν ἀφέντη του. Μὰ ἔκοψε τὸ δρόμο καὶ τὴ χαρά του ἀπότομα. Καμπάνας κλαγγή χύθηκε, γέμισε πέρα ώς πέρα τὸν κάμπο. Ο Γούναρης ἀλαφιάστηκε· γύρισε ζερδόδεξα τὸ κεφάλι, τὰ μάτια, τὴν ψυχή, ξητώντας νὰ γνωρίσῃ ποῦθε ρχότανε. Πρώτη φορὰ τὴν ἀκούει. Ο καταχτητὴς ἀπὸ αἰῶνες τώρα εἶχεν ἀρνηθῆ στοὺς χριστιανοὺς τῆς ἐκκλησίας τὴ φωνή, νὰ μὴ θυμίζῃ στὸ ραγιὰ σύρανια παρηγγοριὰ κι ἐπίγεια βυζαντινὴ βασιλεία. Ἐσπάσε τίς καμπάνες λιανὰ κομμάτια· γκρέμισε τὰ καμπανοστάσια. Μόγο δυδ ξύλα τοὺς ἀφηκε, στρεβλὰ σὰν τὴν ψυχή του καὶ σὰν τὴ δύναμή του βάναυσα. “Οπου κι ἀν γύρισε ὁ κυνηγός, σὲ χωριὰ καὶ πολιτεῖες, καμπάνα δὲ γνώρισε· κλαγγή της δὲν ἀκούσει. Μὰ τὸ σπέρμα τὸ προαιώνιο, τὸ χριστιανικό, ποὺ πέρασε στὴ σάρκα του ἀπὸ γενεῶν, ξαφνίστηκε τώρα στὸν ἥχο σὰν βαρυκοιμισμένος πολεμιστὴς στὴ σάλπιγγα. Τὸ σῶμά του ἀνατρίχιασε· ἀναταράχτηκε ἡ καρδιά· ἡ ψυχή του βυθίστηκε χὲ γλιαρή ἀπόλαυση. “Α, ναϊ· τὴν ἐγνώρισε· εἶγαι καμπάνα χριστιανική κι ἔρχεται ἀπὸ τὴν πόλη μέσα.

“Ἄγρυπνοι πολεμοῦν οἱ δύχτροι στεριὰ καὶ θάλασσα. Τῆς ἔκοψαν τὸ φωμί, τὰ βόλια, τὴν μπαρούτη· τῆς ἔκοψαν τὴ βοήθεια. Μὰ κελνῇ ἀκόμη πολεμᾶ. Πολεμᾷ καὶ ζῇ ἐλεύθερη. “Οσοι νεκροί, θάφτονται βαθιὰ στὸ χῶμά τους. “Οσοι ζωντανοί, χαίρονται στὰ καλὰ τοῦ ἥλιου καὶ γλεντοῦν. Σήμερα ἐλεύθεροι, αὔριο νεκροί· τι πειράζει; Σήκωσαν τὰ ἐθνικά λάθαρά τους στὸν ἀδούλωτον ἀέρα· στύλωσαν τὰ θρησκευτικά τους σύμμαντρα στῆς ἐκκλησίαςτὸ βωμὸ καὶ

πανηγυρίζουν. Αὕριο γεννιέται ὁ Χριστός, λυτρωτής τοῦ κόσμου. Τῆς γῆς τοὺς λυτρωτές αὐτοὶ, τῶν Ἱερῶν, τῶν τάφων, τῶν οἰκογενειῶν βωμῶν, διξιολογοῦν τὸ μέγα βρέφος, ποὺ ἐδίδαξε νὰ περιφρονοῦν τὸ θάνατο τοῦ ἀτόμου γιὰ τὸ λυτρωμὸ τοῦ ἔλου. Ὁ Γούναρης χαμήλωσε τὸ ντουφέκι του, ἀκούμπησε στὴν κάννα τὸ χέρι καὶ κοιτάζει ἐκεῖ πρὸς τὴν πόλην ὀγγελόφερτος σὰν τὸ Μωυσῆ, ποὺ ἀγνάντευε ἀπὸ τὸ Χορὶθ τὴ γῆ τῆς Ἐπαγγελίας. Καὶ ὅπως ὁ προφήτης ἐδρόσιζε τὴν ψυχὴ του στὰ τροφαντὰ λιθάδια καὶ τὸ ἀργυρᾶ νερὰ κι ἔχτιζε πόλεις καὶ κάστρα δυνατὰ γιὰ κατοικία τοῦ λαοῦ του, ὁ κυνηγὸς ἀπλώνει τὸ βλέμμα του ἀδούλωτο καὶ βλέπει ἐκστατικός. Δὲν ἀντικρίζει πιὰ τὴ στενὴ λουρίδα τοῦ Μεσολογγίου. Βλέπει τὴν ἐλληνικὴ γῆ πέρα πέρα ἐλεύθερη, κάτω ἀπὸ ἕνα στέμμα καὶ μιὰ σημαία. Κι είναι τὸ στέμμα ὁ δικέφαλος αἰτός ἀναστημένος φοίνικας ἀπὸ τὴν τέφρα του. Κι είναι ἡ σημαία ἡ γαλανόλευκη, ἐλπιδοφόρο καὶ πάναγνο σύμβολο. Ἐλευθερία ἐκεῖ, ἐλευθερία καὶ ειρήνη. Οἱ γονέοι χαίρονται τὰ παιδιά καὶ τὰ παιδιὰ τοὺς γονέους, Τὰ νιάτα ζευγαρώνουν, γχτίζουν θεμέλιο ὀκλόνητο τὰ γεράματα. Ὁ πατέρας κομιάται γῆσυχος στὴν κλίνη του κι ὁ δουλευτής τρυγῷ τοὺς καρποὺς τῆς γῆς, δίχως τὸ φόδο του σπαχῆ καὶ δίχως τοῦ δεκατιστῆ τὸ μέτρημα. Μαζὶ μὲ τὴν κλαγγὴν ἔχει ὁ κυνηγὸς γύρω του μυρτιάς καὶ λιδανιοῦ μοσκοβολάδα, καὶ τὴ ρουφὴ λαίμαργος σκὺν, ἥλιοψημένο φύλλο τὴ δροσιά, Ἡ καρδιά του ἀνοίγεται στὸ μυστήριο. Πότε θ' ἀπολαύσῃ κι ἔκεινος τὴ ζωὴ ποὺ χαρίζει ἡ ἐλευθερία στὰ τέκνα τῆς: ✓

— "Ἄγ, πότε! . . . ψιθυρίζει ταπεινὸς καὶ δικρυσμένος.

Μὰ βλέπει ἀγνάντικ του τὸ στρατόπεδο τῶν ὄχτρων μὲ τὰ κκνόνια στημένα καὶ πυκνὴ καταγγὶς πλακώνει τὸ ὄγκειρό του. Τὸ δέντρο τῆς ἐλευθερίας δὲν ἀνθίσειν ὀκόμη ἐκεῖ· φυτεύτηκε, μὴ δὲν ἐκατέκαρπούς. Ὁφεις κακὸς παραμιονεῖ στὴ ρίζα, πριονίζει μὲ τὰ σκυλόδοντά του τὸν κορμὸ καὶ πρὶν μεστώσῃ βούλετε νὰ τὸ μαράνῃ. "Α! είναι ἀπαίσιο τοῦ ὄχτρου τὸ θέλημα! Τὸ εἰπε ἔαστερα ὁ Ἄλης ἀγάς. Αὕριο θὰ κάμη τὸ γιουρούς: ἐ Τοῦρκος.

— "Αν τὸ ηξεραν! ἐψιθύρισε συλλογισμένος.

Ναί, ἀν τὸ ηξεραν νὰ μὴν ἀφήκουν ἀφύλαχτα τὰ τείχη! "Αν

τὸ γνώριζαν νὰ μὴν πᾶνε στὶς ἐκκλησιὲς παρὰ στοὺς πύργους· νὰ μὴν πάρουν κεριὰ στὸ χέρι παρ’ ἀστόμωτα σπαθιά· νὰ μὴν φάλλουν τροπάρια στὸ Χριστό, μὰ τραχυόδια τρανολάλητα στὸν "Αρη, τὸν πατρογονικὸ θεό τους! Οἱ ἐκκλησιὲς εἰναι τῶν ἐλευθέρων ὁ σεπτὸς βωμός· τῶν δούλων εἶναὶ οἱ πύργοι καὶ οἱ στουρναρόπετρες. "Αχ! νὰ τὸ γέξεραν.

— Μὰ ποιὸς νὰ τοὺς τὸ εἰπῆ;

Ναί, ποιὸς νὰ τοὺς τὸ εἰπῆ; Μόνος αὐτὸς τὸ ξέρει κι οἱ ἀρδινίτες. Ἐκεῖνοι ἀπὸ τὴν αὐγήν, τὰ σπαθιά τους τροχοῦν καὶ τὰ κεμέρια τινάζουν ἀνυπόμονοι στὴν ὥρα τῆς ἐφόδου. Θέλουν νὰ χορτάσουν αἷμα καὶ λάφυρα. Κι ἐκεῖνοι τί νὰ κάμη ἐκεῖνος; Τὸ εἶγαι του κρατεῖ ὁ τύραννος. Τὴ γυναικά του, τὴν ὅμιρη Τρισεύγενη, τὰ παιδιά του: τὸν Κώστα, τὸ Βασίλη, τὴν Λάμπρω, τ’ ἀγγελούδια του. Ἐκεῖνα μόνον μὲ τὴ ζωὴ του ζοῦν καὶ κάτω ἀπὸ τὸν ζσκιό του μεγαλώγουν.

Πῶς νὰ τοὺς κόψῃ τὴ ζωὴ καὶ τὸν ζσκιό ὁ πατέρες!

— "Ωχ, Χριστέ μου, βάλε τὸ χέρι σου!"

Καὶ ἀθελα σφαλεῖ τὰ μάτια, γυρίζει τὶς πλάτες στὴν πόλη καὶ φεύγει μακριά. Πηδᾷ χαντάκια καὶ τάφρους, δρασκελῷ κορμόδεντρα, ἀνεβαίνει ράχες, κατεβαίνει λαγκαδιές, βουνὰ θέλει νὰ φέγγισω του· νὰ μὴ βλέπῃ τὴν πόλη, νὰ μὴν ἀκούσῃ ποτὲ τὴν χάλκινη λαλιά, νὰ διώξῃ ἀπ’ τὸ γοῦ του τὸν ἔνοχο συλλογισμό. Μὰ η κλαγγή ἀκολουθεῖ τὸ βῆμά του παντοῦ, ἀντιλαλεῖ στ’ αὐτιά του, μέσα στὰ σπλάχνα του βρούτρι:

— Γκλάν γκλάν! . . . γκλάν γκλάν! . . . γκλάν γκλάν! . . .

"Ο Γούναρης ἐρρίχτηκε σ’ ἓνα λιθάρι ἀπελπισμένος. Ἐμπρὸς στὰ μάτια του δὲν ἔχει τὰ παιδιά καὶ τὴ γυναικά του. Εἰκόνα φόνου καὶ δλέθρου ἀλλη ἀπλώνεται τριγύρω του. Τὸ Μεσολόγγι πατέται τώρα καὶ κουρσεύονται ἀπὸ τοὺς Λιάπηδες. Θρυμματίζονται οἱ πύργοι, καπνίζουνε τὰ σπίτια, σέργονται εἰκόνες στὸν αἵματόβρεχτο πηλό. Στάθλοι μπένηδων ἔγιναν οἱ ἐκκλησιές· τὰ δισκοπότηρα κραυγοπότηρα τῶν πασάδων, οἱ ποδιὲς τῆς "Αγιας Τράπεζες ἀλόγων απτοματα, τ’ ἀμφια στολίδια τῆς χανούμισσας, ἡ μίτρα τοῦ Δεσπότη ψράδων σκούφωμικα καὶ τὸ Τετραβάγγελο σημάδι: στὰ ντουφέκια τῆς Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἀρβανιτιάς. Λαχτάρα παντοῦ καὶ θρήνος, τρόμος καὶ χαμός. Οἱ ἄντρες κοίτονται στὸ αἷμά τους, οἱ γυναικες σέρνονται στὰ κρεβάτια τῶν ἀγαρινῶν. Ήσιδὴ ὁρφανεμένα γυρίζουνται στοὺς δρόμους ἔνπόλυτα, ζητοῦντα τὰ γονικά τους καὶ ἀντικρίζουνται τοῦ Τούρκου τὸ σπαθί εἴτε τὸ χαρέμι του. Στοὺς πύργους χάσκουνται τὰ μισοφέγγαρα καὶ ἀνεμίζουν τὰ τούγια μὲ λύσσα καὶ θρίαδο. Κι ἡ ἐλληνικὴ σημαῖα πεσμένη κάτω τοῦ λέει ἀφωνα, πὼς ἐκεῖνος εἶναι ἡ αἰτία τῆς τοσῆς καταστροφῆς. Ἐκεῖνος ποὺ στάθηκε πατέρας, μὴ ὅχι χριστιανὸς καὶ "Ἐλληνας.

— Γκλάν γκλάν! . . . γκλάν γκλάν! . . . γκλάν γκλάν! . . . ἀντηγεῖ καὶ πάλι τὸ σίμμαντρο στ' αὐτιά του.

"Ο Γούναρης ἐπίστεψε πὼς γίταν φωνὴ ἀνθρώπινη. Καὶ ἡ φωνὴ τοῦ λέει πὼς εἶναι καιρὸς ἀκόμη, πὼς ἂν θέλῃ μπορεῖ ὅλα τοι δχτροῦ τὰ σχέδια νὰ ματαιώσῃ, ψεύτρα νὰ δεῖξῃ τὴν εἰκόνα τοι γκριοῦ.

— Α, ναί, εἶπε μὲ ἀγωνία. Δὲν εἰπει μόνον πατέρας. Ο Θεός ἔχει φροντίδα στὶς παιδιά μου· ἐγὼ τὴν τύχη τοῦ Γένους μου.

Καὶ ἀκράτητος, σὸν ὅπο ἀγώτερη δύναμη σπρωγμένος, ὥρμηται κάτω στὸ περιγιάλι, ποὺ καθρέφτιζε τὴς δύσης τὰ παγώρια χρώματα.

Τὸ ἐπίδουλο στρατόπεδο βρίσκεται τώρα στὸ ποδάρι. Ἀπ' ἀριστὸν ἀκρη τοῦ κάμπου ἡ ζωὴ αἱρεται λιωρίζεται καὶ ἀναδρόζει. Γυναικεῖς θρασίμι τὰ κοράκια καὶ ἑτοιμάζουν τὰ ράμφη τους νὰ χυθοῦν. Ἀντρες ντύνονται βιαστικοί, ἀλογα σελλογαλιγώνονται, φυσέναι καὶ στουρναρόπετρες μοιράζονται. Δοκιμάζεται ὁ ἀθέρας τοῦ σπαθοῦ καὶ ἡ μύτη τοῦ χαρμπιοῦ καὶ τοῦ ἀπελατικοῦ τὰ καρφιά, ἀν ἀνθραγουνταί, μὲ τὸ πρῶτο χτύπημα. Τῶν καριοφίλιῶν οἱ φωτεινοὶ φηλαφοῦνται. "Οσοι πιστοὶ γονατίζουν στὴν κάπα καὶ προσεύχονται, μὲ τὰ χέρια σμιγτὰ στὰ σκέλια τους, μὲ τὸ μέτωπο στὴν θυσίαν. Ἀλλοι ὄρθοι καὶ σοβαροί, φαίνονται βιθισμένοι στὸν ἀπειρο κόσμο τῶν ψυχῶν. "Αν σκοτωθοῦν, θέλουν νὰ περάσουν γοργὰ τὸ τρίγλυφον τοῦ πιλάρια τοῦ Παραδείσου καὶ τὰ δροσοστάχτα οὐρῆς. "Αν ζήσουν, νὰ γυρίζουν σπίτι τους φορτωμένοι στὰ λάφυρα. Οἱ δερβίσηδες, μὲ τοὺς τέσουμπέδες καὶ τὰ πράσινα σακιά, τρέχουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, φωνάζοντες τὴν προσευχὴν καὶ παρακαλοῦνται.

γάντας τοὺς πιστοὺς στὴ μάχη: «"Ἐνας θεὸς μέγας, ὁ Ἀλλάχ, καὶ Μωάμεθ ὁ προφήτης αὐτοῦ! Θάνατος στοὺς ἀπίστους, θρίαμβος στὸ Ἰσλάμ!"». Οἱ πατάδες καὶ οἱ μπέηδες τάζουν γρόσια καὶ φλωριά, καρπάνια καὶ στολίδια: Χίλια γρόσια σὲ κεῖνον ποὺ θὰ πρωτανεθῇ στὸ κάστρο· δέκα φλωριά σὲ κείνους ποὺ θὰ πρωτοπεράσουν τὸ χάντακα καὶ θὰ στήσουν σκαλωσιές. "Ἄτι χρυσοχάλινο στὸν ἄγα, γιατραγάνι διαμικνιούλητο σὲ μιτέη, στὸ δερδίση φαράδα χρυσοκάπουλη, κουμπούρια φλωροκαπνιστιένα στοὺς σπαχῆδες, στοὺς σημαιοφόρους τσαπράξια κατάργυρα! τὰ πλεύτη τῶν ἀπίστων στὰ παλικάρια, ἡ γῆ στὸν Ἀλλάχ.

"Ἡ νύχτα βουδὴ παραστέκει ἀπάνω τους. "Ἄστρο δὲ φαίνεται κανένα γιὰ νὰ χαρίσῃ τὸ φῶς του στὴν ἑτοιμασία τους. Μπροστὰ μόλις ἔχωρίζει τὸ κάστρο, σκόπελος ταπεινὸς ποὺ μέλλει νὰ δεχτῇ του πελάγου τὴν πλημμύρα. Πήλωνε πίσω ἢ Ζυγός καὶ δίπλα στέκετ' ἡ Βαράσοβα, σὰν ν' ἀγγαντεύουν ἄλλους κόσμους ἀγγελικούς, ὅφος στὴ γῆ μας ηὗραν τόση ἀποικία. Δὲ γεννιέται ὁ Χριστὸς ἀπόφει λυτρωτής. Ὁ Χάρος γοργοτρέχει ἑτοιμος, μὲ τὶς σκήτες στὸ δοξάρι καὶ τὸ βρόχο στὸ χέρι του.

"Ο Γούναρης, ὀλόρθιος μέσα στὴ σκηνή, ἔχει μαργωμένο τὸ σῶμα κι ἀθυητὴ τὴν ψυχή. Ὁχτακόσιοι ἀρβανίτες, διαλεχτοὶ ὅλοι, ὅρμητικοι σὰν δρόλαπας, βγήκανε μὲ τὸ σπαθὶ στὰ δόντια. Τώρα κοίτονται κρυμμένοι στὶς βουρλιές, δίπλα στὸ χάντακα, ὅργιές μόλις πακριὰ ἀπὸ τὰ τείχη. Δὲν περιμένουν παρὰ τὸ σύνθημα, καὶ τότε ὅτι τιναχτοῦν σαντόφιδα νὰ κολίγουν ἀπάνω τους. Θὰ βροῦνε τάχα ἐκεὶ τοὺς χριστιανούς; Τὸν πίστεψε ὁ γραμματικός; Κάτω στὸ περιγιάλι ποὺ γύριζε εἰδὲ ἀξέχφνη ἔνα προιάρι. Ὁ γραμματικός του Μακρῆ κατέβαινε ἀπὸ τὸ Ἀυτελικὸ στὸ Μεσολόγγι. "Εδγαλε τὸ μαντίλι, νόημα τοῦ ἔκανε νὰ πλησιάσῃ, μὲ ἐκεῖνος ὅλο καὶ κατέβαινε. Δὲν γίθελε νὰ πιστέψῃ πὼς ἐφρόντιζε γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ηπειροῦ. Καὶ σὰν ἔκαψε τὸ στυχό του καὶ ἔιλιψτηρεύτηκε, ἐκεῖνος έφυγε χωρὶς οὔτε «γειά σου» νὰ τοῦ εἰπῇ. Κι εἶχε δίκιο τὸ γνώριζε πὼς εἶχε δίκιο. Μὲ τὶς χείλη νὰ χαιρετήσῃ ὁ πολεμιστὴς ὅμορφο, ποὺ βρίσπεται τέτοιες γήμερες στὸ ἀσκέρι τοῦ ὁχτροῦ! Μὲ τὶς καρδιὲς νὰ πιστέψῃ σὲ ἀνθρώπο, ποὺ στρώνει ἀκόμη τὴν τάζλα τοῦ

Πασᾶ, ἔκεινοῦ ποὺ ἔρχεται γά πνιξη τὴν πατρίδα στὸ αἷμα καὶ τὴν σκλαβία;

— Ἀλίμονο ἀν μὲ πίστεψε!... ἀλίμονο!... ἐψιθύρισε ταπεινὸς καὶ δακρυσμένος.

Μὰ ἔξαφνα ἡ πατρικὴ συνείδηση ἔξπυνησε μεγαλοδύναμη καὶ ἐστέρεψε πάραυτα τὶς βρύσες τῶν ματιῶν του. Καλύτερα νὰ μή την ἐπίστεψε καλύτερα νὰ μείνουν ξένοισατοι οἱ "Ελληνες. Χάνονται ἔκεινοι ναὶ, μὰ ξοῦνε τὰ παιδιά του Τὰ παιδιά καὶ ἡ γυναικά του. Τὶ ἔπαθε καὶ δὲν τὸ συλλογίσθηκε καλὰ πρὶν! Ποιὸς δαίμονας τοῦ σήκωσε τὰ μυσλά! Μήπως ἀν εἴρουν ἀντίσταση οἱ Τούρκοι δὲ θὰ υποψιασθοῦν πρώτα ἔκεινον! Καὶ τότε, ὥχ, ἀλίμονο! Γοργὸς ἡ Τάταρης θὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ στρατόπεδο στὴν "Αρτζ. Τὰ τρυφερὰ κορμιά τους στοὺς σκύλους θὰ ρίχτοιν καὶ τὰ κεφάλια τους, μπριγμένα στὰ παλούκια, θὰ γίνουν στοὺς ραγιάδες φριχτὸ παράδειγμα. "Αρμονικὴ γαλήνη θὰ κάθεται στὰ γενκρά τους πρόσωπα, μὰ πίσω ἀπὸ τὴ γαλήνη πόση μελαγχολία καὶ τὶ παράπονο γιὰ τὴ ξωὴ ποιγάστανε! Καλύτερα ποὺ δὲν τὸ πίστεψαν.

— Γκλάν γκλάν!... γκλάν γκλάν!... γκλάν γκλάν!...

Ἡ κλαγγὴ ἀντήχησε πάλι κι ἀπλώθηκε στὴ μαύρη νύχτα. Οἱ ἐκκλησίες ἀνοιξανε τὶς πόρτες τους τρέχουν τώρα νὰ λειτουργήσουν οἱ πιστοί. Μὰ δὲ όχτρὸς παραμονεύει. Σφύριγμα δυνατὸ ἀκούστηκε. Καὶ σύγκαιρα τρανὸς ἀλαλαγμὸς καὶ κανονοδολὴ ταράξανε τὴ γῆ κι ἐφώτισαν τὸ στερέωμα. Οἱ Τούρκοι ὄρμησαν στὰ τείχη. "Ο Γούναρης τινάχτηκ" ἔξω δίθουλος. Τὶ θελε νὰ γίνη κι αὐτὸς δὲν γέμερε. Εάστερη ἐλπίδα δὲν εἶχε μέσα του "Ηθελε καὶ τὰ δυοῦ δὲν γέθελε κανένα. Ἡ συνείδησή του, παραιτημένη στὸ πεπρωμένο ήταν ἔτοιμη ν' ἀκολουθήσῃ τὸ γενούμενο. Μὰ σύγκαιρα πύρινος ὄφις ἐφάνηκε στὰ τείχη καὶ ντουφέκια χίλια ἐδρόντησαν. Τὰ βόλια πέσανε γκλάζια στὸ στρατόπεδο.

— Δόξα σοι ὁ Θεός! ἐστέναξε ὁ κυνηγός, κάνοντας τὸ στρό του.

Κι ἔπεσε στὰ γόνατα, δύκος ἀδρανῆς ἀνάμεσα στὴν ταραχὴ τοῦ πολέμου. Ὁ λόγος του πιστεύτηκε. Ὁ Μαυροκορδάτος ἔκανε τὰ πάντα. Ἐσύμμαχον οἱ καμπάνες, μὰ ήταν γέλασμα μόνον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οι ἐκκλησιὲς εἰναι σφαλισμένες κι οἱ πολεμιστὲς μένουν στὶς θέσεις τους. Χίλια διακόσια παλικάρια ἔχουν τὸ ἀνατολικὸ πλευρό. Ἐξακόσιοι Καλαβρυτινοὶ κι Ἀντελικιώτες στέκονται στ' ἀριστερό. Ο Μαρκο-Μπότσαρης μὲ τὸ Λόντο εἶνε στὴ Μεγάλη Τάπια καὶ διπλὰ δι Πορφύριος ἀρματοζωσμένος ἐτοιμάζει ἐκατόμβη στὸ βωμὸ τοῦ θεοῦ του. Τώρα πικρὸ μολύδι θερπῖται τὴν ἀρδανιτιά. Τ' ἀλογα τῶν σπαχῆδων πέφτουν νεκρὰ στὸ χῶμα πρὶν φέρουν τοὺς καβαλάρους στὴ μάχη. Οἱ σημαιοφόροι, μόλις προφτάσουν νὰ μπήξουν τὶς σημαῖες στοὺς πύργους καὶ γκρεμίζονται μαζὶ στὰ θολὰ νερὰ τοῦ χάντακα. Ηγδοῦν ἀδιάκοπα στὸ κάστρο οἱ ὄχτροι, μὰ τρέχουν καὶ τοὺς πετσοκόδουνοι "Ελληνες. Δὲν ἔχουν μόνο ντουφέκι καὶ σπαθί. ἔχουν ἀξινες καὶ τσαπιά, τσεκούρια καὶ στιλάρια, κεραμίδια καὶ πέτρες. Ο, τι βρεθῇ στὰ χέρια τους γίνεται: σιδερόξυλο, ρομφαία πύρινη τοῦ Ἰσραὴλ ποὺ στέλνει τὸν ἀλλέφιλο στὸν Πεθιτὸ Παράθεισο. Δὲν εἶναι μόνον πολεμοθεμιένοι: ἀντρες, μὰ καὶ παιδιά καὶ γυναῖκες, ἀντριωμένες τώρα μὲ τὴν προσγονικὴ δργή. Βάφονται μὲ τὸ αἷμά τους, βλέπουν ξεσκισμένες τὶς σάρκες τους, σκοτωμένους συγγενεῖς, ἀντρες καὶ παιδιά τους, ἀδερφοὺς καὶ πατέρες, φωτιὲς καὶ σίδερο γύρω τους. Μὰ δὲ λιποφυγοῦν. Αἵματοπότης λύκος ὥρμησε στὸ μαντρὶ καὶ πρέπει νὰ φύγῃ γιὰ νὰ ξανασάνουν τὰ ζωντανά.

"Ο Γούναρης στέκει βουδὸς κι ἀφανισμένος. Τρέμει τὸ πεῖσμα τοῦ ὄχτροῦ καὶ τὴ δύναμη. Ως πότε θὰ βαστήξουν; Τ' ἀδύνατα ἔκεινα τείχη, οἱ χωματένιοι σωροὶ πῶς θὰ κρατήσουν τὴν ἀνθρωποπλημμύρα, ποὺ δλο δυναμώνει καὶ βροντομαχᾷ ἐπάνω τους!

"Αξαφνα κάτω ἀπὸ τὴν ἀχνὴ λάμψη τῆς αὐγῆς βλέπει τοὺς σπαχῆδες νὰ σκορποῦν πίσω, σὰν καβαλάροι σατανάδες μπροστὰ στὸ πεῖσμα τοῦ Ἀρχαγγέλου.

Γύρισε ἀριστερὰ τὸ ἵδιο θέαμα. Στὴ Μεγάλη Τάπια καὶ σ' ὅλο τὸ προτείχισμα κυματίζει ἡ Ἑλληνικὴ σημαῖα καὶ χαιρετίζει τοὺς ἥλιους τὴν ἀνατολή. Καὶ δῶθε, πέρ' ἀπὸ τὸ χάντακα, οἱ "Ελληνες μὲ γυμνὰ σπαθιὰ κι αἵματοβαμμένη φουστανέλα κυνηγοῦν στὶς σκηνὲς ἀνάμεσα τοὺς ὄχτρούς. Φεύγουν οἱ Σκιπετάριδες χλομοὶ μπροστὰ στὸ θάνατο! Πιστόλες βροντοῦν τρίγυρα, λάμπουν σπα-

θιά, κεφάλια κυλούν στὰ πόδια του, κορμιά κοίτονται στὴ γῆ. «Ράτι» ἀντηχοῦν κι ἀλαλαγμοὶ καὶ σφυρίγματα. Κι ἀνάμεσκ στὴν ἄγρα βουῇ ἀκούεται ἡ κλαγγή σὰν φωνὴ οὐρανόπλαστη:

—Γκλάν γκλάν! . . . γκλάν γκλάν! . . . γκλάν γκλάν! . . .

Ο Γούναρης ἐδάκρυσε κι ἔκαψε τὸ σταυρό του.

—”Α! μωρὲ προδότη! χαίρεσαι τώρα! . . . βρόντηξε ἀξαφνικούτα του φωνὴ λυτασμένη.

Κι ἐφάνηκε ἀγριοπρόσωπος ὁ Ἀλη-ἄγας, ὁ φίλος του. Τὸ βόδι τὸ μονὸ δεσερνε ἀκόμη τ' ἀλέτρι μὲ τὸ ζυγὸ στὸν τράχηλο, δποι τὲν ἔσπρωχνε ἡ βουκέντρα τοῦ ζευγολάτη. Ἔνοιωσε πώς δὲν ἀκολουθοῦσσε δ σύντροφος, πὼς ἀλλαξεῖν ἀπότομα τὸ δρόμο του σὲ ἄλλα γωράφια πιὸ τροφαντὰ κι ἐλπιδοφόρα. Τόνοιωσε καὶ ρίχτηκε νὰ τὸν κερατίσῃ. Μὰ δ ραγιάς μὲ τὴν ἑθνικὴ συνείδηση ἀναστημένη μέσα του ἐγύθηκε ἐπάνω, τὸν ἕσφιξε στὰ μπράτσα καὶ κυλίστηκε μαζὶ του χάμω.

Κι ἐνῷ δ Ἀρβανίτης ἐκπληγήτος γιὰ τὴ δύναμη τοῦ ταπεινοῦ σταυραδερφοῦ ἐλάχτιζε τὴ γῆ κι ἐμόλυνε τὸν ἀέρα μὲ τὶς βλαστήγματα, γοργὸς ὁ Γούναρης τοῦ ξεκόλησε τὸ γιαταγάνι καὶ τὸ βύθισε στὰ στήθη του.

—”Απιστο σκυλί, ώς πότε! . . . ἐδρυγήθηκε.

Κι ἔρριξε μὲ περιφρόνηση στὸ ἐχτρικὸ στρατόπεδο τὸ κεφάλι του Ἀλη-ἄγα, σὰν νάρριχνε κάτι παράσιτο ἀπὸ τὴ σάρκα του.

*Ανδρέας Καρκαβίτσας.

ΑΙ ΔΥΟ ΔΕΗΣΕΙΣ

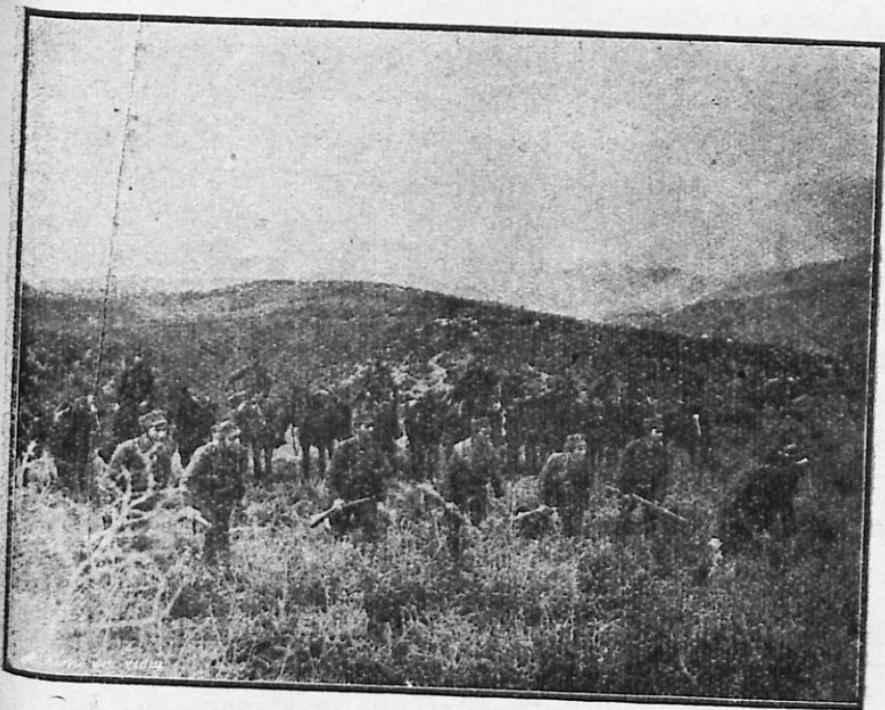
(Διήγημα ἱστορικὸν πατριωτικὸν).

Τὸ ἀπόγευμα ἐκείνης τῆς Κυριακῆς, ποὺ ἡ μεραρχία ἔμεινεν ἐν ἀναμονὴ βορείως τῆς Λάσνιτσας, παρετηρήθη ἀπὸ τοὺς στρατιώτας τοὺς πρώτου συντάγματος μία κίνησις ἀσυνήθιστη γύρω ἀπὸ τὴ σκηνὴ τοῦ διοικητοῦ. Ἐμαζεύθησαν μέσα στὴ σκηνὴ οἱ τρεις διοικηταὶ τῶν ταγμάτων. Ἐπειτα ἐκλήθη ὁ παπᾶς. Καὶ πρὶν περάσουν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

πέντε λεπτά οι ύπαξιωματικοί τους γραφείου του συντάγματος, που ξαπλωμένοι στήν πολύσυνθη χλόη έγραφαν έπάνω σε χονδρά κατάστιχα ἀκουμβισμένα στὰ γόνατά των, έσηρκώθηκαν, ἔχρυψαν τὰ χαρτιά των μέσα στή σκηνή των καὶ ὅστερα ἀρχίσαν νὸ συνομιλούν ζωηρά.

Οἱ ταγματάρχαι κατόπιν ἐκάλεσαν τοὺς συνδέσμους των καὶ τοὺς ἔστειλαν εἰς τοὺς λόγους τῶν μὲ κάποια διεταγῆ. Οἱ διμοιρ-

‘Ο ἐλληνικὸς στρατὸς ἐν ἐκστρατείᾳ.

ταὶ ἔδαλαν στή γραμμὴ τὶς διμοιρίες των, καὶ οἱ ἀξιωματικοί, μὲ τὰ χέρια στὶς τσέπες καὶ σκεπτικοί, ἐπηγχιγογόρχοντο μπροστὰ στήν παράταξη τῶν λόχων των.

— Τί τρέχει; γιατί μᾶς ἔδαλαν στή γραμμὴ χωρὶς παλάσκες καὶ ὄπλα; ἐρωτοῦσαν οἱ φαντάροι ὁ ἔνας τὸν ἄλλον καὶ κανεὶς δὲν ξένερε τί νὰ φαντασθῇ.

‘Ο λοχαγεύων ἐνδὸς λόγου ἐσταμάτησεν ἔξαφνα ἀπότομα τὸν
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

στογαστικόν του περίπατον, ἐσήκωσε σοδαρά τὰ μάτια πρὸς τὴν παράταξιν τῶν ἐρωτηματικῶν ἔκεινων ζευγαριῶν τῶν ματιῶν ποὺ τὸν ἀντίκριταν καὶ εἰπε μὲ φωνὴ χαμηλότερη ὅπὸ τὴν συνγέθισμένη του:

— Ο Διοικητής μας διέτεξε νὰ γίνη μνημόσυνο γιὰ δύσους ἔπεισαν ἔως τώρα σ' αὐτὸν τὸν πόλεμο. "Όλοι σας— δλοι μας δηλαδή (καὶ ἡ φωνὴ του ἔγινε χαμηλότερη)— ἐχάσαμε καλοὺς συναδέλφους, φίλους, ἀδελφούς, συγγενεῖς· τοὺς εἶδαμε πὼς ἔπειτα μπροστὰ στὰ μάτια μας· ἄλλους τοὺς εἶδαμε νεκροὺς ἔκαψαν. . . Ἐμεῖς αὖρις θὰ συναντήσουμε πάλι τὸν ἔχθρο. Σήμερα, σὲ λίγο, θὰ κάμουμε ἔνα σταυρὸν γιὰ κείνους ποὺ μας τοὺς ἐπέτρεψαν Πατρίδα καὶ ὁ Θεός. Νὰ τὸ βάλετε καλὰ μὲ τὸ νοῦ σας: ὅποιος πεθαίνει γιὰ τὴν πατρίδα του είναι σὸν ἄγιος, διατὸν μὲ τὴ θυσία του ζοῦνε οἱ ἄλλοι ἐλεύθεροι καὶ μὲ τιμῆ. Οἱ διμοιρίται νὰ διηγήσουν τὶς διμοιρίες των κανονικὰ πρὸς τὴν σκηνὴν τοῦ κ. Διοικητοῦ. Κύριε ἀνθυπολογαγέ, μπήτε ἐπὶ νεφαλῆς τοῦ λόχου!

Ο λόχος ἐξεκίνησε βουδὸς πρὸς τὸ πλάτωμα, ποὺ τὸ ἐπλαΐσιον νεν βαθὺς ψήθυρος τῶν δρυῶν, καὶ ἐστάθη εἰς παράταξιν κατὰ διμοιρίας στὴν ἐλαφροκύμαντη πρασινάδα τῆς χλόης. Στὸ πλάι του παρετάγθησαν οἱ ἄλλοι λόχοι τοῦ τάγματος καὶ ἔταν συνεκεντρώθησαν οἱ λόχοι ὅλων τῶν ταγμάτων τοῦ συντάγματος ἐσχηματισθῆσαν τρεῖς πλευρὲς μεγάλου τετραγώνου. Οἱ ἀξιωματικοί, οἱ σύντεταις ἀπὸ πέσω των μαζὶ μὲ τὸ προσωπικὸν τοῦ γραφείου τοῦ συντάγματος καὶ τοὺς τραυματιοφορεῖς ἐσχημάτισαν τὴν τετάρτην πλευρὰν τοῦ τετραγώνου.

Στὴ μέση τοῦ τετραγώνου ἐστέκετο σοδαρὸς καὶ σκεπτικὸς ὁ Διοικητής γύρω του, ἀμιλητοί, οἱ ταγματάρχαι, ὁ ὑπασπιστής του, ὁ γιατρός. Ο παπᾶς ἐπροχώρησε τότε στὸν Διοικητήν, δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ του ἐστάθησαν δύο στρατιώτες οἱ ψάλτες τῶν ὑπαίθριων αὐτῶν ἱεροτελεῖστιῶν. Ο παπᾶς ἐξεδίπλωσεν ἀργὰ τὸ πετραχίλιον καὶ τὸ ἐπέρασε στὸ λαιμό του.

Ἐδγαλε τὸν κοῦκόν του τὸν καλογερίστικο μὲ τὸ μαῦρο τὸ καταυχένιον καὶ μὲ τὸ ζεξὶ του χέρι ἀπόλυτε τὰ μαλλιά του ξεπλεγμένα στοὺς ὤμους του· ἔπειτα ἐκοίταξε γιὰ μιὰ στιγμὴ κατὰ

Τὴν ἀνατολὴν στὸν οὐρανό, πέρ' ἀπὸ τοὺς δροσεροὺς κλώνους τῶν βαλανιδιῶν, καὶ γυρίζοντας τὸ βλέμμα πρὸς τὸ ζωντανὸ τὸ τετράγωνο, ποὺ ἀνάσαινε γύρω του βαθιὰ σὲ μίκη ἀπόλυτη σιωπή, εἰπε :

Προσοχή, παιδιά! Θὰ κάμουμε μίκη προσευχὴ στὸ Θεὸν γιὰ τὰ ὄπλα μας κι ἄλλη μίκη γιὰ τὴν ἀνάπτωση τῶν ψυχῶν ἐκείνων ποὺ ἔπεισαν ἔως τώρα. Προσοχὴ λοιπόν, γιατὶ δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ χρυσοστολισμένες ἐκκλησίες γιὰ ν' ἀκούσῃ τὴ δέησή μας. «Καρδίαν καθαρὰν». Θέλει δὲν οἱ Κύριοις αὐτὴ εἰγαί ή ὥραιότερη ἐκκλησία στὰ μάτια τοῦ Δημιουργοῦ μας. Συλλογισθῆτε, ὅτι η Πατρίδα μας μᾶς ἔκαμε τὴν τιμὴν νὰ μᾶς ἐμπιστευθῇ τὰ ὄπλα της γιὰ νὰ τὴν ὑπερασπίσουμε· μὲ τὸ Θεὸν ποὺ μᾶς παραστέκει. Θὰ κάμουμε ἔλοις δὲν μποροῦμε· «σὺν Ἀθηναῖ καὶ χειρα κίνει» ἔλεγχαν οἱ παλαιοί. Θὰ πῇ δηλαδὴ «κάμε τὸ σταυρό σου κι ἔχε τὸ μάγλιχερ στ' ἀντίκερό σου». Ο Θεὸς θὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ ταπειγώσουμε τὸν δόλιον ἔχθρον μας, ὅταν ἔξακολουθοῦμε νὰ τραβᾶμε μπροστά, χωρὶς νὰ λογαριάζουμε τὸ θάνατο. Η ζωὴ μας η ἀληθινὴ δὲν εἶναι: σ' αὐτὸν τὸν κόσμον εἶναι στὸν ἄλλο· κι ὅποιος πέσῃ γιὰ τὴν Πατρίδα του ἐκεῖνος ξῆ ἀληθινὰ καὶ αἰώνια! Προσοχὴ λοιπόν. Βγάλτε τὰ πηλήκια σας!

Μία γενικὴ κίνησις χεριῶν καὶ τὰ κεφάλια τῶν πολεμιστῶν ἔγυραν ἀκάλυπτα μπροστὰ στὴν ἀφραστην ἵερότητα τῆς στιγμῆς ἐκείνης· ἔγερναν τὰ γήλιοκαμένα μέτωπα εὐλαβητικά, τὰ μέτωπα ποὺ ἀντίκριζαν ξάστερα καὶ περήφανα στὶς μάχες τὸ θάνατο.

Ο παπάς ἐσταυροκοπήθη καὶ τὸν ἐμπιγμήκεν διοικητὴς καὶ ὅλο τὸ σύγταγμα. "Ενα πουλὶ ἐκελαγδοῦσε μακριά, μέσα στὸ ζάσος· ἀπὸ μακρύτερα ἔφθασε ξεψυχισμένη η ἀπήγχησις τοῦ μηχηθμοῦ κάποιου βοδιοῦ, ποὺ θὰ ἔδοσκε στὰ γήλιοφώτιστα λιθάδια, πρὸς τὸ χωριό. Λαμπρόχρωμες πεταλούδες ἐπετούσαν ἀπὸ θάμνο σὲ θάμνο· μεγάλες πράσινες ἀκρίδες ἐπηδοῦσαν μὲ δύναμη στὰ χόρτα καὶ κάπου κάπου ἐκάθηγτο στὴν πλάτη τῶν ἀκινήτων στρατιωτῶν. Αθέλα ἐθυμότουγ κανεὶς τὸ εἰρηνικὸ χωριό τῆς Γαλιλαίας, ὅπου μὲς στὴ Φύση τὴν ἵερην, κάτω ἀπὸ τὴν ἀτάραχη γαλήνη τῶν μεγάλων ματιῶν τῶν ὑπομονητικῶν βοδιῶν μέσα σὲ μία φάτνη,

μιὰ Μητέρα ἔχαμογελοῦσε ἀγγελικὰ μὲ τὸ πάναγνο μέτωπο γερμένο πρὸς τὸ θεῖό της βρέφος.

‘Ο παπᾶς ἀπήγγειλε τώρα γῆραια καὶ μ' εὐλόγειαν ἐκστατικὴν τὶς προσευχὴς ποὺ χίλιες φορὲς είγαν ἀκούσει οἱ στρατιῶτες...

«Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς . . .». ‘Ἄλλ’ ἔπαιρναν τώρα οἱ προσευχὴς αὐτὲς μιὰ νέα ἐξαιρετικὴ σγημασίαν· σὰν νὰ τὶς ἀκουσαντ’ αὐτιά μας πρώτη φορὰ κι ήταν ἰσχυρὸν καὶ ἀνένφραστο τὸ καταστάλαγμά των στὶς διάπλατες καρδιὲς τῶν μαχητῶν, ποὺ αὔριο θὰ ἐτρικυμίζοντο. Ξανὰ ἀπὸ τὸ ἀκαταγώνιστο κάλεσμα τῆς Νίκης στὸν ἀνεμοστρόβιλο τῶν ἐφόδων, στὸν ἀκράτητο χορὸ τοῦ θανάτου. . .

«Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου . . .», ἔψαιλναν τώρα μελωδικὰ οἱ δύο στρατιῶτες ποὺ ἐπαράστεκαν δεξιὰ κι ἀριστερὰ τὸν παπᾶ μὲ τὰ λυμένα μαλλιά. ‘Ο Διοικητὴς ἐσήκωσε τὸ μέτωπο καὶ μ' ἔνα ἐλαφρὸ γενικὸ κίνημα οἱ στρατιῶτες ἔκαμαν τὸ ἴδιο, γιατὶ ὁ λαὸς τοῦ Κυρίου ἔνοιωθε πὼς ηταν ἀξιος τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ τοῦ . . .

«. . . Νίκας τοῖς εὐσεβεῖς κατὰ Βουλγάρων δωρούμενος . . .»

‘Αστράφτουν τὰ μάτια σὲ βουδήν εὐγλωττίαν· τρεῖς φορὲς βατισμένο τὸ ἀγίασμα τῆς πίστεως καὶ τῆς παντοδύναμης θελήσεως· λαμποκοπῷ σὲ κάθε ματιὰ τὸ ἀτσάλι· τῆς ἀποφάσεως καὶ τῆς ἐνδόμυχης ὑποσχέσεως.

‘Ἐπειτα, ἐνῷ μόνον τὸ φιθύρισμα τοῦ δάσους ἀπλώνεται· ἀπαλῇ κάτω ἀπὸ τὸν ἀνέφελον ὄλογάλανον οὐρανόν, ὑψώνεται· ἡ σοβαρὴ καὶ ὑποθλητικὴ μελωδία τῶν ἐπιμνημοσύνων ψαλμωδίῶν. . .

«. . . Καὶ κατάταξον· αὐτοὺς ἐν Παραδείσῳ, ὅπου γορὶ τῶν Αγίων, Κύριε. . .».

‘Ασυγαίσθητα τὰ μέτωπα ὑψώνονται· πρὸς τὸν οὐρανόν. Οἱ φυσιογνωμίες φωτίζονται ώταν ἀπὸ τὸ ὄραμα τῆς μακαριότητος τῶν ἀγαπημένων συντρόφων, ποὺ ἐκάλεσεν ὁ ‘Αγγελος τοῦ Πολέμου στὴν αἰωνιότητα τῆς ‘Ελληνικῆς ἀναιμήσεως, στὴ δόξα τοῦ θρύλου τοῦ Ελληνικοῦ. ‘Ἐνας στρατιώτης μ' ἔντονα χαρακτηριστικά, μέτωπο δυνατὸ καὶ πλούσια μαδρα μαλλιά ποὺ τὰ ἥλιοκαμένα του τὰ μάγουλα μόλις σκιάζει τῆς «ἐρατεινῆς γῆρης του» ἡ ἀδρὰ ἀνθησις, στηλώνει τὴ σοβαρή του ματιὰ στὴν κορυφὴ ἐνὸς δένδρου ποὺ ἀργολικνίζεται στὸ πέρασμα τῆς αὔρας. ‘Ἐνας ἄλλος, μὲ γένια πυ-

κνά, μὲ τὴν ἔκφραστη τὴν ἀπλοῖκή τῶν νησιώτῶν τοῦ Ἀγαλού ποὺ λάμπει ἀπὸ τίμιαν ἐγκαρδιότητα, ἔχει τὰ μάτια του καρφωμένα στὸν παπά σὲ μιὰ βαθυτάτην ὄνειροπόλησιν. Μερικοὶ σταυροκοποῦνται μὲ συγκινητική ταπεινοσύνη: ἔνας ταγματάρχης, ἀκίνητος εἰς στάσιν προσσοχῆς, μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα, εἶχεν ἔκφρασιν βαθεῖας περισυλλογῆς στὸ αὐστηρὸ τὸ πρόσωπό του.

«Αἰωνία ἡ μνήμη... αἰωνία ἡ μνήμη... αἰωνία αὔτων ἡ μνήμη...» φάλλουν οἱ δύο στρατιώτες μιαζὶ μὲ τὸν παπά.

— Αἰωνία των ἡ μνήμη — ἐπαναλαμβάνει μὲ μιὰ βαθύφωνη βοὴ τὸ σύνταγμα καὶ μὲ τὰ μέτωπα χαμηλωμένα ὅλοι σταυροκοποῦνται.

‘Ο παπᾶς ἀνασηκώνει τὰ μαλλιά του καὶ τὰ κρύδει μέσα στὸν κουκό του τὸν καλογερίστικο: ὁ Διοικητής κάτι τοῦ ψιθυρίζει.

— Παιδιά! — λέγει ὁ παπᾶς — μπορεῖ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικούς σας ποὺ σκοτώθηκαν νὰ σᾶς εἴχε πικράνει μὲ κανένα του λόγο βαρὺ ἐπάνω στὸ ξήλο του γιὰ νὰ ἐκτελέσῃ καλύτερα τὴν ὑπηρεσία του· νὰ εἰσαστε βέβαιοι: δτι θὰ τόκαιε γωρίς κακία: ὅλοι μας ἔχουμε μπροστά μας ἔνα καθήκον· καθένας σύμφωνα μὲ τὸ βαθμό του, μὲ τὴν εὐθύνη του καὶ ἀν καγένας ὅπ' αὐτούς, γιὰ τοὺς ὅποιους ἔδειηθήκαμε τώρα. σᾶς εἴχε πικράνει, νὰ τὸ ξέρετε πώς γίταν ἀπὸ τὴν μεγάλη του τὴν ἐπιθυμία γιὰ νὰ κάμουμε ὅλοι μας τελειότερα τὸ καθήκον μας. Παιδιά, μὲ τὴν καρδιά σας καθαρή καὶ μὲ χειλη ἀληθινά, σχωρέστε τους!

— Θεὸς σχωρέστους... ἀντίχηγε σὰν ψίθυρος ὄλόθερμος καὶ σιγανὸς καὶ πολλὰ βλέφαρα ποὺ ποτὲ δὲν ἐταπειγόθηκαν στὸ ἀντίκρισμα τοῦ θαγάτου, ἔγυραν ἀπὸ κάτι ποὺ τὰ ἔκχαιγε...

“Ἐπειτα ὁ παπᾶς ἔβγαλε τὸ πετραχύλι του. Οἱ ἀξιωματικοὶ ἐπροχώρησαν μὲ τὸν Διοικητὴν κατὰ τὴν σκηνὴν του. οἱ λόγοι ἐπέστρεψαν ἀμίλητοι στ’ ἀντισκηνά των: μιὰ ιερότης ἐμοσχοδολοῦσε στὸν ἀέρα: ἔνα αἴσθημα βαθὺ καὶ δυνατὸ καὶ ἀνέκφραστο ἐσυγχώνευε τὶς ψυχὲς σὲ μιὰ καὶ μόνη καὶ κάθε καρδιὰ ἀκουγε μέσα της τοὺς δυνατοὺς παλμοὺς ὅλων τῶν ἄλλων.

Νικόλαος Καρβούνης.

ΕΚΕΙ Π' ΑΝΘΙΖΟΥΝ ΟΙ ΔΑΦΝΕΣ

(Διήγημα ιστορικὸν πατριωτικὸν).

Πέθανε ὁ Λουκής καὶ τὸν ἔθαψαν.

Τὸν ἔθαλαν οἱ συγγενεῖς του μέσα στὸ μεγαλόπρεπο μαρμαρένιο μνῆμα, ποὺ ὁ Ἰδιος τὸ εἶχεν ἐτοιμάσει γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ τὴν οἰκογένειά του, τὸ ἐσκέπασαν στεφάνια καὶ λουλούδια σπάνια καὶ ἔφυγαν.

Σὲ λίγο ὁ Λουκής ἀρχίσε νὰ βαριέται..

"Οσο βαστοῦσαν οἱ ἐτοιμασίες τῆς κηδείας καὶ ἡ ἴδια ἡ κηδεία, ὁ καιρὸς δὲν τοῦ φαινόνταν βαρετός, ἃς ἦταν καὶ ἀκίνητος, ντυμένος στὴν καλύτερη φετιγχότα του, μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα στὸ στῆθος, ἔκπλωμένος στὸ γενροκρέβατό του. Ἀπεναντίας μάλιστα, μὲ κάποια περιέργεια κοίταξε ἀπὸ τὰ βουλιαγμένα κλειστά του μάτια τὸ πήγαινε καὶ ἔλα ὅλης τῆς πιὸ ἀκατάδεχτης καὶ παραλίδικης κοινωνίας, ἔδειπε τὴ λύπη χυμένη στὰ πρόσωπα, ἄκουε τὰ φιθυρίσματα ποὺ ἀνιστοροῦσαν καὶ τοῦ ἔαναθύμιζαν ὅλες του τὶς γενναϊδωρίες καὶ τὶς φιλαγθωπίες. Καὶ ἂν καὶ πεθαμένος πιά, τὸ λιθάνιον μα κύτῳ τὸ ἀνθρώπινο τὸν ἐδιασκέδαξε, τοῦ ἀρεῖ, τὸν ἐμεθοῦσε λιγάκι..

Τώρα ὅμως ἔλοι ἔφυγαν, ὅλα τελείωσαν. Χωμένος βαθὺ κάτω ἀπὸ τὴ βαριὰ μαρμαρένια πέτρα, ὅλομόνχος στὰ σκοτεινὰ ἀρχίσε νὰ βαριέται..

"Ἐπειτα τὸ μαῦρο κύτῳ ὑγρὸ χῶμα τῆς κρύας πολιτείας, ὅπου εἶχε ζήσει καὶ πεθάνει, τοῦ φαίνονταν τώρα πολὺ ἄχαρο καὶ σὰν ξένο, σχῆμα δικό του, καὶ ἃς τὸ εἶχε πληρώσει—καὶ ἀκριβοπληρώσει μάλιστα.

"Οσο ζοῦσε, οἱ δουλειές του, ἡ βιοπάλη, οἱ φροντίδες, οἱ μικροχαρὲς καὶ οἱ μικρολῦπες είχαν τόσο γεμίσει τὶς μέρες του, ποὺ δὲν πρόφταινε νὰ θυμηθῇ τέτοια περιττὰ πράματα, σὰν τὰ πρώτα χρόνια τῆς ζωῆς του.

Μὰ τώρα ποὺ πέθανε καὶ κοιτόταν μόνος, ἀσάλευτος καὶ παγω-

μένος μέσα στὸ στενό του μνῆμα, τόσος καιρὸς τοῦ ἔιλενε περισσεύμενος, ποὺ πρόφταινε ὅλα τὰ χρόνια τῆς ζωῆς του νὰ τὰ ἀναπολήσῃ ὅσο μακριὰ πήγαινε γη ἐνθύμησή του, ώς τὰ πρῶτα παιδιά του χρόνια.

Ήταν ἀραγε γη μυρωδιὰ ἀπὸ τὸ νωπὸ χῶμα ποὺ τοῦ ξανάφερεν τόσο ζωηρὰ τώρα τὶς θαμμένες ἀπὸ χρόνια στὴν καρδιὰ του ἐνθύμησες;

Θυμήθηκε ἔξαφνα δυνατὰ μιὰ λιακάδα. Ήταν ξαπλωμένος σὲ κάποια ρεματιά, πλάγι σὲ μιὰ ροδοδάφνη· τὰ γυμνά του πόδια βουτοῦσαν στὸ δροσερὸ νεράκι, ποὺ ἀργοκυλοῦσε κελαηδώντας ἀνάμεσα στὰ χαλίκια, καὶ μὲ τὰ μάτια σηκωμένα στὸ γαλάζιο οὐρανὸ πάνω του ἀκουε τὰ κουδουνάκια τῶν κκτσικῶν του. Ήταν βρεμένο τὸ χῶμα ἀπὸ τὴν πρόσφατη βροχὴ καὶ μύριζε δυνατὰ θυμάρι καὶ τὰ φύλλα τῆς ροδοδάφνης γυάλιζαν στὸν ἥλιο φρεσκολουσμένα . . .

Ο Λουκής ἔξαφνα στενοχωρέθηκε.

Γιατί ἐδῶ δὲ μύριζε θυμάρι; Καὶ γιατί δὲν εἶχε λίγη ροδοδάφνη ἀνάμεσα στὰ λουλούδια τοῦ τάφου του;

Καὶ ἡ βαριὰ μουχλίλα, ποὺ σηκωνόταν ἀπὸ τὸ χῶμα γύρω του, τοῦ φάνηκε ἀνυπόφορη, καὶ ἡ λαχτάρα νὰ ξανχνοιάσῃ τὴ μυρωδιὰ τοῦ θυμαριοῦ ἔγινε ἀνίκητη.

Σηκώθηκε, τίναξε ἀπὸ πάνω του τὸ χῶμα, ποὺ μύριζε ύγρασία, καὶ βγῆκε ἀπὸ τὸ μνῆμά του.

Ήταν νύχτα καὶ κρύο, ὅλη ἡ γῆ σκεπασμένη χιόνια, ὁ οὐρανὸς μαύρος, βαρύς, ἄχαρος· καὶ πάλι τοῦ φάνηκε ξένος αὐτὸς ὁ οὐρανός, καὶ ἀς ἔξησε κάτω ἀπὸ τὴ μαυρίλα του χρόνια καὶ ἄλλα χρόνια.

Τράβηξε ἵσια μπροστά του, περνώντας ἀπὸ τὰ βουνὰ καὶ ἀποφύγοντας τὶς πολιτείες, ὅπου οἱ νεκροὶ δὲν ἔχουν πιὰ τὴ θέση τους. "Οσο προχωροῦσε λιγόστευκαν τὰ χιόνια, καὶ κάπου φυσοῦσε κανένα αεράκι, ποὺ τοῦ ἔφερνε σὰ θύμησῃ τὴ γνωστὴ μυρωδιὰ τοῦ θυμαριοῦ· καὶ τότε βιαστικὰ γυρνοῦσε ἀπὸ κεῖ ποὺ ἐρχόταν τὸ αεράκι· καὶ πήγαινε ὅλο καὶ πιὸ γλίγορα.

Απὸ κορφοδούνι σὲ κοιλάδα, ἀπὸ κάμπο σὲ ρεματιά, ἔφτασε σὲ

μέρος ὅπου ὁ σύρανὸς ἦταν βαθυγάλαξος καὶ καθαρός, μὲ ἀμέτρητη
ἀστέρια, καὶ ὅπου τὸ γῆμα μύριζε θρούμπι· καὶ θυμάρι.

Ἄκολούθησε τὸ ρέικια κάποιου ποταμοῦ, ἀνάμεσα σὲ λόφους
ὅλοφύτευτους ὅπου εἶδε πλήθος ροδοδάφνες, μιὰ δὲ σταμάτησε νά-
τις κόψῃ.

Πήγαινε τόσο βιαστικός, ποὺ δὲν παρατήρησε πώς δὲν ἦταν πιὸ
μόνος, πώς καὶ ἄλλες σκιές πήγαιναν σιωπηλὰ σιμά του, ὥσπου βρέ-
θηκε σὲ πλήθος μεγάλο, καὶ ὅλοι μαζί, ἀκολουθώντας πάντα τὰ
ποτάμι, γάθηκαν κάτω ἀπὸ τὴν γῆ.

Ἐφτασαν σ' ἔνα μέρος ὅπου βράχοι ἀπότομοι ἔκοδον τὸ δρόμο.

Ο Λουκής στάθηκε· μαζὶ καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι.

Τὴν ἴδια ὥρα μία βάρκα φάνηκε· μέσα ἦταν ἔνας γέρος μὲ ικ-
αριὰ ἀσπραγένια καὶ μαλλιά καὶ συλλογισμένο σοδαρὸ πρόσωπο.

Μὲ τὸ μοναχικό του κουπὶ σίμωσε στὴν ὅχθην καὶ ἀπλώνοντας
τὸ χέρι σιωπηλὰ βοήθησε τὸ Λουκή καὶ τοὺς συντρόφους του νὰ
μποῦν στὴ βάρκα. Καὶ σὰ γέμισε ἡ βάρκα, ἔκανε νόγμα στοὺς ἄλ-
λους νὰ περιμένουν, καὶ σπρώχυντάς την στὴ μέση τοῦ ποταμοῦ
ἀφῆσε γὰ συρθῆ ἀπὸ τὸ μέμα ποὺ τοὺς τραχοῦσε ὅλο καὶ πιὸ βα-
θὺ κάτω ἀπὸ τοὺς βράχους.

Πολλὴν ὥραν πήγαιναν. Ο Λουκής κοίταξε τοὺς συντρόφους
του, μὰ δὲ γγώριζε κανέναν. "Ολοι ἦταν σταχτιοί καὶ ὁ καθένας
βαστοῦσε ἀπὸ ἔνα κλαδὶ δάφνη στὸ χέρι.

Στὸ τέλος ἐφτασαν σὲ μιὰ πεδιάδα κατάφυτη· ὁ γέρος ἔρριξε
τὴ βάρκα του στὴν ἀμπουδιά, καὶ μιὰ μιὰ βοήθησε τὶς σκιές νὰ
βγοῦν. "Υστερα ἐστρεψε πάλι τὴν πλώρη κατὰ τοὺς βράχους καὶ
χάθηκε ἀνάμεσά τους.

Ο Λουκής κοίταξε γύρω. "Ηταν ὥραια ἐκεῖ, φωτεινά, γίρεμα,
κατάφυτα. Μὰ μιὰ γωνιὰ τοῦ ἀρεσε ἵδιαίτερα, καὶ κεῖ γύρισε αὐ-
θόρμητα.

"Ηταν ἔνα περιβόλι· ὅλο δάφνες γειμάτο. Χάμω γαλὶ μενεξέζεις
ἀπλώνονταν τὸ ἀνθισμένο θυμάρι, καὶ τὸ φῶς ἦταν γαλάζιο καὶ
ἀπαλό, πιὸ διάφανο παρὰ ἀλλοι, τὰ γρώματα πιὸ ἀρμονικά, πιὸ
γλυκά.

Τοῦ φάνηκε τοῦ Λουκή σὰ γνωστό του τὸ περιβόλι· αὐτό, καὶ

δυνατά ξαναθυμήθηκε πάλι τὸν καιρὸν ποὺ ἦταν τσοπανάκος καὶ χαιρόταν τὴ λιακάδα κάτω ἀπὸ μιὰ ροδοδάφνη, τὰ γυμά του πόδια μέσα στὸ ρυάκι ποὺ σιγομούρμούριζε ἀνάμεσα στὰ χαλίκια.

Οἱ ἄλλες σκιὲς ὥστόσο εἰχαν περάσει στὸ περιβόλι· τὶς ἔθλεπε ὅλες, ποὺ μ' ἔνα χτύπο ἐμπιγγάν τὸ κλαδί τους στὸ χῶμα, καὶ αὐτὸ μεμιᾶς φούντωνε, ἀπλωνόταν, ἀνθιζε καὶ ὀλοένα πιὸ πυκνὸ γενόταν τὸ δάσος, καὶ ὀλοένα πιὸ γλυκιὰ γυνόταν στὰ γύρω ἡ μυρωδιὰ τῶν λουλουδιῶν τους.

Μιὰ λαχτάρα τρομερὴ τὸν ἔπιασε νὰ μπῇ καὶ αὐτὸς στὸ περιβόλι, νὰ ξαπλωθῇ στὸ θυμάρι ἀνάμεσα στὶς δάφνες, νὰ λούσῃ τὰ κουρασμένα πόδια του μέσα στὸ ρυάκι ποὺ γυαλοκοποῦσε πέρα ἀστημένιο.

Ἐκαγε νὰ μπῇ μέσα, καὶ ἐκεῖ μπροστά του εἶδε διάφορους ἄνθρες ποὺ τοῦ φάνηκαν γνωστοί. Ο ἔνας, γέρος, φοροῦσε μιὰ μεγάλη περικεφαλαία μὲ οὐρὰ ἀλόγου ποὺ τὴς κρεμόταν πίσω· ἄλλος νέος, μὲ μαλλιὰ μακριὰ καὶ σγουρὰ σὰ δόξα χρυσή, είχε στὸ ἔμπροφο εὐγενικό του πρόσωπο, στὸ λαιμὸ καὶ στὰ ροῦχα σημάδια παράξενα, σὰ βαθὺν παλιὰ καψίματα· ἄλλος νέος παρακάτω, μὲ τὸ μέτωπο τρυπημένο καὶ τὰ μάτια συλλογισμένα, τὸν κοίταζε λυπημένος καὶ κοιδέντιαζε μὲ κάποιο μεσόκοπο, λιγνό, χλοομὸ ἀρματώλὸ σὰ φαγωμένο ἀπὸ τὴν ἀρρώστια, καὶ ποὺ στὸ στῆθος φοροῦσε παράσημο ἀτίμητο, μιὰ πληγὴ αἴματωμένη.

Ο Λουκής τοὺς εἶδε καὶ τὸν ἀναγγώρισε ὅλους.

— Παλικάρια δοξασμένα, εἶπε, ἀφῆστέ με νὰ μπῶ καὶ γὼ στὸ περιβόλι σας μαζὶ σας . . .

Ο γέρος μὲ τὴν περικεφαλαία γύρισε καὶ τὸν κοίταξε ἀπὸ πάνω ὧς κάτω.

— Ποῦ είναι ἡ δάφνη σου; ρώτησε.

— Δὲν πρόφτασα νὰ κόψω κανένα κλαδὶ στὸ δρόμο· ἔτρεχα βιαστικός.

— Τὶς δάφνες ποὺ φέρνουν ἐδῶ, τὶς κέδουν στὴ ζωὴ τὰ παιδιά μας, σχὶς ἀφοῦ πεθάνουν.

— Αν τὸ ἥξερα, θὰ τὶς ἔκοβω καὶ γὼ, ξανθόμαλλὸ παλικάρι, μὴ μοὶ ἀγριεύγε ἔτσι. Μὰ δὲ μοῦ τὸ εἶπε κανένας ποτέ.

— Δὲ στὸ εἶπαν; Δὲν τὸ ξέρεις; Εἰσαι λοιπὸν ξένος; Τράχη παρακάτω· ἐδῶ μόνον πατριώτες μπαίνουν.

— Καὶ γὰρ πατριώτης σας εἴμαι, παλικάρια μου, τὴν ἴδια γλώσσα μιλοῦμε!

“Ενας γέρος θαλασσινός, ποὺ μύριζε μπαροῦτι, τ’ ἀκουσε καὶ γύρισε ἀπάνου του τ’ ἀγαθὸν παιδιάτικα μάτια του.

— Οἱ διμιλίες καὶ τὰ λόγια, παιδί μου, δὲν ἔχουν πέραση ἐδῶ, εἰπε· γὰρ γλώσσα δὲ σημαίνει. Εἰσαι, λέσ, πατριώτης; Τί ἀπόδειξῃ μᾶς φέρνεις;

— Άπο τσοπάνης, Ψαριανέ μου, ἔγεινα Κροῖσος.

— Τὰ πλούτη σου δὲ στοιχίουν τίποτα ἐδῶ.

— Εγεισα νοσοκομεῖο τρανὸ γιὰ τοὺς φτωχοὺς καὶ σχολεῖο γιὰ τὰ τυφλά . . .

— Τὰ ἔγινες στὴν ξενιτιά, εἶπε ὁ νέος μὲ τὸ τρυπημένο μέτωπο, καὶ μάζεψες δόξες καὶ τιμὲς ξένες. Τὴν πατρίδα ὅμως, φτωχὶα καὶ ρημαγιλένη, τὴν ἀπαρνήθηκε στὴ δυστυχία καὶ μακάρισες τὸ γιό σου ποὺ γεννήθηκε στὰ ξένα χώματα! Καὶ δὲν παθανόσουν γιὰ κείνην, καὶ λεγόσουν ξένος, καὶ ντρεπόσουν γιὰ τὴ γενιά σου».

— Μή μου κακιώνης, Σουλιώτη ἀντριωμένε! Μὰ τὸ Μεσολόγγι σου ξεχάστηκε μπρὸς στὴν ντροπὴ τῆς Λάρισας! Δὲν ξέρεις ἐσύ τί περιφρόνηση μᾶς κάνανε οἱ ξένοι! Δὲς ὅμως τώρα τὸ γιό μου! Στὴν Κρέσνα τρέχει.

— Στὴν Κρέσνα; τώρα; Τὶ πάει πιὰ νὰ κάνῃ! ρώτησε ἔνας παπάς. Τὸ ράσο του τὸ μαῦρο εἶχε στολίδια ὀλέτρητα ἀπὸ αἴματα στὰ στήθια καὶ γύρω στὸ λαιμό του ἔνα κόκκινο βαθὺ χαράκι μαρτυροῦσε τὸ πέρασμα τοῦ σπαθιοῦ τοῦ Τούρκου.

— Πάει νὰ δουλέψῃ τὴν πατρίδα, νὰ τῆς δειξῃ τὴν ἀγάπη του, παλικαρὰ παπά μου!

— Τὴν ἀγάπησε εὐτυχισμένη, ἀφοῦ τὴ δόξασαν ἄλλοι, εἶπε ὁ γέρος μὲ τὴν περικεφαλαῖα ἀφοῦ ἄλλοι σήκωσαν τὶς δάφνες της, ποὺ είχαν πέσει μὲς στὶς λάσπες. Τέτοιες ἀγάπες δὲν τὶς θέλεις γὰρ πατρίδα. Τράχη παρακάτω· δὲ μὲρέσεις! Τὸ ροῦχό σου μυρίζει ξενιτιά.

— Μή μὲ ἀποδιώχνης, γέρο καπετάνιο, δούλεψα τίμια καὶ γερά.
 — Εγει: ἂλλα περιβόλια γιὰ ψυχὲς μικροδουλεῦτρες.
 — Θὺ δώσῃ ὁ γιός μου σχολεῖα καὶ νοσοκομεῖα ὅσα θέτε στὴν πατρίδα!

— Τότε σὲ εἶχε ἀνάγκη ἡ πατρίδα, σὰν ἦταν ντροπιασμένη καὶ δυστυχισμένη, καὶ σὰν ἦταν ἔρημο, ἔερὸ καὶ ἄχαρο τὸ περιβόλι: μᾶς. Τώρα τί γὰ τὰ κάνη τὰ δῶρά σου; Δές δάφνες ποὺ μᾶς φέρνουν τὰ παιδιά μας! Δές! Δάσος δλόκληρο μᾶς ἔρχεται!

‘Ο Λουκής ἔστρεψε τὰ δακρυσμένα του μάτια κατὰ τὸν ποταμὸ καὶ εἶδε τὴ βάρκα ποὺ ἔφτανε στὴν ἀμμουδιὰ καὶ ἀδιαζε τὸ καινούργιο τῆς φορτίο.

— Μὰ ὅλοι δὲν εἶναι πολεμιστές, εἰπε. Βλέπω ἀγάμεσά τους γυναῖκες καὶ παιδιά. Γιατί βαστοῦν δάφνες;

— Εἶναι οἱ χήρες μητέρες καὶ τὰ ὄρφανά. Αὐτές ἔδωσαν πολεμιστές στὴν πατρίδα.

— Μὰ ἐδῶ ἀγάμεσά σας βλέπω κι ἔνα γέρο ποὺ δὲ βαστᾷ ἀρματα, οὔτε τὸν στολίζει: καμιαὶ πληγὴ, οὔτε εἶδα πουθενὰ τὸ πρόσωπό του.

— Αὐτός, εἰπε ὁ ιερωμένος, εἶναι ἥρωας ἀγνωστος στὴ γῆ, γι' αὐτὸ δὲν τὸν γνωρίζεις. Αὐτὸς πέθανε στὸν ἄλλο μᾶς τὸν ἀδεξο τὸν πόλεμο: ἔσπασε ἡ καρδιά του σὰ γύρισε γικημένος ὁ στρατός.

— Μὰ φέρνουν κι ἔναν παπὰ καθισμένο στὸ θρόνο του καὶ γυνέο στὰ χρυσαφικά. Βέδαια αὐτὸς ὁ γέρος δὲν ἔδρεψε δάφνες.

— ‘Οχι: μὰ αὐτὸς ἔτοίμασε τὶς δάφνες ποὺ βλέπεις καὶ βαστοῦν τὰ παιδιά μᾶς ποὺ φτάνουν. Προσκύνησέ του, ξένε, εἶγαι δ Πατριάρχης.

Συγκινημένος ἔσκυψε ὁ Λουκής στὸ πέρασμα τοῦ ἐθνάρχη, καὶ, χωρὶς γὰ ἔργη ὁ ἴδιος γιατί, ἔκανε τὸ σταυρό του.

Σιωπηλὰ πέρασαν οἱ σκιὲς μπροστά του, καὶ μιὰ μιὰ τὶς κοιτάζε ποὺ ἔμπαιναν στὸ περιβόλι καὶ ἔμπηγαν στὸ χῶμα τὸ κλαδὲ τους ποὺ εὐθὺς ἀνθίζε καὶ θέριευε.

‘Ανάμεσά τους εἶδε κι ἔνα δυὸ σκιὲς ποὺ οὔτε ἀρματα βαστοῦνται οὔτε γυναῖκες ἦταν, οὔτε γέροι, καὶ οὔτε μὲ αἴματα ἦταν στολισμένοι.

— Άμ' αὐτοί; ρώτησε καὶ μιὰ τελευταίκη ἐλπίδα φτερούγισε στὴν καρδιά του, αὐτοί τι ἔκαναν καὶ μπαίνουν στὸ περιβόλι σας;

— Αὐτοί, εἶπε ὁ γεροκαπετάνιος, αὐτοί ἔδωσαν ὅτι εἶχαν, τὸ βιός τους, τὴν σκέψη τους, τὴν ὑγεία τους καὶ τὴν ζωή τους. Σὰν τὸ γέρο ποὺ εἶδες ἔσθησαν ἄγνωστοι στὴ γῆ. Μὰ ἐδῶ εἶναι τιμητένοι.

— Πάρε με στὸ περιβόλι σας, ἀχ πάρε με καὶ μένα! φώναξε δ Λουκής μὲ καϊμό. πάρε με, καὶ ὅτι θέλεις θὰ τὸ κάνω!

Μὰ ἥσυχα καὶ λυπημένα ἀργοκούνησαν τὸ κεφάλι ὁ γεροκαπετάνιος καὶ ἥσυχα καὶ λυπημένα ἀργοκούνησε τὸ κεφάλι καὶ οἱ ἄλλοι. Καὶ μὲ ἀργά, βαριά, κουρασμένα βίμπατα, γύρισε ὁ Λουκής πάλι στὴ βάρκα, ὅπου ὁ γεροβαρκάρης ἐτοιμαζόταν νὰ ξαναφύγῃ.

— Πάρε με λοιπὸν πίσω, εἶπε ἀποθαρρυμένος. Δὲ μὲ θέλουν ἐδῶ οἱ πατριώτες.

Μὰ ἥσυχα καὶ λυπημένα ἀργοκούνησε τὸ κεφάλι καὶ ὁ γέρος.

— Τι . . . καὶ σὺ δὲ μὲ παίρνεις; ρώτησε ὁ Λουκής μὲ ἀπελπισία.

— Μιᾶς καὶ περάσης τὸ ποτάμι καὶ ἔλθης ἐδῶ, γυρισμὸ πιὰ δὲν ἔχει.

— Πῶς; Οὔτε στὸ μνήμα μου. πέρα, στὴν κρύκη πολιτεία δὲν μπορῶ νὰ γυρίσω;

— Οὔτε στὸ μνήμα σου οὔτε ἄλλοσ. "Οποιος ἔλθη ἐδῶ μιὰ φορά πίσω δὲ γυρνᾷ.

Κι ἔστρεψε ὁ βαρκάρης τὴν πλάρη κατὰ τοὺς βράχους, καὶ χώθηκε κείνος καὶ ἡ βάρκα του στὸ σκοτάδι καὶ γάληκε ἀπὸ ιπροστάτη του.

"Ολες οἱ σκιές εἶχαν μπῆ ώστόσο στὸ περιβόλι καὶ εἶχαν χαΐδη ἀγάμεσσα στὶς δάφνες ποὺ φούντωναν καὶ πύκνωναν καὶ ἀνθοβολοῦσσαν.

Καὶ μόνος στὴ σταχτερὴ ἀμμουδιά, μὲ τὰ χέρια ἐνωμένα καὶ τὴν καρδιὰ παγωμένη, ἔστεκε ὁ Λουκής, ἔρημο ἔρημο ἀπὸ τὸ χῶμά του δέντρο, ποὺ δὲν μπόρετε νὰ ριζώσῃ ἀλλοῦ.

Πηνελόπη Σ. Δέλτα.

ΔΕΞΙΛΕΩΣ

(Δυρικὸν πατριωτικὸν τοίημα).

Ἐμὲ μὲ λὲν Δεξύλεον. Ἐγὼ εἶμαι τῆς Ἀθήνας
τὸ λατρευμένο τὸ παιδί, τὸ ἀγένιο παλικάρι.

Μ' ἀνάθρεψαν τὰ βροντερὰ τραγούδια τοῦ Τυρταίου
καὶ τάραξαν τὸν ὕπνο μου τὰ ὄνειρα τοῦ Αἰσχύλου.

Ἐξώ στὸ δρόμο, στὴ δουλειά, στοῦ κάμπου τὸν ἀέρα
μοῦθρεψε ὁ ἥλιος τὸ κορμὶ καὶ τὸ ἄνοιξε σὰν ἄνθος
καὶ στὸ Γυμνάσιον ὁ Θεὸς δποὺ βοηθάει τὰ γιάτα
μοῦ τὸπλασεν ἀρμονικά, σφιχτό, χυτὸ καὶ ώραιο.

Κι ἐγὼ καβάλα, φτερωτός, μέσα στοὺς πρώτους πρῶτος
συντρόφεψα τὸ ίερὸ τῆς Ἀθηνᾶς καράβι

κι ἔλεγα: βάλε μου, θεά, τραιὴ καρδιὰ στὰ στήθη,
δῶσε φτερὰ στὰ πόδια μου καὶ δύναμη στὰ χέρια
νὰ πάω κι ἐγὼ ν' ἀγωνισθῶ καὶ νικητὴς νὰ λάμψω
στὸ πίδημα, στὸ πάλεμα, στὸ δρόμο, στὸ λιθάρι,
γιατὶ δὲν εἶναι πιὸ ἀκριβὴ τιμὴ στὸ παλικάρι
παρὰ καρδιὰ ἀπὸ σίδερο σὲ φτερωμένο σῶμα.

Κι ἐγὼ ὠνειρεύθηκα κι ἐγὼ τῆς δόξας τὴ λαχτάρα,
ἄρχοντας, εἴπα, νὰ ὑψωθῶ καὶ στρατηγὸς νὰ γίνω,
στὸ θέατρον ἀξιος ποιητὴς τὰ πλήθη νὰ μαγεύω,
κι ἐγὼ μιὰ μέρα ν' ἀκουοθῶ βροντόφωνα στὴν Πνύκα,
ἀστροπελέκι στοὺς κακούς, καὶ μὲ τοὺς φιλοσόφους,
ἔκει ποὺ τρέχει ὁ Ἰλισσὸς γλυκὰ κι δποὺ ξαπλώνει
δροσάτον ἵσκιο ὁ πλάτανος κι ἐγὼ νὰ ξεδιαλύνω
τὰ μυστικὰ τῆς πλάσεως καὶ τῆς ψυχῆς τὰ σκότη.

Ἄλλ' ἔνας ἀγαθὸς Θεός, δποὺ ποτὲ τὰ μάτια
δὲ σήκωσε ἀπὸ πάνω μου καὶ πάντα μὲ φυλάγει,
αὐτὸς διώρισε γιὰ μιὰ δόξα πιὸ μεγάλη:

Γιὰ τὴν πατρίδα ν' ἀξιωθῶ νὰ πάω νὰ πολεμήσω!
καὶ νά! σαλπίζει ἡ σάλπιγγα πολεμιστήριον ἥχο,
κι ἡ Ἀθήνα μὲ τὰ ὄνειρα τοῦ Πλάτωνος, ἡ Ἀθήνα

ξυπνάει γοργά, ἀντρειεύεται καθὼς ή Ἀθηνᾶ τῆς,
γαλήνια κόρη καὶ μαζὶ Πρόμαχος θεοιεμένη.

• Η Σπάρτη ή ἀνυπόταχτη μᾶς φοβερίζει ή Σπάρτη !
Θυμήθηκα τὸν δρόμο μου καὶ ἀρματωμένος τρέχω
σὲ κυματόπλαστο ἄλογο θεσσαλικὸν δπόχει
γαρὰ τὸν πόλεμο καὶ σκάφτει, αὐτιάζεται, δὲ στέκει.
Σιὸ χέρι μου ἀνυπόμονο κουνιέται τὸ κοντάρι,
θαρρῶ πῶς μέσα μου ή καρδιὰ βροντοχτυπάει τοῦ Κόδρον,
θαρρῶ, εἶναι σὰν τοῦ Αἴαντος ψηλὸ τὸ ἀνάστημά μου,
θαρρῶ, τὸ δρόμο ἔνας Θεὸς μοῦ δείχνει καὶ κανένας,
ναί ! καὶ κανένας δὲ μπορεῖ νὰ κόψῃ τὴν δρμή μου.
Μὲ τὸν ἔχθρὸν ἐσμίξαμε στὸν κάμπο τῆς Κορίνθου,
ἡλιοκαμένος καὶ τραχὺς κι ἀκράτητος Σπαρτιάτης,
βοριὰς χυμάει ἐπάνω μου πελώριος Σπαρτιάτης.
Τὰ χρόνια μου τὰ εἴκοσι πυρώνονται καὶ βράζουν.
Τῆς Σπάρτης ἄντρας εἰσ' ἐσύ, παδὶ εἴμαι τῆς Ἀθήνας^{*}
Βοηθᾶτέ μ', ἵσκιοι πατρικοὶ τῶν Μαραθωνομάχων !
Σφιχτὰ κρατῶ μὲ τὸ ζερβί τὸ χαλινάρι, χύνω
σὰ φλόγα τὸ ἄλογο, πετῶ, σκύβω γοργά, τινάζω
τὸ δλόμακρο κοντάρι μου, κατάστηθα τὸν βρίσκω.
Σὲ πόδια ἐμπρὸς τοῦ ἀλόγου μου κατρακυλάει καὶ πέφτει,
πέφτει, κι ἔκει ποὺ τὸν πατῶ κρυφὰ τὸν καμαρώνω^{*}
χωρὶς νὰ χάσῃ τὴν δρμή, χωρὶς μιλιὰ νὰ βγάλῃ,
πέφτει καὶ χάνεται καὶ σβεῖ καὶ φοβερίζει ἀκόμα.
• Εμὲ μὲ λὲν Δεξίλεο, παιδὶ εἴμαι τῆς Ἀθήνας,
πολέμησα καὶ νίκησα κι ἐγὼ γιὰ τὴν πατρίδα.
Σὲ λίγο ὁ θάνατος δρμάει κι ἀλύπητα κι ἔμένα
μὲ παίρνει ἀπὸ τὴν γῆν αὐτή, μὲ φέρνει σ' ἄλλον κόσμο.
Δὲ μ' ἔρριξε στὰ Τάρταρα, δὲ μ' ἄφησε στὸν Ἀδη,
μακαρισμένο, ἀθάνατο, μ' ἀνάστησε γιὰ πάντα
στὰ μαρμαρένια Ἡλύσια, στὰ Ἡλύσια τῆς Τέχνης^{*}
ὁ χρόνος φεύγει, ἀλλάζει ή γῆ, περνοῦν λαοὶ καὶ κόσμοι
καὶ πέφτουν καὶ μαραίνονται σὰ φθινοπώρου φύλλα.

Κι ἐγὼ ἐδῶ πέρα ἀσάλευτος κι ἀμάραντος προβάλλω
καὶ τῆς πατρίδας τὸν ἔχθρὸν στὰ πόδια μου τὸν ἔχω,
ῳ χάρη, ὡ νίκη τῆς ζωῆς, ἀνήκουστη εὐτυχία,
στὰ μαρμαρένια Ἡλύσια, στὰ Ἡλύσια τῆς Τέγνης !

Κωστής Παλαμάς.

Ο ΛΙΠΟΤΑΧΤΗΣ

(Λυρικὸν πατέριωτικὸν ποίημα).

Ἐνας μονάχα ἐλιποτάχτησε,
πέταξε κάπου τὸ τουφέκι,
σιῆς νύχτας τὸ σκοτάδι μπλέκει,
τρέμει ὅπως θάττεμε σιὸν ἄνεμο
πρὶν σβήσῃ ἢ λάμψῃ τοῦ κεριοῦ . . .
Παίρνει τὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ.

— Ποιὸς κρούει τὴν θύρα;

— "Ανοιξε, μάνα μου,
δὲν εἶναι κλέφτης μήτε ξένος,
δι γιός σου κρούει καταδιωγμένος.
ἄνοιξε, μάνα μου. Μ' ἐβράχνιασεν
δι τρόμος, μ' ἐπνιξε δι ἴδρως,
μ' ἐβαλ δι θάνατος ἐμπρός.

— Ἐμένα δι γιός μου εἶναι στὸν πόλεμο,
νά το τὸ ξέστρωτο κρεβάτι.
τὴ θύρα ἐλάθεψες, διαβάτη.
Ἐμένα δι γιός μου εἶναι στὸν πόλεμο
κι ἵσως ποτὲ δὲ θὰ τὸν δῶ.
Δὲν είσαι σύ φύγε διπ' ἐδῶ.

Τιαννης Πολέμης.

ΤΟΥ ΦΑΒΙΕΡΟΥ ΕΞΑΚΟΣΟΙ . . .

Πρὸς τὸ Κάστρο ποιὰ συνοδιὰ ἀνεβαίνει
μὲ τὸ κρύο σεληνόφωτο σκοτάδι ;
Νεκροὶ τῆς μάχης βρυκολακιασμένοι
γυρνοῦν στὴ μάχῃ πάλι ἀπὸ τὸν "Αδην"

Νεκροὶ ἂν δὲν είστε, πῶς δὲν ἀνάσαινει
κανένας ; Ποῦ πηγαίνετε ὅλοι δμάδι ;
Καὶ πῶς περνᾶτε σὰν ἀεροπλασμένοι,
χωρὶς ν' ἀφήνετε στὴ γῆ σημάδι ;

Ζωντανοὶ είστε καὶ τὸ Χάρο ἀψηφᾶτε·
σκυφτοὶ σκυφτοί, μ' ἔνα φορτιὸ στὸν ὄμοιο,
τῆς δόξας ἀνεβαίνοντας τὸ δρόμο,

Τοῦ κλεισμένου Κάστρου βοήθεια πᾶτε,
βοήθεια, κρῆμα ! ποῦ δὲ θὰ τὸ σώσῃ . . .
Σᾶς γνωρίζω, τοῦ Φαβιέρου ἔξακόσοι !

Γεώργιος Δροσίνης.

Α Ι Μ Α !

(Λαϊκὸν πατριωτικὸν ποίημα).

Αἴμα τρισάγιο, πόσῳ χύνεσαι
κι ἀκόμα τελειωμὸ δὲν ἔχεις !
Ποτάμι μεριωμένο ἐγίνηκες
καὶ στὰ λαγκάδια τρέχεις, τρέχεις . . .

"Ἐχεις πηγὲς κοριμὰ ποὺ κοίτονται
στὴν ἄγρια στρώση ξαπλωμένα,
κυρδιές ποὺ σ' ἔνα βόλι ἐπάγωσαν,
κούρφαρια στίζθῃς τρυπημένα."

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐσὺ δὲ βγῆκες ἀπὸ σπήλαιο,
τὰ σύνεφα δὲ σ' ἔχουν κάμει . . .
Στὰ στήθη τὰ γεμάτα ἔβαψες
καὶ ἐβούιζες γιὰ νὰ βγῆς ποτάμι !

Κι ἀνήσυχο τὴ φλέβα ἔχει παγες
καὶ τὸ μπαροῦτι ἐλαχταροῦσες,
στὸ Χάρο ἐμπρός τὰ νιάτα ἔσπεωχνες,
υύρα νὰ βγῆς κρυφοζητοῦσες.

Καὶ νά ! τὸ πυρωμένο σίδερο,
λαχτάρα σπέρνοντας καὶ τρόμο,
τὰ παλικάρια κάτω ξάπλωσε
καὶ σοῦ ἄνοιξε ποτάμι δρόμο !

Στὸν ἐρχομό σου φεύγουν, χάνονται
τοῦ λόγγου τὰ νερὰ σκιαγμένα,
τὰ διψασμένα τ' ἀγριοχόρταρα
πίνουν, χορταίνουν ἀπὸ σένα.

Κάθε σταλιά σου κατακόκκινη,
ποῦ δάφνες πάει γιὰ νὰ φυτρώσῃ,
πόσα δὲν εἶναι μαῦρα δάκρυα,
πόση δὲν εἶναι δόξα, πόση !

Zacharias Papantoniou.

Ο ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ

(Λυρικὸν πατριωτικὸν ποίημα).

Μέσος ἀπό τῆς νίκης τὴν κραυγὴν
ἔκει κατὰ τὸ Μαραθῶνα,
μέσος ἀπό τῆς νίκης τὴν αὐγὴν
ποὺ ἀιέτειλεν ἀπό τὸν ἄγῶνα
στὴ δοξασμένη ἔκεινη γῆ,

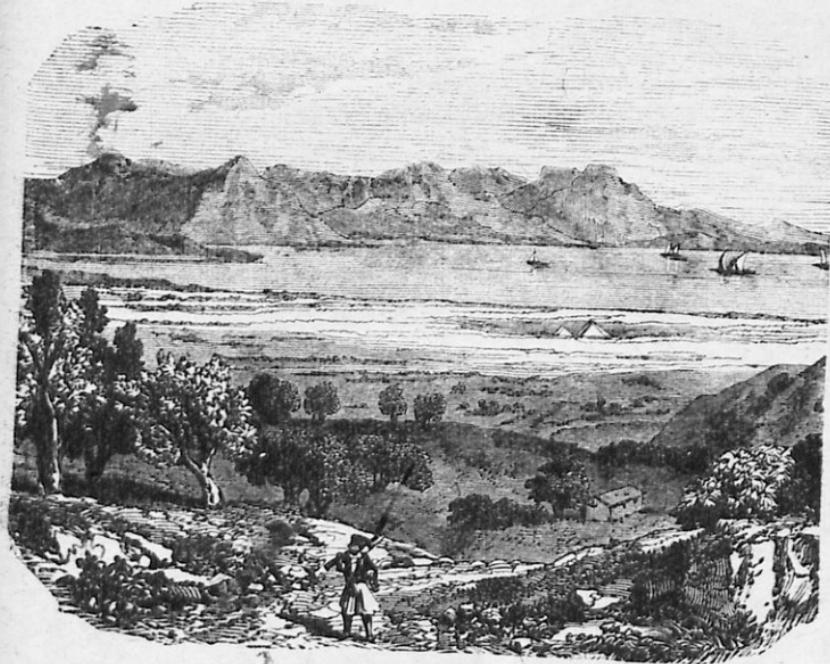
Μέσος ἀπό τὴν φλογερὴν στιγμὴν
ποὺ ἡ ἀθανασία γενιέται
ἀπό τὴν ἀνδρεία καὶ τιμή,
ώραιος σᾶν Ἐρμῆς πετιέται
ἔνας δπλίτης μὲ δρμή.

Καὶ τρέχει, τρέχει, πηλαῖ
κι ἔχει στὸ νοῦ του τὴν Ἀθήνα,
ποὺ μαρμαρόκτιστη γελᾶ
στοῦ ἥλιου τὴν χρυσὴν ἀκτῖνα,
καὶ ροβολᾶ καὶ ροβολᾶ.

Στὰ πόδια του ἔχει ἀστραπή,
ἔχει λαγιάρα στὴν καρδιά του,
πρῶτος νὰ φθάσῃ νὰ εἰπῇ
νὰ φέρῃ πρῶτος ἔκει κάτου
τὴν εύδηση τὴν χαροπή.

Στὸ σιδερένιο του κορμὶ^{..}
βροντοκοποῦνε τὸ ἄρματά του,
καὶ εἰς τοῦ δρόμου τὴν δρμήν
τὴν ἀπιαστη, δλόγυρά του
σφυρίζεις ἡ αὔρα ἡ θερμή.

Οὕτε τὸ δένδρο τὸν βασικὸν
ποὺ ἀπλώνει δροσερὰ κλωνάρια,
οὔτε ἡ πηγὴ ποὺ σκεπαστὰ
κυλάει καὶ βρέχει τὰ χορτάρια.
ἄλλο ἐμπρὸς καὶ ἐμπρὸς πετᾶ.

Μαραθών.

"Ἐτσι πετᾶ καὶ ἔτσι περνᾶ·
βουνά, λαγκάδια πίσω μένουν,
φθάνουν σιμά τὰ μακρινά,
τὰ κοντινὰ εὐθὺς μακραίνουν
καὶ φεύγουν πίσω του ξανά.

Μὰ σὰν ἀντίκρισε λευκὴ
τὴν ἥλιοστάλακτην Ἀθήνα
ποὺ ἡ Σοφία κατοικεῖ
στὰ ιερὰ παλάτια ἔκεινα
καὶ ἡ ὁμορφιὰ ἡ θεῖκή·

Σὰν εἶδε ἔμπρός του νὰ φανῆ
μακρινὰ στὰ βάθη σὰν εἰκόνα
τὴν πόλη ἐκείνη τὴν τρανή
ποὺ ἐγέννησε τοῦ Μαραθῶνα
τὴ δόξα τὴν παντοτινή,

Τότε μὲς στὴ βαθιὰ σιγὴ
ἀπ’ τὰ λαχταριστά του στήθη
ἀντήχησε χαρᾶς κραυγή,
κι ὥρμησ', ἐπέταξεν, ἐχύθη
μὲ γλιγοράδα πιὸ γοργή.

Κι ἐκεῖνοι δποὺ καρτεροῦν
κι ἀπὸ τὰ τείχη ἀγναντεύουν,
τὸν διακρίνουν, τὸν θωροῦν,
κι ἀνατριχιάζουνε, μαντεύουν,
καὶ τρέχουνε καὶ λαχταροῦν,

“Αγόρια ώραια, γελαστά,
κόρες μὲ κάλλη μαρμαρένια,
μὲ πρόσωπα ζωγραφιστά,
γέροι, ιερεῖς μὲ τ' ἄσπρα γένια
στὰ στήθη ἐπάνω ἀπλωτά.

«Νίκη ! » φωνάζει κι ἡ φωνὴ
ἀντιλαλεῖ σὲ μύρια στήθη
καὶ μύρια στήθη συγκινεῖ.
εἰς κάθε ὅψη φῶς ἐχύθη,
εἰς κάθε στήθος ήδονή.

«Νίκη ! » — τοῦ κόβετ' ἡ λαλιὰ
καὶ γέρνει τὸ νεκρὸ κεφάλι
μὲς στῆς χαρᾶς τὴν ἀγκαλιά.
μὲς στῆς γιορτῆς τὴ θεία ζάλη,
μὲς στοῦ θριάμβου τὰ φιλιά.

Τὸ σῶμά του πέφτει στὴ γῆ
ποὺ ἔλευθερη, μὲ περηφάνεια
τὸ ἄγκαλιάζει, τὸ εὐλογεῖ·
τὸ πνεῦμά του εἰς τὰ οὐράνια
πάει μὲ τῆς γίκης τὴν κραυγή.

Ἀριστομένης Προβελέγγιος.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΩΝΙΑΝ

(Λυρικὸν πατριωτικὸν ποίημα).

Τίς τὴν ψυχήν μου θὰ ἡμερώσῃ,
τίς εἰς τὸν πόθον μου θέλει δώσει
πιερὰ Ζεφύρου;

Τίς εἰς τοὺς τόπους θὲ νὰ μὲ φέρῃ
ὅπου δὲ Μέλης στιλπνὸς μαρμαίρει
ώς πλάξ ἀργύρου;

Ἐκεῖ γλυκεῖαι πνέουσιν αἶραι,
καὶ εἰς τὸ κῦμα δονοῦνται μαῦραι
σκιαὶ πλατάνων.

Ἐκεῖ εὐώδης θάλλει μυρσίνη,
καὶ δλα είναι τέρψις, γαλήνη,
πλὴν τῶν τυράννων!

Οὗτοι τὴν φρίκην παντοῦ ἐνσπείρουν,
καὶ τῆς ὁραίας φύσεως φθείρουν
τὴν ἀρμονίαν.

Οὗτοι μαραίνουν τὰ κάλιστ’ ἕνθη,
καὶ ἡ πνοή των κατελυμάνθη
τὴν Ἰωνίαν.

Ἄλλος ἀν τὰ κάλλη της λαῖλαιψ τύπτῃ,
ὑπὸ τὸ βάρος της ἀνακύπτει
πλέον ώραία,

Κι εἰς τὴν γλυκεῖαν μορφήν της ἔτι
τὸ δουλικόν της πένθος προσθέτει
θέλγητρα νέα.

Οὔτω- εἰς ρόδον πίπτει βαρεῖα
ἡ ὀλολύζουσα τρικυμία
μὲ δύμβρου σάλον,

Πλὴν εἰς τὴν τόσην ἀνεμοζάλην
ὑπερηφάνως ἐγείρει πάλιν
μέτωπον θάλλον !

Ιωάννης Καρασούτσας.

Ο ΣΚΛΑΒΟΣ

(Λυρικὸν πατριωτικὸν ποίημα).

Ἐρχόμαστε¹ ἀπ’ ἀνατολὴ σὲ μὰ χρυσὴ γαλιότα·
πέντε πασάδες εἴχαμε π’ εὔμορφα τραγουδοῦσαν,
κι εἴχαμε σκλάβους δύμορφους στὰ σίδερα δεμένους,
στὰ σίδερα, στὶς ἄλυσες καὶ στὶς βαριὲς καδένες.

Ο σκλάβος ἀναστέναξεν ἀπ’ τῆς καρδιᾶς τὰ φύλλα.
Δίνει κι ἄλλο ἀναστεναγμὸ κι ἐστάθηκ’ ἡ γαλιότα.

Κι δι πέντε τὸ κατάλαβε κι ἐφώναξ² ἀπ’ τὴν πρύμη :

- “Αν εἰν ἀπὸ τοὺς ναῦτες μου, ἀναθεμά τους ὅλους,
κι ἂν εἰν ἀπὸ τοὺς σκλάβους μου, νὰ τὸν ἐλευθερώσω.
- Σκλάβε, πεινᾶς, σκλάβε, διψᾶς, σκλάβε μου, ροῦχα θέλεις;
- Μήτε πεινῶ, μήτε διψῶ, μήτε καὶ ροῦχα θέλω·
θυμήθηκα τὴ μάνα μου, τὴ δόλια μου γυναικα
πούμουνα δυὸ μερῶν γαμπρός, δώδεκα χρόνους σκλάβος.

— Σκλάβο μου, γιὰ τραγούδησε γιὰ νὰ σ' ἔλευθερώσω.
 — Πόσες φορές τραγούδησα κι ἔλευθεριὰ δὲν είδα·
 μὲν ἀν εἶναι γιὰ τὴν λευτεριὰ νὰ ματαραγουδήσω.
 Φέρτε μου τὸ λαγοῦτό μου μὲ τὸ ἀσημιένια τέλια
 νὰ τραγουδήσω καὶ νὰ πῶ γιὰ τὴν σκλαβιᾶς τὰ πάθη.
 Δώδεκα χρόνους ἔκανα στῆς Μπαρμπαριᾶς τὸν ἄμμο,
 κι ἐννιὰ καρυές ἐφύτεψα στῆς φυλακῆς τὴν πόρτα,
 κι ἀπὸ τῆς ἐννιὰ καρπόφαγα κι ἔλευθεριὰ δὲν είδα.
 "Αν ἔχῃς μάνα καὶ παιδιά, πασά, λευθέρωσέ με.

(Δημῶδες).

ΨΥΧΟΣ ΑΒΒΑΤΟΝ

(Πιθαραρικὸν διηγήματα).

Εἶχε διαδάσει εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, ἀλλὰ καὶ πολλὰς φορὰς τοῦ
 ἔξιγγοσεν ὁ μακαρίτης ὁ Γέροντας, ὁ πνευματικὸς τῆς νήσου, μὲ τὰ
 μεγάλα μάτια καὶ τὴν χονδρήν φωνήν, πῶς ἡ ψυχὴ εἶναι πλέον
 πολύτιμον πρᾶγμα ἀπὸ τὸ σῶμα, καὶ ἀν τὴν χάση κανεῖς μὲ τίποτε
 πλέον, οὐδὲ μὲ τὸν κόσμον ὅλον, δὲν γίμπορετ νὰ τὴν ἀντικατα-
 στήσῃ . . . Τὸ ἐπίστευεν αὐτὸ καὶ περισσότερον ἀκόμα ἐπίστευε τὴν
 φωνὴν τοῦ Γέροντα, ὅπου χονδρὸν χονδρὰ ἀντιχοοῦσε ἔως μέσα εἰς
 τὴν καρδίαν του πάντοτε :

— « Ή τί δώσει ἀνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ; . . . »

Διὰ τοῦτο ὁ Γεωργάκης τῆς Λιμπέριενας δὲν ἔλυπήθη τόσον,
 ὅταν ἔμαθε τὸν θάνατον τῆς μητέρας του, δύον τώρα, ὅποι ἔξημέ-
 ρωνε τὸ ψυχοσάβδατον, τὸ πρῶτον ψυχοσάβδατον μετὰ τὸν θάνα-
 τόν της. Ή σκούνα, μὲ τὴν ὅποιαν ἐμπαρκάρισεν ὡς υκύληρος,
 ἢτο ἀραγμένη εἰς μίαν ἔργμον ἀκτήν, παρὰ τὴν εἰσόδον τοῦ Ἑλ-
 λησπόντου, ἀπὸ παρακαϊρόν. Εἶχον φορτώσει τούβλα ἀπὸ τὴν Μασ-
 σαλίαν, προωρισμένα διὰ τὸν σιδηρόδρομον τῆς Ἀνατολῆς, εἰς Νι-
 κομήδειαν, καὶ ἐξ αἰτίας λιγυρῶν βορείων ἀνέμων ἐχασμεροῦσάν
 τώρα τόσες γιμέρες, ἔξω ἀπὸ τὸ Σιτλὶ-Μπαχάρ.

Από τὸ πρωὶ ἀκόμα τὴν Παρασκευὴν, σὰν ἐκοίταξε τὴν Σύνοψιν. ἐπάνω εἰς τὸν πρωινὸν του προσευχήν, τὸν κατέλαθε μία βαθυτάτη μελαγχολία, ὅταν εἶδε πῶς ἔξημέρωνε ψυχοσάδβατον εἰς τὴν ἔρημίαν ἐκείνην, τόσον ποσὶ ἐλημόνησε νὰ δώσῃ ἐργασίαν εἰς τὸ πλήρωμα. Καὶ σὰν νὰ τοῦ κακοφάνη ὀλίγον τοῦ πλοιάρχου, ὅστις ἦτον ἀγανακτισμένος καὶ ἀπὸ τὸν οὐράνιον. Ἄλλα θυμήρης φυσικὰ ὡς ἦτο δικαπετάνιος καὶ ἀνοιχτόκαρδος, δὲν τὸν ἤλεγχε πολὺ πικρὰ τὸν νεαρὸν ναύκληρον, γιατὶ τὸν ἐγνώριζε «περήφανον στὴ δουλειά του» πάντοτε. Ἄλλ' ὅταν, ἐξελθὼν ἀπὸ τὸ καμαρὶ πίσω ἀφοῦ ἔπιε τὸν καφέ του, εἶδε τοὺς ναύτας νὰ ἔτεινάζουν τὰ ράντσα των, τὰς κρεμαστάς των κλίνας, εἴπε πρὸς τὸν λοστρόμον του, ὅστις ἀκουμδισμένος ἐπάνω εἰς τὴν κωπαστὴν παρηκολούθει· τὰ κυλιόμενα πέραν ἀγρίως λευκὰ κύματα τοῦ Αἰγαίου.

— Θυμήρηκες πάλι τὴ μάνα σου!...

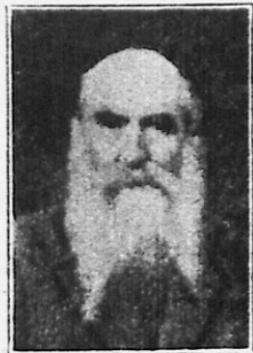
Τοῦτο ἥρκεσεν εἰς τὸν ἀγαθὸν ναύκληρον νὰ συνέλθῃ, νὰ ἐννοήσῃ τὸ σφάλμα του καὶ νὰ προσῆγῃ πρὸς τὴν πρώταν.

— Οἱ ζωντανοὶ μὲ τοὺς ζωντανούς, ἐψιθύρισε ὁ καπετάν Γιάννης τότε, ἀνάπτων τὸ τσιγάρον του, καὶ οἱ πεθαμένοι μὲ τοὺς πεθαμένους...

— Καμὶ καὶ φορὰ ὅμως ἔχουν τὴν ἀνάγκην μας καὶ οἱ πεθαμένοι, ὑπέλαθεν· ὁ νεαρὸς ναύκληρος...

Μετ' ὀλίγον δὲ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ πληρώματος εἰργάζετο εἰς τὴν συρραφὴν μιᾶς παλαιᾶς ἐσχισμένης μπούμας τοῦ πλοίου, τὴν ὃποιαν εἶχον ἀπλώσει ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Συγνὰ δὲ ἵστατο, μὲ τὴν σακορράφαν τὴν χονδρὴν εἰς χεῖρας, βλέπων πρὸς τοὺς ίστους ἐπάνω περίφροντις μᾶλλον ἡ ἀφηρημένος.

— Θὰ τῆς βράσουν τάχα κανένα πιατάκι κόλλυθα; διελογίζετο. Ποιὸς νὰ φροντίσῃ! Ἐκεῖ ποὺ στὴν ἀράδα θὰ λάμπουν στολισμένα τὰ κόλλυθα ὅλων τῶν πεθαμένων τοῦ χωριοῦ εἰς τὴν ἐνορία μας ἀποκάτω ἀπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, κάθε ἕνα μὲ τὸ κεράκι

του, κάθε ἔνα μὲ τοὺς χρωματιστούς του φιόγκους, θὰ εἶναι μαζὶ καὶ τὸ δικό της τὸ πιατάκι εὐμορφοστολισμένο, μὲ σταφίδες, μὲ κοφέτα, μὲ γαρύφαλα, μὲ βαρακωμένες μαντζουράνες καὶ ἀριπαρόριζες; Καὶ διπλὰ θὰ εἶναι καὶ τὸ καλὸ τὸ σαμπανάκι μας, μὲ μιὰ λαμπαδίτσα κίτρινη, μὲ μαῦρες κορδέλλες; Ποιὸς νὰ σου τὰ κάμη αὐτά, πτωχὴ μανούλα! Θὰ σου ζυμώσουν τούλαχιστον καμιὰ λειτουργιά; Θὰ σὲ μνημονεύσῃ κανένας παπάς;

Καὶ προσεπάθει νὰ κρύψῃ τὰ μάτια του, που ἀρχισαν νὰ βουρκώνουν.

— "Α! παιδιά! Ως τὸ μεσημέρι νὰ τὴν ξενετάρωμε! ἀπέτεινε τότε παρακέλευσιν πρὸς τοὺς ναύτας, δποὺ γύρω γύρω συνέρροπτον τὸ παλαιὸν ἐκείνο ἵστον, ὁ καθένας μὲ τὴν σακορράφαν του καὶ μὲ τὸ πέτσινο γάντι του.

Καὶ πάλιν ἵστατο σιωπηλός, βαστάζων ἀκίνητον τὴν σακορράφαν του καὶ βλέπων πρὸς τοὺς ἵστους:

— Τί νὰ σου κάμη καὶ ἡ καημένη ἡ ἐξαδέλφη μου, ἡ μόνη συγγένισσά μου! Τί νὰ σου κάμη ἡ φτωχὴ καὶ αὐτή! Διελογίζετο τότε ὁ Γιωργάκης τῆς Λιμπέριενας, συνεχίζων τὰς σκέψεις του, τί νὰ σου κάμη καὶ ἡ ξενοδουλεύτρα! Ἀδιάζει κι αὐτή, δποὺ καὶ εἰς τὸν ὅπο της ἀκόμα πλέκει τὴν κάλτσα της κινοῦσα τὰ χέρια της! . . .

Καὶ ἀνεστέναξε βαθέως:

— Νὰ ἥμουν ταχιὰ κι ἐγὼ στὴν Παναγία τὴν Λιμνιά, τὴν ἐνορία μας, ταχιὰ τὸ ψυχοσάββατο! Τί κόλλυθα σωρό, που θὰ πᾶνε γιὰ δλους τοὺς πεθαμένους! . . .

Καὶ μετ' ὀλίγον:

— Νὰ ἥμαστε τὸ ἐλάχιστο σὲ κανένα λιμάνι ἀπόψε, σὲ καμιὰ σκάλα νᾶθγω, νὰ πάω στὴν ἐκκλησιὰ ταχιὰ τὸ ψυχοσάββατο! . . . Νὰ σου ἀνάψω ἔνα κεράκι τὸ ἐλάχιστο! . . .

Καὶ τοῦ ἥλθε τότε εἰς τὴν ἀνάμνησιν τὸ τελευταῖον γράμμα τῆς ἐξαδέλφης του, που τοῦ ἔγραψε γιὰ τὸν θάνατον τῆς μητέρας του, στὴ Μαρσίλια: ἐκεῖ ποὺ φόρτωναν τὰ τούθλα τὸ εἶχε μέσα εἰς τὸ κόρφο του σὰν φυλακτὸ τὸ γράμμα ἐκείνο καὶ τὸ εἶχε μάθει ἀπόξω νεράκι:

— "Όταν θάφευγες, τοῦ ἔγραφεν ἡ Λουξανδὸν ἡ ἐξαδέλφη του, ἵταν χαρούμενη θυμᾶσαι μὲ πόσες εὐχές καὶ μὲ πόσες χαρὲς σὲ κατευώδωσε. Σὰν νὰ μήν γῆθελε νὰ πονέσῃς εἰς τὸν ὑστερνό σου ἐκεῖνο μισεμό. Σὰν νᾶξευρεν ὅτι γιὰ τελευταία φορὰ σὲ ἔβλεπε, κι γῆθελε μὲ χαρὰ νὰ σ' ἀποχαιρετήσῃ γιὰ νᾶχης γιὰ πάντα ὡς εὐχὴν της τὴν χαρά. Τὴν εἰδες! τὴν θυμᾶσαι! "Ελαθε δύναμη, σὰν ἀπὸ ζηνωθεν. Ἐσηκώθη ἐπάνω, ὅπου εἶχε μῆνες νὰ σηκωθῇ ἀπὸ τὸ στρῶμα, καὶ σοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι καὶ σ' ἐφίλησε:

— Στὸ καλό, παιδί μου! τὴν εὐχὴν μου, παιδί μου! Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ οἱ εὐτυχίες νὰ σοῦ ἔρχωνται, παιδί μου!...

'Εσταμάτησεν ἐδῶ τὰς ἀναμνήσεις του ὁ Γιωργάκης βουρκωμένος καὶ ἔσκυψε μέσα εἰς τὸν κόλπον του, προσποιηθεὶς ὅτι κάτι ἐμβῆκε μέσα εἰς τὸ μάτι του, ἵνα μὴ ἐννοήσουν οἱ ναύται.

"Ἐπειτα πάλιν ἔξηκολούθησε τὰγ ἀποστήθισιν τῆς ἐπιστολῆς:

— Σὰν κατέβηκες τὴν σκάλα, νὰ τὴν ἔβλεπες! Ποῦ εὑρέθηκεν ἐκείνη ἡ δύναμι! Θυμήθηκε τὰ νιάτα της. Ἐπανέκατσε στὸ παραθύροις γιὰ νὰ σὲ καμιαρώσῃ:

— 'Αρι, ἀπὸ ποῦ θὰ ξαγναντίσῃ τὸ παιδάκι μου!...

'Απὸ τὸ παραθύροις τῆς σαλίτσας ἐφαίνετο μὲν γωνίτσα τοῦ λιμανιοῦ. Ἐκοιτάξει καὶ ἔλεγε, εἰς τὰ χαμένα ἔτσι:

— Στὸ καλό, παιδί μου! στὸ καλό! στὸ καλό! Δεξιὰ καὶ ἀριστερά!...

'Αλλὰ πρὸς τὸ βράδυ ὁ καιρὸς ἔχαλασε. Χειμῶνας, βλέπεις. 'Ἐπήρεν ἔνας κρύος μαίστρος! Χιονιά δυνατή! Ἐγονάτισε τότε μπροστὰ εἰς τὴν Παναγίτσα μας τὴν Τριχειροῦσα κι ἔκλαιεν:

— 'Αρι, Λουξανιώ, πῶς τάφησα τὸ παιδάκι μου καὶ μοῦψυγε! Πῶς τόκαρμα αὐτοδὰ ἀρί. Δὲν τὸ κρατοῦσες, ἀρὶ νὰ μὴ μᾶς φύγῃ τὸ παιδάκι μου! Δὲν τὸ κρατοῦσα μαθέσ!...

Κι ἔκανε μετάνοιες εἰς τὴν Παναγίτσα μας κι ἔκλεγε μὲ κλάιματα δᾶσσας βοῶσα:

— Δὲ μ' ἔπαιρνες κι ἐμένα μαζί!...

'Αλλ' ἐπὶ τέλους ἐπροδόθη ὁ ναύκληρος. Εἶδαν οἱ ναύται γύρω γύρω τὰ βουρκωμένα τὰ μάτια του καὶ ἔνας γεροντονίδης, κοντὸς καὶ καμπουράκος, μὲ τὴν κομμένη μύτη, ποὺ τοῦ τὴν ἐπῆρε τὸ

διάκι σὲ μιὰ φουρτούνα, δ Καπότας, λέγει συνηθισμένος νὰ παρεμβαίνῃ παντοῦ:

— Άλγιθεια, κύρ Γιωργάκη, σχωρέθηκε ή γριά!

— Τώρα! ἀπήγνησε καταπίνων δύο λυγμούς δ Γιωργάκης τῆς Λιμπέριενας καὶ περνῶν νέον σπάγγον εἰς τὴν σακορράφαν του. Δέκα μέρες ὑστερα ποὺ φύγαμε γιὰ τὴν Μαρσίλια. Δὲν σᾶς τόπα!

— Θεὸς σχωρέστηγε! ἐπανέλαθεν δ Καπότας μὲ τὴν ἔρινον πάντοτε φωνήν του. Καλὴ γριούλα!

Καὶ προσέθηκε:

— Καὶ τὶ δργὴ Θεοῦ, κύρ Γιωργάκη! Νὰ μὴν εἴμαστε σὲ καμία σκάλα νὰ τῆς πᾶς αὔριο ἔνα πιατάκι κόλλυθα, ποὺ ξημερώνει, κατάλαθες; ψυχοσάβδατο! . . . ἔνα κεράκι γὰ τῆς ἀνάψης, κατάλαθες . . .

‘Η ὑπενθύμισις αὕτη ήτο ἔλαιον εἰς τὴν πυράν. Εξήγναψεν ὁ πόνος του πάλιν. Δὲν ἔβασταξε πλέον. Ἐπέρασε τὴν σακορράφαν του εἰς μίαν πτυχὴν του ἴστιου καὶ ἐγερθεὶς μετέβη εἰς τὸ μαγειρεῖον ν’ ἀνάψῃ ἔνα τσιγάρο, ώς εἰπεν.

‘Ο μάγειρος, ἔνας νέος τσεσμελής, ἔνας ἥλιοςκαμένος καὶ θαλασσοψυχμένος πρώην τρατάρης, μ’ ἔνα ἀσπρό τουλουπάνι περὶ τὸν νάυτικὸν του κοῦκον, χωμένος μέσα εἰς τὸ ξύλινον οἰκημα του μαγειρίου, ἐσυγύριζε τὴν φασολάδα γιὰ τὸ «δούρρῳ» καὶ συγχρόνως ἐκαθάριζε σιτάρι διὰ τὸν καφέ, ἔτσι ἀπὸ καλωσύνη του καὶ σχὶς ἀπὸ φιλάργυρον ἰδιοτέλειαν, γιατὶ βλάπτει δ καθαρὸς καφές, ἔλεγε εἰς τοὺς ναύτας, στὰ νεῦρα.

Τὸ σιτάρι ήτο ὅντως εῦμορφον, μεγαλόκοκον καὶ χρυσόξανθον, σιτάρι τῆς Αίγου, κι ἐκίνησεν ἀμέσως τὴν προσοχὴν τοῦ ναυκλήρου, δστις ἐκόλησε, θαρρεῖς, ἐπάνω λαίμαργον τὸ βλέμμα του. Όλιγον κατ’ ὀλίγον ἤρχισε νὰ πραύνεται τότε ή ἀνήσυχος μορφή του. Η ψυχή του ἐγαληνίασε καὶ εἰς τοὺς δφθαλμούς του τοὺς θαυμούς ἔλαμψαν αἰφνις ἀστραπαὶ παραμυθίας...

Καὶ ητο ἀλγθινὰ ἀξιαγάπητος ή κυρὰ Λιμπέριενα, μία γυναῖκα φιλάσθενος, κοντὴ καὶ Ἑραγγινή, μία γερόντισσα, νὰ εἰπωμεν, πλέον ἐπέρασε τὴν ζωή της πολὺ σεμνὰ καὶ πολὺ ταπεινά, χωρὶς νὰ ἐνοχλήσῃ εἰς τὸ παραμικρὸν ποτὲ τὸν ἄλλον. “Υστερα δὲ

ἀπὸ ἔνα ταχυθάνατον γάμον τῆς οὐδὲ ἐφαίνετο ποτὲ ἔξω, κλεισμένη εἰς τὸν οἰκίσκον τῆς μέσα αὐτῇ μὲ τὴν μακράν της χυρείαν, ἐν προσευχαῖς καὶ νηστείαις διάγουσα ὡς ἀλλή "Αννα Φανουῆλ καὶ μόνον εἰς τὴν γειτονιὰν τῆς Παναγίας τῆς Λιμνιᾶς ἐπίγγαινε σκυφτὴ σκυφτὴ πρωὶ καὶ βράδυ παρακολουθοῦσα τοὺς ἐσπεριγούς καὶ τοὺς ὄρθρους ὡς κανδηλανάπτρια μ' ἔνα σάλι μάυρο σκεπασμένη. "Αν εἶχε καμίαν χαράν, ἢ χαρά της ἡτο μόνον τὸ μοσχαναθρεμμένα παιδὶ της, ὁ Γιωργάκης της, τὸν δποῖον ἐπτὰ μηνῶν βρέφος τῆς τὸν ἀφησεν ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας του ὁ καπετάν Λιμπέριος, ἕνας φιλήσυχος μικροκαπετάνιος, δποὶ ἀπέθανε τὴν ἵδια νύκτα μὲ τὸ κότερό του, ἔνα εὑμορφό καὶ γλίγορο κότερο ποι τὸ πονοῦσε καὶ ἀπὸ τὴ γυναική του περισσότερον.

— Βογθᾶτέ με, γιὰ τὸ Θεό, παιδιά! βογθᾶτέ με, ἐφώναξε τὴν νύκτα ἐκείνην, δποὶ εἶχε σηκωθῆ μία ἀγριὰ παλαδονοτιὰ ἀναστάτωσασα ὅλον τὸν λιμένα τῆς μικρᾶς νήσου, ἐκτεθειμένον εἰς τὴν μιανίαν της.

Ο καπετάν Λιμπέριος ἐπάνω εἰς τὸν ὕπνον του, ἐξαφνισθεὶς ἀπὸ τὰς ἀγριὰς πνοὰς τοῦ χειμεριγοῦ νότου ἐκείνου, κατέβη ἀμέσως εἰς τὸν λιμένα καὶ εἰς ἔνα βράχο ἐπάνω θαλασσωμένος, ξεσκούφωτος καὶ μὲ τὰ ἀσπρὸ του ἐσώδραχον σὰν ὁ βρυκόλακας τοῦ λιμανιοῦ, προσεπάθει: νὰ διασώσῃ τὸ ώρατον πλοιάριον, τὸ δποῖον παρασυρθὲν εἰχε διπλαρώσει ἐπάνω εἰς τὴν βραχώδη ἀκτὴν τοῦ λιμένος.

— Βογθᾶτέ με! ἔκλαιεν ὀλολύζων ὁ καπετάν-Λιμπέριος μισοπνιγμένος μέσα εἰς τὰ ἀφρισμένα κύματα καὶ προσπαθῶν νὰ πιάσῃ ἀπὸ τὸ μπαστοῦν τὸ κότερον, σὰν παιδὶ ἀπὸ τὸ χέρι, ὁ πτωχὸς νὰ τὸ τραβήγῃ ἔξω...

"Αλλ' ἔνα τελευταῖον κτύπημα τοῦ λεπτοκαμιωμένου πλοίου ἐπὶ τῶν ὑφάλων ἐκεὶ διέλυσεν αὐτὸ πάραυτα εἰς ἔύλα καὶ σχοινία, ὅτε καὶ ὁ καπετάν Λιμπέριος ἐξαφνα, σὰν νὰ ἐγλίστρησεν, εύρεθη φαρδὺς πλατὺς μέσα εἰς τὰ ἀγριὰ κύματα συγκυλιόμενος καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν ὄλλων ναυαρίων, μέσα εἰς τοὺς γοργυτὰς τῶν ἀφρῶν καὶ τοῦ ἀνέμου.

Η πένθιμος εἰδησις τὴν εῦρε τὴν κυρά-Λιμπέριεναν προσευχομένην, γονατιστήν, ἐμπρός εἰς τὴν Τριχειρούσάν της, ἐνῷ τὸ Ψηφιοποίηθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

παιδίον τὸ νήπιον ἐκλαυθμύριζεν ἄυπνον μέσα εἰς τὴν κούνιαν του παραδέρνον.

‘Ἄλλ’ εἶχε πλάτος καρδιᾶς ἡ ἀξία ὅντως γυναικα αὐτῇ καὶ θιγῆθε νικηφόρος τὴν θλιβερὰν χηρείαν της ἀφιερωμένη εἰς τὴν ἀνατροφὴν τοῦ τέκνου της, τὸ ὑπέιον ἥδη, ἔφηδος εἰκοσιπενταετής, ἵτο δικαλύτερος ναύτης τῆς νήσου καὶ δισυμπαθῆς ναύκληρος τῆς σκούνγκς τοῦ καπετάν Γιάννη, ἀπέξω ἀπὸ τὸ Σιτλί-Μπαχάρ...’

Εἰς τὸ τελευταῖον ταξίδι ἔμεινε τρεῖς μῆνες σχεδὸν μιαζὶ μὲ τὴν μητέρα του, ὅλον τὸ φθινόπωρον, ἵτις ὑποφέρουσα ἀπὸ ἕνα ἐπίπονον μαρασμὸν εἶχε καταπέσει τελείως.

‘Ο χειμώνα πολὺ πρώιμα ἐκραγεῖς καὶ μὲ ἀσυνήθη βίαν τὸ ἔτος ἐκεῖνο εἶχεν ἀποκλείσει ὀλοτελῶς τὴν μικρὰν νήσον μὲ τὰς συνεχεῖς θυέλλας του καὶ τὰς τρικυμίας του, ὅλιγας ἡμέρας μετὰ τὸν εἰς τὴν νήσον κατάπλουν τῆς σκούνας, ἵτις φορτωμένη σίδηρα παλαιὰ κατέβαινεν ἀπὸ τὴν Πόλιν, κατευθυνομένη εἰς Μασσαλίαν.

— Καλύτερα, μανούλα μου, ὅποιο ὅλο βρέχει καὶ χιονίζει καὶ κάθησαι κοντά σου, εἰς τὴν παραστιά...

— Τὴν εὐχίτσα μου νάχης παιδί μου. Δεξιὰ καὶ ἀριστερά!... ἐπανελάμβανε ἡ γερόντισσα ἀντὶ πάσης ἄλλης ἐμιλίας.

Κ: ἐσιώπα κατόπιν σιγὴν μικρὰν καὶ νεκρινὴν, γυριμένη ἀπὸ τὸ ἕνα πλευρὸν εἰς τὸ προσκεφάλαιόν της, παρὰ τὴν ἑστίαν καὶ βλέπουσα ἀτεγῶς πρὸς ἓν σημεῖον τῆς ὁροφῆς, ως ἐν θεωρίᾳ μυστικῇ τῶν ἡσυχαστῶν τῆς ἀρχαίας Λιβύης.

Καὶ ὁ Γιωργάκης, ὁ εὔσωμος ναύτης, μὲ τοὺς κυανούς του διφθαλμούς, ἐν οἷς κατηγάξετο, θαρρεῖς, τὸ γλυκὺ τοῦ Αιγαίου χρῶμα, μὲ ἕνα πρόσωπον στρογγύλον καὶ πρᾶον, στιλπνὸν καὶ ἀμιωμὸν ὡς ἡ ἀθωότης, μὲ μίαν χάριν ἀπλαστὸν καὶ διαυγὴ ώς τὸ νάρια τοῦ Ταξιάρχου μας, τρεῖς μῆνες σχεδὸν δὲν ἀπειλακρύνετο ἀπὸ τὸ πενιχρὸν κλινίδιον τῆς μητρός του, ἵτις γυριμένη, ως ἦτο πάντοτε, τοῦ ἐφαίνετο σὰν Ἑωγραφιὰ τῆς Ἀγίας Φωτεινῆς τῆς Σμύρνης ἀπαστράπτουσα ἀγάπην καὶ στοργήν.

Πρωὶ πρωὶ τῆς ἀναπτε τὴν φωτιάν καὶ τῆς ἔψηνε τὸν καφέ της ποὺ τῆς εἶχε φέρει ἀπὸ τὸ ταξίδι, ἐωσοῦ νὰ ἔχμερώσῃ καλὰ καὶ ἔλθῃ ἡ ἐξαδέλφη του, ἡ Λουξανιώ, μία πτωχὴ καὶ ἡλικιωμένη ἔξ-

νοδουλεύτρα, δπού οι δουλειές δὲν τὴν ἄφγσαν νὰ παντρευθῇ γιὰ
νὰ τῆς σκουπίσῃ, νὰ τῆς ἔστινάξῃ τὸ μενδεράκι της καὶ τῆς μαγει-
ρεύσῃ ἔπειτα κανένα φαγάκι, ἔχουσα δίπλα της καὶ τὴ δουλειά της
τὸ ράψιμό της, καμιὰ φορὰ καὶ τὰ λανάρια της.

— Δὲ μοῦ λὲς τίποτα, μητέρα! ἔλεγε καμιὰ φορὰ ὁ Γιωργά-
κης θέλων νὰ διακόπῃ τὴν θλιβερὰν ἐκείνην τῆς μητρός του σιω-
πήν, ὅπου τόσον τὸν ἔθλιθε. Δὲ μ' ἐρωτᾷς τίποτα!

— Τί νὰ σ' πῶ, παιδί μου; νὰ σὲ ζαλίζω! ἐπανελάμβανε πάν-
τοτε ἡ γραῖα, χωρὶς γ' ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν μαυρισμένην ὁροφῆν
τοὺς δρθαλμούς της πλανωμένους θαρρεῖς, ἐκεὶ ἐπάνω εἰς καμιάν
εἰκόνα τῆς φαντασίας της κρειασμένην εἰς κάποιαν μωσηριώδη τῆς
ὁροφῆς γωνίαν.

Καμιὰ φορὰ ζηιως συνήρχετο. Ἡ λίθη, ή ὅποια τὴν εἶχε σκ-
ονώσει ζωντανήν, διελύετο σιγὰ σὰν νὰ ἔξεδιπλώνετο κάτι
ἀπὸ πάνω της, καὶ τότε τὸ ωχρὸν χρῶμα τοῦ προσώπου της ἔρρ-
διζεν εὔμορφα, ώς ὅταν θέλῃ νὰ βασιλεύσῃ ὁ ἥλιος. Μειδίαμα τότε
ἔζωγραφέτο εἰς τὰ σιωπηλά της χείλη, μειδίαμα ἐλαφρὲν καὶ
γλυκύν, ώς εἶναι γλυκὸν τὸ ἥλιοκαστίλευμα, οἱ δρθαλμοὶ της οἱ νε-
κροὶ ἐκείνοι καὶ ἀκίνητοι ώς ἔξ οὐλοῦ φεύτικοι ἀνεζοῦσαν αἴφνι-
ἐλαμπύριες καὶ ἐπαιζον. Καὶ τότε ἐνθυμεῖτο ὅτι ὑπάρχει καὶ ἐνθυ-
μεῖτο ὅτι ζῇ. Ἐνθυμεῖτο ὅτι ὑπῆρξε ποτε δμιλητικὴ καὶ διαχυτικὴ
καὶ ἐνθυμεῖτο τὰ ἀστετά της τότε καὶ τὰ δίστιχα καὶ ὑπανεγειρο-
μένη ἀπὸ τὸ ἐρημικὸν κλινίδιόν της ἐσπρώχνετο σιγὰ σιγὰ πρὸς
τὴν ἑστίαν, ώς διὰ νὰ συνδαυλίσῃ τὴν φωτιάν.

Τότε ώς ἀπαντῶσα εἰς παλαιὰς τοῦ Γιωργάκη ἐρωτήσεις χθεο-
νᾶς καὶ προχθεσινᾶς ἔλεγε, μ' ἔνα πένθιμον ὅμως πάντοτε μειδίαμα,
μειδίαμα φεύγοντας ἀποχαιρετισμόν, θαρρεῖς, θλιβερὸν πρὸς τὴν
ζωὴν καὶ τὸν κόσμον :

Γαϊτάνι πλέκω

καὶ δὲν ἀδιάζω.

Σὰν τ' ἀποπλέξω

σὲ κουβεντιάζω.

·Ανέζη τότε ἐν ταῖς ὀλίγαις στιγμαῖς ἐκείναις τῆς χαρᾶς καὶ
τῆς διαχύσεως εἰς τὸν στυγνὸν ἐκείνον θάλαμον ὅλος δὲ κόσμος

παρελθόν, ἔνας πολὺ ώραίος κόσμος ως εἶναι ώραία ἡ ζωή, ἔνας κόσμος εὐχαριστικός καὶ φαιδρός, ὃπου ἀκόμη δὲν τὸν εἶχε σβήσει μὲ τὴν κρύαν σκιάν του τὸ θλιβερὸν γῆρας.

Καὶ τὴν ἔδειπε τότε — ἐθάρρει — δι Γιωργάκης τὴν μητέρα του νέαν ἀκόμη, φιλόπονον καὶ ἀκούραστον, ὃπού ποτέ της δὲν ἔλεγε πῶς θὰ γηράσῃ, ἀνεβοκαταβαίνουσαν τὶς σκάλες εἰς τὰ πρώτα τῆς μακρᾶς χηρείας της χρόνια, μαγειρεύουσαν, γελώσαν, ζῶσαν τὴν ἐφαντάζετο τότε τὴν σεμνὴν γραίαν κατὰ τὰς εὔτυχες ἐκείνας στιγμὰς ὃπού τοῦ ἔλεγε τὰ τρυφερὰ δίστιχα, ἀπὸ τὰ ὅποια εἶχεν εἰς τὴν μνήμην της δλόκληρον θησαυρόν, ἀλλὰ τὸν ὅποιον τώρα εἶχε θάψει τόσον βαθιὰ ἡ πένθιμος νόσος. Τὴν ἐφαντάζετο ἀνασκουμπωμένην καὶ δλόγχαρον κατατκευάζουσαν ἐκείνες τὶς ώρατες λαγανόπιτες ὃπού ἦσαν γεμάτες χαρὰν παρὰ μὲ καυκαλίθρες.

— Τί ἔγιναν ἐκείνα τὰ χρόνια, μανούλα μου!

— Τί ἔγιναν, παιδί μου, μαθέσ!

Καὶ τότε ξαστάο καὶ τὴν ἔδειπε καὶ αὐτές σιωπηλός καὶ ἀκίνητος. Τὴν ἐκοίταξεν ως ἐν ἀπορίᾳ πρὸς τὸ αἰώνιον πρόσδηλημα τῆς ζωῆς, τὸ ὅποιον ἴδού ἀνωρθοῦστο ἐνώπιόν του μαῦρον ως φάντασμα, ως ὁ σκελετός ἐκείνος μὲ τὸ δρέπανον . . .

— Διατί νὰ γηράσκωμεν! καὶ διατί νὰ ἀποθνήσκωμεν!

“Ομως εὐσεβής ως ἂτο κι εὐλαβής χριστιανός, κατώρθωνεν εὐχόλως νὰ πραύνῃ τὴν ψυχήν του, παρηγορῶν ἔχυτὸν καὶ τὴν μητέρα του μὲ τὴν μόνην ἀληθινὴν παρηγορίαν:

— Εννοιά σου, μητέρα. Στὴν ἄλλη ζωή νὰ εἰσαι καλά. Εκεῖ νὰ περάσουμε καλά, εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν.

Μετὰ τὸ γεῦμα ὁ καιρὸς ἔδειξε σημεῖα βελτιώσεως καταφανῆ· ἡ Ἀνατολὴ ἥρχισε νὰ καθαρίζῃ ἀπὸ τὰ μαῦρα ἐκείνα νέφη, τὰ ὅποια εἶχε τόσον πυκνὰ σωρεύσει ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου μαΐστρος τόσας ἡμέρας πνέων. Η Θεράπη δὲ ἄλλου φαεινῶς ἐλαμπύριζεν εἰς τὸ χαμηλώματα ἐκείνο του ἥλιου, τὰ δὲ ἀγρια τοῦ Ἑλλησπόντου κύματα κατέπιπτον ὀλονέν, ἐωσοῦ τὸ πέλαγος τὸ Αἰγαῖον ἥρχισεν ὅλον γοητευτικῶς γὰρ γαλανίζη καὶ ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ δρίζοντος, κάτω πολύ, καὶ ὅπεισαν ἀπὸ τὴν Τένεδον, σημεῖα ἐλαφρὰ νοτίου ἀνέλιου ἐσχηματίζοντο.

— Βίρα, παιδιά, διέταξε μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὁ καπετάν Γιάννης.
Πάραυτα οἱ ναῦται εὑρέθησαν εἰς τὰς θέσεις τῶν.

— Νὰ ξεμουδιάσουμε λιγάκι, παιδιά! προσέθηκεν ἀμέσως.

— Αλέστα! ἐφώναξε μὲ τὴν κομμένην μύτην του ὁ κοντὸς ὁ

Καπότας πεθαίνων γιὰ τὸ τιμόνι, «νὰ κάμηῃ τὸν καπετάνιο».

Ἐκαμπαν ἔνας ἔνας τὸν σταυρὸν τῶν καὶ ἵδον ἡ μπόρπα τῆς σκούνας, μὲ τὸ βραχὺν καὶ συγνοπιασμένον κύλισμά της, ἀρχισε νὰ σύρῃ τὴν ἄγκυραν, ἀφήνοντα ἕνα ἀσυνήθη σιδηροῦν ἀντίλαχον εἰς τὴν ἔρημον ἀκτὴν μὲ τὸν βραχὺν ἐκείνον ἀναστησιόν της.

Ως πτηνὰ συγχρόνως ἀνάλογοι νοῦται ἐθεάθησαν ἐπάνω εἰς τοὺς ἔξαρτισμοὺς τοῦ πλοίου, τὸ ὅποιον ἵδον ἀνοιξεν ἔνα τὰ πανιά του καὶ ταλαγτευθὲν ἐπιχαρίτως δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἐξεκινήσεν ἐλαφρά, ως πάπια ἔκοληγσασα πλέον ἀπὸ τὸ ἔλος, ἀφοῦ ἐξετίναξε μὲ γαράν τὰ δυὸ κοντὰ πτεράκια τῆς.

Ἄφρισεν ἀμέσως ἐμπρὸς εἰς τὶς μάσκες της τὸ θαλασσάκι, ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ, καὶ μία ἐλικοειδῆς κίνησις ἐσημειώθη ἐπὶ τῆς θαλασσοῦ ἐπιφανείας.

Ο Καπότας, κοντὸς καὶ κυφός, μὲ τὴν κομμένην μύτην, ἐκάθισεν ἀμέσως εἰς τὸ τιμόνι, ἔχων τὰ μάτια του διαρκῶς εἰς τὴν κατέναντί του πυξίδα καὶ σοβαρευόμενος μὲ κωμικὴν ἀκινησίαν. Ο καπετάν Γιάννης καταχαρούμενος ἐφουμάριζεν εἰς τὴν πρύμνην διασκεδάζων μὲ μίαν παράταξιν δελφίνων ὑπερηφάνων ἐξελισσομένην πρὸ τοῦ Ἑλλήσποντου, ὁ δὲ Γιωργάκης ἀφηρημένος πάντοτε, ἀκουμθῶν ἐπάνω εἰς τὴν κωπαστήν, ἔθλεπε μὲ λαμπαρίαν εὐλαβῆ ἔνα ἔρημοκλησάκι, τὸ ὅποιον κατάχυρουν εἰς τὸ γήλιοβασιλευμα ἐστόλιζε τὴν κορυφὴν ἐκεῖ ἐνὸς λοφίσκου.

— Φύσα, χρυσέ μου, φύσα! ἥρκούσθη ὁ καπετάν Γιάννης ἀποτεινόμενος πρὸς τὸ οὔριον πνεῦμα.

Η σκούνα ἐμβαίνει γῆρη εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ως νύφη εἰς τὴν παστάδα. Αἱ πνοαὶ τοῦ μπάτη προσκόπιουσαι ἐπὶ τῶν ἴστῳν τῆς καὶ τῶν σχοινίων καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ ἔξαρτισμοῦ πλεγμάτων, ἀποτελοῦσιν γῆρυπαθῆ ἀρμονίαν καλλιεργώντου μουεῖνη, φάλλοντος ἐπὶ τοῦ μιναρὲ τὸ γλυκύτατον κιντί, τοῦ ἐειλιγοῦ τὴν παθητικὴν προσευχὴν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ίδοι τὸ Σιτλί-Μπαχάρ, τὸ ἀληθινὸν θαλάσσιον κλειδίον, ἐπὶ τῆς Θράκης, ἀποτέμνως καὶ ἔηρως κοποτομένης εἰς ἀκτὰς τιτανώδεις.
Ίδοι ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος καὶ τὸ Κούμι Καλὲ ἐπὶ τῆς Ἀσίας, γῆτις μὲ τὰς μαλακὰς καὶ ἀδρὰς σχήμας τῆς, τὰς τόσον ἀπαλῶς πρασινοῦσσας γῆη ύπὸ τὴν πρώιμον χλόην, θαρρεῖς κι ἐκτείνεται ἐρωτικῶς νὰ χαιρετήσῃ, ν' ἀσπασθῇ κι ἐναγκαλισθῇ μίαν φορὰν ἀκόμη τὴν ἀγαπημένην ἀδελφήν της, τὴν Εὐρώπην, ἀπὸ τὴν ὅποιαν τὴν ἔξεχώρισεν ἀποτόμως εἰς τὴν διάβασίν της τὴν κοπτερὰν ἢ Δημιουργία.

Τὴν νύκτα ἔξικολούθησεν δεύοικός ἀνεμος ἵσχυρότερος ἀκόμη. Καὶ οὐδὲ παρέστη ἀνάγκη τοῦ ρυμουλκοῦ τὸ ὅποιον καταγάλαζον μ' ἔνα πύρινον ζουνάρι εἶχε διπλαρώσει εἰς τὴν σκούναν.

Τὸ τοὺς αἰσίους αὐτοὺς τοῦ πλοῦ ὅρους ὁ καπετᾶν Γιάννης εὐχαρίστως παρεχώρησε τὴν ζητηθεῖσαν ἀδειαν εἰς τὸν λοστρόμον του, ὅστις γήθελησεν ἐνωρίτερον νὰ καταδῇ εἰς τὸ ράντζο του, ὡς εἴπε δικαιολογούμενος.

— "Αἰντε, καὶ λιγότερο νὰ θυμᾶσαι τὴν μάνα σου! "Οσο μπορεῖς λιγότερο!

Τὴν αὔγγιν, ἐπάνω εἰς τὸ γλυκοχάραμα, στὰν πλέον ὁ βαρδελάνος τῆς πρώρας γῆραξε νὰ ἔχειωρίζῃ τοὺς μιναρέδες τῆς Καλλιπόλεως, τὸ πλήρωμα κατὰ πρόσκλησιν τοῦ ναυκλήρου, τοῦ Γιωργάκη τῆς Λιμπέριενας παρέστη εἰς μίαν τρυφερωτάτην σκηνήν, ἡ ὅποια ἀξίζει τωόντι τὸν κόπον μιᾶς περιγραφῆς.

Κάτω εἰς τὴν πρώραν εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν γαυτῶν, ἐκεῖ πρὸ τῶν εἰκονισμάτων τοῦ πληρώματος, ὃπου ἔκαιεν ἡ ἀκοίμητος τοῦ πληρώματος τῆς σκούνας κανδίλα, ἐπάνω εἰς ἔνα τραπεζάκι εὗμορφα εὐτρεπισμένον, ἔνα πιάτο μὲ κόλλυθα ἐνέκειτο μὲ πολλὴν στοργὴν στολισμένον. Ἡσαν κόλλυθα γενρώσιμα μὲ χάριν καὶ τρυφερότητα πολλὴν ἀρματωμένα. Εἶχον ἐπιπασθῇ μὲ στρῶμα σακχάρεως, ἐπὶ τῆς ὅποιας ἐτέθησαν σταυροειδῶς σταφίδες· κλωναράκια δύο Εηρούρασιλικοῦ καὶ μαντζουράνας συνεπλήρουν τὴν ὅλην εὐπρέπειαν μὲ πολλὴν σεμιγότητα.

"Ἐνα κηρούν ἐμπηγμένον εἰς τὸ μέσον. Ο Γιωργάκης τῆς Λιμπέριενας, μὲ φωτιὰ τὰ μάτια του ἀπὸ τὴν ἀγρυπνίαν καὶ ἀπὸ τὸν

μυστικὸν τῆς γυναικὸς θρήνου, ἔεσκούφωτος καὶ ἔχων ἔτοιμον θυμιατὸν πήγλιγον, ἀπὸ ἐκείνα τὰ πρασινοκίτρινα τοῦ Τσανακαλέ, ἔκαψε τὸν σταυρὸν του καὶ ἥρχισε νὰ θυμιάζῃ τοὺς ναύτας γύρω γύρω ἀναγνώσκων συγχρόνως τὸ Τρισάγιον καὶ ψάλλων «Μετὰ πνευμάτων δικαίων...». Οἱ ναύται καταποθέντες αἰφνιδίῳ πρώτης ἐκείνης ἐπιβολῆς μεθ' ἣς παρέστη ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν των, τὴν ἑωθινὴν ἐκείνην ὥραν, ἡ ἀπροσδόκητος σκηνὴ ἔστησαν ἐν εὐλαβεῖς κατανυκτικῇ γύρω γύρω ώς εἰς Ἐκκλησίαν. Ἀπεκαλύψθησαν καὶ ἥρχισαν νὰ κάψουν τὸν σταυρὸν των. Μερικοὶ καὶ ἐδάκρυσον παρακολουθοῦντες τὴν πένθιμον ἐκείνην φαλμωδίαν. «Οταν δ' ὁ ναύλητρος ἥρχισε νὰ ψάλῃ τελευταῖον «Μετὰ τῶν Ἄγιων ἀνάπαισον...» σιγὰ μὲ κλαίουσκαν φωνήν, συχνὰ διακοπτομένην ὅπὸ τοὺς λυγμοὺς τῆς ψυχῆς του, οἱ ναύται δὲν ἴμπορεσαν νὰ κρατηθοῦν ἀπὸ τὴν συγκίνησιν καὶ ἀνεκραύγασαν πάντες ἐν χορῷ:

— Θεὸς σχωρέστην! Θεὸς σχωρέστην!

Κοι τὴν ἐμπακάρισαν ἔπειτα μὲ τὴν καρδίαν των ἀλγηθῶς, τρώγοντες τὰ τόσον κατανυκτικῶς εὐλογγθέντα κόλλυθα, τὰ ὅποια εἰς τὴν ἐργιλίαν ἐκείνην, καταμεσίς εἰς τὸ πέλαγος, είχε παρασκευάσει ἡ εὐλαβῆς πρὸς τὴν ψυχὴν τῆς μητρός του στοργή τοῦ συμπαθοῦντος ναυκλήρου.

Ο καπετάν Γιάννης παρασταθεὶς καὶ αὐτὸς περὶ τὸ τέλος τῆς ξερᾶς ἐκείνης σκηνῆς, τῆς ὅποιας είχεν δισφραγθῆ τὸ εὐώδες θυμίαρχος διευσκορπισθὲν ἀπὸ τῆς πρώτας εἰς ὅλον τὸ πλοῖον δὲν ἴδυνθη γὰρ κρύψῃ ἔνα δάκρυ καὶ αὐτός, μ' ὅλας τὰς φαιδρὰς καὶ θυμήρεις ἐξετῶν τρόπων του, καὶ εἶπε λαμπράνων καὶ αὐτὸς ἀπὸ κόλλυθα:

— Οἱ πεθαμένοι πολλὲς φορὲς ἔχουν ἀνάγκην τῶν ζωντανῶν. Είναι ἀλγηθές.

Ἐνῷ συγχρόνως πίσω ἀπὸ τὴν πρύμνην, ὅπου καμαρώγων ώρα φτοσκέπαρνον διηγύθυνε τὸ πηδάλιον, ἔενυκτισμένος κοντὸς καὶ κυφῆς ώς ἡτο ὁ Καπότας, δεξιώτατος ὄντως πηδαλιούσχος, νομίζων ὅτι εἰς αὐτὸν ὀφείλετο ὁ δρόμος τῆς ἐλαφρᾶς σκούνας, ἐφύναξε δυνατά, μὲ τὴν ἔρρινον πάντοτε φωνὴν του:

— Κι ἐμένα λίγα κόλλυθα, νὰ σχωρέσω!

Τατεσσού ἐγένετο ποὺ ἔτρωγον, διγγεύτο ὁ μάγειρος, ὁ τσεσμελής την ποιηθήκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

έκεινος γεωνίσκος, μὲ τὸ ἀπρό μανδίλι περὶ τὸν ναυτικὸν του κούκου, δτὶ τὴν ὥραν ὅπου ἔψαλλεν ὁ Γιωργάκης «Μετὰ τῶν Ἀγίων ἀνάπαυσον» καὶ συνέψαλλον καὶ οἱ λοιποὶ δτε δλοι οἱ ναῦται ἐκλαύομεν ἀπὸ τὴν συγκίνησιν, ἔλεγεν δτεσμελής τότε, τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰδεν ἐπάνω πρὸς τὸν φεγγίτην τῆς πρώρας, ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὰ τζάμια τοῦ σπιράγιου, «σὰν ἔνα κάτασπρο πρᾶγμα, σὰν ποκάμισο, σὰν σάδιχο» ὅπου ἐλαφρὰ ἐλαφρὰ ἔξεδιπλώνετο κι ἔξανεμίζετο, καὶ κάτι λάμψεις ἐλαμψαν τότε, σὰν τῆς αὐγῆς τὰ πρῶτα ἕανοιγματα. Καὶ εἰδεν ἐκεῖ δτεσμελής τότε τὴν μακαρίτισσαν, τὴν ἔδιαν τὴν κυρα - Λιμπέριενα, ἀδύνατη καὶ ἔγραγγινή ὡς ἦτο, ἀλλὰ χαρούμενη καὶ καλοκαρδισμένη, καὶ ἤκουσε μίαν γλυκυτάτην φωνήν, σὰν σθήνουσαν μουσικήν, σὰν οὐράνιον ψαλμιωδίαν εἰς τὰ ὅψη ἐπάνω: Δεξιὰ καὶ ἀριστερά. παιδί μου!

Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης.

ΘΑΝΑΤΟΣ ΠΑΛΙΚΑΡΙΟΥ

(Ἡθογραφικὸν διήγημα).

Πέρασαν οἱ ἀποκριές, κι ἡ Μεγάλη Σαρακοστή, μὲ τὸ καλό, γίταν στὰ τελευταῖα. Κι ἡ ἔδδομάδα τῶν Παθῶν ἔναντιγύρισεν. Ο Ἀπρίλης, νιόφερτος, ξανάνιωσε τὴν ζωὴν καὶ νέα δύναμη σκορποῦσε γιὰ τῆς ζωῆς τὸν ἀγῶναν· νέες χαρὲς ἔνοιωθεν ἡ ψυχή, νέες φροντίδες ἔφεύτρωναν στὸ νοῦ· οἱ ἐκκλησιές ἀνοιχτὲς μοσχοβολοῦσαν ἀπὸ ἐλπίδες. Τέτοια ἐποχὴ γλυκαίνεται κι ὁ βασανισμένος κι ὁ ἀπελπισμένος παίρνει δρμήν· κι αὐτὸς ποὺ εἴν ἔτοιμος νὰ ἔεψυχήσῃ, τὴν ἄγκαλιάζει σφικτότερα τὴν ζωήν, κοιτάει νὰ τὴν πουλήσῃ δσο μπορεῖ ἀκριδότερα.

Ο Μῆτρος δὲν εἶχε πλέον γλιτωμό. Μετρημένες ἦταν οἱ μέρες του. Πάνε κι οἱ γιατροὶ μὲ τὰ γιατρικά, πάνε κι οἱ μάγισσες μὲ τὰ μαντολόγια. Γαγγρανίασε τὸ πόδι. Τὸ φαρμάκι ἀνέθαινε δλοένα κι ἀπλώνονταν στὸ αἷμα. Κι ἐκείνος ἀμύλητος, ἀσειστος, μόνο τὰ μάτια του μιλοῦσαν, γοργοκίνητα, ἴνυαλιστερά, λέεις καὶ περίμενε τὸ Χάρο, γιὰ νὰ λογαριαστοῦν. Η δόλια ἡ Δήμενα εἶχε καταντή-

σει ἀγγώριστη ἀπὸ τὴν ἀγρύπνια κι ἀπὸ τῇ λύπῃ, σωστὸ σαράβαλο.
Τῇ Μεγάλῃ Πέμπτῃ ἔφεραν τὸν παπα-Θύμιο καὶ τὸν μετάλαβε.

Ἡ Μεγάλη Παρασκευὴ ἔημέρωσεν ὅχι σὰν τὲς ἄλλες χρονιές,
μὲ μαῦρον οὐρανό. Ἐημέρωσε καταγάλανη κι ὀλόξανθη. Μὲ τὴν
πρώτην ἀκτίνα τοῦ φωτὸς ποὺ γλίστρησεν ἀπὸ τῇ χαρακάδα στὸ
στρῶμα τοῦ Μήτρου, ὁ Μήτρος ἐσπαρτάρησε κι ἔθγαλε φωνὴ τρανῆ
κι ἔκραξε :

— Μάνα, ὥλιο θέλω, ἀέρα θέλω· ἀνοιξε τὸ παράθυρο!

Κι ἀνοίγει τὸ παράθυρο κι ὁ ὥλιος πλημμυρίζει τὸ σκοταδια-
σμένο, τὸ ἔριο σπίτι. Σὰν πανηγύρι χύνεται τὸ φῶς του σὲ πάτωμα,
σὲ τοίχους καὶ σὲ καθετί. Τὸν περιγύνει τὸν ἀρρωστο, θάλεγες
πὼς ἡταν αὐτὸς ὁ μόνος γιατρὸς κι ὁ μόνος μάγος. Τὰ μακρὶα κι
ἀχτένιστα μαλλιά του τ' ἀναταράξει τὸ πρωινὸ τ' ἀγέρι ποὺ μὲ βία
χύθηκεν ἀπ' τ' ἀνοιχτὸ παράθυρο. Κι ἀπ' τ' ἀνοιχτὸ παράθυρο τὸ
μάτια του τραβᾶνε ἵσα ὀλόσια κι ἀνταμώνονται μὲ τὸν ἕρεμο γιαλὸ
τοῦ Θαλασσογωρίου· τὸν ἴδιο γιαλὸ ποὺ ἀλλάζει χίλια χρώματα
σὰ χίλια ὄνειρα σὰ κάθε χρυσοφίλημα τοῦ ὥλιου ἀπ' τὸ πρωὶ ὡς
τὸ βράδυ. Καὶ σε μίαν ἄκρη τοῦ μόλου τὰ μάτια του ἔχνοιγουν
ἔνα καϊκάκι, τὸ ἴδιο καϊκί του, ξαρματωμένο ἔκει, παραρριμένο.
Καὶ σὰ νὰ φύτισεν ὁ ὥλιος τὸ λογισμό του πιὸ βαθὺ κι ἀπὸ τὸ
σπίτι του, κατάλαβε κι αὐτὸς πὼς ἕρθεν ἡ στερνή του ἡ ὥρα, πὼς
ὁ Χάρος πλάκωσε, καὶ πὼς ἔπρεπε νὰ παραδοθῇ σὰν ἀξιο παλικάρι.
Κι ὁ μάγος ὁ ὥλιος τὸν ἐμάγεψε, τὸν μέθυσε μὲ ἔνα παράξενο κτ-
ἀπάντεχο κρασί, καμωμένο ἀπὸ ζωὴ κι ἀπὸ θάνατο.

— Ἔνα καθρέφτη, μάνα, ἔνα καθρέφτη !

Τοῦ ξάναψεν ἔξαφνα ἡ ἔγγοικα τοῦ στολιδίου· ὥθελε νὰ συγ-
ρίσῃ τὴ λεβεντιά του γιὰ τὸ ταξίδι τοῦ κάτου κόσμου. Τοῦ φαίνον-
ταν πὼς ἐτοιμαζόνταν νὰ πάῃ στὸ πανηγύρι τοῦ ‘Αι Λιά, στὸ πλά-
για τοῦ Ζυγοῦ. Κι ἡ μάνα ποὺ ἀλάλιασεν ἀπ' τὴ συμφορά, ποὺ
ἀγρικοῦσε καὶ δὲν ἔνοιωθε ποὺ ἔνοιωθε χωρὶς νὰ συλλογίζεται·
τοῦ φέρνει τὸν καθρέπτη.

Ἐπῆρε τὸν καθρέφτη κι ἀρχισε νὰ κοιτάζεται μέσα σ' αὐτὸν
ὅχι νὰ κοιτάζεται, μὰ νὰ κοιτάζῃ μέσα σ' αὐτὸν χίλιες ἐνθύμησες·

χίλιες εἰκόνες ἀπ' τὰ μικρά του χρόνια ώς τὰ τωρινά· εἰκόνες κι: ἐνθύμησες θαφτὲς μέσα στὸ νοῦ του, ποὺ ἔεθάφτονταν γιὰ νόστερη φορὰ κι: ἀνασταίνονταν καὶ σὰν πουλάκια γοργόφτερα τές ἔθλεπε μὲ τὰ σθησμένα μάτια του νὰ σπαρταροῦνε μέσα στὸ γυαλί. Κι: ἔλεγες πώς ἦτον ὁ καθρέφτης ώστὲν ἐκεῖνον τὸν μαγικό, τὸν περίφημον, ποὺ μέσα του ξάνοιγες ὅλα τὰ μακρινὰ τὰ περασμένα καὶ ὅλα τὰ μακρινὰ τὰ μελλόμενα.

Κι: Νόστερα μεμιᾶς δὲν ἀντίκρισε ἄλλο τίποτε μέσα στὸν καθρέφτη παρὰ τὸ κατάγλομο πρόσωπό του καὶ τὸ σωμένο του κορμό. Καὶ πάλι: ἀκούστηκε νὰ λέγῃ μ' ἐκεῖνον τὸν ἀλάλητο καιριμὸ τῆς λεθεντιᾶς:

— "Αχ! ωραῖα νιάτα ποὺ θὰ φάγῃ γῆς!"

Καὶ καθὼς εἶπεν «ώραῖα νιάτα», ἔτσι τὸν πήρε γιὰ στερνὴ φορὰ κι: ἡ φροντίδα τῆς νιότης, τοῦ στολισμοῦ καὶ τῆς ἐμορφιᾶς ἡ φροντίδα, ποὺ δὲν τ' ἀφίνει τὰ παλικάρια μέσα στὴν ἀγκαλιὰ του Σάρου. Κι: ἀρχισε νὰ τὰ χτενίζῃ, νὰ τὰ χτενίζῃ τὰ σγουρὰ μαλλιά, τὰ φουντωμένα κι: ὀλόμακρα, ποὺ εἶχαν ρουφήσει, θαρροῦσες, ὅλη τὴν φρεσκάδα καὶ τὴ δύναμη τοῦ κορμοῦ, γι': αὐτὸς φούντωσαν ἔτσι καὶ μάκρυναν. Κι: ἔστριθε τὸ μουστάκι του. Κι: έτσι αὐτὸς πιάσει, σὰ νὰ τοῦ φώτισεν ἀξαφνο φῶς τὸ νοῦ, ἔτσι: καθὼς ἦτον ἀκούμπιστός, εἴπε στὴ μάνα του:

— Τώρα, δυστυχεσμένη μάνα, τόσον καιρὸ δικαίωνα κουράγιο. "Ελεγκα πᾶς δὲ θὰ πεθάνω... Μιὰ χάρη τώρα σου ζητάω. Κλάψε με, νὰ σ' ἀκούσω.

— Μπά! παιδί μου, τὶ λόγια εἰν' αὐτά; Νὰ σὲ κλάψω; "Ισα μ' αὐτοῦ ηρθες; τραύλιζεν ἀλαλιασμένη γῆ μάνα.

— "Αχ! καὶ πάλι: ἄχ! Κλάψε μάνα, κλάψε! Τὰ νιάτα χῶμα γίνονται κι: γῆ λεθεντιὰ χορτάρι, καὶ τὸ σατίγικο κορμὸ χῶμα καὶ τὸ πατούγε! "Οπου πᾶς καὶ σταθῆσ, μάνα, νὰ τὸ λέσ.

Σώπασε λιγάκι, κι: ἔξαφν' ἀνατινάχτηκε ἀπελπισμένα καὶ φύναξε:

— Δὲ θέλω νὰ πεθάνω μοναχικά· κόσμο θέλω. "Ανοιξε, μάνα, τὴν πόρτα, νὰ μπῇ κόσμος μέσα.

Θὰ κόντευε τὸ μεσημέρι. Γύριζαν οἱ Θαλασσοχωΐτες ἀπ' τὴν Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

έκκλησιάν. "Αντρες, γυναικες, παιδιά, κρατοῦσαν ἄνθη στὸ χέρι, τ' ἄνθη τοῦ ἐπιταφίου." Οταν ἔξαρνα φτάνει στ' αὐτὶὰ τῶν ἀνθρώπων, θλων ἐκείνων ποὺ ἔδγαιναν ἀπὸ τὸν Άι-Νικόλα, κι θλων ἐκείνων ποὺ περγοῦσαν ἀπὸ κεῖ, — κι ἡτον ἀδιάκοπο τὸ διάβα κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνη, — φτάνει ἔνας ἥχος ἀργός, βραχνός, λυπητερός λυπητερὸς ποὺ σύκωνε τρίχες καὶ σὲ σπάραζεν, ἥχος ποὺ κατέβαινε καὶ ὑφώνονταν, κι ἐπνίγονταν, καὶ χύνονταν, καὶ δέργονταν ἥχος ποὺ ἦταν καὶ μίλημα, καὶ σύρλιασμα, καὶ θρήνο, καὶ παράπονο, καὶ κλάψιμο, καὶ γέλιο, καὶ βρίσιά, καὶ τραγούδι· τραγούδι τρομασμένης, ἕετρελαμένης, ἀπελπισμένης ψυχῆς. Κι οἱ διαβάτες ἀκουγαν, στέκονταν, ἀνατρίχιαζαν, αὐτιάζονταν, ἔνοιωθαν, κουνούσαν τὰ κεφάλια κι' ἔλεγχαν ἔνας τοῦ ἄλλου :

— Μοιρολόι ! ποιὸς νὰ πέθανε ;

Κάποιος ἔδειξε τότε τὸ σπίτι τῆς Δήμενας, κι ἔκραξε :

— Δεν τὸ ξέρετε ; ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς Δήμενας βγαίνει τὸ μοιρολόι. Πέθανε ὁ Ἀφεντομῆτρος !

Πέθανε ὁ Μῆτρος ! Ο Μῆτρος ὁ λεβέντης, ποὺ βασανίζονταν ἔνα χρόνο στὸ στρώμα. Ο Μῆτρος ὁ χτυπημένος ὁ ζηλοφρονεμένος, ὁ μαγεμένος ὁ ἀδικοσκοτωμένος ! Σὰ χαλάξῃ ἐπεσε τὸ μαντάτο σ' ὅλο τὸ Θαλασσοχώρι. Κι ὅσοι ἀκουγαν ἀναστέναζαν, ἔσμιγον μὲ βίᾳ τὶς ἀπαλάμεις, κι οἱ γυναικες τραβοῦσαν τὰ μάγουλα σὰ νὰ μὴ τὸ περίμεναν ἀπὸ τόσους μῆνες. Δὲ μποροῦσαν νὰ τὸ χωνέψουν. "Οταν πεθάνην παλικάρι σὰν τὸ Μῆτρο, πεθάνεις δλόκληρη ζωή, σρητέαις ὁ γῆλιος ! Καὶ τότε στάθηκεν ἔνα πρᾶγμα ποῦ δὲ θυμοῦνται οἱ γεροντότεροι νὰ ξαναστάθηκε κι ἄλλη φορὰ στὸ Θαλασσοχώρι. Καθένας ποὺ ἀκουγε τὸ νέο, τὸ ἔλεγε τοῦ ἄλλου, καὶ ἀμέσως, ὅπως ἦταν κι ὅπου βρίσκονταν, τραβοῦσε γοργὰ κατὰ τὸ σπίτι τοῦ Μῆτρου. Ποῦ μαζεύτηκεν ὅλος ἐκείνος ὁ κόσμος; γυναικες, δημορφοσυγυρισμένες μὲ τὰ μαῦρα φακιόλια· γυναικες ἀνάλλαγες, ἔπως βρίσκονταν στὰ σπίτια τους. κάθε λογής ἀντρες, νοικοκυρέοι, δουλευτάδες τῆς θάλασσας καὶ τῆς στεριάς· παιδάκια ποὺ τὰ κρατοῦσαν ἀπ' τὸ χέρι ὅλοι ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ τραβοῦσαν ἵσια ἐκεῖ. "Ἐλεγες πώς μέσα στὸ σπίτι ἐκείνο γίνονταν τὰ Πάθη τοῦ Χριστοῦ κι ἔχεις στηθῇ ἔνας ἄλλος ἐπιτάφιος. Καὶ πολλοὶ κρατοῦσαν ἀκόμη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

στὰ χέρια τους ἀνθη, ἀνθη ἀπὸ τὸν ἐπιτάφιο, κι ἔλεγες πώς πήγαιναν νὰ τὰ ρίξουν ἀπάγω στὸ στρῶμα τοῦ πεθυμένου, μ' αὐτὰ νὰ τοῦ εὐωδιάσουν τὸν τελευταῖον ὅπνο, νὰ τὸν ἀγιάσουν τὸν νεκρό.

Τὸ σπίτι πρόδοχλλε μ' ἀνοιχτὰ παραθύρια, μὲ πόρτα δλάνοιχτη. Τόλουζεν ὁ γῆλος τοῦ μεσημεριοῦ. Νὰ μὴν ἥξερε κανεὶς τίποτε, νὰ μὴ γρικοῦσε τὸν ἥχο, θὰ στοχάζονταν, ὅχι πώς διάδαινεν ὁ Χάρος ἀπὸ κεῖ, μὰ πώς εἶχε στηθῆ μεγάλο πανηγύρι. Κανεὶς δὲν τὸν κρατοῦσε τὸν κόσμο ἐκεῖνον. "Οσοι ἔτρεξαν πρῶτοι, δρασκέλισαν τὸ κατώφλι, ἀγέδηκαν, τράβηξαν ἵσα μέσα, σκόρπισαν σ' ὅλα τοῦ σπιτιοῦ τὰ χωρίσματα. Οἱ ἄλλοι καρτεροῦσαν ἀπ' ὅξω. Κι ὅλο ἔρχονταν, κι ὅλο κατέθιναν, κι ὅλο ἀράζαν ἀνθρωποι μπροστὰ στὸ σπίτι. Κι ἔξαφνα πάλι ὅσοι πρόφταταν καὶ πρωτανέδηκαν στὸ σπίτι πρόδοχλαν στὰ παράθυρα, κατέθηκαν πάλι, λαχανιασμένοι, ἀποσωμένοι, κίτρινοι, καὶ ἔφεραν νέο μαντάτο: «Δὲν πέθανεν ἀκόμα, δὲν πέθανε. Ψυχομαχάει· κι ἔδωλε νὰ τὸν μοιρολογήσουν ζωντανό! Μωρέ, ἀκοῦς; Δὲν ξαναστάθηκε τέτοιο πρᾶμα!».

Κι ἀλγύθεια ἦταν· ὅσοι ἔμπαιναν μέσα στὸ σπίτι μαριάρωναν. Ἐκεὶ ποὺ περίμεναν νὰ τὸν ἰδούν πεθυμένο καὶ νὰ τὸν νεκροφιλήσουν, τὸν ἀντίκριζαν ἀνακκιθημένο στὸ στρῶμ' ἀπάνου, μ' ὀργισμένη ὅψη, μὲ γουρλωμένα μάτια, μὲ τεντωμένα αὐτιά, σὰν ἀτε ἀνυπόμονο νὰ τρέξῃ στὸν κάμπο, σὰν παλικάρι ποὺ καρτεροῦσε νὰ τοῦ φορέσουν τὸ ἀρματα γιὰ νὰ χαθῇ. Καὶ σὲ μιὰ γωνιὰ μαζωχτὴ ἡ γριὰ Δήμενα καὶ ἀσάλευτη, μὲ λείφανο κορμιοῦ μονάχα, μὲ δίχως ψυχή, μὲ δίχως δάκρυα· ὅλης ἡ ζωὴ εἶχε γίνει φωνή, μὰ ὅχι φωνὴ γυναικας, ἡ φωνὴ τῆς ἴδιας τῆς ἀπελπισιᾶς. Καὶ τραγουδοῦσε σ' ἔνα σκοπὸ δικό της, ποὺ δὲν ξανακούστηκε, κι ἔλεγε:

Ομορφονιὸς ψυχομαχάει, ομορφονιὸς πεθαίνει,
ἀνάψτε πράσινα κεριὰ καὶ κίτρινες λαμπάδες,
νὰ φέξουνε τόμορφονιοῦ νὰ κατεβῇ στὸν ἄδη.
Σκαλὶ σκαλὶ κατέβαινε, σκαλὶ σκαλὶ ἀνεβαίνει.

Η Βασίλω ἡ συμπεθέρα της, ποὺ δὲ μποροῦσε νὰ βαστάξῃ, θέλησε νὰ τῆς εἰπῇ:

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— Καημένη Δύμενα, δὲν ξαναστάθηκε τέτοιο στήγη οίκουμένη, τὸ παιδὶ σου νὰ ξῇ καὶ νὰ τὸ μοιρολογᾶς!

— Άλλ’ αὐτὶ νὰ ἀποκριθῇ ἡ μάνα, τὸ παιδὶ ἀποκριθῆκε:

— Πήγαινε στὴ δουλειά σου· τώρα θέλω νὰ μὲ κλάψῃ!

Καὶ γυρίζοντας πρὸς τὴν μικροπαντρεμένη τὴν Δόλω, στὴν ξα-
δερφούλα του, ποὺ ἔστεκε γονατιστὴ κι ἔκρυβε τὰ σιγαλά της δά-
κρυα μέσα στὸ μαντίλι της, τὴν ἀγριοκοτάξε καὶ τῆς λέει:

— Μωρὴ Δόλω, γιατὶ δὲν κλαῖς κι ἐσύ;

Κι ἀκολουθοῦσε τὸ μοιρολόγι:

Κι ηὔρεν τον ἔνας σκώληκας, μὰ καὶ τὸν ἔρωτάει;

Ποὺ πᾶς, ἀσήμι, νὰ χαθῆς, μάλαμα, νὰ θολέψῃς;

Ποὺ πᾶς, ἀργυροχούδουνο, νὰ χάσης τὴν λαλιά σου;

Κι ἀπὸ τὰ χεῖλη τῆς μάνας τὸ μοιρολόγι ξεφύτρωσε στὰ χεῖλη
τῶν γυναικῶν τῶν ἄλλων, καθὼς τὰ δάκρυα φέρνουν δάκρυα καὶ τὰ
γέλια γέλια, καθὼς τὸ κερί ἀνάρτει ἀπὸ ἄλλο κερί, καθὼς ἀπλώ-
νονταν κάποτε κι ἡ πληριμύρα του γιαλοῦ καὶ σκέπταζε τὸ Θυλασσο-
χώρι. Καὶ μέσα στὶς γυναικες ποὺ μοιρολογοῦσαν, ἄλλες γυναικες
πρόβαλαν μὲν ἀνθοστέφανα καὶ μὲ χλωρὰ μπουκέτα, κι ἄλλες παρα-
πέρα, στ’ ἄλλα χωρίσματα, κατέλες ἀνοιγαν κι ἐτοίμαζαν ρούχα
γιὰ τὸ νεκρὸ ποὺ ἀκόμ’ ἀνάσταινε, κι ὅλενα κόσμος, κόσμος ἀτέ-
λειωτος ἀνέδαινε καὶ κατέδαινε. Ἀντίκρι ἀπὸ τὸ σπίτι, ὁ παραγγύδες
κάρφωνε μὲ δακρυσμένα μάτια τὰ ἔυλα τῆς κάσσας, κι ἀπάνω ἔεδι-
πλωναν τὸ σάθανο. σ’ ἔνα τραπέζι ἔστεκεν ἡ κεντιστὴ κι ὀλόχρυση
σκούφια, στερνὸ χάρισμα τῆς ἀρραβωνιαστικιᾶς στὸν ἄκληρο ποὺ
τῆς ἔφευγε γιὰ πάντα· μὲ ἐκείνη θὰ τὸν στόλιζαν στὸ νεκροχρέδατο.

‘Απὸ τὸ μεσημέρι κι ἐκεῖθε ἄρχισεν ὁ χαροπόλεμος. Τὸ ψυχο-
μαχητὸ κράτησεν ὅλο τὸ δειλινό. Καὶ τὸ παλικάρι βογγοῦσε βαθὺ
κι ἀναταράξονταν, σὰ χώρα ποὺ κάθε λίγο καὶ λιγάκι τὴν ἀνατ-
ναζεν ὅπ’ τῆς γῆς τὰ ἔγκυτα σεισμὸς δαιμονισμένος. Καὶ μὲς στὸ
ψυχομαχητό, στερνὰ ξεσπιθίσματα τοῦ καντιλιοῦ τῆς ξωῆς, τέτοια
λόγια ξεπετιόνταν ἀνάρια ἀνάρια:

— ‘Αχ! μωρέ, τί ἔπαθα!... Φουστανέλα φορεῖς... Σιγὰ σιγὰ...
μὴν πατίσσης τὰ πόδια μου... Μπά! μπά! τί κόσμος είναι τοῦτος;...
Ψηφιστοποιηθῆκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Όρίστε ! όριστε ! Μάνα... Μήν πατήσῃς παραπάνω !... Τόπο! τόπο!
Αέρα θέλω !... Γλυκιά ζωή... Μή μου κρύδησ τὸν ἥλιο... Παραδό-
θηκα !

Καὶ μὲ τὸ «παράδόθηκα» παράδοσε στὸ Χάρο τὴ ζωὴ. Ξεψύ-
χησε μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ κόσμου, μέσα στοῦ Θαλασσοχωρίου
τὴν ἀγκαλιά, σὰ λεύκα ποῦ τὴ ρίχγει ὁ ἔυλοκόπος θστερ ἀπὸ βαρύν
ἀγῶνα, στ' ἀνοιχτά, μπροστὰ στὴν ὅψη ὀλόκληρου τοῦ λόγγου τοῦ
ἀνγύμπορου. Τὴν ἵδιαν ὥραν ὁ ἀνθρώπινος ἐκεῖνος λόγγος, ποὺ ἀπλώ-
νονταν ἀπ' τὸ στρῶμα τοῦ νεκροῦ ἵσα στὸν δρόμον ἔξω, σκόρπησε
μιὰ βοή, ποὺ τὴν εἰχε γεννήσει βαρὺς καημός κι ἀλαφρὸς ἔανά-
σασμα : «Κρῆμα στὸ παλικάρι ποὺ πάει ἄδικα ! Δέξα σοι, Κύριε,
ποὺ τὸν ἀνάπαψες !»

Κωστής Παλαμάς.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΣΚΥΛΟΥ

(Ηθογραφικὸν διήγημα)

Ως νὰ ἴτο χθεσινὴ ἐνθυμοῦμαι τὴν ὡδη τεσσαρακονταετῆ τοῦ
οκύλου ἐκείνου ἱστορίαν. Ὡμην τότε μαθητὴς τῆς πρώτης τάξεως
τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου εἰς τὸ Ἑλληνοαμερικανικὸν Λύκειον τοῦ μα-
καρίου Χρίστου Εὐαγγελίδου. Ἐρχόμενος ἐξ Ἰταλίας δὲν εὑρέθην
ἔσον ἐφοδούμην εἰς τὴν Σύρον ξενιτευμένος. Πολλοὶ τωόντι ἀπέ-
μενον ἀκόμη εἰς τὴν Ὁμηρεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ὀρφανίδου ἔηρόνησον
Ἰταλοὶ πατριώται ἐκ τῶν φιλοξενηθέντων μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς
ἐπαναστάσεως τοῦ 1848. Οἱ Ἰταλοὶ ἦσαν πλειστοὶ ἀκονηταὶ ξυ-
ραφίων, καθαρισταὶ κηλίδων, συγκοληταὶ σπασμένων πινακίων,
ἀνακατιγισταὶ παλαιῶν ὑποδημάτων διακομηταὶ τῶν νεκρικῶν φε-
ρέτρων, τηγανισταὶ σμαρίδων καὶ πάντες ἀνεξαιρέτως ζωγράφοι, λι-
βεξόι, χοροδιδόσκαλοι καὶ μουσικοί. Αἱ ἀξιώσεις τῶν καλλιτεχνῶν
τούτων περιεῳδίζοντο εἰς τὸ νὰ μὴ ἀποθάνωσι τῆς πελνῆς, ὃ δὲ βίος
ἦτο τότε ὅπως σήμερον ἀκριδός. Ἀντὶ εἰκοσιπέντε τὸν μῆνα
ραχμῶν ἥδυνατό τις νὰ εὕρῃ ὀλόκληρον μογώρουσαν εἰρήσκον εἰς
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπατέρυκητοπολιτικῆς

τὰ Βαπόρια καὶ ἀκόμη εὐθυνότερον, ὅν εἰχεν ἀμβλεῖαν τὴν ὅσφρησιν, παρὰ τὰ Βυρσοδεψεῖα, καὶ μὲν μόνον σφάντζικον νὰ χορτάσῃ κεφτέδες, στιφάδον καὶ καπαριὰ εἰς τὰ αὐτοκαλούμενα εὐρωπαϊκά ξενοδοχεῖα.

Ἄναλογος τῆς τοιαύτης τοῦ βίου εὐθηνίας καὶ τῆς πληθύρας διδασκάλων ἦτο τῶν μουσικῶν μαθημάτων ἡ τιμή, οἱ δὲ φιλόμουσοι πάσης κοινωνικῆς τάξεως Ἐρμουπολῖται ὠφελοῦντο τῆς εὔκαιρίας, ὅπως διδαχθῶσιν ἔκαστος ἀντὶ μικρᾶς θυσίας τὸ δργανον τῆς ἐκλογῆς του. Οὐδέποτε οὐδαμοῦ ἀντίχησαν ὅσα τότε εἰς τὴν Σύρον βιολία, φλάουτα, τρόμπαι, πίφερα, μανδολίνα, κόρνα καὶ κλαρινέτα. Ο περιερχόμενος τὰς στενωποὺς τῆς πόλεως, καὶ μάλιστα τὰς Κυριακάς, ἐπνίγετο εἰς κύμια των μελωδίας ἔξορμῶντα ἐκ παντὸς παραβύρου. Οὐδὲ γένοτο νὰ καθίσῃ εἰς τὴν ἔδραν κουρέου ἢ τὴν τράπεζαν καφενείου χωρὶς νὰ εὔρεται ἀντιμέτωπος πατριώτου τοῦ Μιχαήλ Αγγέλου καὶ τοῦ Κορεγίου ζητοῦντος τὴν ἀδειαν νὰ είκονισῃ ἀντὶ τριβράχιου τὴν ἱεραγένη καὶ ἐκφραστικήν κεφαλήν του ἢ νὰ φορήσῃ ὁ σκύλος, ὁ γάτος ἢ ὁ ψιττακός του χωρὶς νὰ δεχθῇ αὐθημερὸν τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ προτείνοντος νὰ βαλσαμώσῃ τὸ λείψανον τοῦ ἀξιεράστου ζώου. Ἄν δὲ ἐκινδύνευε νὰ μεταβῇ εἰς τὰς αἰωνίους μονάς διακεκριμένον τῆς Συριανῆς κοινωνίας μέλος τότε ὅχι νὰ κρυώσῃ, ἀλλ’ οὐδὲ καν νὰ ξεψυχήσῃ ἐπερίμεναν οἱ προσφερόμενοι νὰ διαιωνίσωσι διὰ γυψίνου ἐκμάγματος τὴν ὅψιν τοῦ ἐπιφανοῦς μεταστάντος ἢ νὰ ὑμνήσωσι τὰ ἀληθημόνητα ἔργα του εἰς τὰ ἔγκριτα τῆς Ἰταλίας φύλλα.

Ἐξ ὅλων τῶν Ἰταλῶν ἀποίκων διασκεδαστικῶτατος ἦτο βεβίως ἐ πρώην Γαριβαλδινὸς λοχίας Γιαμβατίστας, ὁ προτιμήσας παντὸς ἄλλου τὸ ἐπάγγελμα σαλτιθάγκου ἢ θαυματοποιοῦ, τὸ ὅποτον μετήριχετο ἐπὶ τῆς πλατείας, ἀκριβῶς ἀντικρὶ τοῦ Δυκείου, πρὸς μεγάλην τῶν ὑποτρόφων χαράν. Τὸν θίασον ἀπετέλουν ὁ ρηθεὶς Γιαμβατίστας, ὁ δωδεκαετής υἱός του Κάρολος καὶ μεγαλόσωμος σγουρός σκυλος φέρων τὸ ὄνομα Πλούτων. Τὰ θαύματα τοῦ θιασάρχου, αἱ λαθροχειρίαι πεσσῶν, αἱ σφαιροβολίαι, αἱ πυρριδίες καὶ αἱ καταποσεῖς φλεγόντων ἀνθράκων ἥσαν ἐκ τῶν συνηθεστάτων καὶ ἔτι κοντέρα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τὰ θανάτιμα πυρδήματα, ὁ χορὸς μεταξὺ αἱ

γῶν καὶ αἱ ἔξαρθρώσεις. Πολὺ μᾶλλον τούτων εἴλκουε τὴν περιέργειαν καὶ τὰ πεντάλεπτα τῶν Συριανῶν ὁ σκύλος, ἡγητωραυγάζων ἢ μᾶλλον ἡγητωραυγίζων ὑπὲρ τοῦ Γαριβάλδη, ἥτοι πρὸ πασσάλου ἐνδυθέντος κόκκινον χιτῶνα, ἢ ὅρμῶν νὰ σπαράξῃ τὸν Ἰγισουίτην ἢ τὸν Ραδέσκην, τὸν αὐτὸν διγλαδῆ πάσσαλρυ φέροντα μαῦρον ράσον ἢ ἀσπρόχρυσον στολὴν καὶ πῖλον πτερωτὸν Αὐστριακοῦ στρατάρχου.

Ἄκοιη νοστιμώτερος ἥτον ὅταν ὅρθιος ἐπὶ τῆς τραχπέζης καὶ ἔχων ἐπὶ κεφαλῆς ἀρχιερατικὸν διάδημα ἐκ χρυσοχάρτου ἐμιμεῖτο τὸν Πάπαν Πίον Νόννον, εὐλογῶν διὰ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν του τὰ πλήθη τῶν πιστῶν, καὶ ἔξισου διέπρεπεν εἰς τὴν λεγομένην κρίσιν τοῦ Πάριδος, ἀπονέμων ἀλανθάστως τὸ μῆλον ἢ μᾶλλον πορτοκάλιον εἰς τὴν ώραιοτέραν ἐκ τῶν προσαγομένων πλύστραν ἢ παραμάναν.

Ἄλλα πρὸ πάντων ἀλησμόνητος ἥτο ὅταν, βαδίζων ἐπὶ τῶν ἀπισθίων ποδῶν καὶ κρατῶν μεταξὺ τῶν ὀδόντων μικρὸν δίσκου, περιήρχετο μετὰ τὸ τέλος τῆς παραστάσεως τὰς τάξεις τῶν θεατῶν ταπεινῶς ὑποκλινόμενος πρὸ ἑκάστου καὶ ἐπειτα προσηλώγων ἐπὶ αὐτοῦ ἀνεκφράστου γλυκύτητος ἐπαιτικὸν βλέμμα. Κάλλιστα δὲ γνωρίζων πόσον ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἡγαπᾶτο, εὐθὺς μετὰ τὴν περιφορὰν του δίσκου εἰς τὴν πλατεῖαν, εἰσώριμα εἰς τὸ Λύκειον, εὕθυμος καὶ θυροδύνης ἀν διεσκεδάζομεν εἰς τὴν αὐλὴν ἢ τοὺς διαδρόμους, ἀφωνος, αἰδίμην καὶ συνεσταλμένος ἀν εὔρισκόμεθα εἰς τῶν παραδόσεων τὰς αἰθούσας. Ἡμέραν ἐν τούτοις τινάδι διδάσκαλος τῆς κατηχήσεως, διότε ἀπλοῦς ἱερεὺς καὶ ἐπειτα ἐπίσκοπος Χαλκίδος ἀοιδήμος Δαβὶδ Μολοχάδης, μὴ γνωρίζων τὸν εἰσερχόμενον ἦγειρε τὴν ράβδον του νὰ τὸν ἀποδιώξῃ. Ἀλλὰ πρὶν ἡ ράβδος καταπέσῃ συνηγρήθησαν τοῦ καλοῦ ἱερέως καὶ τοῦ καλοῦ σκύλου οἱ δρθαλμοὶ καὶ ἀποτέλεσμα τῆς συγαντήσεως ἐκείνης ἦσαν ἢ ἀπόθετις τῆς ράβδου καὶ ἡ προσθήκη πενταλέπτου εἰς τὸν ἔρανον τῶν μαθητῶν. Οὗτοι διεσκέδαζον ἐνίστε ύποβάλλοντες τὴν ἀκεραιότητα τοῦ Πλούτωνος εἰς δεινὴν ἀληθῶς δοκιμασίαν. Ἀντὶ χαλκίνου κέρματος εἰς τὸν δίσκον ἐπρόσφερον εἰς αὐτὸν καταγῆς τεμάχιον ἄρτου, κουλούραν ἢ κατημέρι. Ἀλλ' εἰς ποιον ἄρα ἀνήκε τὸ σῦτω προσφερόμενον, εἰς τὸν θίασον ὃς τὴν ψηφιοποιηθῆκε κατόπιν καταψύχοι Εβναδεμητρικής Πολιτικής προ-

σωπικώς; Τοῦτο γάτο τούλαχιστον ἀμφίδολον. Τὸ τέμιον δῆμος τετράποδον, ἀντὶ γὰ λύση αὐθαιρέτως τὸ ξήτημα ὑπὲρ ἔκυτοῦ, καταδρογθίζον τὸ προσφερόμενον, ἔθετε κατὰ γῆς τὸν δίσκον, ἐπρόσθετεν εἰς τὰ νομίσματα τὴν εἰς εἶδος προσφοράν, ἐλάμβανε καὶ πάλιν εἰς τὸ στόμα τὸν δίσκον καὶ ἔτρεγε γὰ παραδώσῃ ἀκέραιον τὸ περιεγόμενον αὐτοῦ εἰς τοὺς κυρίους του. Ἡ τοιαύτη διαγωγὴ γάτο τόσον μᾶλλον ἀξιοθάμαστος, καθόσον οὐδεμίᾳ ὑπῆρχε βεβαιότης, ὅτι θὰ γημεῖθετο λαμβάνον ὅλα τὰ φαγώσιμα. Οἱ θαυματοποιοὶ ὑπερηγάπων βεβήλως τὸν σκύλον τῶν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἔτρωγαν γάτο τούλαχιστον δὲν ἔχορταιναν οἱ ίδιοι καθημέραν.

Ὑπῆρχον ἐντούτοις καὶ τινες κατ' ἔτος γημέραι, κατὰ τὰς ὁποίας ὅχι μόνον ἔτρωγαν, ἀλλὰ καὶ ἔπιναν οἱ Ἰταλοὶ μέχρι κόρου, πανηγυρίζοντες διὰ συμποσίου τὴν ἐπέτειον ἐπαναστατικοῦ τενὸς κατορθώματος. Αφθόνως τότε ἔρρεεν ὁ οἶνος τῆς Σαντορίνης, ὁ μόνος ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν ἐνθυμίζων εἰς τοὺς ἔξορίστους τῆς πατρίδος των τὸ γλυκὸν δάκρυον τοῦ Χριστοῦ γάτο βαρὺ νέκταρ τῆς Μαρσάλας. Ἐκ τοιαύτης ἐπιστρέψων γημέραν τιγὰ ὑπερέθυμος εὐωχίας ἀπεδύθη εἰς τὴν συνίθηστὴν τῆς πλατείας παράστασιν ὁ Γιαμβατίστας καὶ κατὰ κακήν του τύχην δὲν παρέλειψε τὴν πυραμίδα. Αὕτη ἀποτελεῖται, ὡς πάντες γνωρίζουσιν, ἐκ στιβάδος παντοίων ἀλλεπαλλήλων σκευῶν, τραπεζίων, καθισμάτων, βαρελίων, σταμνῶν καὶ φιλῶν καὶ τὴν ἐπὶ τῆς κορυφῆς πάντων τούτων ἀνύψωσιν ὡς ἀγάλματος τοῦ θαυματοποιοῦ. Τῷν πυραμίδων τούτων γάτερεστης δὲν εἶναι ἀκριβῶς δῆμη καὶ γάτων αἰγυπτιακῶν, καὶ πολλὴ ἀπαιτεῖται παρὰ τοῦ ἀγαθάτου ἀσφάλεια πατήματος καὶ προσοχὴ πρὸς διατήρησιν τῆς ἀσταθοῦς αὐτοῦ λεορροπίας. Ταύτην καθίσταντον τὴν γημέραν ἐκείνην οἱ ἀτμοὶ τοῦ θηραϊκοῦ οἴνου ἔτι ἀσταθεστέραν. Καὶ κατώρθωσε μὲν ὁ Γιαμβατίστας ν' ἀκινητήσῃ ἐπὶ τινας στιγμὰς ἐπὶ τοῦ ψήλου αὐτοῦ βάθρου, ἀλλ' αἴφνης, ἐνῷ ἐσταύρωσεν ἐπὶ τοῦ στήθους τὰς χειραπρὸς ἀπομίμησιν τοῦ Βοναπάρτε, τὸ ὄλον οἰκοδόμημα ἐσείσθη καὶ κατέπεσε μετὰ φοβεροῦ πατάγου, τοῦ ὅποιου ὑπερεῖχεν ὁ δεύτερος ἥχος τῶν συντριβομένων οὐαλίων. Οἱ θεαταὶ ἐπίστευσαν κατ' ἀργούς τι περιείχετο καὶ διεισδύσας οὗτος εἰς τὸ πρόγραμμα τῆς παραστάσεως. Φλαμμούριθματικῆς γάτο περιγραφεικῆς καὶ πόλιν ἀνωτέρα τη-

τὸν ἀρχῇ ὑπολογισθεῖσης. Πλὴν τῶν σταμνίων καὶ φιαλῶν εἶχον σπάσει κατὰ τὴν πιὼσιν καὶ ὀμφότερα τὰ δετὰ τῆς κυνήμης του δυστυχοῦς σχοινοβάτου, τὸν ὅποιον θέσαντες οἱ προσδραμόντες κλητῆρες ἐντὸς φορείου μετεκόμισαν εἰς τὸ νοσοκομεῖον ἀκολουθούμενον ὑπὸ τοῦ ὁδυρομένου Κάρλου καὶ τοῦ Ηλούτωνος, τοῦ ὅποιου δὲν ἔφαντο μικροτέρᾳ ἢ ἄφωνος λύπη. Ο τότε ἀρχιατρος τοῦ Συριανοῦ νοσοκομείου ἦτο ὅχι μόνον καλὸς χειρουργός, ἀλλὰ καὶ κάλλιστος ἄνθρωπος. Εὐσπλαγχνισθεὶς τοὺς ἀθλίους ἐκείνους ἐφιλεξένησε πλὴν τοῦ παθόντος εἰς τὸ κατάστημα τὸν υἱόν του καὶ τὸν σκύλον.

Τὸ διπλοῦν κάταγμα τοῦ θαυματοποιοῦ ἀπεδείχθη ἀνεπίδεκτον συγκολόγησεως καὶ ἐπεδάλλετο ἀναποδράστως τῆς κυνήμης ἢ ἀποκοπή. Ο αιθήρ, τὸ χλωροφόριμον καὶ αὐτὴ ἡ διὰ τοῦ ψύχους τοπικὴ ἀναισθησία δὲν ἤστη ἀκόμη συνήθη ἐν Σύρῳ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὃ δὲ παθών ἔπρεπε νὰ ὑπομείνῃ ἀμείωτον τῆς ἐγχειρήσεως τὴν δύνην. Πρὶν ἡ προσδήῃ εἰς ταύτην, διέταξεν ὁ Ιατρὸς ἐκ φόδου συγκινήσεως τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀκρωτηριαζομένου, κατὰ παράκλησιν ὅμως σύτοῦ ἔστερξε νὰ μείνῃ ὁ σκύλος. Ο σχοινοβάτης περιβαλὼν διὰ τοῦ βραχίνος τὴν οὐλότριχα κεφαλὴν τοῦ πιστοῦ συντρόφου του ἐστήριξεν αὐτὴν εἰς τὴν ἰδικήν του, ἔπειτα ἥρχισε τῆς μαχαίρας καὶ τοῦ πρόσωπος ἢ ἐργασία.

Οἱ ἐκ τῆς δέξιητος τοῦ πόνου στεναγμοὶ τοῦ ἀκρωτηριαζομένου Κρέθιζον τὸν Ηλούτωνα, μὴ δυγάμενον νὰ μαντεύσῃ διὰ τίνα λόγον ἔβασαντες τὸν αὐθέντην του τόσον σκληρώς. "Οτε δὲ κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐγχειρήσεως ἐλιποθύμησεν οὗτος ἐκ τῆς ἀφθόνου τοῦ αἷματος ροής, ἀπομείνας ὁ σκύλος ἐλεύθερος ὥριμης νὰ τὸν ἐκδικήσῃ διγκάνων τὸν γυμνὸν βραχίονα τοῦ χειρουργοῦ. Ἄλλος οὗτος ἦτο, ὡς εἴπομεν, ἀγαθώτατος ἄνθρωπος. Αντὶ νὰ θυμώσῃ ἔσπευσε νὰ ἀγαχτίσῃ τοὺς πρὸς ἐπίδειξιν ξήλου ακοποιούντας τὸν Ηλούτωνα νοσοκόμους, διατάξας ν' ἀφειτῇ ἀγενόχλητος παρὰ τὴν κλίνην τοῦ κυρίου του.

Εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ νοσοκομείου αἵθουσαν ἔτυχε νὰ παραμένῃ πρὸς τελείων ἀνάρρωσιν καὶ ἄλλος Ἰταλός, πλανόδιος ἐκριζωτῆς δέσμων καὶ πωλητὴς μαχικῶν φύλτων, μετεσγένευσε τὴν ιδιότηταν. Ψηφιοποιήθηκε από τοῖνοι δύο Εκπαιδευτικής Πολιτείας

του εἰς τὰ χωρία, ὅπου εὐκολωτέρα ἦτο ἡ εὑρεσις ἀγοραστῶν. Ὁ ἀγύρτης οὗτος, κάλλιστα γνωρίζων τὴν δεκαροσυλλεκτικὴν τοῦ Πλούτωνος ἐκανότητα, ἐσκέφθη ἐν τῷ πλήθει τῆς ἀδυνεῖδησίας τοῦ νὰ στερήσῃ τῆς μόνης του παρηγορίας τὸν ἡκρωτηριασμένον αὐτοῦ συμπατριώτην. Ωφελούμενος ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ νέου Κάρλου, τοποθετηθέντος διὰ συστάσεως τοῦ Ιατροῦ εἰς ἴκανως ἀπέχων βαφτεῖον, ἥσχολήθη διὰ παντοίων περιποιήσεων νὰ ἐλκύσῃ τοῦ σκύλου τὴν ἐμπιστοσύνην, τὴν δὲ ἡμέραν τῆς ἔξοδου του ἐκ τοῦ νοσοκομείου κατώρθωσε νὰ προπεμφθῇ παρ' αὐτοῦ μέχρι τῆς ἀκρας τῆς ὁδοῦ. Ἐκεῖ ὅμως ἀπέμεινεν ὁ Πλούτων νὰ τὸν ἀποχαιρετήσῃ οὕτε διὰ θωπειῶν, οὔτε διὰ τῆς ἐπιδειξεως ὀρεκτικοῦ ἀλλάντος πειθόμενος νὰ προβῇ περαιτέρω. Ἀποτυχόσης τῆς ἀποπείρας διαφθορᾶς, ἤγαγκάσθη δ ἄρπαξ νὰ καταρύγῃ εἰς τὴν χρήσιν σχοινίου, διὰ τοῦ δποίου παρέσυρε τὸ ταλαιπωρὸν ζῶον, ὅτε μὲν θορυβωδῶς διαμαρτυρόμενον, ὅτε δὲ κινδυνεύον διὰ τῆς ἀντιστάσεως αὐτοῦ νὰ πνιγῇ. Καθόδον ἔτυχε νὰ συναντήσῃ νοσοκόμον, εἰς τὸν δποῖον διηγήθη ὅτε ἀγοράσας παρὰ τοῦ κυρίου του τὸν σκύλον, εἶχε δικαίωμα νὰ τὸν συμπαραλάβῃ καὶ ἄκοντα εἰς τὰ Χροῦσα.

Ἡ ἐκ τῆς στερήσεως τοῦ συντρόφου του λύπη καὶ ἡ ἐκ τῆς πρώην κακῆς διαίτης δυσκρατία τοσοῦτον ἐδείνωσαν τὴν κατάστασιν τοῦ δυστυχοῦς θαυματοποιοῦ, ὅστε ἐργόμενος πρωταν τινὰ ὁ οὗτος του νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ εύρε τὴν αλίνην κανήν καὶ τὸν πατέρα του ἐντὸς φερέτρου ἔτοιμον πρὸς μετακόμισιν εἰς τὴν τελευταῖσιν του κατοικίαν.

Οκτὼ μετὰ τὴν ἀπαγωγὴν του ἡμέρας καὶ δύο ὥρας μετὰ τὴν ἐκφορὰν τοῦ νεκροῦ ὁ Πλούτων, δυτικές εἶχε κατορθώσῃ νὰ δραπετεύσῃ ἀπὸ τὰ Χροῦσα ἔξεεν ἐπιμόνως τὴν ἐξώθυραν τοῦ νοσοκομείου. Ταύτην ἤνοιξε δυστυχῶς εἰς αὐτὸν ἀντὶ τοῦ θυρωροῦ τελειόφοιτος τῆς Ιατρικῆς σχολῆς, προσληφθεὶς ὡς βοηθὸς τοῦ χειρουργοῦ. Ὁ ἀποτρόπαιος ἐκεῖνος ἀνθρωπὸς ἥσχολετο πρὸς διαδόχους τοῦ ὀνόματός του εἰς πειράματα ζωντοτομίας, τῆς συγισταμένης, ὡς γνωστόν, εἰς τὴν ἀντὶ πτώματος ἀνατομήν ζωντανοῦ θύματος πρὸς ἐπισκόπησιν τῆς λειτουργίας, τῶν ἐσωτερικῶν του δργάνων, τῆς κινήσεως τῶν μυώνων ψυχής τοῦ ἀποτελεσμάτων τῆς τομῆς τοῦ νεύρου ἢ τῆς ἐξαιρέ-

σεως ἐγκεφαλικοῦ λοδοῦ. Αἱ θηριώδειαι αὗται ἐνδέχεται μὲν νὰ εἶναι γρήσιμοι εἰς τοὺς σπουδαστάς, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς ἐπροκάλεσαν καὶ ἐξακολουθοῦσι προκαλοῦσαι τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὰς διαιμαρτυρήσεις πάντων τῶν ἔχόντων σπλάγχνα.

Ἡ θέα τοῦ καλοῦ ἐκείνου ζώου, ἀσθμαίνοντος ἐκ τοῦ μακροῦ δρόμου, τοῦ σείοντος τὴν οὐρὰν καὶ μὲν ἀνθρώπινον βλέμμα ἰκετεύοντος νὰ τοῦ ἀνοιχθῇ ἡ θύρα τῆς αἰθούσης, ὅπου ὑπέθεται ἀκόμη εὐρισκόμενον τὸν αὐθέντην του, δὲν ισχυεῖ νὰ μαλάξῃ τὴν λιθίνην τοῦ ζωοτόμου καρδίαν. Συλλαβόν τὸν ἀγύποπτον Πλούτωνα καὶ δέσας αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἀνατομικῆς τραπέζης ἕρχεται νὰ κρεουργῇ τὰς σάρκας του ἀνηρεῶς. Ἐνῷ εἰς τοιαύτην παρεδίδετο διασκέδασιν, ἐπέστρεψεν ὁ Κάρλος εἰς τὸ νοσοκομεῖον πρὸς παραλαβὴν τῆς πενιχρᾶς πατρικῆς κληρονομίας, ἢτοι δέματος θεατρικῶν ἐνδυμάτων. Ο ἐκ τῆς μαχαίρας πόνος καὶ ἡ αἰσθησίς τῆς προσεγγίσεως τοῦ νεαροῦ κυρίου του μετέδωκαν εἰς τὸν Πλούτωνα δυνάμεις ἴκανὰς νὰ συντρίψῃ τὰ δεσμά του καὶ νὰ προβάλῃ κάτωθεν τῆς θύρας τὸν δασύμαλλον αὐτοῦ πόδα κατακινατωμένον. Σπαραξικάρδειος ἀντίχηγε τότε ἡ δυωδία τοῦ πρὸ τῆς κλειστῆς θύρας κλαίοντος παιδίου καὶ τοῦ σπισθεντοῦ γοερῶς ὄλακτοῦντος σκύλου. Ο θύρυδος ἐκείνος προσείλκυσε τὸν ἵστρόν, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ βροντοφώνητα ἥγακνάσθη ὁ ζωοτόμος νὰ υπακούσῃ, ἀνοίγων τὴν θύραν. Ο Πλούτων ἐχύθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ὄρφανοῦ, δὲ λατρὸς ἐπέδειξε καὶ πάλιν τὴν ἀγαθότητα τῆς ψυχῆς του, περιδέσας μετὰ πάσης ἐπιμελείας τὰς χαινούσας του θυματος πληγάς, εἰς τὸ ὁποῖον διέταξε νὰ προσφέρωσι πινάκιον γάλακτος καὶ νὰ τὸ ἀφήσωσιν ἔπειτα νὰ ἥτυχάσῃ.

Αδύνατον ὅμως ἦτο νὰ εὕρῃ δι Πλούτων ἥσυχάτων πρὸ τῆς ἀνευρέσεως καὶ τοῦ πρεσβυτέρου του κυρίου. Εὔθυς ὡς ἔμεινε μόνος, ὥρθη ἐπὶ τῶν κλονούμενων ποδῶν του καὶ ἐσπευσεν εἰς τὸ θεραπευτήριον καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν μικρὰν ὑπόστεγον αὐλήν, ὅπου ἀπεθέτο μέχρι τῆς ἐκφορᾶς των οἱ ἀποθανόντες. Οδηγγὸν ἔχων τὴν ἀλάγθαστον σῖνά του καὶ ὅτε μὲν τὴν γῆγεν ἔτελε δὲ τὴν γένη τοιούτην φρα-
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εικονοδευτικού Πολιτισμού:-

νόητενος κατώρθωσε ν' ἀνεύρη καὶ ν' ἀκολουθήσῃ τὴν ὅδὸν πρὸς τὸ νεκροταφεῖον. Η ἐλεινὴ ἐν τούτοις καὶ ἀλλόκοτος ὄψις τοῦ τυλιγμένου εἰς αἱμοδαρῇ πανίκα ἔκεινου σκύλου ἔκινε τὴν περέργειαν τῶν διαβατῶν καὶ ἐξῆγειρε τὴν ἀσυνείδητον παιδικὴν ὥμοτητα τῶν ἀγυιοπαίδων, οἵτινες ἔτρεγον κατόπιν αὐτοῦ κραυγάζοντες καὶ λιθοβολοῦντες. Τὴν ὥραν ἔκεινην ἐξελθόντες οἱ μαθηταὶ τοῦ Λυκείου εἰς τὸν συνήθη ἑσπερινὸν περίπατον ἀνήρχοντο ἐν στρατιωτικῇ παρατάξει τὸν ἀνήφορον τῆς Ἀνω Σύρου. Αἱ τάξεις διεσπάσθησαν ἀμέσως καὶ πάντες ἐτρέξαριεν εἰς βούθειαν τοῦ κινδυνεύοντος φίλου μας, ἐνῷ ἐπρόσαλε πνευστιῶν ὁ Κάρλος ἐξ ἄλλης ὁδοῦ. Ἄλλ' ἵτο πλέον ἀργά. Ο Πλούτων, τοῦ ὅποιου ἐξήντλησαν τὰς τελευταὶς δυνάμεις ἀρμῇ τοῦ δρόμου, ὁ τρόμος καὶ οἱ λιθοβολισμοί, κατέπεσε πλησίον τῆς πύλης τοῦ νεκροταφείου, μόλις προφθάσας νὰ γλύψῃ τὰς χειρας τοῦ παιδίου πρὶν ἡ ἐκπνεύσῃ πρὸ τῶν γονάτων του.

Συλλέξαντες δι' ἑράνου τρεῖς δραχμὰς κατεπείσαμεν δι' αὐτῶν τὸν νεκροθάπτην ν' ἀποθέσῃ τὸ λεῖφανον τοῦ Πλούτωνος εἰς λάκον σκαφέντα πλησίον τοῦ νεκροταφείου, ἀφοῦ ἀδύνατον ἵτο νὰ ταφῇ ἐντὸς αὐτοῦ.

*Εμμανουὴλ Ροΐδης.

ΠΑΙΝΕΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

(Λυρικὸν ἡθογραφικὸν ποίημα).

Λὲν τὰ παιδιὰ τοῦ τοέλιγκα παινετικὸ τραγούδι :

— Εοένα πρέπει, ἀφέντη μου, νὰ ζήσῃς χίλια χρόνια,
νὰ ζήσῃς σὰν τὸν "Ελυμπο, ν' ἀσπρίσῃς σὺν τὸν Πίνδο,
νὰ ιδῆς ὑγιούς, νὰ ιδῆς γαμπροὺς καὶ νυφοθυγατέρες,
καὶ ἀγγόνια καὶ δισέγγονα νὰ πάκης νὰ χαϊδέψῃς.
Νάκης χιλιάδες πρόβατα, νάκης χιλιάδες γίδια,
μὲ μύρια ἀργυροχούδουνα, νὰ τὰ λαλοῦν νὰ πρέπουν.
ν' ἀριμέγγης κάθε πρόβατο καὶ ἐννιὰ ἀριμεγμοὺς νὰ βγάζῃς.
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐσένα πρέπει, ἀφέντη μου, τὸ πρῶτο, ἀπὸ ὅλα πρῶτο,
νάχῃ γερτάνι ἀπὸ φλουρὶ καὶ κέρατα ἀπὸ ἀσῆμι,
νὰ τὸ ἀκλουθᾶν τὰ πρόβατα, νὰ τὸ ἀκλουθᾶν τὸ γίδια,
νὰ τὰ σουρῆς, νὰ χαίρεσαι καὶ νὰ τὰ καμαρώνης.

Ἐσένα πρέπει, ἀφέντη μου γιὰ νὰ καβαλικεύῃς
τὸ ἀτέλλινο, προσέλλινο, τὸ κάλλιο τὸ πουλάρι,
δπόδει ἀστρὶ στὰ στήθια του, φεγγάρι στὰ καπούλια,
καὶ χίλιοι νὰ σου τὸ κρατοῦν ιὰ γέρνη νὰ πεξεύῃς,
νὰ σειέσαι, νὰ λυγίζεσαι, νὰ κάτσῃς στὸ προσκάμινο.

Κι δχ τὸ προσκάμνι ὄντας σκωθῆς καὶ μπῆς στὸν ἀρμεγῶνα
τὸ πλιὸ τρανὸ μανιρόσκυλο νὰ σὸ ἀκλουθάγη σου πρέπει,
καὶ πάλι ξαναπρέπει σου βαριὰν ἀρμάτια νάχης,
νάχης πολλὲς τὲς φορεσιές καὶ χρυσοκεντισμένες.

Νὰ ντυέσαι, νὰ ξεντύνεσαι, ν' ἀλλάζῃς, νὰ ξαλλάζῃς,
νὰ κονβαλῆς ἐδῶ κι' ἔκει τὸ ἀμέτρητο τὸ βιό σου,
νὰ διαφεντεύῃς στὰ βουνά, ν' ἀκούγεσαι στοὺς κάμποις.

Λὲν τὰ παιδιὰ τοῦ τσέλιγγα παινετικὸ τραγούδι,
καὶ παίρνουν πάλι ἀφρόγαλα καὶ πίνουν καὶ ραντίζουν
καὶ ξανασκούζουν: χούι, χούι, χούι! ρίχνουν καὶ τρία ἀρμούτια.

Κώστας Κρυστάλλης.

ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΑΣ

(Λυρικὸν ἡθογραφικὸν ποίημα)

Σύ, τῆς καρδιᾶς κρυψὸ μαργαριτάρι,
καὶ τῆς ζωῆς σεμνὸ προσκυνητάρι,
ὅποὺ ἔχτισεν δ ἄνθρωπος στὴ γῆ,
ὅταν σὸ αὐτὴ τὴν ἔρμη ἥλθε πλάση,
ἀντὶ γιὰ τὴν Ἐδεὺ δόποὺ εἰχε χάσει,
ψηλὴ θέση γὰ παλαιών ουρανῷ Ἑργαδευτικής Πολιτικῆς

Ἄπαρτο κάστρο, ποὺ ποτὲ δὲ μπαίνει
καὶ πάντα ἀπὸ τὴν θύρα σου ἔξω μένει
ἔχθρα, κακία καὶ προδοσία κρυφή·
ποὺ αἰώνια τῆς ἄγάπης τὴν λαμπάδα
κρατεῖ ἀναμένην ἄγρυπνη τριάδα,
πατέρας καὶ μητέρα καὶ ἀδελφοί.

Ω σπίτι μας καλὸ καὶ τιμημένο,
χίλιες φορὲς ἂς εἶσαι εὐλογημένο,
καὶ τοῦ Θεοῦ μας πάντοτε ἡ ματιὰ
τ' ἀδέλφια μου νὰ φαίνη μ' εὐλογία,
καὶ νὰ μυρώνῃ ἀδιάκοπα μὲ ὑγεία
τὰ τίμια τῶν γονιῶν μου γερατειά·

Σὺ μ' ἔμαθες τὸν Πλάστη νὰ πιστεύω,
καὶ τὴν γλυκιὰ Πατρίδα νὰ λατρεύω,
ἔσù καὶ τὴν Φιλία νὰ λαχταρῶ·
σὺ κρύβεις μὲ στὸ λατρευτό σου χιέριο
τὸ φῶς καὶ τῆς ἄγάπης τὸ μυστήριο,
ποὺ μὲ κερνᾶ τῆς Λήθης τὸ νερό.

Πόσες φορὲς μὲς στῆς καρδιᾶς τὰ βάθη,
σὸν ἔνοιωσα τοῦ κόσμου τ' ἄγρια πάθη,
ποὺ εἰ τριχυμίες μᾶς φέρουν τῆς ζωῆς·
σὰν ἔμπαινα μὲς στὴν καλή σου θύρα
μ' ἐγιάτρεινες ἀμέσως μὲ τὰ μύρα
μᾶς τρισευλογηθέντης σου πνοῆς!

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πόσες φορὲς μὲς στὴ θερμή σου ἀγκάλη,
ὕστερος ἀπὸ τὸν ἄγῶνα καὶ τὴν πάλη,
γαλήνη εὐρῆκα καὶ παρηγοριά,
γιατὶ στὸ στῆθος μέσα μὲ φωτίζεις
ἀπὸ τῆς γῆς τ' ἀνθρώπινα θεριά !

"Η κάθε σου γωνιὰ κι' ἡ κάθε σου ἀκρη
ἀντιλαλεῖ τὸ γέλιο μου ἢ τὸ δάκρυ,
χωρὰ τῶν τραγουδιῶν μου ἢ στεναγμό.
Στὶς κάμαρές σου μέσα καὶ στοὺς τοίχους
θωρῶ δλα τὰ δνειρά μου καὶ τοὺς στίχους,
τὸν πόνο, τὴν ἐλπίδα, τὸν καημό.

Καὶ τὸ ἄψυχά σου ἀκόμα μὲ γνωρίζουν,
κι ἀγάπης λόγια γύρω ψιθυρίζουν,
τραπέζι, εἰκονοστάσι καὶ σκαμνί·
χαμόγελο μοῦ δείχνει κάθε εἰκόνα,
τὴν ἀγκαλιὰ μοῦ ἀνοίγει ἡ πολυθρόνα,
ποὺ κάθουνται οἱ γονεῖς μου οἱ σεμνοί.

Χαῖρε, ὦ χαῖρε, σπίτι τιμημένο,
χίλιες φορὲς ἂς εἶσαι εὐλογημένο,
καὶ τοῦ Θεοῦ μας πάντοτε ἡ ματιὰ
τὸ ἀδέλφια μου νὰ ραίνῃ μ' εὐλογία,
καὶ νὰ μυρώνῃ ἀδιάκοπα μὲ ὑγεία
τὰ τίμια τῶν γονιῶν μου γερατειά !

Γεώργιος Στρατήγης.

ΜΗ ΦΟΒΗΘΗΣ

(Δυρικὸν ἡθογραφικὸν ποίημα)

Μὴ φοβηθῆς τὸ σπίτι ποὺ ἄνοιξε
στὴ γῆ βαθιὰ τὰ θέμελά του,
κι ἂς ἔρθουν χύλιοι ἀνεμοστρόβιλοι
καὶ τὴ σκεπή του ἂς φίξουν κάτου.

Μὴ φοβηθῆς τὸ δέντρο ποὺ ἀπλωσε
τὶς φίξες του βαθιά στὸ χῶμα
κι ἂς σπάσῃ τὴν κορφή του δ ἄνεμος
καὶ τὰ πυκνὰ κλαδιά του ἀκόμα.

Μὴ φοβηθῆς αὐτὸν ποὺ ἐστήριξε
στὴν πίστη ἀπάνω τὴν ἐλπίδα.
Τὸν είδα στὴ ζωὴ νὰ μάχεται,
μὰ πάντα ἀνίκητο τὸν είδα.

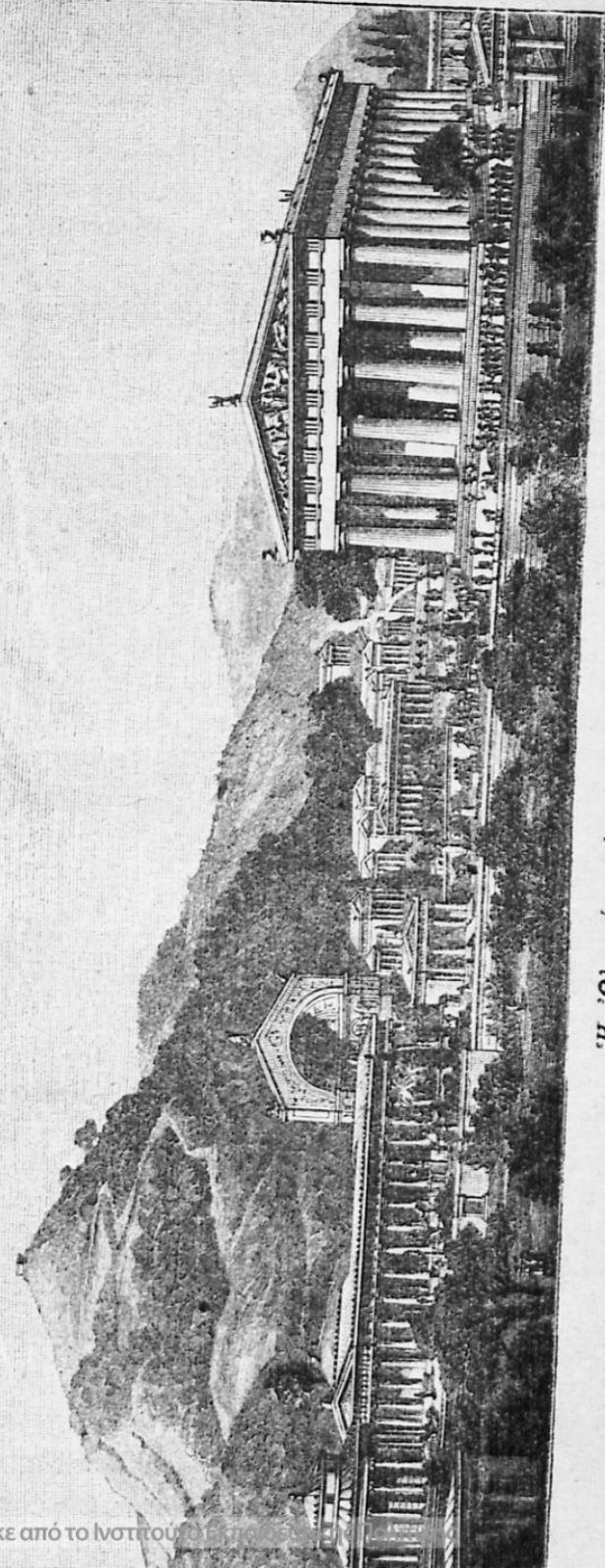
*Ιωάννης Πολέμης

Η ΚΑΛΛΙΠΑΤΕΙΡΑ

(Δυρικὸν ἡθογραφικὸν ποίημα).

«Ἄρχοντισσα Ροδίτισσα, πῶς μπῆκες;
γυναῖκες διώχνει μὰ συνήθεια ἀρχαία
ἔδωθε». — «Ἐγώ ἔνα ἀνίψι, τὸν Εὔκλεα,
τρία ἀδέρφια, γιό, πατέρα Ὀλυμπιονίκες·
νὰ μὲ ἀφήσετε πρόπει, Ἐλανοδίκες,
καὶ ἔγὼ νὰ καμαρώσω μὲς στὰ ὥραια
κορμιά, ποὺ γιὰ τὸ ἀγρίλι τοῦ Ἡρακλέα
παλαίθουν, θαυμαστὲς ψυχὲς ἀντρίκες.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Ελληνικής Κληρονομίας

Μὲ τὲς ἄλλες γυναικες δὲν είμαι ὅμοια·
στὸν αἰῶνα τὸ σόι μου θὰ φαντάζῃ
μὲ τῆς ἀντρεῖς τ' ἀμάραντα προνόμια.

Μὲ μάλαμα γραμμένος τὸ δοξάζει
σὲ ἀστραφτερὸ κατεβατὸ μαρμάρου
ὕμνος χρυσὸ τοῦ ἀθάνατου Πινδάρου».

Λαυρέντιος Μαβίλης.

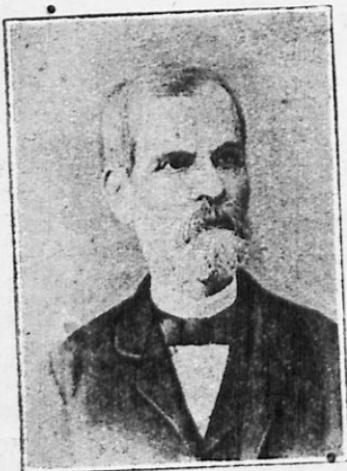
Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ

(Βιογραφικὸς γραμμισμὸς)

Ο Σωκράτης, ὅστις είχε διὰ τῆς βαθείας μελέτης του ἀποκτήσεις καλύτερα ἀπὸ πάντα ἄλλον τῶν συγχρόνων του τὰς γνώσεις ἔκεινης τῆς ἐποχῆς, ἐπούδασε τὴν κοινωνίαν ἐντὸς τῆς ὁποίας εὑρίσκετο καὶ μολονότι ὁ Ἑλληνισμὸς τότε καὶ ἵδιος αἱ Ἀθῆναι, παρουσιάζαν ὅ, τι λαμπρότερον ἡμποροῦσε νὰ ἐπιθυμήσῃ ὁ νοῦς καὶ ἡ φαντασία, —διότι ὁ Σωκράτης ἐγεννήθη εἰς τὴν μοναδικὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐποχὴν τοῦ Περικλέους—ὅμως ἡ μεγάλη διάνοια τοῦ Σωκράτους δὲν ἡμποροῦσε ν' ἀπατηθῇ ἀπὸ τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐπιφάνειαν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ εἰσχωρῶν εἰς τὰ ἔνδοτερα τῆς κοινωνίας ἔκεινης ὁ ἀριστος τῶν Ἑλλήνων μὲ βαθεῖαν λύπην τῆς ψυχῆς κατανοοῦσεν ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς ἐπροχωροῦσεν ἥδη εἰς τὴν παρακμήν του. Δὲν ἤξεύρω ἂν ὁ μέγας

ἔκεινος νοῦς συνέλαβε τὴν ἀλπίδα ὅτι ἥδυνατο νὰ ἐμποδισθῇ ἡ παραφθορὰ αὗτη τῆς πατρίδος του· τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ Σωκράτης προσεπάθησε νὰ ἀγωνισθῇ κατὰ τῆς ἐπιπολαζούσης διαφθορᾶς καὶ νὰ ἀποδειξῇ τὴν κινδηλίαν τῆς σοφίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἐπο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χῆς του. Παρουσιάζετο δὲ Σωκράτης ως ἀναμορφωτής, καὶ εἶχε δι-
καιώματα νὰ παρουσιασθῇ ως τοιοῦτος, διότι πρὶν ἡ γένη ὁ διδάσκα-
λος τοῦ λαοῦ διὰ τοῦ λόγου, εἶχεν ἥδη καταστῆ τὸ παράδειγμα ὅλων
ἔκεινων τῶν ἀρετῶν αἱ ὄποιαι πρέπει νὰ διακρίνωσι τὸν ἄριστον πολε-
την· καθότι δὲ Σωκράτης καὶ ως μαχητὴς διεκρίθη εἰς τοὺς ὑπὲρ πα-
τρίδος πολέμους καὶ λαβὼν ἐνίστε μέρος εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ τόπου
του ἔδειξε χαρακτήρα ύψηλόφρονα, ὃ ὄποιος δὲν ὑπέκυψεν οὔτε εἰς
τὸν τρόμον τῆς ὀλιγαρχίας τῶν τριάκοντα τυράννων οὔτε κατόπιν εἰς
τὰς παρανόμους ἀπαιτήσεις τοῦ λαοῦ, μολονότι αὐτὸς εἰς τὴν τάξιν
τοῦ λαοῦ ἀνήκεν. Ἀφοῦ λοιπὸν δὲ Σωκράτης
εἶχεν ἀποκτήσει μὲ τὰ ἔργα του τὴν γενικὴν
ὑπόληψιν τῶν συμπολιτῶν του, ἥρχιτε τὸ ἔρ-
γον τῆς γῆθικῆς ἀναμορφώσεως τοῦ τόπου,
ἔργον τὸ ὄποιον ὑπηγόρευεν εἰς τὴν γενναίαν
ψυχήν του ἐκείνη ἡ θεία ἔμπνευσις εἰς τὴν
ὄποιαν αὐτὸς ἀπέδιδεν βλαχεὶς τὰς πράξεις του.
Καὶ ἐνῷ οἱ πλεῖστοι τῶν σοφῶν τῶν γῆμερῶν
του ἐπωλοῦσσαν ἀκριβὰ τὰς γνώσεις εἰς ὅλι-
γους πλουσίους συμπολίτας των καὶ ξένους,
αὐτὸς μετέδιδε δωρεὰν τὴν μάθησιν ὅχι μό-
νον εἰς τοὺς ἐκλεκτοὺς νέους οἱ ὄποιοι τὸν
ἐπλησίαζον, ἀλλὰ καταβαίνων εἰς τὰς τάξεις τοῦ λαοῦ ἐζητοῦσε
πάσιν ἀφορμὴν διὰ τοῦτο δὲ Σωκράτης ἐννοοῦσεν ὅτι δὲ ἀνθρωπος, πρὶν
ραγγέλματα προσπαθῶν μὲ τοῦτο νὰ προλάβῃ τὴν διαφθορὰν ἡ
ὄποις ἔμελλεν ἀπὸ τὰς ἀνωτέρας τάξεις νὰ πληγμορίσῃ καὶ τὰ κα-
τώτερα στρώματα τῆς κοινωνίας. Ἡ πρώτη βάσις τῆς γῆθικῆς διδα-
σκαλίας τοῦ Σωκράτους ἦτο τὸ γνῶμη σαυτόν, σπουδαῖον παράγ-
γειμα, καθότι μὲ τοῦτο δὲ Σωκράτης ἐννοοῦσεν ὅτι δὲ ἀνθρωπος, πρὶν
ἡ ἐνεργήσῃ εἴτε ως ἴδιωτης εἴτε ως πολίτης, διφείλει πρῶτον νὰ
κατεβῇ εἰς τὸ βάθος τῆς συνειδήσεως του καὶ νὰ ἔξετάσῃ μήπως
μίαν φευδῆ ἰδέαν τοῦ ἔχυτος του, ἡ ὄποια ἐὰν χρησιμεύσῃ ως
σημῆγός τοῦ κοινωνικοῦ του βίου, καὶ ἔχυτὸν θὰ σύρῃ εἰς τὸν ὅλε-
τον καὶ τὴν πατρίδα θὰ ξημιώσῃ. Διὰ τοῦτο αὐτὸς πρῶτος ἔδιδε
παράδειγμα τῆς εἰλικρινείας εἰς τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν πολιτε-

Σωκράτης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαίδευτικής Πολιτικής

κού παραγγέλματος, όμοιογων, ὅτι τίποτε δὲν γίγενεν εἰμήν ἐν μόνον πρᾶγμα, ὅτι δὲν γίγενεν τίποτε, ἐννοῶν μὲν τοῦτο ὅτι δὲν πρέπει νὰ λαμβάνωμεν τὰς προλίψεις τοῦ νοός μας ως ἀλγθείας καὶ ὅτι πρέπει νὰ προσπαθήσωμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ἀλγθείαν διὰ τῆς μελέτης καὶ τῆς σκέψεως, καθ' ὃσον εἰς ἔκαστον συγχωροῦν αἱ νοητικαὶ δυνάμεις μὲ τὰς ὁποίας τὸν ἐπρόκιστον γίγνεται. Καταδικάζων τὴν πομπώδη ἐπιδειξιν τῆς φευδοφιλοσοφίας, ἡ ὁποία ἀρκεῖτο εἰς τὰς κενὰς λέξεις, ἐπροσπαθοῦσεν ὁ Σωκράτης νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς ἄλλους τὸν ἀκραιφνῆ ἔρωτα τῆς ἀλγθείας καὶ ταυτοχρόνως τὴν γενναιότητα ἐκείνην ὡς ὁποῖα καθιστάγει τὸν ἄνθρωπον πρόθυμον νὰ πέσῃ θῦμα τῶν πεποιθήσεών του.

Ιάκωβος Πολυλάς.

ΤΟ ΕΡΗΜΟΣΠΙΤΟ

(Ποίημα ἐντυπώσεων)

Πέρ' ἀπὸ τὴν ρούγα τὴν μεγάλη,
μὲς στὸ μονοπάτι τὸ μικρό,
τὴν θλιμένην ὅψη του προβάλλει
εἰς σπίτι ἀμίλητο, νεκρό.

Εἶναι ἡ θύρα πάντα σφαλισμένη,
Εἶναι τὰ παράθυρα κλειστά,
κι ἔνα κυπαρίσσι μόνο μένει
στὸ βοιβὸ κατώφλι του μπροστά.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κουρασμέν' οἱ τοῖχοί του σκορπίζουν
τὸ ἄχρηστὸν ἀσβεστώματα σωρό,
τὴ βαριὰ σκεπή του ἀποκοιμίζουν
σ' ἔναν ὑπνό μαῖρο, θλιβερό.

Τίποτ' ἔκει μέσα δὲ σαλεύει,
ἡ ζωὴ γιὰ πάντα ἔχει κοπῆ·
γύρω στὴ σκεπή του βασιλεύει
νεκρικὴ καὶ κρύα σωπή.

Ἄπὸ τὸ σκυφτό του κυπαρίσσι
ἄφωνα διαβαίνουν τὰ πουλῷα·
χελιδόνι δὲν τολμᾶ νὰ κινηθῇ
στὴ σκεπή του πρόσχαρη φωλιά.

Τοιγνρνοῦν οἱ κόρακες στὰ πλάγια
σὰν νὰ νοιώθουν Χάρου μυρωδιά,
κι ἀγρυπνιὰ τὴ νύκτα ἡ κουκουβάγια
στοῦ κυπαρισσιοῦ του τὰ κλαδιά.

Τὰ βουθά, τυφλὰ παράθιρά του
πνίγουν κάθ' ἐλπίδα καὶ χαρά,
καὶ τὴ μαίρη σκέπη τοῦ θανάτου
φέρνουν μὲς στὸ νοῦ μου θλιβερά.

Καὶ στὸ σπίτι ἔκεινο τὸ κλεισμένο
μὲ τὸ κυπαρίσσι στὸ πλευρὸ
φαίνεται σὰν μνῆμα ἐρημωμένο
δίχως κανδιλάκι καὶ σταυρό.

**Ιωάννης Πολέμης.*

ΟΙ ΕΞΙ ΚΟΡΕΣ ΤΟΥ ΕΡΕΧΘΕΙΟΥ

(Ποίημα ἐντυπώσεων).

Στοὺς ἔξι στύλους φύσησε ὁ τεχνίτης
τὴν ἀνθρώπινην ζωήν· κι ἀπ' τὸν καθένα
λαφρόσκεπο ἔδειξε τ' ὠραῖο κορμί της
μιὰ μαρμαροπελεκητὴ παρθένα.

Νίκης φτερὰ δὲν ἔχει· τὴν δρμή της
κρατοῦν τὰ πόδια της θεμελιωμένα·
μεστωμένα τὰ στήθη ἀπ' τὴν θερμή της
πνοή· στὰ πλευρὰ τὰ γέρια της ριγμένα...

Τὰ ἔξι κορμὰ τὰ ὀλόισα φανερώνουν,
μὲ τὴν ἀδάμαστή τους περηφάνεια.
πῶς στὸ χῶμα ποτὲ δὲν ἔχουν σκύψει,

καὶ τὰ κεφάλια ἀβάρετα στυλώνουν
τὴ θεία σκεπή, σὰ τὰ φοροῦν στεφάνια
χρίνων, σταλμένα ἀπ' τοῦ Ὄλύμπου τὰ ὄψη.

Γεώργιος Δροσίνης.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΡΑΓΣΚΑΚΗΣ

(Βιογραφικός γαραξητικός τύπος).

Κάτι μεγαλοπρεπῶς μαῦρον· φέσι· ώς κόκκινον καλπάκι· μουστάκι εὐθύ, σκληρόν, ώς ἀπὸ δρείχαλκον· μαλλιά ἀπὸ ἐδῶ κι ἀπὸ ἔκει χυτὰ εἰς τοὺς ὄμους· ἡ ρουμελιώτικη τραχύτης εἰς σλην τῆς τὴν ἔκτασιν· κάτι τι ἀρχαγγελικόν, ἐωσφορικόν, ταξιαρχικόν, ἀρχιστρατηγικόν. Ο ἄγγελος καὶ ὁ δαίμων, τῶν δποιῶν ἐκαυχᾶτο ὅτι ἦτο ὁ ἀρμονικὸς συγδυασμός, τὸ ἐλεύθερον ζευγάρωμα.

Τὸν περιγράφει περιέργως ὁ Περραιβός : «Ἀνάστημα μέτριον, σῶμα λίγην, ὑπομέλαν καὶ ἀσθενές, πρόσωπον μακρύ καὶ λεπτόν, μέτωπον πλατύ, δφρῦς πλατεῖαι, δχασεῖαι καὶ μελαγχή, δφθαλμοὶ μικροὶ καὶ μελανοί· δτα μεγάλα καὶ λεῖα· ρἱς λεπτή καὶ εὐθεῖα· στόμα μεγάλον· δδόντες μικροί· μύσταξ μέτριος καὶ μέλας· αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς του ὅμοιως, ἐξ ὧν ἡσαν καὶ δλίγαι λευκαί· εἶχε νοῦν (ώς πρὸς ἔνα ἀμαθή) ἵκανως ἐκτιλιγμένον, γεννητικὸν καὶ δραστήριον· ἀνδρεῖος καὶ τολμηρὸς εἰς τοὺς κινδύνους· στρατηγηματικός, ἀκούραστος εἰς τοὺς ἀγῶνας· μεγαλόψυχος εἰς τὰς σκληραγωγίας, μολονότι γὰρ ἀδύνατος· μεταδοτικός, κοινωνικὸς μὲ δλους· τὰς παρὰ τῶν συγκῶνιστῶν συμβουλάς, πολεμικὰ σχέδια καὶ ἥρκουε μὲ προσοχὴν καὶ ἐνίργει· μὲ εὐχαρίστησιν. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ χαρακτηριστικὰ καὶ φυσικά του προτερήματα· τὰ δὲ ἐλαττώματα τὰ ἐφεξῆς : γὰρ ἔτε παλίμβουλος· αἰσχρολόγος καθὸ δπερδολήγη· πικρὸς ὑδρίστης τῶν ἀνάγδρων, πολλάκις καὶ τῶν φίλων· δξύθυμος· ὥστε ἀφαρπάζετο ἐνίστε εἰς τὰ πράγματα, πρὶν ἐρευνήσῃ τὴν ὑπόθεσιν. Ήν ἐκ τοῦ ἐναντίου ἵκανός γὰρ διεργάζεται τὸ ιντινσότε διέρκειαντικός Πτολεμαῖος.

Καραϊσκάκης.

πεν ότι ἐπροξένουν σύγχυσιν καὶ βλάβην· διότι ἐμεταχειρίζετο τὴν πολυτροπίαν καὶ ἀτειότηταν· τελευταῖον δὲν ἐτυστέλλετο ἔστ' ὅτε νὰ ξητῇ καὶ συγχώρησιν).

Μὲ δύο λέξεις, ἐκφραστικώτερον, ὁ Καραϊσκάκης ὑπήρξεν ὅτε εἶπεν ὁ μέγας Ναπολέων διὰ τὸν Γκαΐτε : "Ενας ἄνθρωπος !

Κλέφτης ὑπὸ τὸν Κατσαντώνην, μισθοφόρος τοῦ Ἀλύπασκος εἰς τὰ λιμέρια τοῦ πρώτου καὶ μέσην εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ δευτέρου ἐπέρρωσε τὴν ψυχήν του μὲ δλας τὰς ὄρμας καὶ μὲ δλα τὰ πάθη τῶν ὅποιων ἦτο δεκτικὸν τὸ παλικάρι τῶν καιρῶν ἐκείνων. Ως πάντες οἱ μεγαλουργοί, ἔξερασε καὶ αὐτὸς τὴν ἐποχήν του μὲ δλας τῆς τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ ἐλαττώματα ἴσχυρότερον καὶ πληρέστερον τῶν συγχρόνων του. Ο Κωνσταντίνος Παπαρηγόπουλος εἰς δύο μέρη διαιρεῖ τὴν βιογραφίαν τοῦ ἥρωος εἰς τὸ πρῶτον μέρος, μέχρι τῆς πτώσεως τοῦ Μεσολογγίου, ὁ ἥριος τοῦ Καραϊσκάκη εἰς τὰ βάθη τοῦ ὄρείοντος, θαυμαμένος ὡς ἀπὸ λευκήν τινα ὀμίχλην, μὲ σπορχαῖκὸν καὶ παροδικὸν ἔξακόντισμα λαμπρῶν ἀκτίνων. Εἰς τὸ δεύτερον μέρος, ἀπὸ τῆς πτώσεως καὶ ἐκείθεν, ὁ ἥριος τοῦ Καραϊσκάκη μετουραγῶν, ἀπερικάλυπτος, γείμαρρος φωτὸς καὶ δόξης.

"Αλλ' ἡ ξωὴ τοῦ Καραϊσκάκη θὰ ἥδυνατο εὔτοχώτερον νὰ ἀναπλασθῇ ὡς δραματικὴ τριλογία. Πρῶτον μέρος· τὸ πρωτοπαλικάρον τοῦ Κατσαντώνη, ὁ ὑπηρέτης τοῦ Ἀλύπασκος ὁ ἀτίθασος, ὁ ἀπερίστροφος, ὁ ἀθυρόστομος. Ο ἐπίμονος καὶ περιφίλαυτος μνηστήρ τοῦ ἀριατωλικίου τῶν Ἀγράφων· ὁ θέλων μὲ κάθε τρόπον νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπόν του· ὁ ἀσθενῶν, ὁ φθισιῶν, ὁ ψυχορραγῶν, ὁ ὡς παράλυτος ἐπὶ φορείου περιαγόμενος, ὁ ἐχθρὸς τοῦ Καραϊσκάκη καὶ πολέμιος τῆς πατρίδος, ὁ ἐπικηρυτόμενος ὑπὸ τῆς Κυθερώντος καὶ ἀναθεματιζόμενος ὑπὸ τῶν «Ελληνικῶν Χρονικῶν». Τὸ ἀγος τοῦ ἀγῶνος.

Δεύτερον μέρος· ὁ ἀποστάτης ξητεῖ συγχώρησιν ἀπὸ τὴν Κυθερώνην του. Δεικνύει ἀπροσδόκητα σημεῖα νομιμοφροσύνης. "Οὐ πλέον ἡ κατάκτησις τῆς ἐπαρχίας τῶν Ἀγράφων διὰ λογαριασμὸν του, ἀλλ' ἡ σωτηρία τοῦ κινδυνεύοντος Μεσολογγίου, τῆς καρδίας τῆς Ελλάδος, διὰ λογαριασμὸν τῆς ὅλης πατρίδος. Ο Καραϊσκάκης κατεργάζεται οπλικές πόλεις τοῦ νησοῦ καὶ ἐπιπλέον κατὰ τοῦ Κιού

ταχῇ ἀρχίζων νὰ ἀναπτύσσῃ ὅλην τὴν στρατηγικὴν εὐφυΐαν του, καὶ μὲ θυτίας καὶ μὲ αὐταπάρησιν ἀγωνιζόμενος γύρω καὶ ἔξω τῆς πόλεως διὰ νὰ τὴν θρέψῃ, διὰ νὰ νήν ἐνισχύσῃ. Ἐνῷ ἐνταυτῷ καὶ ἡ προσοχὴ τῆς πατρίδος ἀρχίζει ὅλη νὰ στρέφεται πρὸς τὸ μέγιχ
ὑποκείμενόν του.

Τρίτον μέρος πίπτει τὸ Μεσολόγγι, καὶ ὁ Καραϊσκάκης ἀνυψώνεται εἰς κλέος ἀρθίτον. Προχειρίζεται Γενικὸς Ἀρχηγὸς τῆς Στρατείας. Ὁ ασπονδος ἐχθρός του Ἀνδρέας Ζαΐμης μὲ γενναιοφροσύνην θεόπνευστον τοῦ ὀγγέλλει ἐν ἐπισήμῳ συνεδριάσει τὴν ἀπόφασιν τῆς Κυβερνήσεως διὰ λόγων ἐγκωμιαστικῶν. Κατασυγκινεῖται ὁ Ἀρχηγός, καὶ πρὸς τὸν Βουδούρην, ὅστις τοῦ παρατηρεῖ ὅτι δὲν είχε κάμει ἔως τώρα ὅσον ἐπρεπε τὸ χρέος του πρὸς τὴν πατρίδα, ἀποκρίνεται: «Δὲν τὸ ἀρνοῦμαι». «Οταν θέλω γίνομαι ἄγγελος καὶ σταν θέλω διάδολος. Εἰς τὸ ἔξης ἔχω ἀπόφασιν νὰ γίνω ἄγγελος!». Καὶ εἰς τὸ ἔξης προχωρεῖ διὰ μέσου τῆς κατηρειπωμένης καὶ καταπληκτικούσμένης ἀπὸ τουρκικὴ στατεύματος γῆς, καὶ προχωρεῖ θριαμβευτής, ἐγείρων πανταχοῦ «Τρόπαια τῶν Ἑλλήνων κατὰ Βαρδάρων», ὡς ἀποκαλεῖ τὰς νίκας του. Καὶ τὰ διαλαλούν ἀκόμη τὸ Χαϊδάρι, τὸ Δραχαμίστι, τὸ Δίστομον, τὸ Κερατσίνι, τὸ Τουρκοχώρι, ἡ Ἀράχωβα, ἀπ' ἀκρου εἰς ἀκρου ἡ Στερεά. Καὶ τὸ ὄνομα Καραϊσκάκης παραμένει ἀπὸ τότε εἰς τὴν γλώσσαν τῶν Τουρκαλβίκων καὶ ἀντηγεῖ ὡς σύνθημα ὀλέθρου. Καὶ εἶναι πειθαρχικώτατος ὁ θριαμβευτής εἰς τὴν συνέντευξιν του ἐπὶ τῆς γαλλικῆς Ναυαρχίδος, ἐνῷ δὲ Κιουταχής διμιλεῖ διὰ τὸν Σουλτάνον τὸ βασιλιά του, διμιλεῖ καὶ αὐτὸς διὰ τὴν βασίλισσάν του τὴν Διοίκησιν. »Οταν τὴν 25ην Οκτωβρίου 1826 ἔξεστράτευσεν ἐξ Ἐλευσίνος», λέγει ὁ ιστορικός, ἀπασχ ἡ Στερεά Ἐλλὰς ἡ τον ὑποτεταγμένη εἰς τοὺς Τούρκους· θεαν δὲ τὴν 21 Φεβρουαρίου 1827 ἀνεγώρησαν ἀπὸ τὸ Δίστομον, ἀπὸ τοῦ Ἀμερικικοῦ Κόλπου μέχρι τῶν Ἀθηνῶν οὐδεκριοῦ ἀλλοῦ ἐφαίνετο διθωμανικὴ σημαία, εἰμὴ ἐντὸς τῶν παραλίων φρουρῶν τοῦ Μεσολογγίου, τῆς Βονίτσης καὶ τῆς Ναυπάκτου». Καὶ δι' αὐτό, θεαν εἰς τὴς 23 Ἀπριλίου τοῦ 1827 ἐπιπτεν ὁ Ἀρχηγός, ληγαμονήσας ἰσαυτόν, ὡς ἐν ὑποτροπῇ τῆς ἀκρατήτου λεβεντιαῖς τῶν ἐπὶ Κατσανίνην χρόνων, εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Φιλαδέλφεω Ἐπιμελεῖται τῆς Εὐν-

κής Συνελεύσεως, τὸ ἔξαγγέλλον τὸ τέλος του, μὲ τὴν μεγαληγορίαν πινδαρικῆς ὥδης, προσεκάλει τὴν Ἑλλάδαν νὰ πενθήσῃ «τὸν πολύτιμόν της Καραϊσκάκην», καὶ τὰς Ἑλληνίδας νὰ μαυροφορέσουν, καὶ τὴν Πατρίδαν νὰ θρηνήσῃ διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ «γνησιωτάτου τέκνου της καὶ ἔξολοθρευτοῦ τῶν τυράννων».

Κωστής Παλαμάς.

ΜΙΑ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ

(Κοινωνικὸν διήγημα)

Ἐκοιμώμην πρὸ πολλῆς ὥρας ὅταν ἤκουσα ἔξαφνα νὰ τρίζει τὴ θύρα τοῦ δωματίου μου. Ἐγθυμήθηκα ὅτι δὲν εἶγα κλειδώσει ἀπὸ μέσα καὶ ἔκλεισα τὰ μάτια μου, ἐκ φόβου μήπως ἵδη κανένα μαυρισμένο πρόσωπονυκτοκλέπτου, ἢ κανένα αἴματωμένο χέρι φονιά. Ἡμιγν περισσότερο πεθαμένη παρὰ ζωντανή καὶ ἔνα ρίγος φοβερὸ μεριέχυσεν, ὅταν αἰσθάνθηκα ἔνα κατάψυχο χέρι ἐπάνω εἰς τὸ μέτωπό μου καὶ μιὰ σιγαλή φωνὴ νὰ ψιθυρίζῃ:

— "Ολγα, κοιμάσαι; μὴ φοβήσαι. Σίκω νὰ γνωθῆς γρίγορα ὅμως.

Ἡ φωνὴ ἐκείνη ἦτο πολὺ γνωστὴ καὶ πολὺ ἀγαπητή, ἀλλὰ δὲν μὲ καθησύχασαν... ἦτο ἡ φωνὴ τοῦ μητρός μου.

— Τί θέλεις τέτοια ὥρα ἕδω μέσα; τοῦ εἴπα, χωρὶς νὰ ἀγαπήσεις μάτια μου.

— Ήσύχασε· ἥλθα νὰ σὲ σώσω· γιὰ ἄκουσε!

Τότε ἤκουσα τὶς καμπάνες νὰ κτυποῦν δυνατά, καὶ τὴν φωνὴν νυκτοφύλακος νὰ φωνάξῃ Γιαγκίν βάρο!

— Είναι φωτιά; τοῦ εἴπα καὶ παρ' ἐλύγον νὰ λιποθυμήσω ἀπὸ τὸν φόβον μου.

Τηλεοπτική ήτηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— Ναι, μὰ μὴ φοβήσαι· βιάσου μόνον, διότι προχωρεῖ πολὺ καὶ μ' αὐτὸν τὸν ἀέρα θὰ κάψῃ κόσμο, μὲ εἰπε μὲ τὴν ἡσυχὴ φωνῆς του καὶ ἐπλησίασε ἀπὸ διάκριση στὸ παράθυρο γιὰ νὰ μ' ἀφήσῃ νὰ ἔνδυθῶ.

Μόλις ἤγοιξε τὸ παραπέτασμα, εἶδα τὸν οὐρανὸν κατακόκκινον καὶ κάτι φλογισμένα πράγματα νὰ πηδοῦν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ὡς δαίμονες τοῦ κακοῦ.

— Ἀλέξανδρε, φοβοῦμαι, ἐψιθύρισα καὶ τὰ δόντια μου ἔκινοῦντο, χωρὶς νὰ θέλω.

— Ἐλα, μὴ φοβήσαι· ἐγὼ εἴμαι ἐδῶ.

Ἐφόρεσα ὡς πλέον πρόχειρον τὸν μάλλινον κοιτωνάτην μου καὶ ἔρριψα ἔνα σάλι εἰς τοὺς ὄμοιους μου.

— Ἀλέξανδρε, δι' ὅνομα τοῦ Θεοῦ, τρέξε νὰ βοηθήσουμε τὴν μητέρα. . .

— Εκείνη ἔντυνε τὰ παιδιά, ὅταν ἥλθα νὰ σ' ἔξυπνήσω. Τὸ θεωράτιον τῆς μητέρας ἦτανε ἀδιο, μόνον ἔχουσα ἀπὸ τὴν πλαγινή θύρα ἔνα στεγαγμὸν καὶ θυμήθηκα τὴν γιαγιά.

— Ἀλέξανδρε, η γιαγιά εἶναι μέσα; ἐκραύγασα. Ἀλλ' ἐκείνος δὲν ἔχουν πλέον καὶ μὲ ἀπίστευτον γριγοράδα μ' ἔσυρε κάτω.

“Οταν εύρέθην εἰς τὸν δρόμον, ἔκαμα τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Πραγματικῶς τὸ σπίτι μας ήτο μισοκαμένο.

Πλήθος ἀνθρώπων ἔτρεχον ὡς δαιμονισμένοι. Φωναί, θόρυβος, βογή, σύγχυσις, κακὸ ἀπεριγραπτον.

— Ω δυστυχία μου, η γιαγιά θὰ ἔμεινε μέσα.... η καημένη η γιαγιά.

— Είναι μέσα; ε, παλικάρια, ποιὸς πάει νὰ γλιτώσῃ μιὰ γριά που είναι στὸ δεύτερο πάτωμα; Ή ἀμοιβὴ μὲ τὸ παραπάνω.

‘Αλλὰ κανεὶς δὲν ἔτόλμα νὰ ἀναβῇ, διότι τὸ σπίτι ἦταν τριγυρισμένο ὀλόκληρο ἀπὸ τέσ φλόγες.

‘Ο Ἀλέξανδρος ἐγύρισε, μὲ εἶδε νὰ κλαίω πικρὰ καὶ ἐπλησίασεν ἔνα φίλο του, ἐκεὶ πλησίον παρατυχόντα.

— Είναι: η μνηστή μου σοῦ τὴν ἐμπιστεύομαι. Εἰπε καὶ ἐγώ θηκε μέσα εἰς τὸ πλήθος.

Ἐμειναχ ὀλίγην ὥραν μόνοι· Φημιστοποίησα παρέμβαση μεταξύ της Κυπριανικής Πολιτικής

Τότε έγύρισα και είδα τὸ σπαρακτικότερον και μεγαλοπρεπέστερον θέαμα τὸ ὅποιον μπορεῖ κανεὶς νὰ φαντασθῇ. Ο σύρανὸς ἦτο κατακόκκινος, πυκνὰ νέρη καπνοῦ και κραυγὴ ἀπελπισίας ἐπλήρουν μέχρι ἀσφυξίας τὴν ἀτμοσφαῖραν. Εἶδω νέα μήτηρ φέρουσα μεταξὺ τὸ ἐπανωφόρι και ἀγυπόδητος ἔκλαιε, διότι δὲν ἔδειπε τὸ μικρότερο ἀπὸ τὰ παιδιά της. Έκεὶ γέρων ἀνάπηρος ἐφώναζε «μή μ' ἀφίγνετε». Παρέκει λωποδῦται σκιρτώντες ἀπὸ σατανικῆν χαρὰν ἔτρεχον νὰ δώσουν δῆθεν βούθειαν. Εἰς ἓνα κεντημένο λινὸ κάθισμα μὲ ξύλινα πόδια ἐκάθητο νεαρὰ Ἄγγλης και ἐζωγράφιζε.... Πῶς γημποροῦσε νὰ ζωγραφίζῃ τόσο ησυχα, ἀφοῦ τόσοι ἀδελφοὶ τῆς ἐκινδύνευσαν!

«Εξαφνα ἀντήχησαν φωναὶ τόσον ἄγριαι, ὅστε αἱ ὄλακαι τῶν κυνῶν, αἱ ἀγωγιώδεις κραυγαὶ τῶν ἀνθρώπων και οἱ βρυχηθμοὶ τῶν γῆμιγύμνων πυροσβεστῶν ἔπαισαν. Ο φίλος τοῦ Ἀλέξανδρου μὲ ἐψύθυρισε: — Θάρρος. Έγύρισα τὰ μάτια μου, ὅπου οἱ ἄλλοι ἐγύριζον τὰ ἴδια τῶν και εἶδα τὸ σπίτι μας, τὸ ὅποιον ἐχαμήλωνε γιὰ νὰ πέσῃ, και εἰς τὸ δεύτερο πάτωμα τὸν Ἀλέξανδρον μαυρισμένον ἀπὸ τὸν καπνὸ και κρατοῦντα στὴν ἀγκαλιά του τὴ γιαγιά μου.

— Έχάθηκε! ἔλεγε τὸ πλήθος μὲ μιὰ φωνή. Αφηκα τὸν βραχίονα τοῦ φίλου του και ἔτρεξα κατόπι μοῦ ἐφάνηκε ὅτι εἴμαι εἰς τὸν κοιτῶνά μου, ἐπὶ τῆς κλίνης μου και, ἀφοῦ ἔκαμια τὸ σταυρό μου, ἔπεσα νὰ ἀποκομηθῶ. . . . εἶχα λιποθυμήσει.

II

“Οταν συνῆλθα, εύρεθηκα εἰς ἓνα κοιτῶνα ἀγγυωστον. Η μητέρα μου μ' ἔδειπε μὲ τὰ μάτια γειάτα ἀπὸ ἀγάπη, ἐνῷ ἔνας ἀνθρωπὸς ἔτριβε τὰ χέρια μου. Έχαιρογέλασα, γιὰ νὰ ήσυχάσω τὴ μητερίτσα μου.

— Και τὰ παιδιά μας;

Τότε και τὰ ἔξ ἀδελφάκια μου ἥλθον τριγύρω μου και μὲ καταφιλοῦσαν, ἐνῷ τὸ μικρότερο, ἡ Δήμητρα, ξανθὸς ἀγγελούδι, μοῦ ἔλεγεν ἀφελῶς; — Η Φορώ μοῦ είπε πῶς πέθανες ὅπως πέθανε ὁ παπάκης. . . . τι καλὰ ποὺ δὲν είγαι ἀλήθεια. . . . Μίλησε, “Ολγα”, νὰ ἀκούσω. . . . η γιαγιά δὲν μιλεῖ ή καημένη.

— "Αγ., μητέρα μου, πως είναι ο 'Αλεξανδρος; πως είναι η γιαγιά; έφωναξα μὲ φωνὴ σπαρακτική, γιατὶ τὰ λόγια τῆς διδελφίτσας μου πως ένθυμισαν ὅλη τὴν φοβερὴ ἀλήθεια.

— Είναι καὶ οἱ δύο πολὺ καλά, εἰπεν δὲ ἄνθρωπος, ὁ ὅποιος ἔτριβε τὰ χέρια μου... ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ταράττεσθε, διότι εἰσθε πολὺ ἀδύνατη. Ο μνηστήρας είναι γίρως, τὸ ὄνομά του θὰ τὸ ἀναφέρουν ως ὄνομα γενναῖου ἀνδρός· ἔπραξεν δὲ τι κιλιάδες δὲν ἐτόλμησαν νὰ πράξωσι.

— Μὰ πῶς νὰ μὴ είναι: ἐδῶ; πως εὔρισκόμεθα;

— Εἴμεθα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κυρίου, "Ολγα μου, ὁ ὅποιος είναι διακεκριμένος λατρὸς καὶ τὸ σπουδαιότατον, φίλος τοῦ Ἀλεξάνδρου,

εἰπεν ή μητέρα.

— Σεις εἶσθε: εἰπα στρεφομένη καὶ τώρα μόλις ἀναγγωρίζουσα κάτων.

— Ναί, ἐγώ, πρὸς τὸν ὅποιον σᾶς ἐνεπιστεύθη χθές.

"Απεκοιμήθηγ ύσυχα ύσυχα.... "Οταν ἐξύπνησα, γὰρ τὸ μεσημέρι περασμένο· εύρηκα τὰ ἐνδύματά μου πλησίον μου καὶ γήρχισα νὰ ἐγδύωμαι, ὅταν εἶδα ἐπάνω εἰς τὸν νυπτήρα ἓνα γράμμα πρὸς ἐμὲ ἐπιγραφόμενον καὶ φέρον τὸν γραφικὸν χαρακτήρα τοῦ Ἀλεξάνδρου. Η καρδιά μου γήρχισε νὰ κτυπᾷ τόσο δυνατά, ὥστε ἀνεσκηνώντο ὁ κοιτωνίτης μου· τὸ γράμμα ἐκεῖνο μὲ κατετάραξε καὶ θὲν ἐτολμοῦσα νὰ τὸ ἀνοίξω. Τότε εἶδα τὴν εἰκόνα τῆς ἀγίας Αικατερίνης, τὴν ὁποίαν ἐφώτιζεν ἀργυρὰ λυχνία καὶ ἔκαμψα τὴν προσευχή μου, ώς νὰ γίδυνάμην διὰ τῆς προσευχῆς μου νὰ μεταβάλω τὸ περιεχόμενον. Γάρ προσευχή μου ἐδωκε θάρρος καὶ ἐσχισα μὲ στερεὸν χέρι τὸν φάκελον. Τὸ περιεχόμενον γῆτο φοβερόν· ἀνεγνωσκα ως παράφρων καὶ ἐσφόγγιζα τὰ δάκρυά μου, διὰ νὰ γίμπορέσω νὰ ἔξακολουθήσω τὴν ἀνάγνωσιν:

«Ἀγαπητὴ Ὄλγα·

«Ἐὰν ἀνοίξῃς τὴν θύραν γῆτις εύρισκεται δεξιόθεν τοῦ κοιτῶνος, εἰς τὸν δόποιον ἐκοιμήθης, θὰ εὕρης ἓνα δυστυχῆ ἄνθρωπον, τὸν ὅποιον γέρεις μη κατεδίκασε νὰ γένη χωλός. Πρὸς τὸ ἐσπέρας θὰ ποῦ ἀποκόψωσι τὸν δεξιὸν πόδαν ἡστέριονέν τοῦ πατέρου τοῦ Παλλακίου· Ψηφιοπόλιθηκε από τον Κόστο ούεντε πατέρα δένθησεν Παλλακίον.

Κατὰ τὴν ὑπερτάτην ταύτην στιγμὴν ἀπεφάσισα νὰ γράψω πρὸς σέ, πρῶτον διὰ νὰ σοὶ εἰπω διὰ τελευταίαν φορὰν πόσον πολὺ σὲ τῇγάπησα, ὅτι ἡσοὶ ἡ μόνη χαρὰ καὶ ὁ μόνος σκοπὸς τῆς ζωῆς μου, καὶ δεύτερον διὰ νὰ σὲ ἀπαλλάξω ἀπὸ τοὺς ὄρκους σου. "Ισως κατὰ τὴν ἐγχείρησιν ἀποθάγω καὶ τότε εἰσαι φυσικῶς ἀπιγλλαγμένη; ἀλλ' ἐὰν ζήσω, πρᾶγμα τὸ ὄποιον δὲν εὔχομαι, δὲν θέλω νὰ μὲ νομίσῃς τόσον ἐγωιστήν, ὥστε νὰ ἐπιθυμῶ νὰ εἰσαι δεσμευμένη μὲ ἔνα ἀτυχῆ ἀνθρώπου, ὃ ὄποιος θὰ ἔχῃ ξύλινον πόδι. "Οχι, "Ολγα μου, ἀπὸ τὴν στιγμὴν ταύτην εἰσαι ἐλευθέρα. Ἡ κοινωνία, εἰς τὴν ὄποιαν ζήσεις ἔχει πλουσίους νέους καὶ εὐγενεῖς, ἀνταξίους σοῦ, τοῦ θησαυροῦ μου— Εἰσαι νέα, πλουσία, ἀγγελικῆς ἀγαθότητος· ἀρκεῖ νὰ στρέψῃς ἐν βλέμμα καὶ αἱ προτάσεις δὲν θὰ σου λείψωσιν.

"Ολγα μου, μίαν τελευταίαν χάριν θὰ σου ζητήσω· ἐὰν δὲν σοῦ ἔμπνευῃ φόδον ἡ θέα ἐνὸς ἑτοιμοθανάτου, ἐλθὲ νὰ μ' ἐπισκεφθῆς· "Ἡ θέα σου θὰ μ' ἐγκαρδιώσῃ· κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν σου θὰ σοὶ δώσω τὸν δακτύλιόν σου καὶ θὰ ἀπέλθῃς ἐλευθέρα. "Ολγα, ἐλθέ, σὲ ἀναμένω ἀνυπομόγως.

·Ο ἀτυχῆς Ἀλέξανδρός σου·

— "Α! πόσον κακῶς μὲ κρίνει ὁ Ἀλέξανδρός μου, ἐσκέφθην, καὶ ἔσπευσα εἰς τὸ ὑποδειγμένον δωμάτιον. Φαιδραὶ ἀκτίνες ήλιου ἐφώτιζον τὸν κοιτῶνα, ἡ κλίνη εἶχε ροδόχροα παραπετάσματα καὶ βαθεῖα ἐπεκράτει σιγή. Πρὸ τῆς κλίνης, ἐπὶ ἔδρας ἐκάθητο ὁ Ιατρός· Τόσον ἡσύχως εἰσηλθον, ὥστε δὲν μὲ ἥκουσε κανεὶς.

— Δὲν ἤθινεν ἐκέρδισα, ἐλεγεν ὁ Ιατρός, καὶ διμաς σου ὄρκιζομαι, Ἀλέξανδρε, ὅτι ἐπεθύμουν νὰ χάσω.

— Επλησσα εἰς τὴν κλίνην καὶ εἶδα τὴν ξανθήν κεφαλήν τοῦ Ἀλεξάνδρου μου στηριζομένην ἐπὶ προσκεφαλαίων· ἐὰν οἱ ὄφθαλμοι του, οἱ πλήρεις ζωῆς, δὲν ἥσαν ἀνοικτοί, θὰ τὸν ἐνόμιζον νεκρόν. "Ελαβα τὴν χειρά του καὶ ἐσκέπασα μὲ αὐτὴν τὰ μάτια μου διὰ νὰ μὴ βλέψω.

— Μὲ φοβεῖσαι; εἰπεν ἐκεῖνος μὲ φωνήν, ἡ ὄποια ἔτρεινεν ἀπὸ συγκίνησιν.

— "Ἐγώ! ἀνέκραξα καὶ ἐξεσκέπασα τὰ μάτια μου.

— "Ολγα! αὕτη τὸ δακτυλίδι; μοῦ τὸ είγεις δώσει εἰς πολὺ εὔτυχην Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐποχὴν ἐμπρὸς εἰς τὴν μητέρα σου καὶ τοὺς φίλους μας· ἥδη σοῦ τὸ ἐπιστρέψω ἐνώπιον τοῦ καλυτέρου φίλου μου, δστις εἶναι μάρτυς ὅτι σὲ ἀφήνω ἐλευθέραν.

Τὸν παρετήρουν ἐμβρόνητος. Τὸ βλέμμα μου ἔξεφραχε περιστότερον αἰκτὸν διὰ τοὺς λόγους του παρὰ διὰ τὸ πάθημά του. Μέσα εἰς τὴν τόσην ἀπελπισίαν μου δὲν ἡξεύρω κι ἐγὼ πώς! εὔρηκα μετέσχαμα ἀπὸ ἐκεῖνα ἵσως τὰ ὅποια αἱ γυναικες εύρισκουν εἰς τὰς σπουδαῖας τῆς ζωῆς των στιγμάς.

— Ἀλέξανδρε, δὲν ἡξεύρεις πόσον μοῦ σπαράττεις τὴν καρδιά. Πάρε όπιστα τὸ δακτυλίδι μου, διότι δὲν συνηθίζω νὰ παίρνω δ, τι ἐδῶκα, καὶ προσπάθησε νὰ ὑποστῆς τὴν ἐγχείρησιν μὲ γενναιότητα, διότι ἡ ζωὴ τῆς μνηστῆρος σου ἀπὸ τὴν ἔκβασιν αὐτῆς ἐξαρτᾶται.

— Σὺ ή πιὸ ἔμιορφη κόρη τῆς πόλεως μᾶς θὰ ἔχῃς σύζυγον ἔνα ξαπάγρον;

— "Εχεις λάθος. . . . "Ενα γῆρωα!

— Δὲν θέλω τοιαύτην θυσίαν σχι! πάρε τὸ δακτυλίδι σου καὶ φύγε, μοῦ εἰπε μὲ ἔξαφιν.

— Δὲν θὰ φύγω, ἀπήγνητησα σταθερῶς· ή θέσις μου εἶναι ἑδῶ.

‘Ο Ἀλέξανδρος ἑδάκρυσε, καὶ ὁ ιατρὸς ἐφαίνετο ἐπίσης ἔνδαχρυς καὶ συγκεκινημένος. Τότε μία ἴδεα φοθερὰ μὲ ἔκκαμψε νὰ ζαφώσω τὰ φρύδια μου καὶ νὰ σφίξω τὰ δόντια μου, διὰ νὰ γίμπορέσω νὰ πνίξω τὰ δάκρυά μου. Ἐπλησίασα τὸν ιατρὸν καὶ μὲ φωνὴν πολὺ ἀπηλπισμένην τὸν γήρωτησα:

— Ιατρέ, εἴμαι γενναῖα πῆγέμου, ύπάρχει κίνδυνος;

— Ναι.

“Εγίνα κατάχλομη καὶ τὰ μάτια μου ἔγοιξαν τόσον πολύ, ὥστε θενόμιζα ὅτι βλέπω σπίθες τριγύρω μου.

‘Ο ιατρὸς μ’ ἐπήρε καὶ μ’ ἔψερε κοντὰ στὴν κλίνην.

— Υπάρχει κίνδυνος μήπως ὁ φίλος μου Ἀλέξανδρος ἀποθάνῃ ἀπὸ τὴν εὐτυχίαν καὶ ἀπὸ τὴν χαράν. Τὸ πρόσωπον αὐτὸς σᾶς φαίνεται πρόσωπον ἀνθρώπου, τὸν ὅποιον ή ἐπιστήμη κατεδίκασεν εἰς θάνατον;

Τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀλεξάνδρου μου ἦτο φυιδρὸν καὶ η ὀγκότης του ἐκαλύψθη ἀπὸ ώραίον τριανταφυλλί χρῶμμα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— Εὐχαριστῶ, ἵστρέ μου, εἰπα. Τώρα, Ἀλέξανδρέ μου, θάρρος ἀν θέλησ καὶ πάλιν νὰ μὲ ἀπαλλάξῃς ἀπὸ τοὺς δρκους μου καὶ μὲ προτρέπῃς νὰ ἐκλέξω ἔνα σύζυγον μεταξὺ τῶν εὐγενῶν νέων, οἱ δποῖοι μὲ περικυκλοῦσιν· ἐγέλων μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια, ἐνφέκεινος ἔκλαιειν ἀκόμη.

Τότε ἦνοιξεν ἡ θύρα καὶ εἰσῆλθεν ἡ μητέρα στηρίζουσα εἰς τοὺς βραχίονάς της τὴν μάμμην μου.

— Αχ, γιαγιά μου, ἐφώναξε καὶ τῆς ἐφιλοῦσα τὰ χέρια της· ἀναλογιζομένη τὸν Ἀλέξανδρόν μου, ἄνευ τοῦ δποίου δὲν θὰ τὴν ἔβλεπον πλέον.

Τότε ἡ ώραιοτέρα γιαγιά του κόσμου. Κάθε κίνημά της ἐφανέρωνε τὸ Βογιαρικὸν αἷμα, τὸ δποίον ἔρρεεν εἰς τὰς φλέβας της· καὶ κάθε λέξις της ἦτο σοφή. Τὸ μαῦρο σκούφωμά της καὶ ἡ κάτασπρη τραχηλιά της, τὰ γελαστὰ μάτια της καὶ τὸ δροσερὸν πρόσωπόν της, μὲ δλα τὰ 70 ἔτη της, τὴν ἔκαμνον τόσον μεγαλοπρεπή καὶ ἀξιαγάπητον, ώστε κατὰ τὴν γνώμην μου ἦξιεν νὰ κινδυνεύσῃ· κανεὶς διὰ νὰ τὴν σώσῃ.

— Τώρα, ἔλα, Ὁλγίτσα μου, μου εἰπε, νὰ σου τὰ ἔξιστορήσω· ἔλα: «Ο κύριος ἀπ’ ἑδῶ (καὶ ἔδειξε τὸν ἵστρον) εἰπεν: — Ἀλέξανδρε, ἔσωσες τὴν γιαγιά χάριν της ἐγγονῆς . . . λαμπρὰ πρᾶξις . . . μὰ γιὰ φαντάσου, νὰ ἔχανες τὸ χέρι ἢ τὸ πόδι σου, θὰ ἐγύριζε νὰ σὲ ξεναΐδῃ ἡ μνηστή σου; » Ο Ἀλέξανδρος διεμαρτυρήθη καὶ σὲ ὑπερασπίσθηκε. — Εἶναι λόγια . . . — Ερχεσαι νὰ δοκιμάσωμεν τὴν μνηστήν σου; Νὰ τῆς εἰπωμεν ὅτι ἐπληγώθης, ὅτι θὰ σου κόψουν τὸ πόδι καὶ διὰ ἄλλο μᾶς ἔλθη στὸ κεφάλι;

— Γιαγιά, εἰπα ἐγὼ μὲ ἀνέκφραστον χαράν, δ Ἀλέξανδρος δὲν...

— Εἶναι υγιέστατος. Τότε ωχρός, διότι τὸν συνεκίνει ἡ ἀμφιδολία. Εστοιχημάτισαν, ἐὰν δ ἵστρος νικήσῃ, δ Ἀλέξανδρος νὰ μείνῃ ἄγαμος καὶ διὰ νὰ μὴ σὲ βλέπῃ, νὰ ὑπάγῃ νὰ ζήσῃ εἰς Ἀμερική. Έὰν δὲ νικήσῃ δ Ἀλέξανδρος, δ ἵστρος νὰ γίνη παράνυμφός σου καὶ νὰ νυμφευθῇ αὐθημερὸν τὴν ἔξαδέλφην σου Εένην.

— Πράγμα τὸ δποίον θὰ κάμω πολὺ εὐχαρίστως· εἰμαι εὔτυχος· διότι θὰ συντελέσω νὰ ἐνωθῇτε δύο γρωες, καὶ δεύτερον, διότι θὰ συγγενεύσητε μεταξύ εἰπεν δ ἵστρος μειδιών.

III

Τὴν ἄλλην γῆμέραν, ἐγώ, ή ἐξεδέλφη μου Ξένη καὶ οἱ μνηστῆρες μας μετέδημεν εἰς τὸ θέατρον τῆς πυρκαϊᾶς. Ἐδῶ ήτο τὸ σπίτι ποὺ ἐγεννήθηκα καὶ ἐμεγάλωσα, ὅλο στάχτη καὶ πέτρες μαυρισμένες.

—Φαντάσου νὰ σ' ἔχανα! εἴπα φρίττουσα πρὸς τὸν Ἀλεξανδρόν μου.

—Ἡ πυρκαϊὰ γῆμᾶς δὲν μᾶς ἔθλαψεν, ἀπεγκυτίας μου ἀπέδειξε πόσον γρωτσμὸν ἔχει ἡ ψυχή σου.

“Ἐως τώρα δὲν γίμπορῳ νὰ καταλάθω ποσ εὔρισκον τὸν γρωτσμὸν αὐτοὶ οἱ ἀνθρώποι. Καὶ δέσχατος τῶν ἀνθρώπων θὰ ἔπραττευ ἔπως ἐγώ· ἀλλ’ ἔχουν, φαίνεται, τόσο κακὴν ?δέαν διὰ τὰς γυναικας, ὥστε καὶ ἡ ἐλαχίστη πρᾶξις τοὺς φαίνεται γρωτσμός.

Μολαταῦτα σιγά, πολὺ σιγά, ἐψιθύρισα: Τί καλὰ ποὺ δὲν ἤταν ἄλγιθεια!

“Ἀλεξάνδρα Παπαδοπούλου.

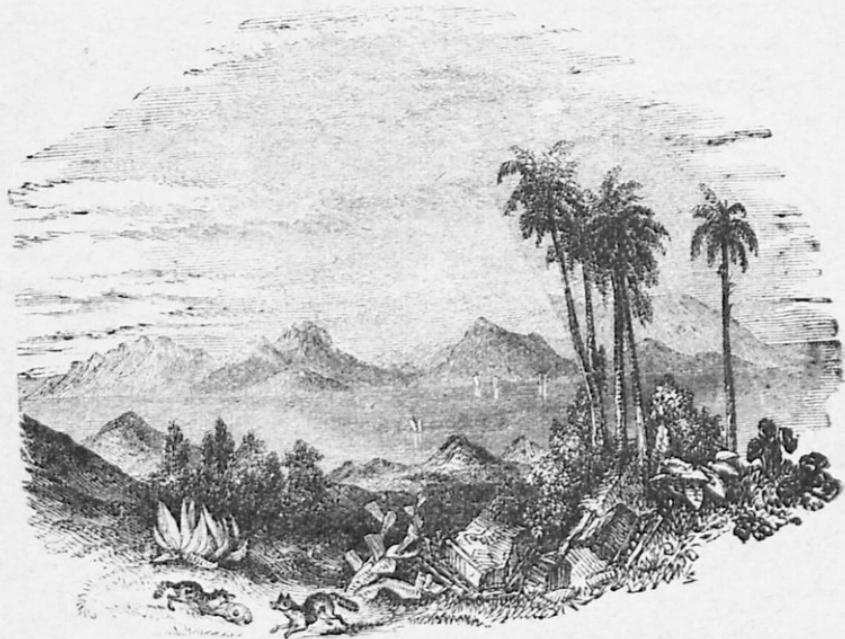
ΤΑ ΝΗΣΙΑ ΜΑΣ

(Ποίημα ἀναφερόμενον εἰς τὴν φύσιν)

Ωσεῖς, ποὺ αἰώνια καιόρεστε
τὴν πελαγίσια τὴ δροσιά,
Νεράδες φυκοστόλιστες,
χαριτωμένα μας γησιά.
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Γύρω τριγύρω στέκεστε,
ἀνάμεσά σας θάλασσα γαλάζια,
καὶ σὰν ἀδέρφια καμαρώνεστε
καὶ χαιρετιέστε περ² ἀπ² τὰ μπουγάζια.

Αἱ νῆσοι τῆς Ἑλλάδος.

Μελτέμια σᾶς δροσίζουνε
καὶ σᾶς χαῖδεύουν μαϊστράλια,
μὲν ἀσήμι τὸ ἄγριοκαίρια στεφανώνουνε
τὰ μυριοχάρακτά σας ἀκρογιάλια.

Αὐτά, σὰν πύργοι γιγαντόκτιστοι,
ἀσάλευτοι στῆς τρικυμίας τὴ μανία,
ὅλογυρα φυλάγονν τὰ λαγκάδια σας,
ποὺ χαίρονται μιὰν ἀνοιξην αἰωνία.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Δέχεστε τῆς αὐγῆς τὸ πρῶτο φίλημα
ἀκόμα ὀλόδροσο ἀπ' τὰ κύματα. Καὶ πάλι
ἡ λάμψη τοῦ φωτὸς ἡ δλόστερνη
ζεσταίνει κάποιο μακρινό σας ἀκρογιάλι.

Στολίζουνε βαρκοῦλες λευκοπτέρυγες
τὴν θάλασσά σας, καὶ βοσκοῦ φλογέρα
κάτω στὶς ρεματιές σας καὶ στοὺς λόγγους σας
ήχολογῷ μέσα στὸν ησυχὸν ἀγέρα.

Καὶ ροβολοῦνε στὸ γιαλὸ τ' ἀγόρια τὰ εὔρωστα
καὶ ἀπ' τὴν ζωή των ἀντηχοῦν οἱ βράχοι,
καὶ παιζον καὶ παλεύον μὲ τὰ κύματα
οἱ μέλλοντες θαλασσομάχοι.

"Οταν τὸ κῦμα τῆς νοτιᾶς θεόρατο
βρυχᾶται στ' ἀκρογιάλια, σὰν γοργόνι,
στὶς λαγκαδιές ὁ ζευγολάτης ήσι χος
τὸ λιολουσμένο του χωράφι ὅργώνει.

Νησιὰ μαβιά, νησιὰ χρυσὰ καὶ ρόδινα,
ποὺ καθρεφτίζεστε σὲ κῦμα μυροβόλο,
καὶ οἱ κορφές σας ἐλαφρές, ἀγέρινες
σμίγουν μὲ τ' οὐρανοῦ τὸν ὀνειρώδη θόλο.

Πνεῦμα πολιτισμοῦ πανεύμορφο
ἔδω στ' ἀρχαῖα χρόνια ἔχει περάσει
καὶ ἡ θεία Τέχνη σᾶς ἐστόλισε
μὲ τὴ μαρμάρινή της πλάση.

Κι ὅταν μὲς στὴ γαλήνη τὴ σεληνοφώτιστη
παίζοντας τὰ κύματα τὰ χρυσωμένα
καὶ στὰ βουνὰ φωτὸς μαγεία ἀπλώνεται
κι είναι στὸν ἵσκιο τὰ λαγκάδια βυθισμένα.

Θαρρεῖς, πὼς ἀπ' τὸν κόσμο τὸν ὕδραιο ποὺ ἔχάθη,
πλανᾶται ἀκόμα μυστικὸ ψιθύρισμα,
σὰν ἀρμονίας μακρινῆς ξεψύχισμα,
ἔρχομενο ἀπ' τῆς πλάσεως τὰ βάθη.

Τὰ χρόνια τῆς σκλαβιᾶς, ποὺ ἐπλάκωσαν
μαῦρα καὶ σκοτεινὰ τὴ μάνα Ἑλλάδα,
δὲν ἔσθυσαν τοῦ πνεύματός σας τὴ λαμπάδα
καὶ τὴν ψυχή σας δὲν τὴν ἐβαρβάρωσαν.

Τὸ κῦμα, ποὺ σὰν γέφυρα σᾶς ἥνωνε
μὲ κάθ' ἐλεύθερη, πολιτισμένη χώρα,
σᾶς ἔφερνε τὰ φῶτά των,
μὲ τοῦ ἐμπορίου σᾶς ἐπλούτιζε τὰ δῶρα.

Κι ὅλα τὰ ἐδώκατε στὴ μάνα σας,
ὅταν ἐσήμανε τῆς Ἀναστάσεως ἡ στιγμή,
καὶ τὰ καράβια καὶ τὰ πλούτη σας
καὶ τῆς ἥρωικῆς ψυχῆς σας τὴν δρμή.

Βασιλειό σας τὸ Αἰγαῖον ἔχετε.

Ἡ ζαφειρένια του κορόνα,
ποὺ τὴ φυλάγουνε Νεράιδες ἀρρογέννητες,
δική σας εἶναι στὸν αἰῶνα.

Ἀριστομένης Προβελέγγιος-

Ο ΚΥΚΝΟΣ

Ο καταρράχτις τοῦ νεροῦ βουλίζει πάντα καὶ ξεσπᾶ,
χίλιες φοβήρες στὸν ἀφρό, τὸ κῆμα ἀχνὸς καὶ σκόνη,
κι ὁ κύκνος πλέει ἀτάραχος καὶ μήτε τὰ φτερά χιυπᾶ,
μόνο τ' ἀνοίγει κάποτε καὶ τὸ κεφάλι ὑψώνει.

Μιλτιάδης Μαλακάσης.

Η ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΗΣ

(Δυρικῶν θρησκευτικῶν ποίηση).

Καθαρώτατον ἥλιο ἐπρομηνοῦσε
τῆς αὐγῆς τὸ δροσάτο ὕστερο ἀστέρι,
σύγνεφο, καταχνιά, δὲν ἀπερνοῦσε
τὸ οὐρανοῦ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ μέρη.
Καὶ ἀπὸ κεῖ κινημένο ἀργοφυσοῦσε
τόσο γλυκὸ στὸ πρόσωπο τὸ ἀέρι,
ποὺ λὲς καὶ λέει μὲς στῆς καρδιᾶς τὰ φύλλα :
γλυκιὰ ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος μαυρίλα.

Χριστὸς ἀνέστη ! Νέοι, γέροι καὶ κόρες,
ὅλοι, μικροὶ μεγάλοι, ἔτοιμα στῆτε·
μέσα στὶς ἐκκλησίες τὶς δαφνοφόρες
μὲ τὸ φῶς τῆς ιαρᾶς συμαζωχτῆτε·

ἀνοίξατε ἀγκαλιές εἰρηνοτόρες
δύμπροστὰ στοὺς Ἀγίους καὶ φιληθῆτε·
φιληθῆτε γλυκὰ χείλη μὲν χείλη,
πέστε Χριστὸς Ἀνέστη, ἐκθροὶ καὶ φίλοι.

Δάφνες εἰς κάθε πλάκα ἔχουν οἱ τάφοι
καὶ βρέφη δραῖα στὴν ἀγκαλιὰ οἱ μανάδες·
γλυκόφωνα, κοιτώντας τὶς ζωγραφι-
[σμένες εἰκόνες, ψάλλουντες οἱ ψαλτάδες.

Λάμπει τὸ ἀσήμι, λάμπει τὸ χρυσάφι
ἀπὸ τὸ φῶς ποὺ κύνουντες οἱ λαιπάδες·
κάθε πρόσωπο λάμπει ἀπ’ τὸ ἀγιοκέρι
ὅπου κρατοῦντες οἱ Χριστιανοὶ στὸ χέρι.

Διονύσιος Σολωμός.

Η ΘΑΡΡΙΣ ΤΟΥ ΜΑΡΜΑΡΟΥ

(Πεζὸν ποίημα).

Μὲ τεθραυσμένας κνήμιας ἐκ τοῦ γόνατος, ἡχρωτηριασμένους
ἀπὸ τῆς ωλένης τοὺς βραχίονας, κατάκειται ἐν τῷ μουσείῳ ὁ ἀρχαῖος
ἔφηδος. Ήμικλινής ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ, στρέψων μικρὸν πρὸς
τὰ δριστέρὰ τὴν κεφαλήν, ἀπλοῦται κατὰ μῆκος ἐπὶ τοῦ ξυλίνου
βάθρου του καὶ φαίνεται ὡς νὰ προσβλέπῃ εἰς τὸ ἴδιον σῶμά του.
Ἄρτιος κατὰ πάντα ὁ κορμὸς αὐτοῦ ἐκτείνεται, πάλλευκον ὄνειρον
κάλλους καὶ εὐρωστίας. Τῆς γλυκείας ὡς κόρης καὶ ἀρρενωπῆς ὡς
ἡρωὸς μορφῆς τὴν ἔλαφρὸν ἐπαρσιν ἀνέχει τοῦ ἔξαισίου τραχύλου
ἡ εὔγραμμος χάρις. Εὔρεται φεύγουν δίπσω, ἀπὸ τοῦ ἥρεμα καμ-
πποτομένου αὐχένος, αἱ λιγυραὶ ώμιοπλάται, ἐνῷ πρὸς τὰ ἐμπρός ὅγ-
κοῦνται τὰ στέρνα, ρωμαλέα, ἔντονα, ὡσεὶ ὑπεγειρόμενα ἐκ τοῦ
πλουσίου χυμοῦ τοῦ κυκλοφοροῦντος μέσα των. Ὑπὸ βαθείας αὐλα-
κος τειμνομένη καταβαίνει ἡ ράχις, μακρά, εὐθυτενής, περιβάλλουσα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν μαντευομένην ὑπὸ τὸ δέρμα κανονικωτάτην τῶν δστῶν διάπλασιν καὶ τὴν ἀδιάσπαστον σύνδεσιν. Τολμηροί, εὔτοργοι, ἀκριβοίς στρογγυλοῦνται οἱ μηροί, ζσοι καὶ λεῖοι βαίνοντες πρὸς τὰς τεταρμένας ἴγνες. Ἀπὸ τῶν ὅμιλων ἐκατέρωθεν, ἐκ παραλλήλου τῷ κορμῷ, ἐκφύεται τῶν βραχιόνων ἡ νευρώδης δύναμις, ἐφ' ὧν κυρτοῦνται ἀγερώχως οἱ μυῶνες, κεχωρισμένοι ἀφ' ἐκάστων εὐκρινῶς, καὶ συνενοὶ ἐν περιοδίσει ύπερτάτῃ εἰς ἔσυτούς. Ἀλλ᾽ ὅπου διὰ τοῦ ἀγκώνος ὁ πῆχυς θὰ συνεπορποῦτο πρὸς τὸν βραχίονα στερρώς, ὅπου τῆς κνήμης ἡ θετπεστία καμπύλη θὰ συνηρμόζετο πρὸς τὴν θρασεῖαν εὐθύνητα τοῦ μηροῦ, ώσει πληγὴ ἀνώμαλος καὶ βαθεῖα, μὲν ἀπότομα τὰ προέχοντα χεῖλη, μόνη δεικνύει ποσθὰ οὐ πῆρχαν αἱ στιβαραιχειρεῖς αἱ δεξιῶταται νὰ φίπτουν τὸν δίσκον ἡ νὰ κατάγουν τὴν πυγμήν, ποσθὰ οὐ πῆρχαν οἱ εὐπετεῖς πόδες οἱ προσφορώτατοι διὰ τὸν δρόμον ἡ ἀνυπέρβλητοι εἰς τὸ πήδημα. Ως δι' ἀγνώστου παλάμης κατενεχθείσης, ήτις νὰ ἀνεμέτρησε τὸ κτύπημα, ήτις νὰ προδιέγραψε τὸ ἀδικηματικήρηπάγησαν καὶ ἐλλείπουν ἀποτετμημέναι. "Ολον τὸ λοιπὸν σῶμά του, ἀθικτον, ἀνέπαφον, ἐμψυχον, ἐμφανίζεται, ώσαν σήθη τὴν πνοὴν τῆς ζωῆς. Ἀπὸ τῶν σκελῶν μέχρι τῆς κόλιτς, ἀπὸ τῆς κορυφῆς μέχρι τῶν ἴγνων, τίποτε δὲν ἀμαυρώνει τοῦ θαυματίου κορμοῦ τὴν αἴγλην, τίποτε δὲν μειώνει τὸ γόντρον τῆς λαμπρᾶς ὄψεως. Οὐδὲ ἡ παραμικρὰ προστριβή, οὐδὲ τὸ ἀπλούστερον ρήγμα, οὐδὲ ἡ ἐλαχίστη ἀπώλεια, ξημιοῖ τοῦ νεανίου τὴν θαυματούσαν παράστασιν. Ἀλλὰ μοχθηρῶς διακόπτουσα τὸ πάλλευσον σηνείρον, ἐξεγέρουσα βιαλως τὸ δόμιμα ἀπὸ τῆς ἀβρᾶς μέθης του, τῶν βραχιόνων ἡ πληγὴ προσδάλλει, καὶ τῶν μηρῶν χαίνει τὸ τραῦμα ἀνηρεέεις καὶ ἀπαίσιον. Θὰ ἔλεγέ τις, ὅτι κρυφὴ μοῖρα, μυστικὴ γέμεσις, ἡ αὐτὴ φθονήσασα τοῦ ἀπαραμίλλου σώματος τὴν τελειότητα ἡ ἀντιτέλλου ύπηρετούσα τὸ ἀγριον μίσος, ἐπιτηδεες ἐπέθηκεν αὐτῷ τῷ τὴν βαρεῖαν καὶ ἀδυσώπητον χειρά της, καὶ ἐκεῖνο μὲν

ἀφήκεν ἀλώβητον ἀπὸ σκοποῦ, κατέκοψε δὲ μόνα τὰ ἄκρα του ὡς διὰ ν' ἀφαιρέσῃ ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἰσχὺν τῆς κινήσεως, νὰ τὸ καταδί-
κάσῃ εἰς τὴν οἰκτρὰν τύχην νὰ σύρεται εἰς τὸ ἔξτης πάγκαλον, ἀλλὰ
κολοβόν, νὰ βλέπῃ ἐαυτὸν ἐν ἀδρανελᾳ, νὰ εἰκονίζῃ ἅμα τὴν ὑψί-
στην ὥραιότητα καὶ τὴν ὑψίστην ἀσχημίαν. Κεῖται οὕτως ἐκεῖ, δι-
νέος, ἀδυνατῶν νὰ ἐγερθῇ, ἀνίκανος νὰ στηριχθῇ εἰς τὰς χεῖράς του,
ἀνίκανος νὰ σταθῇ ἐπὶ τῶν ποδῶν του, ὡς ἀνάπηρος ἐπὶ κλινής να-
σοκομείου. Πρὸς τοῦ σώματός του τὴν ἀσπιλὸν τὴν λευκότητα πενθί-
μως ἀντιτίθεται γί μελανότης τοῦ ὑποστηρίγματος· καὶ ἀριθμὸς ὅγλοι
ὅπ' αὐτὸν τὴν θέσιν ἦν κατέχει· ἐν τῷ ἴδρυματι. Διὰ τῶν ὑέλων τῶν
ὑψηλῶν παραθύρων καταπίπτει ἀμυδρὸν τὸ φῶς, σκορπίζον σκυθρω-
πήν λάμψιν. Γύρω του, σύντροφοι ἐν τῇ συμφορᾷ, ωσάν νὰ ἐσώρευσε
καὶ αὐτοὺς ἐκεῖ, παρομοίας κατάρας θύματα, οἰκτρὰ τῆς ζωῆς ἐρεί-
πια, γί αὐτή μοῖρα, ἀπαραλλάκτως ἔξαπλοις ταῖς πληροῦνται πάντα τὸν
χώρον πλεισταὶ ἀλλὰ σώματα καὶ πλεῖστοι ἀλλοὶ κορμοὶ ὡς αὐτός.
Ἐν τῇ διαφύχρῳ αἰθούσῃ μὲ τὸ πλακόστρωτον ἔδαφος, γί σιγῇ εἶναι
ἀπόλυτος, καὶ ἀρρητος μελαγχολία βασιλεύει. Καὶ ἡμικλινής ἐπὶ
τοῦ δεξεῖοῦ πλευροῦ, στρέφων μικρὸν πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὴν κεφα-
λήν, ὁ ὥρατος ἔφηδος, φαίνεται ωσάν νὰ προσβλέπῃ εἰς τὸ ἴδιον
σῶμά του, καὶ ὡς ἀδιόρατον νέφος θλίψεως νὰ σκιάζῃ τὴν καλήν
του μορφήν, τὴν ἀρρενωπήν καὶ γλυκεῖαν. "Α! δὲν ἐφαντάζετο βε-
βαίως ποτὲ τὴν τύχην αὐτήν, ὅταν, θριαμβευτής μετροῦ, περιτίγην
ἀνὰ τὰς στοὰς καὶ τὰ γυμναστήρια τῆς ἀρχαίας πόλεως τὴν ἀφατον
δόξαν τῶν ἀμέμιτων μελῶν του. Δὲν ἐφαντάζετο βεβίως ποτὲ τὴν
τύχην αὐτήν, ὅταν, στεφανηφόρος ἀθλητής, ἔδαλλεν ἐν τῷ Σταδίῳ
τὸν λίθον, γῆνίκα τὴν πάλην, γί συνωμίλει τοῖς φιλοσόφοις, γί ἀνήρ-
χετο εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἀγων τὰς ἱερὰς πομπάς. Δὲν ἐφαντάζετο
βεβαίως ποτὲ τὴν τύχην αὐτήν, ὅταν ἐξήρχετο ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ
γλύπτου του, καὶ ἐξήστρωπτεν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του, ὑπὸ τὸν ἀνχ-
πεπταμένον ἀττικὸν οὐρανόν, ὑπὸ τὴν πλήρη λάμψιν του ἥλιου, φρίσ-
σων ἔλος ἐκ ρώμης καὶ ἀλκῆς. Καὶ δὲν ἐφαντάζετο—α, βεβαίως ποτὲ
—τὴν τύχην αὐτήν, ὅταν, θυγιτὸς αὐτός, ἀπετίθετο ἐν τῷ ναῷ, μέλλων
νὰ ὑποτυπώσῃ τοῦ Ἀπόλλωνος γί τοῦ Ἐρμοῦ τὸ ἀθάνατον εἴδωλον.
Καὶ ὡς ἡττημένος μαχητής, μὲ τεθραυσμένας κνήμας ἐκ τοῦ γόνατος·
ψυριωτηρίασμενοῦ ἀπολέσθεισθαι ἐν τὸν ὕδρειον τοῦ Λακωνικοῦ ἀπλούτου· κατὰ

μῆκος ἐπὶ τοῦ ξυλίνου βάθρου του. Καθὼς κάμπτει ἐλαφρῶς τὸν αὐχένα, ἐτάξει. Ήτάν ύπερθετες, τὸν κορμὸν καὶ μελετῷ τοὺς μυῶντας καὶ ἐπισκοπεῖ τὴν ὅλην κατασκευήν. Καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, ἐν τῇ λανθυνούσῃ περιπλανήσει του, τὸ βλέμμα αὐτοῦ φαίνεται ώς νὰ εἰς τῶν ἀγκώνων τὰ τραχέα τραύματα. Καὶ παρατηρῶν αὐτὸν ἐπὶ μακρόν, μὲ τὸ ἀδιόρατον νέφος τῆς θλίψεως ὅπερ καλύπτει τὸ μέτωπόν του, νομίζεις σγεδὸν—εἶναι ἀρά γε ὀπτικὴ μόνον ἀπάτη;—ὅτι σιγηλὸν δάκρυ μαρτιάρει ἐνίστε μεταξὺ τῶν λιθίνων βλεφάρων του.

Μεχαήλ Μητσάκης.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΙΚΗΝ

(Ω ἡ γ').

Ὦν, σὺ ποὺ ἡ φαντασία
φλογώδης τῶν θνητῶν
σὰν πτερωμέιην βλέπει
παρθένον στὸν ἀέρα,
οὐράνιον ἔργον.

Στὸ μέτωπόν σου πάντοτε
ἀσβεστος λάμπει ἀστέρας,
ὦ Νίκη, συσωρεύοιται
τριγύρω σου ματαίως
ιύκτες αἰώνων.

Τὸ χέρι ὅποι τὰ πέπλα
τῶν οὐρανῶν κατέστρωσεν,
ἀπὸ σύγνεφα ὄλόχρυσα
ἐνβαίνει, καὶ σοῦ δείχνει
ἀνδρείους ἀνθρώπους.

Πετάεις ἐσὺ καὶ ἐπάνω τοὺς
σκορπίζεις φύλλα ἀμάραντα·
τέρπουν αὐτὰ τοὺς ζῶντας,
καὶ τοὺς γενναίως θανόντας
τέρπουν ἀκόμα.

'H Nίκη.

(Εἰκόνα Ν. Γύζη.)

Αἱ, πῶς ὑπὸ τὴν πιέρυγα
ταχεῖαν τοῦ Νότου ἢ τ' Εὖβρον,
πολλὰ βλέπεις νὰ σκύπτωσι
τ' ἀνήσυχα τῆς λίμνης
ψηλὰ καλάμια !

Ψηφιοποιήθηκε από τὸ Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἄπο τριγμοὺς γεμίζουν
ἀπαύστως δλοτρίγυρα
μεγίστην πεδιάδα,
κανεὶς δὲ δὲν ἐμέτρησεν
αὐτῶν τὸ πλῆθος.

Ομως οἱ κυνηγοὶ¹
βάνουν φωτιὰν κεῖ μέσα,
κι εὐθὺς ἀπὸ μίαν ἄκραν
πέρασ' ἡ φλόγα εἰς ἄλλην
καίουσα τὰ πάντα.

Πανέρημος, ξεσκέπαστη
ἀστράπτει τώρα ἡ πλάτη
τῶν ὑδάτων, ἐσκόρπισεν
δ ἄνεμος τὰ λείφανα
καπνοῦ καὶ στάκτης.

Πυκνά, πυκνὰ ὡς καλάμια
ἄνεμισμένα ἐβλέπαμεν
νὰ κινῶνται εἰς τοὺς κάμπους μας
τῶν πολεμίων μας τ' ἄρματα,
κι ἔπεσαν δλα.

Ποῦ εἶναι οἱ τόσαι γλῶσσαι
τῶν ἀκτινοβουλούντων
σπαθιῶν ; ποῦ εἶναι οἱ χείρες
τῶν ἐχθρῶν μας ἀμέτρητοι ;
ποῦ τὰ καυχήματα ;

Πλατὺς καὶ σκοτεινός,
βαθὺς ἔχασκεν κι ἀφευκτος
δ ἄδης ὑποκάτω τους.
ἔβούλιασαν, ἔχάθησαν,
ἔκλεισθη ὁ τάφος.

Οὕτως δπὸ τὸν ἥλιον,
ώσαν πυρὸς σταλάγματα,
πέφιουσιν εἰς τὴν θάλασσαν
τῶν αἰώνων, καὶ χάνονται
διὰ πάντα οἱ ὕδραι.

Ω Νίκη, διὰ τοὺς "Ἐλλήνας
στεφάνους πλέξε· ἀλλ' ὅπε
σὰν κείνους ποὺς χαρίζεις
εἰς βασιλέα κενόδοξον
αἴματοπότην.

Σὰν κείνους ὅχι. Ἐπάνω τού
τὰ δάκρυα τῶν λαῶν
στάζουσι καὶ μαραίνονται
ὅγλεγορα ὡς ἀπ' ὅφιν
χόρτα καημένα.

Πήγαινε εἰς τὸν Παράδεισον·
μία δάφνη ἔκει βλαστάνει·
ἄγγελος τὴν φυλάττει
λαμπρός, καὶ τὴν ποτίζει
ψάλλων τοιαῦτα:

«Αὔξανε διὰ τὸν θρίαμβον,
»διὰ τὴν ἀγάτην αὔξανε
»ἔλευθερίας, πατρίδος·
»διὰ πάντοτε ἀκεραύνωτος
»βλαστανε, ὡ δάφνη».

Ζήτει τὰ θαλερώτερα
πλέον ἀφθαρτα κλωνάρια·
μ' αὐτὰ πλέξε τὰ στέμματα
καὶ πρόσθεσε ἀκόμη
δύο εἰδῶν ρόδα.

Λευκὰ καὶ δροσερώτατα,
εἰν αἴστρα αὐγερινά,
ὅπο τὰ θεῖα φυτρώνουσι
πατήματα καὶ πέφτουσι
συχνὰ εἰς τὸν κόσμον.

Τάχεις γνωστά· κι ἐστόλισες
πολλὲς φορὲς μὲν ἔκεινα,
τοὺς μὴ σκληρῶς πατήσαντας
τὸν ἔχθρὸν ὅταν ἔβαλεν
τὸν ἄρματα κάτω.

Τάχεις γνωστά· τὰ ἔχάρισες
εἰς ὅσους δὲν ἔξαπλωσαν
βαρεῖαν χεῖρα ἐπὶ γέροντας
ἢ παρθένους ὅπ' ἔγιναν
λάφυρα μάχης.

Ἐὰν τιμήσῃς ἥρωα,
μὲν αὐτὰ προσμένει ὁ τάφος
τὸ σῶμά του, προσμένουσιν
οἱ οὐρανοὶ τὸ στέφος του.
καὶ τὸ ὄνομά του.

**Ἀνδρέας Κάλβος.*

ΕΙΣ ΔΟΞΑΝ

(‘Ω δὲ γῆ).

Ἐσφαλεν δὲ τὴν δόξαν
ὄνομάσας ματαίαν
καὶ τὸν ἄνδρα μαινόμενον
τὸν πρὸ τοιαύτης καίοντα
θεᾶς τὴν σμύρναν.

Δίδει αὐτὴ τὰ πτερά·
καὶ εἰς τὸν τραγύν, τὸν δύσκολον
τῆς Ἀρετῆς τὸν δρόμον
τοῦ ἀνθρώπου τὰ γόνατα
ἴδοὺ πετάουν.

Μικρὰν ψυχήν, κατάπτυσιον,
κατάπτυσιον καρδίαν
ἔτυχ⁷ ὅστις ἀκούει
τῆς Δόξης τὴν παράκλησιν
καὶ δειλιάζει.

Ποτέ, ποτὲ μὲ δάκρυα
δὲν ἔβρεξεν ἐκεῖνος
τῶν φύλων του τὸ μνῆμα,
οὔτε τὸ χῶμα ἐφίλησε
τῶν συγγενῶν του.

Εἰς τὸν ἡγριωμένον
βαθὺν ωκεανόν,
ὅπου φυσάει μὲ βίαν
καὶ δργίζεται τὸ πνεῦμα
τῆς πικρᾶς τύχης,

Καθ' ἡμέραν κοιτάζει
τοὺς πολλοὺς τῶν δυστήνων
πνιγομένων θνητῶν,
καὶ ποῖος ποτὲ τὸν ἥχουσε
παραπονοῦντα;

Θερμότατον τὸν πόθον
ἐφύτευσας τῆς Δόξης
εἰς τὴν καρδίαν τῶν τέκνων σου,
ὁ Ἐλλάς, καὶ καλεῖσαι
μήτηρ ἱρώωφ.

Ψηφιοποιήθηκε από τον ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Καθὼς ἀπὸ τὸ σπῆλαιον
ἔκβας ὁ λέων πληγώνει,
σκοτώνει, διασκορπίζει
τολμηρῶν κυνηγῶν
πλῆθος Ἀράβων·

Καθὼς εἰς τὸν χειμῶνα
νὸν νερὸν ὑπερήφανον
τοῦ χειμάρρου κυλίεται
καὶ τὰ χωράφια κάνονται,
βοσκοὶ καὶ ζῶα·

"Η καθὼς τὴν αὐγὴν
ἔξαπλώνετ' ὁ ἥλιος
καὶ τ' ἄστρα τὸ ἀναρίθμητα
ἀπὸ τὸν μέγαν Ὄλυμπον
πάντα ἔξαλείφει,

Οὕτω τὰ μύρια τάγματα
ἔχουσεν ὁ Ἀράξης.
ἄλλα, ὡς ἀσπὶς Ἐλλάδος,
σὺ ἐπὶ τοὺς Πέρσας ἀστραψες,
κινέγινον κόνις.

Περίφημοι ψυχαὶ
τριακοσίων Λακώνων,
ψυχαί, αἱ ποὺ ἔδοξύσατε
τὸν Ἀσωπὸν καὶ τὸν ἄλσος
τοῦ Μαραθῶνος.

Εὔφραινε μὲ τὸ ἀθάνατον
μέτρον τὰς Ἀχαιδας
χήρας ὁ θεῖος Ὁμηρος,
καὶ τὸ πνεῦμά σας ἀναπτε
τὸ ἴδιον μέλος.

Τοῦ καρτεροῦ Αἰακίδου
 τὴν φήμην ἔζηλεύσατε,
 (ἀείμνηστος, θαυμάσιος
 ζῆλος), καὶ τ' αἷμα ἔχύσατε
 διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ γὼ καὶ γὼ τὸ σίδηρον
 γυρεύω· ποῖος μοῦ δίδει
 τὰς βροντὰς τοῦ πολέμου;
 ποῖος μὲν ὅδηγει τὴν σήμερον
 εἰς τὸν ἄγῶνα;

Φοβερόν, μυσαρὸν
 θρέμμα σκληρᾶς Ἀσίας,
 Ὁθωμανέ, τί μένεις;
 τί νοεῖς; τί δὲν φεύγεις
 τὸν θανατόν σου;

Ἐφθασ' ἡ ὕδρα· φύγε,
 ἀνέβα τὴν ἀγρίαν
 ἀραιικὴν φοράδα.
 νίκησον εἰς τὸ τρέξιμον
 καὶ τοὺς ἀνέμους.

Ἐπὶ τὸν Ὅμηττὸν
 ἐβλάστησεν ἡ δάφνη,
 φύλλον ἰερὸν στολίζει
 τὰ ἡρειπωμένα λείψανα
 τοῦ Παρθενῶνος.

Νέοι, γυναικες, γέροντες,
 Ἑλληνικὰ θηρία,
 φιλοῦσιν, ἀποσπάουσι
 τοὺς κλάδους, στεφανώνουσι
 τὰς κεφαλάς των.

Ψηφιοποιηθήκε από το ίνστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

‘Ανέβα τὴν ἀράβιον,
 ‘Οθωμανέ, φοράδα
 τὴν φυγὴν κατεγκρίμνισον.
 *Έλληνικὰ θηρία
 σὲ κατατρέχουν.

Τὴν λάμψιν τῶν ὁργάνων
 ‘Αρειμανίων ἵδε·
 ἄκουσον τὴν βοήν
 τῶν θάνατον πνεόντων
 ἢ ἐλευθερίαν.

Νοεῖς, — Τρέξαιτε, δεῦτε
 οἱ τῶν Ἐλλήνων ποιδες·
 ἥλθ’ ὁ καιρὸς τῆς δόξης,
 τοὺς εὐκλεεῖς προγόνους μας
 ἃς μιμηθῶμεν.

‘Μὰν τὸ ἄκονίσῃ ἡ Δόξα,
 τὸ ξίφος κεραυνοῖ·
 ἔάν ἡ Δόξα θερμώσῃ
 τὴν ψυχὴν τῶν Ἐλλήνων,
 ποῖος τὴν νικᾷει ;

Τί τρέμεις ; τὴν φοράδα
 κτύπα, κέντησον, φύγε,
 ‘Οθωμανέ θηρία
 Μάχην πνέοντα, δόξαν,
 σὲ κατατρέχουν.

*Ω Δόξα, διὰ τὸν πόθον σου
 γίνονται καὶ πατρίδος,
 καὶ τιμῆς, καὶ γλυκείας
 ἐλευθερίας, καὶ ὕμνων
 ἄξια τὰ ἔθιη.

**Ανδρέας Κάλβος.*

Τ Ε Λ Ο Σ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ

Έγεννήθη εἰς τὴν Λευκάδα 1824· ἀπέθανεν εἰς τὴν ἐν Λευκάδῃ ἔπαυλίν του Μαδουρὴν 1876. Ἐργα ποιητικά: Στιχουργήματα, Μνημόσυνα, Κυρὰ Φροσύνη, Ἀθανάσιος Διάκος, Φωτεινός.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ

Έγεννήθη εἰς τὴν Ἄγιαν Μαρίναν τῆς Λέσβου 1834· ἀπέθανεν 19. . . Ἐργα δραματικά: Μαρία Δοξαπατρῆ, Κυψελίδαι, Μερόπη, Εὐφροσύνη, Φαῦστα, Ἀντιόπη, Νικηφόρος Φωκᾶς· ποικίλαι φιλολογικαὶ μελέται· ἐκδόσεις τῶν δραμάτων τοῦ Εὐριπίδου μετὰ κριτικῶν καὶ ἐρμηνευτικῶν παρατηρήσεων.

ΣΗΓΡΙΔΩΝ ΔΕ-ΒΙΑΖΗΣ

Έγεννήθη εἰς τὴν Κέρκυραν 1854. Ἐργα αὐτοῦ πολυάριθμοι καὶ ποικίλαι ιστορικαὶ καὶ κριτικαὶ μελέται εἰς περιοδικὰ καὶ ίδιατερα φυλλάδια δημοσιευθεῖσαι.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ

Έγεννήθη περὶ τὰ 1838· ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας 1892. Μετὰ θάνατον ἔξοδόθησαν τὰ Ἐργα αὐτοῦ, ἀποτελούμενα ἐκ λόγων, ἀριθμών, ὁδοιπορικῶν ἐντυπώσεων κλπ.

ΠΗΝΕΛΟΙΗ Σ. ΔΕΛΤΑ

Ἐργα πεζά: Στὸν καιρὸν τοῦ Βουλγαροκτόνου, Παραμύθι χωρὶς ὄνομα, Γιὰ τὴν Πατρίδα, ἡ Καρδιὰ τῆς Βασιλοπούλας, Παραμύθια καὶ ἄλλα.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

Έγεννήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν 1809· ἀπέθανεν εἰς τὰς Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αθήνας 1879. "Εργα αυτοῦ: Ἰστορικαὶ Ἀναμνήσεις, Ἰστορία τοῦ Σκεννέρουπη καὶ πολυάριθμοι μεταφράσεις ἐκ ἑνων λογοτεχνιῶν τῆς τὰ περιοδικὰ «Εὐτέρη» καὶ Πανδώρα».

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας 1859. "Εργα ποιητικά: Ἰστοὶ Ἀράχνης, Σταλακτῖται, Εἰδύλλια, Ἀμάραντα, Γαλήνη, Φωτερὰ Σκοτάδια, Κλειστὰ Βλέφαρα· πεζά: Λιηγήματα καὶ Ἀναμνήσεις, Ἀγροτικαὶ Ἐπιστολαὶ, τὸ Βοτάνι τῆς Ἀγάπης, Διηγήματα τῶν Ἀγρῶν καὶ τῆς Πόλεως, Ἀμαρυλλίς, ὁ Μπαρμπαδῆμος, ἥτοι διηγήσεις ἀγωνιστοῦ, Παραμύθια καὶ διάφορα ἐγχειρίδια ποικίλου περιεχομένου εἰς τὴν σειρὰν τῶν Ὡρελίμων Βιβλίων. "Ελαβε τὸ Ἐθνικὸν Ἀριστείον τῶν Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν 1915.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΛΒΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ζάκυνθον 1792· ἀπέθανε 1867. "Εργα ποιητικά: Ὁδαὶ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Λύρα.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰ Λεχαινὰ 1866. "Εργα πεζά: Διηγήματα, ἡ Λυγερή, ὁ Ζητιάνος, Λόγια τῆς Πλώρης, Παλιὲς Ἀγάπες, ὁ Ἀρχαιολόγος.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκον τῆς Ἡπείρου 1873· ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας 1894. "Εργα ποιητικά: Αἱ Σκιαὶ τοῦ Ἀδου, ὁ Καλόγερος, Ἀγροτικά, δ Τραγουδιστὴς τοῦ Χωριοῦ καὶ τῆς Στάνης· πεζά: Πεζογραφήματα, Διηγήματα.

ΣΠΥΡΟΣ ΜΕΛΑΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας 1883. "Εργα δραματικά: Ὁ Γιδὸς τοῦ ἵσκιου, Τὸ κόκκινο πουκάμισο, Ἀσπρό καὶ μαῦρο· Τὸ χαλασμένο σπίτι· πεζά: Πολεμικαὶ σελίδες.

ΗΛΙΑΣ ΜΗΝΙΑΤΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ληξούριον τῆς Κεφαλληνίας 1669· ἀπέθανεν εἰς τὰς Πάτρας 1714. Ἐργα αὐτοῦ : αἱ ἀπ' ἄμβωνος Διδαχαὶ ἐκδοθεῖσαι κατ' ἐπανάληψιν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ.

ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς Ἐργα πεζά : Διηγήματα, ἐντυπώσεις, περιγραφαί, χρονογραφήματα εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΩΡΑΓΓΙΔΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σκίαθον 1851. Ἐργα δραματικά : Καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν, Βάρδας Καλλέργης, πολλὰ διηγήματα ἴδιως ἀναφερόμενα εἰς τὸν βίον καὶ τὰ ἡθη τῆς ἴδιαιτέρας πατρίδος του εἰς περιοδικά, ἡμερολόγια καὶ ἐφημερίδας.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ 1906. Ἐργα πεζά : Διηγήματα ἑθνικῶν ὑποθέσεων, ἀναφερόμενα ἴδιως εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην καὶ ἄλλα περιγράφοντα ἡθη τοῦ κοινωνικοῦ βίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως δημοσιευθέντα εἰς περιοδικὰ καὶ ἡμερολόγια.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Πάτρας 1859. Ἐργα ποιητικά : Τραγούδια τῆς Πατρίδος μου, Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου, "Ὕμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, Ἱαμβοί καὶ Ἀνάπαιστοι, Τάφοι, ἡ Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ, Ὁ Δωδεκάλογος τοῦ γύφτου, Ἀσάλευτη ζωή, Πολιτεία καὶ μοναξιά, Βωμοί, τὰ Παράκαρπα· πεζά : Γεάμματα· δρᾶμα : Τρισεύγενη. Ἐλαβε τὸ Ἐθνικὸν Ἀριστεῖον τῶν Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν 1914.

ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΙΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ἐγεννήθη εἰς τὸν Καρπενίσιον 1877. Ἐργα ποιητικά : Πολεμοφιλοποιηθῆκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μικὰ τραγούδια, διάφορα ἄλλα ποιήματα εἰς περιοδικά καὶ ἐφημερίδας· ἔργα πεζά: Τὰ ψηλὰ βουνά, διηγήματα, χρονογραφήματα, ὅδοι πορικαὶ ἐντυπώσεις, τεχνοκριτικαὶ μελέται εἰς περιοδικά, ήμερολόγια καὶ ἐφημερίδας.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΠΑΡΗΓΟΝΟΥΛΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας 1843· ἀπέθανε 1873. Ἐργα ποιητικά: Στόνοι, Χελιδόνες, Ὁρφεύς, Πυγμαλίων· δραματικά: Ἄγορά, Συζύγου ἐκλογή, Χαρακτῆρες· ποικίλαι διατριβαὶ καὶ μελέται.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας 1862. Ἐργα ποιητικά: Ποιήματα, Χειμώνανθοι, Ἀλάβαστρα, Κειμήλια, Ἐξωτικά, τὸ Παλιὸν Βιολί, Πρῶτα βήματα, Σπασμένα μάρμαρα, Εἰρηνικά, μετάφρασις ἔμμετρος τῶν Εἰδυλλίων τοῦ Θεοκρίτου· δραματικά: Ὁ Βασιλιάς Ἀνήλιαγος, ἡ Γυναῖκα, τὸ Εἰκόνισμα, τὸ Στοίχημα, Γελίμερ. Ἐλαβε τὸ Ἐθνικὸν Ἀριστεῖον τῶν Γραμμάτων καὶ τεχνῶν 1917.

ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΛΥΓΛΑΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κέρκυραν 1826· ἀπέθανεν ἐκεῖ 1898. Ἐργα ποιητικά: ἔμμετρος μετάφρασις τῆς Ὁδυσσείας καὶ τῆς Ἰλιάδος· δραματικά: ἔμμετρος μετάφρασις τοῦ Ἀμλέτου καὶ τῆς Τρικυμίας τοῦ Σαικπήρου· διηγήματα καὶ ποικίλαι διατριβαὶ εἰς περιοδικά καὶ ἐφημερίδας

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σίφνον 1850. Ἐργα ποιητικά: Θησεύς, τὸ Μῆλον τῆς Ἐριδος, Ἀδάμ καὶ Εὔα, διάφορα ἄλλα ποιήματα εἰς δύο τόμους ἐκδοθέντα· δραματικά: ἡ Κόρη τῆς Λήμνου, δ Ρίγας, Νικηφόρος Φωκᾶς, ἐπιστροφὴ τοῦ Ἀσώτου, Ἰόλη, ἔμμετρος μετάφρασις τοῦ Φάουστ τοῦ Γκαϊτε· πεζά: μετάφρασις τοῦ Λαοκόντος τοῦ Λέσιγκ. Ἐλαβε τὸ Ἐθνικὸν Ἀριστεῖον τῶν Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν 1914.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΡΑΔΟΣ

Έγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας 1862. Ἐργα : Ναυτικά διηγήματα, πολυάριθμοι ιστορικαὶ μελέται, διατριβαὶ καὶ διαλέξεις.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛΑ ΡΟ.Ι.ΔΗΣ

Έγεννήθη εἰς τὴν Σῦρον 1835· ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας 1914. Ἐργα αὐτοῦ : ἡ Πάτισσα Ἰωάννα, διάφορα διηγήματα καὶ ποικίλαι διατριβαὶ καὶ μελέται· ἐκδοθέντα μετὰ θάνατου.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΟΛΩΜΟΣ

Έγεννήθη εἰς τὴν Ζάκυνθον κατὰ τὸ 1789· ἀπέθανεν εἰς τὴν Κέρκυραν 1857. Ἐργα ποιητικά : "Υμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν, Ὡδὴ εἰς τὸν θάνατον τοῦ Λόρδου Μπάϊρον, οἱ Ἐλεύθεροι πολιορκημένοι, δ Λάμπρος καὶ διάφορα ἄλλα πλήρη καὶ ἀτελῆ, καὶ διάγεστα πεζὰ περιληφθέντα εἰς τὰ μετὰ θάνατον ἐκδοθέντα" Απαντα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ

Έγεννήθη εἰς τὰς Σπέτσας 1860. Ἐργα ποιητικά : Ροδοδέφναι, Τραγούδια τοῦ σπιτιοῦ, Τὸ νησί μου, Τί λὲν τὰ κύματα· πεζά· διηγήματα, μεταφράσεις δραματικῶν ἔργων.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Έγεννήθη εἰς τὸ Σούλι τῆς Ἡπείρου 1861. Ἐργα πεζά : Διηγήματα τῆς στάνης, Διηγήματα τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ κάμπου, Διηγήματα θεσσαλικά, δραματικά : Ἀγῶνες τοῦ Σουλίου, Γιὰ τὴν τιμή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΠΙΚΟΛΥΤΡΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

· Ύμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν (στροφαὶ 139), Δ. Σολωμοῦ σ.	5
Τὸ Δακτυλίδι (ἐκ τοῦ «Ἀθανασίου Διάκου»), Α. Βαλαωρίτου »	11
· Ο Ὁρφεὺς ἐν τῷ Ἀδῃ (ἀπόσπασμα), Δ. Παπαρηγοπούλου »	15

ΡΗΤΟΡΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

· Ἐπὶ τῇ 25 Μαρτίου, Ἀν. Βυζαντίου »	19
Εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος, Ἡλ. Μηνιάτη. »	25

ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Πολιορκία καὶ ἄλωσις τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπὸ Τίτου, Δ. Βερναδάκη »	29
· Η πρώτη ἔθνικὴ σημαία (1800), Σ. Δε-Βιαζή »	34

ΕΠΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

· Ο Βουλγαροκτόνος εἰς Ἀθήνας (ἐκ τῆς «Φλογέρας τοῦ Βασιλιᾶ), Κ. Παλαμᾶ »	38
--	----

ΘΡΥΛΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Τῆς Ἀρτας τὸ γιοφύρι (δημῶδες) »	41
· Ο Νεραϊδόνηπος, Γ. Δροσίνη »	43

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΗΘΟΓΡΑΦΙΑΙ

· Η δεξιὰ τοῦ Κριεζώτη, Μ. Μητσάκη »	44
Τὸ Ναύπλιον ἐπὶ Κυβερνήτου, Ν. Δραγούμη »	48

ΗΘΟΓΡΑΦΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

· Ο Καπετάν Καλόγερος, Χ. Χριστοβασίλη »	51
Νότης Γιάκος ἡ Κουτσός, Κ. Ν. Ραδου »	59
Ψυχοσάββατον, Α. Μωραΐτίδου »	105
Θάνατος παλικαριοῦ, (ἀπόσπασμα), Κ. Παλαμᾶ »	117
· Ιστορία ἐνὸς σκύλου, Ε. Ροΐδου »	123

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΗΑΤΡΙΩΤΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

· Η Θυσία, Α. Καρκαβίτσα »	69
Αἱ δύο δεήσεις, Ν. Καρβούνη »	82
· Εκεὶ π' ἀνθίζουν οἱ δάφνες, Π. Σ. Δέλτα »	88

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΛΥΡΙΚΑ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Δεξιλεως, Κ. Παλαιμᾶ	σ. 95
· Ο λιποτάχτης, Ι. Πολέμη	» 97
Τοῦ Φαβιέρου ἔξακόσιοι, Γ. Δροσίνη	» 98
Αἴμα! Ζ. Παπαντωνίου	» 100
Εἰς τὴν Ἰωνίαν, Ι. Καρασαύτσα	» 102
· Ο κλάδος, δημώδες	» 104

ΛΥΡΙΚΑ ΗΘΟΓΡΑΦΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Παινετικὸ τραγοῦδι, (ἀπόσπασμα), Κ. Κρυστάλλη	» 130
Στὸ σπίτι μας, Γ. Σιρατήγη	» 131
Μὴ φοβηθῆς, Ι. Πολέμη	» 134
· Ή Καλλιπάτειρα, Λ. Μαβίλη	» 134

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΙ

· Ο Σωκράτης, Ι. Πολυλᾶ	» 136
Γεώργιος Καραϊσκάκης, Κ. Παλαιμᾶ	» 141

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΕΝΤΥΠΩΣΕΩΝ

Τὸ ἐρημόσπιτο, Ι. Πολέμη	» 138
Οι ἔξι κόρες τοῦ Ἐρεχθείου, Γ. Δροσίνη	» 140

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Μία δοκιμασία, Ἀλ. Παπαδοπούλου	» 144
---	-------

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΦΥΣΙΝ

Τὰ νησιά μας, Α. Προβελεγγίου	» 151
· Ο κύκνος, Μ. Μαλακάση	» 155

ΛΥΡΙΚΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

· Η ήμέρα τῆς Λαμπρῆς, Δ. Σελωμοῦ	» 155
---	-------

ΠΕΖΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

· Η θλύψις τοῦ Μαρμάρου, Μ. Μητσάκη	» 156
---	-------

ΩΔΑΙ

Εἰς τὴν Νίκην, Α. Κάλβου	» 159
Εἰς τὴν δόξαν, Α. Κάλβου	» 163

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

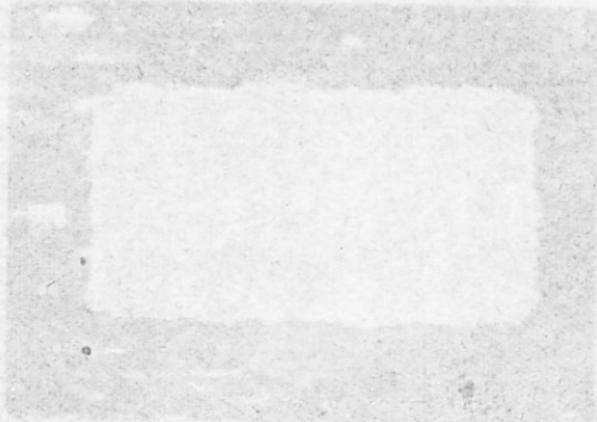
Διονύσιος Σολωμός	Σελ. 4
Άριστοτέλης Βαλαωρίτης	» 11
Δημήτριος Παπαρηγόπουλος	» 15
Αναστάσιος Βυζάντιος	» 19
Ηλίας Μηνιάτης	» 26
Δημήτριος Βερναρδάκης	» 29
Κωστής Παλαμάς	» 39
Μιχαήλ Μητσάκης	» 44
Νικόλαος Δραγούμης	» 48
Χρίστος Χριστοβασίλης	» 52
Κωνσταντίνος Ράδος	» 59
Ανδρέας Καρκαβίτσας	» 69
Ζαχαρίας Παπαντωνίου	» 99
Αλέξανδρος Μωροϊτίδης	» 107
Έμμανουήλ Ροΐδης	» 129
Κώστας Κρυστάλλης	» 131
Γεώργιος Στρατήγης	» 132
Ιάκωβος Πολυλάς	» 136
Ιωάννης Πολέμης	» 138
Γεώργιος Δροσίνης	» 140
Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου	» 144
Άριστομένης Προβελέγγιος	» 151
Μιλτιάδης Μαλακάσης	» 155
Μιχαήλ Μητσάκης	» 157

ΣΧΕΤΙΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

Η έξοχη οικία όπου έγραψη ο ύμνος εις τὴν ἐλευθερίαν.	» 10
Αθανάσιος Διάκος	» 13

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

‘Ιερουσαλήμ	Σελ.	33
Σημαῖαι τῆς Ἐπτανήσου	»	35
Ἐρείπια τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν	»	40
Ἡ γέφυρα τῆς Ἀρτας	»	42
Τὸ Ναύπλιον	»	49
Ο ἑλληνικὸς στρατὸς ἐν ἐκστρατείᾳ.	»	87
Μαραθών	»	101
Ἡ Ὁλυμπία κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους	»	135
Σωκράτης	»	137
Καραϊσκάκης	»	141
Αἱ νῆσοι τῆς Ἑλλάδος	»	152
Ἡ Νίκη	»	160

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

024000025564

Ζωγραφικό αριθμός πλαστικής συσκευής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

2500/97

